RIKSDAGENS REVISORERS

BERÄTTELSE

OM DEN ÅR 1925 AV DEM VERKSTÄLLDA GRANSKNING

AV

STATSVERKETS

JÄMTE DÄRTILL HÖRANDE FONDERS TILLSTÅND,
STYRELSE OCH FÖRVALTNING FÖR TIDEN
1 JULI 1924—30 JUNI 1925

DEL I

REVISORERNAS UTTALANDEN

NORRKÖPING
NORRKÖPINGS TIDNINGARS AKTIEBOLAG
1925

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Översikt av statsverkets finansiella ställning den 30 juni 1925 2

Första huvudtiteln 4

Kungl. hov- och slottsstaterna 4

Kungl. slottet i Stockholm 4

Ulriksdals slott 4

Haga lustslott och park 5

Djurgårdskassan 7

Andra huvudtiteln 16

Justitiedepartementet 16

Jordbruksfängelset i Mariestad 16

Tredje huvudtiteln 19

Utrikesdepartementet 19

Tredje huvudtitelns expensanslag 19

Fjärde huvudtiteln 22

Försvarsdepartementet 22

Grunderna för beräkningen av arméns mathållningsanslag 22

Förslagsanslaget till furagering av arméns hästar 24

Vissa mellanhavanden mellan arméförvaltningens intendentsdepartement och Eslövs skofabrik 26

Samvetsömma värnpliktigas tjänstgöring och förläggning 29

Anläggning av militärlastkajer vid Hagalund 30

Försäljning av grus och sand från kronans egendomar i Stockholmstrakten 32

Besök vid fälttjänstövningarna i Östergötland 33

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses förråd i Stockholm 33

Krigsskolan i Karlberg 33

Artillerimuseum 34

Intendenturkompaniet i Stockholm 34

Svea ingenjörkårs förutvarande kasernetablissemang å Kungsholmen i Stockholm 34

Dalarö skans 35

Flygkompaniet å Malmslätt 35

Vissa arbeten för ordnandet av militära flygväsendet 36

Grunderna för beräkningen av marinens förplägnadsanslag 38

Anslaget till flottans fartyg och byggnader m. m. 38

Ammunitionsförråden å Stora Fjäderholmen invid Stockholm 40

Flottans anläggningar vid Hårsfjärden i Stockholms skärgård 41

Kasernbyggnaden för Hemsö kustartillerikår i Härnösand 41

Sjökarteverket 41

Sid.

Femte huvudtiteln 43
Socialdepartementet 43
Ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister 43
Arbetshem 44
Nyköpings hospital och upptagningsanstalten för sinnessjuka i Nyköping 48
Uppfostringsanstalten i Vänersborg för sinnesslöa flickor 49
Debitering av läkarearvode i fall, där statsbidrag utgår till sjukvårdskostnad 49
Effektivare kontroll å landsfiskalernas medelsförvaltning 52
Tjänsteman hos länsstyrelse ombud för svarande i brottmål 53
Kommissionärsarvoden 53

Sjätte huvudtiteln 57
Kommunikationsdepartementet 57
Angående byrådirektören G. C. A. Lindencronas löneförmåner under tjänstledighet för visst uppdrag 57
Bro- och väganläggning vid Vaxholm 58
Anslaget till understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader 61
Landsvägen Stockholm—Södertälje 62
Underhållsarbeten å de under byggnadsstyrelsens vård stående kronan tillhöriga byggnader i Stockholm 63
Angående en av byggnadsstyrelsen verkställd utbetalning å entreprenadsumman för vissa arbeten vid posthusbygget i Göteborg 63
Länsresidenset i Nyköping 64
Lantmäterikontoret i Nyköping 64
Nyköpingshus 65
Angående möbelanskaffning till länsstyrelsens i Göteborg lokaler 65
Länsresidenset i Vänersborg 66
Landsstatshuset i Mariestad 66
Landshövdingeresidenset i Mariestad 66
Västerås slott 67
Gamla residensbyggnaden i Härnösand 68

Sjunde huvudtiteln 70
Finansdepartementet 70
Ersättning till tulltjänsteman för skada, som åsamkats honom i tjänsteutövning 70
Avgifter för märkning av till riket infört villebråd 72
Tullkammaren i Södertälje 74
Tullkammaren i Uppsala 74
Tullkammaren i Nyköping 75

Åttonde huvudtiteln 76
Ecklesiastikdepartementet 76
Förutvarande straffängelset i Stockholm 76
Kungl. biblioteket 76
Stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping 77
Domkapitlens medelsförvaltning 77

Sid.

Varnhems klosterkyrka ... 78
Universitetens bokföring ... 79
Akademiska sjukhuset i Uppsala ... 82
Högre allmänna läroverket i Nyköping ... 84
Högre allmänna läroverket i Västerås ... 85
Medelsförvaltningen vid Vimmerby samskola ... 85
Studentexamensavgifter ... 90
Folkskoleseminariet i Skara ... 91
Bidrag till de från universiteten i Uppsala och Lund utom universitetsstäderna anordnade föreläsningskurser ... 93

Nionde huvudtiteln ... 95
Jordbruksdepartementet ... 95
Statskonsulentens för egnahemsverksamheten inspektionsresor ... 95
Centralanstalten för försöksväsendet å jordbruksområdet ... 95
Lantbruksinstitutet och lantbruksskolan vid Ultuna ... 96
Trädgårdsskolan i Härnösand ... 97
Kostnaderna för mul- och klövsjukans bekämpande ... 97
Hushållningssällskapens förvaltning av statsmedel ... 98
Vissa kolonat i Södermanlands län ... 100
Kolonaten vid Fågelsjö ... 104
Av länsstyrelsen i Örebro verkställd utbetalning från anslaget till rättshjälp åt åbor ... 104

Tionde huvudtiteln ... 108
Handelsdepartementet ... 108
Navigationsskolan i Härnösand ... 108
Förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen ... 108
Angående vissa nyanläggningar å Bredskärs lotsstation ... 110
Anskaffande av nya möbler för lotsstyrelsens sessionssal ... 114
Ersättning för visst för lotsstyrelsens räkning utfört arkitektarbete 116
Kommissionären hos patent- och registreringsverket ... 119

Statens affärsverksamhet ... 120
Postverket ... 120
Bangårdspostkontoret i Stockholm ... 120
Centralposthuset i Göteborg ... 120
Postkontoret i Södertälje ... 121
Postkontoret i Västerås ... 122
Postkontoret i Halmstad ... 122
Postkontoret i Vetlanda ... 122
Postkontoret i Vimmerby ... 123
Återförsäkring av inrikes värdeförsändelser ... 123

Telegrafverket ... 126
Telegrafverkets lokaler i centralposthuset i Göteborg ... 126
Telegrafstationen i Södertälje ... 127
Telegrafverkets station i Dalarö ... 127
Telegrafverkets station i Nyköping ... 127
Telegrafstationen i Vetlanda ... 128

Sid.

Telefonstationen i Vimmerby 128
Telegrafstationen i Hultsfred 129
Telegrafstationen i Halmstad 129
Nybyggnad för telegrafstationen i Halmstad 129
Vaxholms radiostation 132

Statens järnvägar 132

Infordrande av anbud genom inbjudan till vissa firmor 132
Ombyggnaden av centralstationen i Stockholm 133
Statens järnvägars distriktsförvaltning i Göteborg 133
Omformarestationen i Moholm och västra stambanans elektrifiering 133
Södertälje södra järnvägsstation 134
Centralstationen i Nyköping 135
Sävsjö järnvägsstation 135
Nya bangårdsanläggningen i Sundsvall 136
Sundsvalls nya stationshus och godsmagasin 137
Statsbanan Forsmo—Hoting 138
Statsbanan Orsa—Sveg 139
Järnvägen Orsa—Bollnäs 141
Ostkustbanan 142
Motorvagnsdrift vid statens järnvägar 143
Statens järnvägars resebyråer i utlandet 149

Statens vattenfallsverk 158

Fastigheterna nr 1, 2, 3 och 9 i kvarteret Björnen 158
Utbetalning av avlöningsmedel inom vattenfallsstyrelsen 159
Ersättning till en första expeditionsvakt inom vattenfallsstyrelsen för visst arbete 159
Vissa till vattenfallsstyrelsen gjorda inbetalningar 160
Vissa av vattenfallsstyrelsen utbetalda ersättningar i samband med utredningen för Vänerns reglering 160

Södertälje kanals ombyggnad 160

Västerås djuphamn 163
Västerås kraftverk 164
Lilla Edets kraftstationsbyggnad 165
Vattenfallsstyrelsens anläggningar vid Trollhättan 166

Statens domäner 167

Bränslekommissionens avveckling 167
Hamra kronopark 172
Kronan tillhöriga fastigheterna Kallersebo nr 1 och 2 172

Särskilt uttalande beträffande de affärsdrivande verken 175

Kristidskommissionernas avveckling 185

Uttalanden angående särskilda, statsförvaltningen berörande frågor 188

Kommittéväsendet 188
Tull- och traktatkommittén 189
Statens besparingskommitté 190
Socialiseringsnämnden 190

Sid.

Vissa utgifter bestridda av tillfälliga lånemedel 192

Statstjänstemännens bisysslor 212

Av revisorerna avlagda besök, vilka ej föranlett något uttalande eller någon erinran från revisorernas sida 240

Reservationer 248

Riksdagens revisorer, vilka nedannämnda dag fullbordat den granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 samt, för vissa fall, kalenderåret 1924, som jämlikt § 72 riksdagsordningen och § 1 av instruktionen för riksdagens revisorer tagit sin början den 16 sistlidna september, få härmed avgiva berättelse över den sålunda verkställda granskningen.

Översikt

av statsverkets finansiella ställning den 30 juni 1925.

Beträffande statsverkets finansiella ställning den 30 juni 1925 få revisorerna meddela följande.

Enligt den på sid. 2 del I av 1924 års revisorers berättelse om den av dem verkställda granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 intagna översikten utgjorde det sammanlagda värdet vid 1918 års slut av statsverkets i rikshuvudboken icke bokförda fastigheter och lösören samt sådana kontanta medel och utestående fordringar, som ej ingå i nämnda huvudbok ..... 614,671,051 : 41

Om härtill läggas behållningarna den 30 juni 1925 enligt det tryckta utdraget ur rikshuvudboken, sid. 9	2,989,200,615 : 69	
minskade med skulderna vid samma tidpunkt	1,821,599,994 : 74	1,167,600,620 : 95
visar sig, att ungefärliga värdet av samtliga tillgångar den 30 juni 1925 utgjorde		1,782,271,672 : 36,
i vilken summa icke ingå riksbankens tillgångar samt värdet dels å riksdagens hus och lösören, dels ock å staten tillhöriga malmfält och gruvor samt aktier i Mertainens gruvaktiebolag.		
Då enligt senaste revisionsberättelse statsverkets nettotillgångar den 30 juni 1924 uppgingo till		1,763,735,723 : 39
har alltså den 30 juni 1925 uppstått en kapitalökning av ..... kronor		18,535,948 : 97

Sagda kapitalökning har huvudsakligen uppkommit genom ökade behållningar å statsverkets kassafond och fond av rusdrycksmedel ävensom å fonden för statens aktier, statens affärsfonder samt ett flertal av dess utlåningsfonder. Till kapitalökningen ifråga har jämväl bidragit den minskning i tillfälliga statslån, som åstadkommits genom inlösen av skattkammarväxlar.

Kapitalökningen å statsverkets kassafond härleder sig från det avsevärda överskott, som uppstått å statsregleringen för budgetåret 1924—1925 på grund av större inkomster, än man vågat räkna med, å vissa

inkomsttitlar, exempelvis inkomst- och förmögenhetsskatt, stämpelmedel, tullmedel, socker- och tobaksskatt samt diverse inkomster.

Beträffande kapitalökningarna å fonden för statens aktier samt statens affärs- och utlåningsfonder är emellertid att märka, att de till största delen motvägas av den ökade upplåning för statsverket, som måst ske för täckandet av anslag till kapitalinvestering i nämnda fonder.

Att statens kapitalökning den 30 juni 1925 icke blivit större, än fallet är, beror framför allt därpå, att behållningarna å budgetens reservationsanslag i synnerligen stor utsträckning tagits i anspråk för respektive anslagsutgifters bestridande.

FÖRSTA HUVUDTITELN.

Kungl. hov- och slottsstaterna.

§ 1.

Kungl. slottet i Stockholm.

Revisorerna hava besökt Stockholms slott och besett där pågående reparationsarbeten, för vilket ändamål anvisats följande riksstatsanslag:

för år 1922	kr.	101,350: —
„ tiden 1/1—30/6 1923	„	257,350: —
„ budgetåret 1923—1924	„	300,000: —
„ „ 1924—1925	„	175,000: —
„ „ 1925—1926	„	175,000: —

Ifrågavarande arbeten avse förbättringar av grunden samt den yttre restaureringen av slottet. Enligt den för arbetena uppgjorda planen erfordras jämväl under de närmast kommande budgetåren särskilda anslag för ändamålet. Arbetena beräknas vara avslutade till den 1 juli 1929.

Revisorernas uttalande.

1920 års revisorer framhöllo beträffande slottsbyggnadens inre bl. a., att särskilt rikssalen tedde sig i ett icke värdigt skick och syntes böra undergå en genomgripande restauration, så snart förhållandena det medgåve. Någon dylik restauration har ännu icke kommit till stånd. Revisorerna, som kunna vitsorda riktigheten av de iakttagelser, som sålunda gjordes av 1920 års revisorer, lade vid sitt besök märke till att jämväl åtskilliga andra delar av slottets inre befunno sig i ett synnerligen bristfälligt tillstånd. Enligt revisorernas mening kan det icke anses försvarligt att längre uppskjuta avhjälpandet av dessa bristfälligheter. För ändamålet synas särskilda anslagsmedel snarast böra beredas, därest icke genom ytterligare dröjsmål med restaureringsarbetet bristerna skola förvärras och följaktligen också kostnaderna för deras botande fördyras.

§ 2.

Ulriksdals slott.

Revisorerna hava avlagt besök vid Ulriksdals slott.

Till slottet och den därmed förenade kungsgården hava för budgetåret 1924—1925 utgått *dels* ett ordinarie statsanslag med 8,250 kronor samt ett extra dylikt anslag med 3,000 kronor, *dels och* av Djur-

gårdskassans överskottsmedel ett belopp av 12,000 kronor. Dessutom har för täckande av omkostnaderna vid slottet och kungsgården stått till förfogande inkomster från utarrenderade eller på annat sätt upplåtna jordområden samt från uthyrda fastigheter med tillhopa 28,300 kronor, ävensom försäljningsmedel för sand och grus med 4,371 kronor 75 öre och ersättningsmedel för elektrisk ström med 2,612 kronor 20 öre.

Bland utgifterna märkas kostnader för underhåll av Ulriksdalsparken med 17,849 kronor 24 öre ävensom för byggnads- och reparationsarbeten m. m. med 15,819 kronor 12 öre.

Revisorerna vilja i detta sammanhang erinra om att 1916 års riksdag medgivit att till gäldande av kostnaderna för utförande av vissa restaureringsarbeten å Ulriksdals slott intill ett belopp av 296,000 kronor ävensom till gäldande av ränta, i den mån medel av riksmarskalksämbetet för ändamålet upplånats, finge av Djurgårdskassans överskottsmedel årligen under erforderlig tid, räknat från och med år 1916, användas ett belopp av högst 30,000 kronor. Vid 1917 och 1920 års riksdagar medgavs, att ytterligare belopp om respektive 97,050 kronor samt 169,500 kronor jämte vad som erfordrades till gäldande av ränta å upplånade medel finge av samma överskottsmedel för ändamålet användas, och ökades det årliga amorteringsbeloppet år 1917 från högst 30,000 kronor till högst 35,000 kronor under det att vid 1920 års riksdag härutinnan icke vidtogs någon ändring. 1924 höjdes amorteringsbeloppet till 45,000 kronor för år.

Revisorernas uttalande.

Ovan avsedda restaureringsarbeten å slottsbyggnaden vid Ulriksdal hade numera avslutats. I samband med nämnda arbeten hade värmeledning införts i slottets mittparti. I slottets med mittpartiet förenade flyglar har däremot värmeledning icke anordnats, utan sker dessas uppvärmning allt fortfarande med kakelugnar. Enligt revisorernas mening hade det varit önskvärt att värmeledning, då enligt uppgift värmecentralen är tillräcklig jämväl för flyglarna, samtidigt kommit till utförande för slottsbyggnaden i dess helhet. Vissa till kungsgården hörande i Ulriksdalsparken liggande uthusbyggnader, framför allt stall och ladugårdsbyggnader, befunno sig i förfallet skick. I den mån dessa byggnader allt fortfarande kunna anses erforderliga och följaktligen böra bibehållas måste det anses nödvändigt, att åtgärder i en snar framtid vidtagas för dessa byggnaders iståndsättande.

§ 3.

Haga lustslott och park.

Revisorerna hava avlagt besök vid Haga lustslott.

Till Haga lustslott och park hava för budgetåret 1924—1925 å riksstaten anvisats ett ordinarie anslag av 8,000 kronor och ett extra anslag av 3,000 kronor. Därjämte har av Djurgårdskassans överskottsmedel

ställts till förfogande 3,000 kronor. Från utarrenderade och på annat sätt upplåtna områden ävensom från uthyrda lägenheter hava influtit 27,449 kronor 17 öre, varjämte slottskassan tillförts ränta å vissa fonderade försäljningsmedel med 7,461 kronor 54 öre. Dessutom har för renhållning, tillsyn samt underhåll och vård av Hagaparken med tillhörande vägar lämnats ett bidrag å 3,000 kronor av Stockholms stad.

Bland de redovisade utgifterna förekomma löner, arvoden och gratifikationer med 12,437 kronor, i vilket belopp ingå bland annat avlöning och beklädnadsersättning till en vaktmästare och två fast anställda parkvakter ävensom en skogvaktare. För underhåll och vård av Hagaparken hava utbetalts 19,311 kronor 18 öre samt för lys- och renhållning 1,245 kronor 7 öre. I det förra av dessa belopp ingå ersättningar till parkarbetare samt kostnaden för vissa mera omfattande vägarbeten 2,400 kronor. För upprätthållande av polisbevakningen i Hagaparken ävensom vid Karlberg har därjämte från förslagsanslaget till särskild polisstyrka på landet av Kungl. Maj:t anvisats ett belopp av 10,400 kronor.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna vilja till en början erinra om att föredragande departementschefen enligt det vid propositionen nr 178 till 1916 års riksdag fogade statsrådsprotokollet meddelat, att riksmarskalksämbetet hos Stockholms stads myndigheter gjort framställning om beredande av något bidrag från stadens sida till parkens underhåll från och med år 1917, samt för egen del uttalat, att för framtiden syntes, med hänsyn till den användning området i allt större utsträckning erhållit såsom folkpark, Stockholms stad skäligen böra deltaga med årligt bidrag till dess underhåll. Enligt vad som framgår av samma riksdags skrivelse nr 215 delade riksdagen den uppfattning departementschefen sålunda uttalat.

I anledning av ovanberörda hänvändelse till Stockholms stad beslöt staden lämna ett bidrag till Hagaparkens underhåll och vård av 3,000 kronor, vilket belopp sedan dess årligen utgått.

Då kronans årliga kostnader för Hagaparken numera betydligt överstiga 30,000 kronor synes det av Stockholms stad lämnade bidraget, 3,000 kronor, icke stå i rimlig proportion till de fördelar staden och dess invånare hava därigenom att parken är upplåten för allmänheten. Det torde jämväl böra uppmärksammas att, då förenämnda bidrag år 1916 lämnades, kostnaderna för Hagaparkens vård och underhåll samt avlöningen till där anställda vakter uppgingo till omkring 13,000 kronor årligen, men att de numera stigit till dubbla beloppet.

Det synes revisorerna vara nödvändigt att från kronans sida det kravet ställes på staden att densamma bör i allt väsentligt övertaga kronans kostnader för bevakning och underhåll av Hagaparken.

Vid besöket lade revisorerna märke till att åtskilliga av de under slottsförvaltningens vård stående byggnaderna i Hagaparken måste undergå genomgripande reparationer för att icke förfalla. Medel härtill torde, såsom revisorerna i annat sammanhang framhållit, kunna förväntas bliva disponibla från Djurgårdskassan.

§ 4.

Djurgårdskassan.

Då avsevärda överskottsmedel från Djurgårdskassan årligen disponeras dels för underhåll av vissa kungl. slott, dels ock för amortering av vissa utav riksmarskalksämbetet huvudsakligen för restaureringsarbeten å Ulriksdals slott upplånade medel, hava revisorerna ansett det vara av intresse att något närmare undersöka förvaltningen av nämnda kassa. Revisorerna hava därför gjort framställning om att få taga del av Djurgårdskassans räkenskaper för senast förflutna räkenskapsår. I anledning av denna framställning har Kungl. Maj:t den 16 oktober 1925 anbefallt riksmarskalksämbetet att föranstalta därom att sagda räkenskaper varda på rekvisition av riksdagens revisorer och mot behörigt kvitto till revisorerna utlånta med skyldighet för revisorerna att efter räkenskapernas begagnande för det ändamål förevarande framställning kunde avse låta ofördröjligen återställa desamma till vederbörande. Revisorerna hava därefter erhållit del av Djurgårdskassans räkenskaper för år 1924.

Historik.

Innan revisorerna ingå närmare på en granskning av Djurgårdskassans förvaltning, hava de velat meddela en kortfattad översikt över av riksdagen i fråga om Djurgårdskassan gjorda uttalanden och vidtagna dispositioner.

I sin skrivelse den 17 mars 1908 angående regleringen av utgifterna under riksstatens första huvudtitel anförde riksdagen bland annat, att, då det från riksmarskalksämbetet upplysts, att de inkomster, som redan med dåvarande i många fall låga tomthyror tillfölle Djurgårdskassan, vore tillräckliga för Djurgårdens underhåll och utveckling, riksdagen ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke en del av de betydligt ökade inkomster, vilka med all sannolikhet på grund av höjda tomthyror för framtiden komme att inflyta till kassan, skulle kunna utan olägenhet användas såsom bidrag till de kungl. lustslottens underhåll. Riksdagen anhöll därför, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån de till Djurgårdskassan inflytande inkomster kunde, förutom till det med kassan för det dåvarande avsedda ändamål, användas jämväl till de kungl. lustslottens underhåll, och därefter till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

I proposition den 8 maj 1908 hemställde sedermera Kungl. Maj:t att riksdagen måtte medgiva att, för utförande av byggnads- och repara-

tionsarbeten vid Haga och Ulriksdals slott med därtill hörande byggnader, finge av den s. k. Djurgårdsfonden användas ett belopp av 254,000 kronor.

I den skrivelse, som, i anledning av omförmälda proposition, den 1 juni 1908 avläts av riksdagen, anfördes att riksdagen visserligen funnit den i ärendet förebragta utredning till fullo ådagalägga, att omfattande arbeten vore i hög grad av behovet påkallade för iståndsättande av nämnda slott med därtill hörande byggnader, men då dessa arbeten till stor del icke torde kunna hänföras till vanliga underhållsarbeten, syntes, förrän medel till desamma anvisades, böra avvaktas den utredning i hithörande frågor, varom riksdagen i skrivelsen den 17 mars samma år gjort framställning. På det att slottsbyggnaderna emellertid icke måtte taga ytterligare skada, hade riksdagen funnit erforderligt att medel ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för utförande av de nödvändigaste reparationsarbetena. Riksdagen hade därför ansett sig böra medgiva, att av den ränta, som från Djurgårdsfonden inginge till Djurgårdskassan finge användas ett belopp, motsvarande räntan å 254,000 kronor eller den summa, som riksmarskalksämbetet förklarat, att Djurgårdskassan med hänsyn till andra för densamma påräkneliga inkomster kunde avvara. På grund av vad sålunda blivit anfört och under uttalande av den mening, att Djurgårdsfondens kapital, som vore bildat av försäljningsmedel för statsegendom, icke borde användas till bestridande av tillfälliga utgifter, hade riksdagen på det sätt bifallit Kungl. Maj:ts förevarande framställning, att riksdagen för sin del medgivit, att tills vidare och intill dess annorlunda bleve bestämt, för bestridande av de nödvändigaste underhållsarbetena å ifrågavarande slottsbyggnader vid Haga och Ulriksdal finge av de räntemedel, som tillfördes Djurgårdskassan från Djurgårdsfonden, årligen användas ett belopp, motsvarande räntan å 254,000 kronor.

Beträffande Djurgårdsfonden torde böra erinras om att denna fond, som förvaltas av statskontoret, men varav årliga räntan utbetalas till Djurgårdskassan, har uppkommit därigenom, att Djurgården tillhörig mark vid olika tillfällen, första gången år 1884, inköpts dels av Stockholms stad och dels av vissa allmänna institutioner.

Den av riksdagen i dess ovanomförmälda skrivelse den 17 mars 1908 begärda utredningen rörande Djurgården och Djurgårdskassan förelades 1910 års riksdag och återfinnes i propositionen nr 151 vid samma riksdag. Av nämnda utredning, till vilken revisorerna vlja hänvisa, framgår att särskilda för behandling av vissa frågor rörande Djurgården tillsatta kommitterade ansett sig kunna räkna med överskottsmedel av i medeltal 50,000 kronor årligen under 20-årsperioden 1910—1929, med vilket belopp Djurgårdskassan skulle kunna bidraga till de kungl.

lustslottens underhåll. Riksmarskalksämbetet, som yttrade sig över den av kommitterade verkställda beräkningen, ansåg sig vid detta tillfälle kunna giva några mera tillförlitliga beräkningar rörande blivande överskott i Djurgårdskassan allenast för år 1910. Ämbetet uppskattade emellertid det belopp, som för nämnda år skulle kunna från Djurgårdskassan ställas till förfogande för de kungl. lustslottens underhåll till endast 25,000 kronor. Föredragande departementschefen anförde för sin del följande:

"Av skäl, som av riksmarskalksämbetet anförts, torde man vid beräkning av Djurgårdskassans eventuella överskott icke kunna för närvarande erhålla någon tillförlitlig uppgift å det belopp, vartill ett dylikt överskott kan komma att uppgå under de följande åren. Lika med riksmarskalksämbetet anser jag därför, att allenast frågan om användning av överskottet för innevarande år nu bör komma under bedömande, och torde detta belopp icke kunna uppskattas högre än ämbetet beräknat eller till 25,000 kronor, i vilket belopp jämväl ingår den räntan å 254,000 kronor motsvarande summa, vilken enligt riksdagens skrivelse den 1 juni 1908 tills vidare ställts till Kungl. Maj:ts disposition i och för bestridande av de nödvändigaste underhållsarbetena å slottsbyggnaderna vid Haga och Ulriksdal. Av den nu förebragta utredningen synes vara ådagalagt, att de från Djurgårdskassan sålunda tillgängliga medlen böra lämpligen på föreslaget sätt användas till reparations- och andra arbeten vid Ulriksdals slott.

I vad mån Djurgårdskassan framdeles kan lämna tilllgång till bestridande av kostnad för de kungl. lustslottens underhåll, synes böra bero på särskild utredning för varje år; och torde därför frågan om ett dylikt användande av Djurgårdskassans överskottsmedel böra tills vidare årligen hänskjutas till Riksdagens prövning."

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att av den behållning, som Djurgårdskassan kunde lämna för år 1910, ett belopp av intill 25,000 kronor finge användas för utförande av byggnads- och reparationsarbeten vid Ulriksdals slott med därtill hörande byggnader.

Denna framställning bifölls sedermera av 1910 års riksdag, såsom framgår av dess skrivelse nr 132.

De dispositioner, som av riksdagen skett beträffande överskottsmedel från Djurgårdskassan, hava revisorerna närmare berört vid behandlingen av utgifterna från kassan under år 1924.

I detta sammanhang vilja revisorerna erinra om, att 1925 års riksdag hos Kungl. Maj:t anhållit att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åvägabringande av överenskommelse mellan staten och Stockholms stad för erhållande från stadens sida av ökade bidrag till vägar och parker å Djurgården i Stockholm. Riksdagens ifrågavarande hemställan grundade sig på vissa av 1924 års statsrevisorer gjorda uttalanden ävensom tvenne inom riksdagen väckta motioner rörande ordnandet av

underhållet av vägar och parker å Djurgården. Riksdagen uttalade därvid att det enligt riksdagens mening rimligen kunde påfordras att staden till huvudsaklig del åtoge sig kostnaderna för detta underhåll i all synnerhet som staden numera ägde uppbära icke blott skatt för kronans fastigheter å Djurgården med omkring 12,000 kronor årligen utan därjämte en betydande andel av inkommande automobilskattemedel. Denna ståndpunkt syntes böra från statens sida med kraft hävdas gentemot staden.

Förvaltningen av Djurgårdskassan under år 1924.

Av Djurgårdskassans räkenskaper för år 1924 framgår att kassan tillförts *inkomster* med tillhopa 362,130 kronor 70 öre. Dessa inkomster hänföra sig till följande poster:

Tomt-, hyres- och arrendeavgifter	231,847:98
Tillfälliga inkomster	15,537:—
Utskänkningsavgifter	3,200:—
Räntor	99,704:35
Skogsavverkning	3,344:24
Inkomster från sågen	3,536:12
„ „ ladugården	3,112:55
„ „ Rosendals trädgård	1,848:46
Summa kronor	362,130:70

Bland ovan upptagna inkomster av tomtavgifter ingå följande poster:

Bellmansro värdshus	8,000:—
Hasselbacken	28,800:—
Cirkus	4,000:—
Novilla	6,000:—
Djurgårdsbrunn	4,650:—
Stockholms ridhus	1,460:—
Östra station	3,500:—
Valhallavägen (Stockholms stad)	2,659:56
Tegeludden (Stockholms stad)	1,940:—
Lidingöbro värdshus	5,950:—

I fråga om de influtna hyrorna hava revisorerna velat meddela följande sammanställning:

	kr.	rum	kök	badrum
Stora Sjötullen	3,000	10	1	1
„ „ , stora träbyggnaden	450			
„ „	1,750	6	1	
„ „	1,950	6	1	1
„ „	1,750	6	1	

Eolskulle	800	4	1	
Johannisberg	1,750	9	2	
Parkudden nr 1, 2 vån.	8,809	18	1	1
Rosendal nr 12	3,000	8	1	1
Rosendal nr 3	1,600	7	1	
Bergsjölund	800	8	1	
Engelska villan	2,000	6	1	1
Kaknäs, fri bostad åt en hovjägare		6	1	
Fiskartorpet, fri bostad åt en hovjägare		5	1	

Av de såsom räntor redovisade medlen utgöra 95,525 kronor 44 öre avkastning av Djurgårdsfonden för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924.

Djurgårdskassans *nettoutgifter* hava under år 1924 varit följande:

Avlöningar	60,936:23
Expenser	10,612:61
Skatter	12,599:26
Underhåll av vägar	48,191:78
Renhållning	26,366:94
Lyshållning	12,493:42
Strandskoning	890:97
Parker och jordbruk	26,013:21
Stallet	8,284:70
Byggnaders underhåll och reparation	48,393:79
Virke från sågen för Djurgården	9,337:50
„ „ skogen „ „	2,340:—
Vatten- och avloppsledningar	5,777:50
Elektriska ledningar	2,291:68
Vattenavgifter	1,876:44
Brandförsäkringar	2,584:71
Diverse	4,922:33
Summa kronor	283,913:07

Inkomsterna överskjuta alltså utgifterna med ett belopp av 78,217 kronor 63 öre. Dessa överskottsmedel hava disponerats på följande sätt:

Kungl. slotten	60,000:—
Kungl. begravningsplatsen	1,942:05
Avskrivning å inventarier	7,112:47
Summa kronor	69,054:52

Sedan jämväl dessa utgifter frånbragits återstår den 31 december 1924 en behållning i Djurgårdskassan av 9,163 kronor 11 öre.

Sist berörda bidrag till de Kungl. slotten grunda sig på särskilda av riksdagen fattade beslut. Sålunda medgav 1917 års riksdag att till bidrag för underhåll och vård av Haga slottspark finge av Djurgårdskassans överskottsmedel årligen utgå ett belopp av 3,000 kronor. 1923 års riksdag har vidare medgivit att för säkerställande av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift ett belopp av högst 12,000 kronor finge för år 1924 utgå av samma överskottsmedel. 1924 års riksdag medgav även att till täckande av vissa brister i räkenskaperna för Stockholms, Drottningholms och Gripsholms slott samt för utförande av reparationer vid Gripsholms och Ulriksdals slott samt för vissa elektriska belysningsanläggningar finge av Djurgårdskassans överskottsmedel användas tillhopa högst 45,000 kronor årligen, vilken summa skulle användas till amortering och förräntning av de lån, som Riksmarskalksämbetet för berörda ändamål måst upptaga.

Beträffande övriga ovan redovisade utgifter är att märka, att avlöningskostnaderna innefatta icke allenast ersättning till för Djurgårdens direkta förvaltning erforderlig personal, utan jämväl viss ersättning till personalen i Riksmarskalksämbetet och Kungl. Hovexpeditionen.

Ersättning till intendenten för Kungl. Djurgården utgör:

Arvode	10,980:—
Dyrtidstillägg därå	1,776:—
Hyresersättning	2,000:—
Skjutsersättning	600:—
Summa kronor	15,356:—

Därjämte uppbär intendenten särskild ersättning med 1,200 kronor för tillsyn av skogsvården å Drottningholms, Ulriksdals, Haga och Rosersbergs slotts skogar.

För bokföringen m. m. av Djurgårdskassans inkomster och utgifter är anställd en kamrer med en ersättning av 2,400 kronor, å vilket belopp dyrtidstillägg utgår med 774 kronor. Till befattningshavare hos Riksmarskalksämbetet och Hovexpeditionen utgår av Djurgårdskassans medel ersättning med tillhopa 4,800 kronor, å vilket belopp utbetalas dyrtidstillägg med 1,923 kronor. Därjämte har under år 1924 såsom ersättning till tillfälligt biträde inom Riksmarskalksämbetet m. m. från Djurgårdskassan utgått 1,000 kronor.

För Djurgårdens skötsel äro därjämte anställda 5 hovjägare med en ersättning, inklusive dyrtidstillägg, av omkring 4,500 kronor för envar av dem, varjämte de åtnjuta förmånen av fri bostad. Dessutom finnas

hos Djurgårdsförvaltningen anställda en trädgårdsmästare och en chaufför.

Bland *expensutgifterna* återfinnas hyra för Djurgårdsförvaltningens lokaler, 2,700 kronor, samt ersättning för städning och belysning av desamma, 400 kronor. Såsom expensutgifter hava jämväl upptagits avgifter för 12 telefonapparater med tillhopa 1,948 kronor 43 öre samt beklädnads- och velocipedersättning till hovjägarna med 3,000, respektive 250 kronor.

Den största utgiftsposten beträffande kostnaderna för reparationer och underhåll av *byggnader* har under året varit ombyggnaden av den s. k. engelska villan, vilken, såvitt räkenskaperna utvisa, dragit en utgift av omkring 32,000 kronor.

Bland de såsom *diverse utgifter* redovisade kostnaderna ingår ersättning med 400 kronor till intendenten vid Kungl. Djurgården för en resa till London i juni månad 1924, ävensom driftskostnaderna för en personautomobil.

Revisorernas uttalande

Då Kungl. Maj:t vid tillhandahållandet åt revisorerna av Djurgårdskassans räkenskaper knutit vissa föreskrifter och villkor rörande räkenskapernas återställande m. m. och då för revisorerna eljest yppats åtskilliga svårigheter att få räkenskaperna till sig utlämnade, hava revisorerna ansett sig icke kunna underlåta att här med några ord beröra frågan om revisorernas befogenhet att taga del av och granska ifrågavarande räkenskaper. Revisorerna vilja då först fästa uppmärksamheten å riksdagens i skrivelse den 17 mars 1908 (nr 1) uttalade mening, att nämnda räkenskaper syntes böra i vanlig ordning underställas granskning av kammarrätten och riksdagens revisorer. Detta uttalande har emellertid såvitt revisorerna kunnat finna icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida och någon regelbunden granskning av dessa räkenskaper, i likhet med vad som eljest äger rum beträffande allmänna verks och inrättningars förvaltning, har hittills heller icke förekommit. Detta förhållande kan dock enligt revisorernas mening icke anses tillfredsställande med hänsyn till det samband, som ostridigt förefinnes mellan regleringen av de under slotts-staten upptagna utgifterna å första huvudtiteln och Djurgårdskassans förvaltande verksamhet. Storleken av de anslag, som årligen av riksdagen beviljas för de kungl. lustslotten är nämligen direkt beroende av det sätt, varpå kassans förvaltning handhaves. Under sådana förhållanden och med hänsyn till riksdagens ovan åberopade uttalande synes det revisorerna, att starka skäl förelegat för deras åtgärd att bereda sig tillfälle till granskning av kassans räkenskaper.

Rörande de allmänna ordningsregler, som revisorerna vid en sådan granskning haft att iakttaga, hava revisorerna utgått från att deras

skyldigheter härutinnan bestämmas, förutom av vad som inom den offentliga förvaltningen anses ur ordningssynpunkt vara självklart, allenast av den utav riksdagen för dess revisorer fastställda instruktionen. Då emellertid den avfattning, Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut erhållit, synes kunna giva stöd för en annan mening, anse sig revisorerna, jämväl med hänsyn till § 16 i den för riksdagens revisorer gällande instruktion, böra för riksdagen omförmäla vad sålunda i saken förekommit.

Vad härefter angår själva saktrågan hava revisorerna genom den granskning, de ägnat ifrågavarande räkenskaper, kommit till den uppfattningen, att kassans förvaltning i åtskilliga avseenden måste betecknas såsom mindre tillfredsställande, särskilt om hänsyn tages till ett i ekonomiskt hänseende gynnsamt resultat av verksamheten. Till en början synas omkostnaderna för förvaltningen icke stå i rimlig proportion till förvaltningens omfattning. De direkta kostnaderna av denna art — avlöningar och expenser — uppgå nämligen, oberäknat avlöningskostnaderna vid vägarbeten, jordbruk m. m., till omkring 25 procent av samtliga ovannämnda utgifter och motsvara i det närmaste 20 procent av det sammanlagda, här ovan upptagna inkomstbeloppet. Vidare hava revisorerna icke kunnat undgå att finna de hyresbelopp, som i allmänhet fastställts för bostadslägenheter å Djurgårdsområdet, alltför låga i betraktande av den hyresnivå, som gäller i Stockholms stad och dess förorter.

Ombyggnadsarbetena å den s. k. engelska villan å Djurgården hava, såvitt av räkenskaperna framgår, på sådant sätt anordnats och bedrivits, att därigenom kostnaderna blivit mer än skäligt stora. Det belopp, efter vilket hyra utgått för villan, 2,000 kronor, synes vara alltför lågt för en bostad, innefattande 6 rum, badrum och kök och lämnar en dålig avkastning, då allenast ombyggnads- och reparationskostnaderna uppgått till omkring 32,000 kronor.

Djurgårdskassans kostnader för underhåll av vägar och parker torde, såsom ovan nämnts, kunna förväntas i en nära framtid bliva till huvudsaklig del överflyttade på Stockholms stad. Detsamma synes revisorerna böra ske även beträffande de till 38,860 kronor 36 öre uppgående kostnaderna för renhållning och belysning. Enligt vad revisorerna erfarit pågå för närvarande underhandlingar rörande dessa spörsmål.

Såväl med hänsyn härtill som med tanke på att hyresinkomsterna böra kunna avsevärt ökas och förvaltningskostnaderna nedbringas, lärer man hava grundad anledning beräkna en väsentlig höjning i de överskottsmedel, som under de närmaste åren kunna disponeras från Djurgårdskassan. En sådan ökning är ock av behovet påkallad, bland annat därför att, enligt vad revisorerna inhämtat, vid åtskilliga av de kungl.

lustslotten behov föreligger av i vissa fall ganska omfattande reparationsarbeten, som kräva avsevärda belopp.

Det synes revisorerna önskvärt, att möjlighet beredes riksdagen att varje år på ett mera ingående och allsidigt sätt pröva användningen av Djurgårdskassans medel och därå uppkommande överskott. Det torde därvid kunna ifrågasättas, huruvida icke det lämpligaste tillvägagångssättet skulle vara att i stället för de särskilda riksstatsanslag, som nu anvisas till olika kungl. lustslott, uppfördes ett gemensamt anslag av reservationsanslags natur för underhåll och reparation av nämnda slott, varvid särskilda stater för de olika slotten med därtill hörande kungsgårdar borde fastställas. Å detta anslag synes dessutom böra till riksmarskalksämbetets disposition ställas lämpligt årligt belopp för sådana reparationer eller ombyggnader, som icke äro att hänföra till ordinarie underhåll. Genom nu angivna förfarande vinnes den fördelen, att de årliga överskotten i Djurgårdskassan kunna tagas i beräkning vid fastställande av det för ifrågavarande ändamål behövliga riksstatsanslaget. De medel, som av riksdagen behöva anvisas för samtliga nu nämnda ändamål, skulle vid sådant förhållande kunna minskas med de årliga överskotten i Djurgårdskassan. I samband med beviljande av nämnda anslag lärer särskild stat böra fastställas för Djurgårdskassan. Denna kassas förvaltning skulle härigenom för framtiden komma att underkastas riksdagens prövning ävensom regelbunden granskning av dess revisorer.

ANDRA HUVUDTITELN.

Justitiedepartementet.

§ 5.

Jordbruksfängelset i Mariestad.

Revisorerna hava besökt centralfängelset i Mariestad, vid vilket fängelse fångarna huvudsakligen sysselsättas med jordbruksarbete. Jordbruksdriften vid fängelset är förlagd till en del av Marieholms kungsgård, utgörande omkring 172 hektar åker, 123 hektar ängsmark och 105 hektar skogsmark. Jordbruksdriften vid fängelset lämnade under krigsåren enligt vad av fångvårdsstyrelsen uppgivits, en betydande vinst. Såsom bästa resultat härvidlag kan omnämnas vinsten för år 1918, vilken uppgick till ett belopp av 35,740 kronor 33 öre. Under de senare åren har inkomsten av jordbruksrörelsen minskats. Densamma uppgick sålunda för budgetåret 1924—1925 endast till 491 kronor 3 öre. Härvid är emellertid att märka, att under stigande prislägen en ökning av befintliga värden ägt rum, varemot under senare år nedskrivningar vidtagits.

I fråga om bokföringen mellan å ena sidan den egentliga fångvården och å andra sidan jordbruksrörelsen har från fångvårdsstyrelsens sida meddelats följande.

''Jämlikt fångvårdsstyrelsens beslut den 1 maj 1914 har beträffande tvångsarbetsanstalten å Svartsjö föreskrivits, bland annat, att avräkningen med jordbruket skulle debiteras icke allenast för premier till fångarna utan därjämte även för dagsverksavgift till enahanda belopp som premierna. Enahanda förfaringssätt tillämpas vid Mariestadsfängelset. Sålunda har under senaste budgetåret fångvårdsanslaget tillgodoförts kr. 6,847 : 60, med vilket belopp vinsten å jordbruket eljest skolat ökas.''

Antalet fångar vid fängelset har under år 1924 utgjort i medeltal 78. I början av oktober 1925 funnos vid anstalten 80 fångar. Av dessa voro större delen eller 67 stycken sådana, som dömts till straffarbete på bestämd tid och vid straffets början fyllt 20 år. För övrigt funnos vid anstalten 1 till straffarbete dömd fånge, som vid straffets början ej fyllt 20 år, 2 livstidsfångar, 1 till urbota fängelse dömd, 3 bötesfångar samt 6 för brott häktade. Medelkostnaden för fånge och dag vid jordbruksfängelset har enligt vad fångvårdsstyrelsen uppgivit, för budgetåret 1924—1925 utgjort 7 kronor 63 öre.

Ifrågavarande medelkostnad har givit revisorerna anledning från fångvårdsstyrelsen införskaffa följande sammanställning:

Uppgift å medelkostnaden per fånge och dag vid nedanstående fångvårdsanstalter för budgetåret 1924—1925.

Fångvårdsanstalt	Antal underhållsdagar 1924	Medeltal fångar 1924	Högsta antal fångar 1924	Medelkostn. per fånge och dag	
Centralfängelser.					
Långholmen	162,998	445	474	4,63	
Malmö	52,212	143	167	4,12	
Härlanda	50,944	139	185	5,24	
Mariestad	28,717	78	88	7,63	jordbruksfängelse
Härnösand	38,695	106	121	5,45	
Växjö	26,715	73	83	2,96	kvinnofängelse.
Straffängelser.					
Uppsala	14,573	40	57	6,54	delvis trädgårdsbruk.
Linköping	21,652	59	81	4,—	
Karlskrona	14,298	39	49	5,49	
Kristianstad	19,409	53	67	3,49	
Vänersborg	19,132	52	72	2,48	
Örebro	19,636	54	65	4,23	
Gävle	25,018	68	89	4,47	
Kronohäkte.					
Västervik	13,429	37	40	7,19	Sinnessjuka.
Fångkoloni.					
Singeshult	6,701	18	22	3,91	jordbruksanstalt för pålitliga fångar.

Såsom förklaring till den i jämförelse med andra fängelser höga kostnaden vid jordbruksfängelset i Mariestad anföres av fångvårdsstyrelsen följande:

"Jämförd med övriga anstalter förefaller denna kostnad ganska hög. Med hänsyn till Mariestadsfängelsets karaktär av jordbruksanstalt måste dock där vara anställd en betydligt större bevakningskår än vid en sluten anstalt. Detta är givetvis den huvudsakliga orsaken till de höga kostnaderna."

Revisorerna hava slutligen i anslutning till besöket velat beröra frågan om urval av fångar för hänvisning till jordbruksfängelse. Härom stadgas i den för fångvårdsstaten den 9 april 1923 fastställda arbetsordningen, att för varje fånge, vars förflyttning till jordbruksfängelse ifrågasättes, av fängelsets föreståndare skall utfärdas intyg rörande fångens användbarhet i utearbete samt hans villighet och förmåga att

underkasta sig gällande ordningsföreskrifter. Vid detta intyg skall fogas utlåtande av vederbörande läkare rörande fångens hälsotillstånd och sinnesbeskaffenhet med hänsyn å ena sidan till hans behov av vistelse i fria luften och å andra sidan till hans förmåga av kroppsligt arbete. Tillika skola bifogas dels vederbörandes yttranden om behovet och lämpligheten av fångens försändande till jordbruksfängelse, dels ock utdrag av fängelsets rulla i vad fången angår.

Från fängelsedirektörens sida har framhållits svårigheten att i ett jordbruksfängelse handhava återfalls- och vaneförbrytare, samt uttalats såsom önskemål att till fängelset i större utsträckning än som nu sker hänvisades förstagångsförbrytare, särskilt sådana som vore vana vid jordbruksarbete. Då dessa senare vore mera mottagliga för den handledning och uppfostran, som vid fängelset bjödes, skulle härigenom jämväl bättre resultat vinnas av den dyrbara fångbehandlingen i fängelset.

Enligt vad revisorerna inhämtat är sistnämnda fråga för närvarande föremål för prövning inom vederbörande departement.

Besöket har i övrigt icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

TREDJE HUVUDTITELN.

Utrikesdepartementet.

§ 6.

Kostnaderna å tredje huvudtitelns förslagsanslag till skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m. hava för budgetåret 1924—1925 uppgått till 736,178 kronor 78 öre. Då i riksstaten för ändamålet anvisats endast 420,000 kronor har anslaget alltså, sedan å anslaget redovisade uppbördsmedel till belopp av 8,915 kronor 16 öre frånbragits, kommit att överskridas med icke mindre än 307,263 kronor 62 öre. Tredje huvudtitelns expensanslag.

Nämnda kostnader äro:

		Kr.
Utrikesdepartementet		435,252:55
Ministern	i Konstantinopel	7,875:29
Beskickningen	i Bryssel	699:91
„	i Köpenhamn	12,293:85
Konsulatet	i Reval	1,926:34
Beskickningen	i Helsingfors	39,486:11
Konsulatet	i Rouen	1,081:42
Beskickningen	i Rom	1,069:61
„	i Haag	1,192:62
„	i Oslo	8,487:19
Konsulatet	i Leningrad	3,305:92
Beskickningen	i Moskwa	19,023:17
Konsulatet	i Kowno	576:56
Beskickningen	i Bern	2,848:77
Generalkonsulatet	i London	6,429:12
Beskickningen	i Berlin	31,408:75
Generalkonsulatet	i Hamburg, gmk. konto	4,400:03
Konsulatet	i Lübeck, gmk. konto	2,003:53
	kron „	1,350:—
Beskickningen	i Wien	6,995:72
Generalkonsulatet	i Kapstaden	3,664:60
„	i Montreal	12,754:61
Beskickningen	i Washington	16,986:98
Generalkonsulatet	i New York	11,489:84
Konsulatet	i Chicago	7,749:65

Vicekonsulatet	i Minneapolis		13,198:36
Konsulatet	i San Francisco		7,300:67
Beskickningen	i Mexico		2,150:99
„	i Buenos Aires		5,134:34
„	i Rio de Janeiro		1,306:04
„	i Tokio		9,309:19
„	i Peking		1,705:54
Generalkonsulatet	i Shanghai		7,177:62
„	i Sydney		2,583:15
Beskickningen	i Riga		1,567:09
„	i Prag		3,360:60
„	i Athén		699:78
Generalkonsulatet	i Calcutta		1,326:91
„	i Batavia		2,149:20
Konsulatet	i Mariehamn		134:—
Förskott			2,521:28
Beskickningshuset	i Konstantinopel	2,000:—	
„	i Paris	11,801:88	
„	i Madrid	2,000:—	
„	i Oslo	2,400:—	
„	i London	3,000:—	
„	i Berlin	4,000:—	
„	i Leningrad	3,500:—	
„	i Köpenhamn	1,500:—	
„	i Helsingfors	3,000:—	
Konsulatet	i Hamburg	1,000:—	34,201:88
			736,178:78

Revisorernas uttalande.

Av förestående redogörelse framgår, att ifrågavarande anslag för budgetåret 1924—1925 överskridits med icke mindre än 75 procent av det i riksstaten anvisade beloppet. Erinras må, att överskridanden å nämnda anslag redan tidigare förekommit och varit föremål för uppmärksamhet från riksdagens revisorers sida. Sålunda uttalade 1922 års revisorer, att de funno vissa kostnader å 1921 års expensanslag, som överskredos med mera än tre gånger det av riksdagen för ändamålet anvisade beloppet, anmärkningsvärt höga och att genomgripande åtgärder syntes vara av nöden för nedbringande av utgifterna. 1923 års riksdag fann visserligen i likhet med revisorerna utgifterna anmärkningsvärt höga, men då vederbörande departementschef ställt en minskning i utgifterna å anslaget i utsikt uttalade riksdagen allenast sin förväntan, att sådana åtgärder vidtoges, att det då äskade beloppet

750,000 kronor måtte bliva tillfyllest för bestridande av utgifterna under budgetåret 1923—1924.

På förslag av Kungl. Maj:t upptog 1924 års riksdag, sedan viss överflyttning från detta anslag till ett nyuppfört anslag till skrivbiträden vid beskickningar och konsulat ägt rum, förevarande anslag med ett belopp av 420,000 kronor. Fastställandet av anslagsbeloppet grundade sig, enligt vad som framgår av riksdagshandlingarna, på av Kungl. Maj:t verkställda beräkningar rörande de utgifter, vilka fortfarande borde bestridas av expensanslaget.

Då emellertid expensanslaget allt fortfarande i betänklig omfattning överskrides hava revisorerna ansett sig böra fästa riksdagens uppmärksamhet på vad sålunda förekommit.

FJÄRDE HUVUDTITELN.

Försvarsdepartementet.

§ 7.

Grunderna för beräkningen av arméns mathållningsanslag.

Anslaget till arméns mathållning har under en följd av år beräknats med hänsyn till visst portionspris per dag och det antal tjänstgöringsdagar, som ansetts kunna efter verkställd uppskattning fastställas för det budgetår beräkningen avser. Sålunda beräknades mathållningsanslaget för budgetåret 1923—1924 efter ett portionspris av 80 öre och med ett antal tjänstgöringsdagar av 12,104,167 och upptogs följaktligen i avjämnat belopp med 9,683,334 kronor. Även för budgetåret 1924—1925 beräknades portionspriset utgöra 80 öre och uppskattades antalet tjänstgöringsdagar till 11,942,000. Anslaget för sistnämnda budgetår upptogs på grund härav med i avrundat tal 9,554,000 kronor.

Revisorerna hava låtit utarbeta följande på budgetredovisningen för senaste räkenskapsår grundade tabell över anslagen till arméns mathållning, varvid för likformighets vinnande uteslutits första halvåret 1923.

År, budgetår	Ordinarie anslag	Extra anslag	Brist som täckts av kassafonden
1920	9,084,000	5,931,550	2,622,414 : 30
1921	7,789,415	4,020,000	6,615,200 : 64
1922	6,406,589	4,271,060	2,556,789 : 11
1923/1924	9,683,334	—	1,766,339 : 51
1924/1925	9,554,000	—	3,031,891 : 04

Av ovanstående tabell framgår, att anslagen till arméns mathållning under de senaste fem räkenskapsåren överskridits med mera än 16,000,000 kronor. Det överskridande, som ägt rum för budgetåret 1924—1925 har uppgått till omkring 30 procent av det för året anvisade anslagsbeloppet.

Med hänsyn till de osedvanligt omfattande överskridanden, som sålunda ägt rum beträffande ifrågavarande anslag, hava revisorerna ansett sig böra underkasta beräkningarna av anslaget en närmare granskning.

Härvid synes först böra beaktas, att vid beräkningen av arméns mathållningsanslag hänsyn icke synes tagen till de avsevärda årliga kostna-

derna för proviant utom förläggningsorterna, vilka utgifter för budgetåret 1924—1925 uppgingo till omkring 500,000 kronor ävensom utspisningskostnader under vissa övningar och utgifterna för sjukföda. Vidare torde böra uppmärksammas att avsevärda utgifter, som belasta anslaget och bestridas av arméförvaltningens intendentsdepartement icke heller ingå i beräkningarna. Medelportionspriset per dag synes för övrigt allenast hava grundats på de direkta kostnaderna för mathållningen vid truppförbanden, medan däremot tillräcklig hänsyn icke tagits till kostnaderna för magasinering, annonser, avlöning till civila arbetare, transport av proviant till konsumtionsorten och diverse andra kostnader. Enligt den av tekniska revisionen å arméförvaltningens intendentsdepartement förda statistiken uppgingo utgifterna för sistnämnda ändamål under budgetåret 1923—1924 till icke mindre än 2,3 öre för tjänstgöringsdag.

För sistnämnda budgetår, det sista för vilket någon statistik å området finnes tillgänglig, hade antalet tjänstgöringsdagar såsom ovan nämnts, beräknats till 12,104,167, men enligt vad av statistiken framgår, har berörda antal i själva verket uppgått till endast 11,674,062. Då emellertid utgifterna å anslaget för nämnda budgetår utgjort 11,449,673 kronor 51 öre har alltså portionskostnaden i verkligheten utgjort 98 öre. Till grund för beräkningen av riksstatsanslaget har, såsom ovan nämnts, legat ett portionspris av allenast 80 öre.

Revisorerna hava i detta sammanhang velat meddela följande uppgift, utvisande förhållandet mellan den verkliga och den beräknade medelkostnaden per portion under nedan angivna räkenskapsår. Uppgiften grundas på de siffror, som tagits till utgångspunkt vid anslagsberäkningen.

År, budgetår	Nettoutgifter	Beräknat antal tjänstgöringsdagar. (Inom parentes verkliga antalet)	Verklig portions kostnad, grundad på beräknat antal tjänstgöringsdagar. (Inom parentes på verkliga antalet tjänstgöringsdagar.) Medelkostnad kr.	Beräknad portionskostnad. Medelkostnad kr.
1920	17,637,964 : 30	12,512,952 (10,896,559)	1 : 41 (1 : 62)	1 : 20
1921	18,424,615 : 64	10,735,889 (11,788,014)	1 : 72 (1 : 56)	1 : 10
1922	13,234,438 : 11	10,677,648 (12,458,801)	1 : 24 (1 : 07)	1 : —

1923/1924 ..	11,449,673:51	12,104,167	—:95	—:80
		(11,674,062)	(—:98)	
1924/1925 ..	12,585,891:04	11,942,000	1:05	—:80
		(11,295,063*)	(1:11*)	

Den osäkerhet, som vidlåder förevarande anslagsberäkningar, har uppenbarligen sin grund dels i att vid uppskattningen av portionskostnaden vissa därå inverkande utgifter icke medtagits, dels ock beräkningen av antalet tjänstgöringsdagar.

Då det av arméförvaltningens statistik framgår, att verkliga antalet tjänstgöringsdagar i stort sett motsvarat det beräknade (46,817,436 i verklighet mot 46,030,656 under 1920—1922 och 1923—1924), men det oaktat utgiften på anslagen överstigit de beviljade anslagsbeloppen, äro alltså överskridandena att tillskriva den omständigheten att dagsportionskostnaden uppskattats allt för lågt.

Då det ligger stor vikt uppå att vid riksstatsanslagens beräkning ernå största möjliga tillförlitlighet, hava revisorerna härmed velat framhålla angelägenheten av att grunderna för mathållningsanslagets uppskattande underkastas en fullständig omarbetning för ernående av bättre överensstämmelse mellan beräknade och verkliga kostnader.

§ 8.

Förslagsanslaget till furagering av arméns hästar.

Förslagsanslaget till furagering av arméns hästar har under en följd av år till huvudsaklig del beräknats med hänsyn till visst uppskattat antal hästtjänstgöringsdagar och en medelsrationskostnad för dag. För budgetåret 1924—1925 har sålunda anslaget uppskattats med utgångspunkt från 3,650,772 hästtjänstgöringsdagar och ett rationspris av 1 krona 25 öre, varjämte å anslaget upptagits kostnaderna för 500 remonter vid depåerna efter 309 kronor för varje remont. Enligt dessa grunder har anslaget i riksstaten uppförts med ett belopp av 4,718,000 kronor. Nettoutgifterna å anslaget hava emellertid uppgått till 5,743,666 kronor 82 öre, vadan anslaget överskridits med icke mindre än 1,025,666 kronor 82 öre.

Även under tidigare år hava avsevärda överskridanden å förevarande förslagsanslag ägt rum, vilket närmare framgår av följande ur budgetredovisningarna hämtade sammanställning:

* Preliminära siffror.

År budget år	Ordinarie förslagsanslag kr.	Extra anslag kr.	Brist, som täckts av kassafonden kr.	Nettoutgifter kr.
1920	4,573,838	4,270,400	1,170,437 : 79	10,014,675 : 79
1921	4,605,704	2,672,692	2,934,250 : 42	10,212,646 : 42
1922	4,036,550	1,150,710	1,199,561 : 98	6,386,821 : 98
1923/1924 ..	4,715,453	—	1,617,724 : 39	6,333,177 : 39
1924/1925 ..	4,718,000	—	1,025,666 : 82	5,743,666 : 82

För att något närmare belysa orsakerna till de överskridanden å anslaget, som under ovan angivna femårsperiod ägt rum, och vilka uppgå till i det närmaste 8,000,000 kronor, hava revisorerna velat meddela följande jämförande uppgifter rörande antalet beräknade och verkliga hästtjänstgöringsdagar samt den rationskostnad, som legat till grund för riksstatsanslagens beräkning och den verkliga rationskostnaden:

År, budget-år	Beräknade antalet hästtjänstgöringsdagar	Verkliga antalet hästtjänstgöringsdagar	Beräknad rationskostnad kr.	Verklig rationskostnad med tillämpning av vid riksstatsanslagets beräkning använda grunder omkring kr.
1920	4,270,400	3,926,544	2 : —	2 : 50
1921	4,104,346	4,071,115	1 : 75	2 : 45
1922	3,835,700	4,066,687	1 : 30	1 : 52
1923/1924	3,648,762	3,953,977	1 : 25	1 : 55
1924/1925	3,650,772	3,753,648	1 : 25	1 : 50

Ett belopp av 200,000 kronor har varje år (budgetår) beräknats motsvara underhållskostnaderna för de å depå uppställda remonterna och följaktligen avdragits vid beräkningen av den verkliga rationskostnaden. Anslagets överskridande synes hava sin grund i, att dagrationskostnaden under hela femårsperioden uppskattats till belopp, som visat sig sedermera avsevärt understiga den verkliga kostnaden, vartill kommer, att antalet hästtjänstgöringsdagar alltsedan år 1922 beräknats för lågt.

Revisorernas uttalande

Vad som i fråga om beräkningen av detta anslag sålunda förekommit har givit revisorerna anledning att under hänvisning till sitt uttalande i fråga om arméns mathållningsanslag framhålla angelägenheten av, att en revision verkställes rörande grunderna för beräkningen av anslaget till furagering av arméns hästar.

§ 9.

Vissa mellanhavanden mellan arméförvaltningens intendensdepartement och Eslövs skofabrik.

1925 års revisorer hava i likhet med föregående års revisorer ansett sig böra ägna frågan om skodonstillverkningen för arméns behov särskild uppmärksamhet. Revisorerna hava därvid gjort följande iakttagelse.

Mellan arméförvaltningens intendentsdepartement och Eslövs skofabriks aktiebolag såsom leverantör har den 4 september 1924 träffats avtal om leverans för Kungl. Maj:ts och kronans räkning av *dels* c:a 4,000 par marschskodon till ett pris av 13 kronor 93 öre per par, *dels ock* c:a 4,000 par dylika skor till ett pris av 13 kronor 78 öre per par. Av avtalet framgår, att leveransen skall ske fritt kaj eller banvagn Stockholm under tiden 1 mars—1 juni 1925, ävensom att besiktning skall förrättas på sätt gällande leveransförordning stadgar och enligt intendentsdepartementets närmare bestämmande. I fråga om betalning för leveransen har avtalats att för vad som inom föreskriven tid blivit levererat och godkänt erlägges betalning av köparen så snart räkning, åtföljd av behöriga levererings-, besiktnings- och uppbördsbevis, till köparen inkommit och blivit granskad. Tillika har i avtalet bestämts, att ifråga om vad som icke blivit därigenom särskilt överenskommet och stadgat skall lända till efterrättelse den i Tidning för leveranser till staten m. m. för den 25 juli 1924 intagna kungörelsen om ifrågavarande upphandling, dels ock i tillämpliga delar föreskrifterna i 1 kap. av kungl. förordningen den 16 januari 1920 angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom (S. F. S. nr 10/1920).

I en samma dag den 4 september 1925 dagtecknad skrivelse har Eslövs Skofabriks Aktiebolag överlämnat förestående avtal i två exemplar, det ena försett med bolagets underskrift, samt begärt uppgift å den storleksfördelning, efter vilken leveransen skulle ske. I samma skrivelse har bolaget vidare anfört följande:

"På grund av pågående stegring av råvarupriserna äro vi nödsakade redan nu inköpa det för ifrågavarande leverans erforderliga behovet av råvaror, och som leverans av skodonen ej skall ske förrän nästkommande vår, måste vi till dess lägga ut pänningar. Med anledning härav få vi vördsamt anhålla om utbekommande av ett förskottsbelopp motsvarande hälften av det belopp vartill hela leveransen uppgår, och ställa vi som säkerhet för detta förskott av Skandinaviska Kreditaktiebolaget utfärdade depositionsbevis."

Den 12 september 1924 gjorde bolaget ånyo framställning i sistnämnda syfte, och beslöt intendentsdepartementet i anledning härav den 16 september 1925 med hänsyn till den betydande del av tillverkningskostnaden, som materialprisen utgjorde (enligt uppgift av över-

sten Ryrberg c:a 75 %) att till bolaget skulle såsom förskott utbetalas 55,420 kronor, utgörande hälften av värdet av den kontrakterade leveransen. Samma dag utanordnades förenämnda belopp till bolaget.

Jämväl i ett annat fall har förbindelsen mellan intendentsdepartementet och Eslövs Skofabriksaktiebolag väckt revisorernas uppmärksamhet. I en den 15 april 1925 dagtecknad till intendentsdepartementet ställd skrivelse har översten C. A. Ryrberg, vilken erhållit departementets uppdrag att verkställa kontroll och besiktning å från Eslövs skofabrik levererade marschskodon samt utföra visst arbete i samband med pågående försök med dylika skodon, anfört följande:

"Därest intendentsdepartementet allt fortfarande vill uppdraga åt undertecknad att slutföra här ifrågavarande mig tidigare anförtrodda försök samt bearbeta försöksrapporter m. m. och framlägga undersökningsresultat får jag vördsamt föreslå, att jag till en början bemyndigas att i angivet syfte besöka I arméfördelningens båda försöksförband, vilket kan ske utan några större kostnader för statsverket, alldenstund de härav betingade resorna kunna företagas i samband med förestående resor i och för mig anförtrodd kontroll av skodonstillverkningen vid Eslövs skofabriksaktiebolag. Det synes lämpligen kunna göras beroende av en vidare prövning, i vilken utsträckning sådana personliga besök böra äga rum vid övriga försökstruppförband eller till vilken omfattning försöksskodons hitsändande från vederbörligt förband skall äga rum. Dylik prövning synes lämpligen kunna överlåtas till departementets utrustningsbyrå. Vid eventuellt uppdrag åt mig att verkställa förenämnda besiktning och undersökning torde jämväl bemyndigande lämnas mig att i erforderliga fall anlita sådant sakkunnigt biträde, som jag kan finna lämpligt".

Intendentsdepartementet beslöt den 21 april 1925 att lämna Ryrberg bemyndigande angående besiktning m. m. av försöksskodonen i enlighet med hans förenämnda hemställan.

Enligt vad som under hand från intendentsdepartementet meddelats har chefen för Eslövs skofabrik, direktören Y. Holmström tillkallats såsom sakkunnigt biträde åt Ryrberg vid ifrågavarande besiktning.

I detta sammanhang torde böra uppmärksammas att Eslövs skofabrik utan tävlan erhållit beställning på de partier marschskodon, som för försöksändamål upphandlats samt att bolaget härför enligt avtal med intendentsdepartementet ägt uppbära ersättning för självkostnaderna vid tillverkningen jämte 10 % å självkostnadsbeloppet, dock med viss maximibegränsning. Chefen för skofabriken har därjämte enligt vad som framgår av utav revisorerna granskade handlingar och protokoll hos intendentsdepartementet varit tillkallad såsom särskild expert vid utexperimenterandet av ovannämnda försöksskodon.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna vilja till en början erinra om att 1925 års riksdag i anledning av vissa av riksdagen framställda anmärkningar rörande upphandlingen av skodon för arméns räkning funnit det av arméförvaltningens intendentsdepartement i nämnda hänseende tillämpade förfaringssättet vara av anmärkningsvärd beskaffenhet och syntes det riksdagen vara nödvändigt att åtgärder vidtogos för att intill dess pågående försök avslutats och resulterat i utexperimenterandet av ett nytt slag av läder för arméns marschskodon, vid upphandlingen av dylika skodon för armén endast sådant slag av läder som tidigare prövats och befunnits för armébruk lämpligt finge komma till användning.

De sedan ett par år tidigare igångsatta försöken med marschskodon av s. k. vaxläder pågå allt fortfarande enligt vad revisorerna inhämtat av tillgängliga rapporter rörande resultaten av försöken. Att för närvarande draga någon bestämd slutsats av nämnda försök torde visserligen icke vara möjligt men av rapporterna synes framgå att mycket betänkliga brister allt fortfarande vidlåda nämnda försöksskodon, trots att vissa förbättringar å dem vidtagits.

Med anledning av vad som här ovan anförts rörande intendentsdepartementets mellanhavanden med Eslövs skofabriksaktiebolag hava revisorerna icke kunnat undgå att finna att nämnda bolag blivit i hög grad gynnat av departementet. Revisorerna måste såsom synnerligen anmärkningsvärt beteckna den av departementet vidtagna åtgärden att samtidigt med avslutandet av kontrakt rörande viss skoleverans tillerkänna bolaget förskott för inköp av materialier för tillverkningen. Då något meddelande om att förskott vore att påräkna icke angivits i den för upphandlingen av nämnda skodon utfärdade kungörelsen och vederbörande firmor alltså icke kunnat taga en dylik omständighet i betraktande vid avgivandet av sina leveransanbud har bolaget genom att detsamma tillerkänts förskott med halva beloppet för leveransen erhållit en otillbörligt förmånlig ställning i förhållande till övriga anbudsgivare. Det synes revisorerna ingalunda uteslutet, att därest de konkurrerande firmorna kunnat räkna med ett dylikt tillmötesgående från intendentsdepartementets sida, deras anbud kommit att understiga det av Eslövs skofabrik avgivna anbudet å 4,000 par till 13 kronor 93 öre per par. Att märka är nämligen att värdet för Eslövs skofabrik av det erhållna förskottet torde motsvara ett belopp av omkring 2,200 kronor eller beräknat efter 8,000 par skodon minst 27 öre per par. En annan skofabrik hade avgivit anbud å 4,000 par skodon efter 14 kronor 19 öre per par. Med nyssnämnda tillägg måste emellertid skodonen från Eslövs skofabrik beräknas draga en kostnad av minst samma belopp.

Revisorerna måste likaledes såsom synnerligen anmärkningsvärda beteckna åtgärderna att såsom särskild sakkunnig vid skodonsfrågans

lösande och såsom biträdande kontrollant över försöksskodonen tillkalla chefen för den skofabrik, som levererat försöksskodonen och som, såsom av det anförda framgår, erhållit betydande leveranser av marschskodon för armén.

§ 10.

Samvetsömma värnpliktigas tjänstgöring och förläggning.

Värnpliktiga, som på grund av föreskrift i lagen den 21 maj 1920 på grund av samvetsbetänkligheter må fullgöra civilt arbete för statens räkning i stället för tjänstgöring vid krigsmakten, hava under år 1925 inkallats till dylikt arbete vid domänstyrelsen och vattenfallsstyrelsen.

Närmare bestämmelser rörande de domänstyrelsen tilldelade värnpliktigas tjänstgöring återfinnas i en den 19 januari 1925 utfärdad generalorder nr 62. Av densamma inhämtas, att de värnpliktigas tjänstgöring innefattar skogsarbeten inom Hunnebergs, Gästriklands och Hamra revir. Arbetet inom förstnämnda revir verkställes i en följd med inryckning i tre olika perioder under tiden april—juli 1925 med en styrka av sammanlagt 53 värnpliktiga. Arbetet inom Gästriklands revir utföres i två omgångar och av tillhopa 51 värnpliktiga. Vad slutligen arbetet inom Hamra revir angår utföres detsamma av 29 värnpliktiga och sker i två omgångar med inryckning den 11 respektive 22 maj 1925. Utryckning från första omgången ägde rum den 16 november 1925 och inryckning till andra omgången sker på dag i maj 1926 som framdeles bestämmes. Sistnämnda arbeten utföras inom Fågelsjö bevakningstrakt av ovannämnda revir och de värnpliktiga äro under sin tjänstgöring underställda jägmästaren i samma revir.

Rörande de värnpliktige, som tilldelats vattenfallsstyrelsen, återfinnas närmare bestämmelser rörande deras tjänstgöring i en den 19 januari 1925 utfärdad generalorder nr 63. Av densamma framgår, att dessa värnpliktiga, vilkas antal uppgår till 128, utföra arbeten vid vattenfallsstyrelsens stamlinjebyggnader inom olika delar av landet ävensom vid vattenfallsstyrelsens fastighetsförvaltning samt Motala och Älvkarleby kraftverk. Denna tjänstgöring fullgöres i två omgångar; inryckningen till fullgörandet av tjänstgöring skedde i den första omgången under tiden mars—april 1925; utryckningen ägde rum den 1 november 1925. Inryckning till andra omgången sker under år 1926 på dag, som framledes bestämmes.

Revisorerna hava under sina resor besökt förläggningsplatsen för de värnpliktiga, vilka utföra skogsarbeten jämte vägbyggnader inom Fågelsjö bevakningstrakt av Hamra revir. Inom bevakningstrakten har genom dessa värnpliktiga under sommaren 1925, förutom andra arbeten, utförts väganläggningar till en sammanlagd längd av omkring

3,000 meter, dikningsarbeten till omkring 2,000 meters längd samt skogsplantering av 10 har.

Vid besöket, som ägde rum den 23 september 1925, lade revisorerna märke till att den potatis, som utspisades till de värnpliktige var av 1924 års skörd samt av synnerligen dålig beskaffenhet. Utspisnings- och kökslokalen saknade trossbotten ävensom innertak samt måste anses mindre tillfredsställande även om hänsyn tages till densammas provisoriska karaktär. I övrigt gav besöket icke anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 11.

Anläggning av militärlastkajer vid Hagalund.

Revisorerna hava besökt de anläggningar som genom statens arbetslöshetskommission utförts invid Hagalunds järnvägsstation, och som avsett att där anordna lastkajer för militärt ändamål.

Avtal om utförandet av vissa för anläggningarna erforderliga arbeten har den 1 juni 1923 träffats mellan arméförvaltningens fortifikationsdepartement och Södra Sveriges statsarbeten och skulle enligt uppgjord plan omfatta sprängnings- och jordschaktningsarbeten för anordnande av tre järnvägsspår med därtill hörande större lastkajer. Dessa avsågos närmast för lastning av i Hagalunds omedelbara närhet förlagda ingenjörtrupper och förråd, vilkas lastning för närvarande måste ske vid Värtans järnvägsstation. Dessa arbeten hade ursprungligen beräknats draga en arbetskostnad av 121,000 kronor.

Samma avtal omfattade jämväl anläggande av väg mellan lastkajerna och Svea ingenjörkårs kasernetablissement vid Frösundavik. Arbetskostnaderna för väganläggningen hava beräknats uppgå till 39,500 kronor.

Fortifikationsdepartementet skulle enligt avtalet betala samtliga kostnader för sprängämnen och förbrukningsmateriel, för vilket ändamål departementet anvisat tillhopa 1,730 kronor 19 öre. De enligt förenämnda avtal igångsatta arbetena nedlades vid slutet av år 1923.

Sedermera har den 14 januari 1925 i fråga om dessa anläggningar träffats ytterligare ett avtal, nämligen mellan arbetslöshetskommissionen och chefen för fälttelegrafkåren. Detta avtal avsåg fullföljande av arbetena med lastkajernas anordnande. De kostnader, som enligt detta avtal beräknades falla på arbetslöshetskommissionen uppgingo till 100,800 kronor, medan från anslag under fjärde huvudtiteln för ändamålet anvisades 10,432 kronor 47 öre.

Då fortifikationsdepartementet icke ansett sig kunna ställa ytterligare medel till förfogande för arbetenas fullföljande under hösten 1925, har arbetslöshetskommissionen beslutat att arbetena skola upphöra vid denna arbetsplats med utgången av september månad 1925.

De kostnader, som utbetalts av medel, som stått till arbetslöshetskommissionens förfogande, uppgå till 161,204 kronor 40 öre enligt följande specifikation:

Arbetslöner		98,407:96	
Ortstillägg		3,078:—	
Kläder och skodon		13:50	
Sjukvård		1,138:43	
Arbetarnas resor		226:90	
Förläggningskostnader		850:43	
Arbetsledning		10,907:39	
Material		35,927:72	
Skadeersättningar		6:—	
Kontorskostnader vid arbetsplatsen		427:54	
Andel av centralkontorets kostnader	1,927:60		
	8,382:43	10,310:03	161,293:90
varifrån avgå återdebiterade poster tillhopa			89:50
		Summa	161,204:40

Av fjärde huvudtitelns medel hava enligt förenämnda båda avtal bestritts utgifter för lastkajernas anläggning med tillhopa 12,162 kronor 66 öre. Enligt vad revisorerna erfarit, pågå för närvarande underhandlingar mellan arbetslöshetskommissionen och vederbörande militära myndigheter om arbetenas fullföljande, eventuellt efter något reviderad plan. Enligt den reviderade planen skulle sprängnings- och schaktningsarbeten för allenast ett järnvägsspår med tillhörande lastkajer nu komma till utförande och själva järnvägsanläggningen vid lämpliga tillfällen utföras såsom övningsarbete av ingenjörtrupper.

Ifrågavarande anläggningar hava enligt revisorernas mening planlagts i alltför stor skala. Därest anläggningarna från början begränsats att omfatta allenast ett järnvägsspår med lastkajer samt väg till dessa, torde behovet av bättre lastningsmöjligheter för de till Järvafältet förlagda truppförbanden och förråden hava i huvudsak tillgodosetts. Det synes revisorerna önskvärt, att företaget åtminstone tillsvidare begränsas till de i det ovannämnda reviderade förslaget ingående arbetena. Revisorernas uttalande.

På grund av vad i detta ärende förekommit hava revisorerna velat ifrågasätta, huruvida icke med hänsyn till arten och omfattningen av ifrågavarande arbete spörsmålet om dess utförande bort underställas riksdagens prövning.

§ 12.

Försäljning av grus och sand från kronans egendomar i Stockholmstrakten.

I den genom Kungl. brev den 6 juni 1924 för budgetåret 1924—1925 fastställda hushållningsplanen för förvaltningen och vården av Järvafältet upptagas såsom inkomst av grusavverkning 50,000 kronor, samt såsom utgifter avlöning till tillsyningsmän och kontrollant vid grustagen, 3,600 kronor, och omkostnader i övrigt för grusavverkningen 1,500 kronor.

Genom Kungl. brev den 17 april 1925 har därjämte medgivits att, utöver den genom förenämnda brev för budgetåret 1924—1925 medgivna grusavverkning, under återstoden av berörda budgetår finge avverkas ytterligare högst 5,000 kubikmeter grus och beräknades bruttoinkomsten härför uppgå till omkring 15,000 kronor.

Priset från det från Järvafältet levererade gruset har bestämts efter olika grunder. Sålunda hava med vissa bolag och firmor träffats avtal om större leveranser till ett pris av 2 kronor—3:25 kronor per kubikmeter. Försäljningspriset till enskilda personer har i allmänhet varit 4 kronor per kubikmeter.

I staterna för Haga och Ulriksdals slott hava därjämte beräknats särskilda inkomster av grusförsäljning och hava dylika under budgetåret 1924—1925 influtit med 4,000 kronor, respektive 4,371 kronor 75 öre. Försäljning av grus vid Haga slott har skett till Stockholms stad, som betalt en ersättning av 2 kronor per kubikmeter. Slottsförvaltningen vid nämnda slott har därjämte i enlighet med bestämmelserna i kungl. brev den 28 mars 1924 träffat avtal med aktiebolaget Stockholms spårvägar om uttagande av 20,000 kubikmeter grus och sand mot ersättning av 2 kronor per kubikmeter.

Revisorernas uttalande.

Av det anförda framgår, att kronan från grustag i Stockholmstrakten försäljer icke obetydliga kvantiteter grus och sand till ett pris, som vid större leveranser uppgår till i medeltal omkring 2:50 kronor per kubikmeter samt vid vissa leveranser till Stockholms stad och Stockholms spårvägar till 2 kronor per kubikmeter. Samtidigt inköper emellertid kronan i vissa fall i Stockholm grus och sand för sitt behov från staden. Sålunda har exempelvis av Djurgårdskassan under år 1924 till Stockholms stad utbetalts mera än 10,000 kronor för grus till det kronan åvilande underhållet av vägarna å Djurgården. Det pris, som kronan därvid fått erlägga vid leverans fritt å kaj vid Djurgården har uppgått till 6:50 kronor—7:— kronor per kubikmeter. Därest kronan i detta fall tillgodosett sitt behov av grus från egna grustag torde utgifterna vid direkta transporter med lastautomobil hava kunnat nedbringas med 2—3 kronor per kubikmeter.

Revisorerna hava ansett sig böra påpeka ovannämnda förhållanden, vilka synas vittna om bristande samarbete mellan de olika statliga myndigheterna.

§ 13.

Besök vid fälttjänstövningarna i Östergötland.

Revisorerna hava under en dag bevistat de under tiden 26/9—2/10 1925 i Östergötland anordnade fälttjänstövningarna med trupper huvudsakligen från andra och fjärde arméfördelningarna samt Gottlands trupper.

Därunder besöktes, förutom vissa truppförband, följande formationer:

Etappsjukhuset i Varamobaden;
Etappsjukstallet i Strålsnäs;
Fjärde arméfördelningens förplägnadskompani vid Borensberg jämte därtill hörande fältbageri och slakteri samt magasin;
Fältbageri, tillhörande andra förplägnadskompaniet, vid Strålsnäs;
Järnvägskompaniet vid Strålsnäs;
Stridsvagnsavdelning, organiserad av Svea livgarde;
Pansarautomobiler, tilldelade kavalleriet vid andra arméfördelningen;
Motoriserat batteri, organiserat av Svea artilleriregemente;
Särskilt för vattenrening organiserad avdelning med därtill hörande vattenreningsvagnar;

Besöken hava icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 14.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses förråd i Stockholm.

Revisorerna hava avlagt besök vid arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses förråd i Stockholm, för vilket lokaler förhyrts för en tid av tre år, räknat från och med den 1 oktober 1925, i källarvåningen av fastigheten S:t Eriksplan 6 A. Hyresbeloppet utgör 14,700 kronor för år, i vilken summa jämväl ingår ersättning för förrådslokalernas uppvärmning.

Besöket har icke givit revisorerna anledning till särskilt uttalande.

§ 15.

Krigsskolan å Karlberg.

Revisorerna hava avlagt besök vid Karlbergs slott och den därstädes inrymda krigsskolan.

Genom en med statens järnvägar träffad överenskommelse har år 1915 för krigsskolans räkning av statens järnvägar uppförts ett bostadshus i Karlbergsparken, den s. k. Parkvillan, vilken innehåller 18

eldstäder och dragit en byggnadskostnad av 35,445 kronor. Vid besöket lade revisorerna märke till att putsen vid fönstren å nämnda bostadshus fallit av ävensom att i övrigt förefunnos vissa brister, som syntes hava sin orsak i att byggnaden uppförts på ett mindre tillfredsställande sätt.

I övrigt har besöket icke föranlett någon erinran från revisorernas sida.

§ 16.

Artillerimuseum.

Revisorerna hava avlagt besök vid artillerimuseum, som är förlagt till artillerigården å Östermalm i Stockholm.

Till museet utgår ett årligt anslag av 4,000 kronor från lantförsvarets undervisningsanslag. Därjämte finnas å lantförsvarets avlöningsanslag upptagna årsarvoden dels till föreståndaren och uppbördsmannen för artillerimuseum med 1,410 kronor, dels ock till biträde vid samma museum med 930 kronor.

Besöket har icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 17.

Intendenturkompaniet i Stockholm.

Revisorerna hava avlagt besök vid det till Fredrikshov i Stockholm förlagda intendenturkompaniet.

Kompaniet, som står under befäl av chefen för arméns intendenturförråd i Stockholm, är inrymt i förutvarande slottsbyggnaden vid Fredrikshov, men utspisning av kompaniet äger rum inom Svea livgardes kasärnetablissemang.

Kompaniets personal utgöres i regel av 2 officerare, 5 underofficerare, 11 furirer och omkring 160 meniga värnpliktiga. Till Fredrikshovsetablissemanget är därjämte förlagt intendenturtruppernas studentkompani och viss tid av året en förvaltarkurs.

Besöket har icke givit revisorerna anledning till erinran.

§ 18.

Svea ingenjörkårs förutvarande kasernetablissemang å Kungsholmen i Stockholm.

Revisorerna hava avlagt besök i Svea ingenjörkårs förutvarande kasernetablissemang å Kungsholmen i Stockholm.

Sedan kåren 1923 i sin helhet inflyttat i nytt kasernetablissemang vid Frösundavik utanför Stockholm har dess förutvarande etablissemang endast i ringa utsträckning tagits i bruk för kronans räkning. Återstoden av etablissemanget har genom kårens försorg uthyrts dels såsom bostäder åt vissa beställningshavare vid kåren m. fl., dels ock för vissa andra ändamål. Sålunda har på grund av Kungl. brev den 27 september 1924 och den 14 augusti 1925 en del av etablissemanget uthyrts till Stockholms stads fastighetsnämnd för härbergerande av hus-

villa. Hyran för den av staden disponerade delen av etablissemanget utgör 8,800 kronor. Sammanlagda hyresbeloppet för etablissemanget uppgår till 30,912 kronor.

De av Stockholms stad förhyrda lokalerna befunno sig vid besöket i mindre välvårdat skick och kasernetablissemanget i dess helhet syntes syntes vara på väg att förfalla. Då hittills ej något bestämts ifråga om etablissemangets användning i framtiden och det givetvis icke kan påfordras att vederbörande myndigheter under sådana förhållanden skola nedlägga andra kostnader å etablissemanget än som krävas för att någorlunda hålla detsamma i stånd, anse sig revisorerna böra framhålla angelägenheten av att beslut snarast möjligt meddelas rörande etablissemangets framtida disponerande.

§ 19.

Dalarö skans.

Revisorerna hava avlagt besök vid Dalarö skans, belägen å Skansholmen i Stockholms skärgård. Skansen står under överinseende av chefen för fjärde arméfördelningen. Under åren 1920—1925 hava underhålls- och reparationskostnaderna utgjordt tillhopa 1,420 kronor. Skansholmen, till den del densamma icke användes för kronans behov, är utarrenderad för 200 kronor årligen. Enligt arrendeavtalet är arrendatorn skyldig utöva tillsyn och bevakning av kronans tillhörigheter å holmen.

Ett å Skansholmen varande bostadshus, som disponeras av arrendatorn, befann sig vid revisorernas besök i så bristfälligt skick, att det enligt revisorernas mening icke kan anses vara kronan värdigt att mot ersättning upplåta detsamma.

Revisorerna vilja för övrigt ifrågasätta huruvida icke Dalarö skans, som numera uteslutande får anses äga kulturhistoriskt värde, bör liksom de flesta övriga anläggningar av denna beskaffenhet, överflyttas till byggnadsstyrelsen för vård och förvaltning.

§ 20.

Flygkompaniet å Malmslätt.

Revisorerna hava avlagt besök vid flygkompaniet å Malmslätt.

Vid besöket lade revisorerna märke till att ett stort antal flygplan måst nedmonteras och i detta skick förvaras, enär hangarutrymme saknades för deras förvaring i färdigmonterat skick. Då maskinernas nedmontering och färdigställande draga avsevärda arbetskostnader, varjämte materielen kan taga skada under de härav förorsakade transporterna anse revisorerna det önskvärt att en undersökning verkställes, huruvida det icke måste för staten ställa sig ekonomiskt fördelaktigare att anordna ökat hangarutrymme för flygplanens förvaring.

§ 21.

Vissa arbeten för ordnandet av det militära flygväsendet.

På grund av särskilda avtal mellan Södra Sveriges statsarbeten och chefen för fälttelegrafkåren hava omfattande arbeten under åren 1921—1925 med anlitande av arbetslöshetsmedel utförts å *arméns flygfält vid Hägerstalund* på Järvafältet. Enligt från statens arbetslöshetskommission införskaffade uppgifter uppgå dessa kostnader till 548,139 kronor 66 öre enligt följande specifikation.

Arbetslöner	297,408:74	
Ortstillägg	40,630:86	
Proviant	25,235:54	
Kläder och skodon	2,848:07	
Sjukvård	2,975:45	
Arbetarnas resor	1,897:91	
Förläggningskostnader	47,535:41	
Arbetsledning	42,708:73	
Material	71,428:47	
Kontorskostnader vid arbetsplatsen	1,197:15	
Diverse	1,486:83	
Andel av distriktskontorets kostnader	6,784:46	
„ „ centralkontorets „	19,750:84	561,888:46
varifrån avgå uppbördsmedel under andra titlar		13,748:80
	Summa	548,139:66

För flygfältets iordningsställande för sitt ändamål hava därjämte enligt från arméförvaltningens fortifikationsdepartement inhämtade upplysningar utbetalts följande belopp:

Till dränering av flygfältet och till start- och landningsplatser för flygmaskiner, enligt Kungl. breven den 4 augusti 1916 och den 31 augusti 1917	17,000:—
„ igensåning av det till start- och landningsplatser för flygmaskiner avsedda området å Järvafältet, enligt Kungl. brevet den 3 maj 1918	6,646:90
„ ersättande av telegrafverkets luftledningar med jordkabelledningar enligt Kungl. brevet den 30 september 1921	3,000:—
„ schaktnings- och sprängningsarbeten jämlikt arméförvaltningens fortifikationsdepartements beslut den 24 januari 1925	1,748:65
Summa	28,395:55

De å flygfältet nedlagda kostnaderna, förutom anläggningskostnaderna för hangarbyggnader, uppgå alltså till närmare 600,000 kronor.

Jämväl å ordnandet av *marinens flygstation vid Hägernäs,* belägen vid Stora Värtan i Stockholms närhet, hava betydande kostnader under de senaste åren nedlagts. Enligt en av statens arbetslöshetskommission till revisorerna lämnad sammanställning hava sålunda av arbetslöshetsmedel utbetalts 53,393 kronor 73 öre enligt följande specifikation:

Arbetslöner	29,108:96	
Ortstillägg	9,904:32	
Proviant	313:46	
Sjukvård	552:07	
Arbetarnas resor	147:46	
Förläggningskostnader	1,987:21	
Arbetsledning	7,552:63	
Material	411:97	
Kontorskostnader vid arbetsplatsen	5:37	
Andel av distriktskontorets kostnader	1,135:08	
„ „ centralkontorets dito	2,275:20	53,393:73

För flygstationens ordnande har av sjöförsvarets anslag bestritts följande kostnader:

Till inköp av mark	14,000:—	
„ anordnande av stängsel	952:36	
„ „ „ telefonförbindelse	740:—	
„ „ „ brunn	2,487:69	
„ planeringsarbeten m. m.	14,992:42	
„ uppförande av garage	500:—	33,672:47

Sammanlagt hava för nämnda flygstation alltså, enligt vad för revisorerna tillgängliga uppgifter giva vid handen, utbetalts 87,066 kronor 20 öre.

Av ovanstående sammanställningar framgår, att staten under de senaste åren nedlagt betydande kostnader på anordnandet av start- och landningsplatser för land- och sjöflygplan i huvudstadens närhet. Samtidigt pågår emellertid, enligt vad revisorerna erfarit, undersökning i fråga om ordnandet av flygfält och flyghamn för Stockholms stad. Det synes därför önskvärt, att, innan ytterligare kostnader nedläggas för ordnandet av flygfält och flyghamn för militärt bruk i Stockholmstrakten, en undersökning verkställes, huruvida icke dessa frågor kunna lösas genom samarbete mellan staten och staden. Otvivelaktigt skulle

Revisorernas uttalande.

nämligen för båda parterna ett dylikt samarbete medföra beaktansvärda fördelar framför allt ur ekonomisk synpunkt.

Då inom åtskilliga kommuner spörsmålet om ordnandet av flygplatser för trafikflygning är aktuellt, hava revisorerna ansett sig böra framhålla angelägenheten av, att frågan om det militära flygväsendets ordnande icke bringas till avgörande, utan att möjligheterna till ett samarbete mellan staten och kommunerna undersökas i de fall, där ett dylikt samarbete kan tänkas ifrågakomma.

§ 22.

Grunderna för beräkningen av marinens förplägnadsanslag.

I anslutning till de uppgifter, som revisorerna meddelat rörande arméns mathållningsanslag och grunderna för dess beräkning, hava revisorerna ansett sig böra meddela följande sammanställning i fråga om de å marinens förplägnadsanslag (anslagen till naturaunderhåll åt personal vid flottan och kustartilleriet) redovisade kostnaderna under räkenskapsåren 1920, 1921, 1922, 1923/1924 och 1924/1925:

Ar budget-år	Ordinarie förslagsanslag	Extra anslag	Brist, som täckts av kassafonden
1920	2,098,436	—	2,070,564:98
	530,900	—	714,561:93
1921	2,098,436	—	1,868,944:61
	530,900	—	514,642:83
1922	2,300,000	1,479,800	59,366:84
1923/1924	2,762,500	—	331,643:27
1924/1925	2,748,700	—	416,166:23

Anslagen hava under nämnda fem år överskridits med närmare 6,000,000 kronor.

För budgetåret 1924—1925 har till grund för anslagsberäkningen legat ett portionspris av i land 80 öre och till sjöss 1 krona 50 öre för dag.

Då i stort sett samma missförhållanden i avseende å anslagsberäkningen och dess överensstämmande med verkliga kostnaden föreligger i fråga om marinens förplägnadsanslag, som beträffande arméns mathållningsanslag, hava revisorerna velat här hänvisa till i fråga om sistnämnda anslag gjorda uttalande.

§ 23.

Anslaget till flottans fartyg och byggnader m. m.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 13 juni 1924 på grundval av de vid 1924 års riksdag verkställda anslagsberäkningarna fastställda staten för de till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. anslagna medlen för budgetåret 1924—1925 stå jämte reservationer från föregående budgetår till förfogande för nedan angivna ändamål följande belopp:

	Karlskrona station	Stockholms station	Summa
Behållning från budgetåret 1923—1924			381,285:01
1) Underhåll av fartyg och båtar	2,833,200:—	1,945,655:—	4,778,855:—
2) Underhåll av hus och byggnader	428,905:—	260,840:—	689,745:—
3) Avlöning	605,900:—	506,220:01	1,112,120:01
4) Åtskilliga behov	81,780:—	128,500:—	210,280:—
5) Till marinförvaltningens disposition			349,999:99
		Summa kronor	7,522,285:01

Under budgetåret 1924—1925 hava redovisats utgifter med följande belopp:

1) Underhåll av fartyg och båtar	2,904,300:63	1,974,964:67	4,879,265:30
2) Underhåll av hus och byggnader	424,662:63	257,085:17	681,747:80
3) Avlöning	599,142:48	478,652:37	1,077,794:85
4) Åtskilliga behov	77,605:72	121,337:91	198,943:63
5) Till marinförvaltningens disposition			395,860:79
			7,233,612:37
Vid slutet av budgetåret 1924—1925 förefanns enligt budgetredovisningen en reservation av			288,672:64
		Summa kronor	7,522,285:01

I förenämnda till marinförvaltningens disposition ställda belopp ingår en summa av 132,006 kronor 55 öre, utgörande behållning från budgetåret 1923—1924 å till ämbetsverkets disposition ställd anvisning, som överförts till särkild besparingsfond, Tit. S. 190.

Det till marinförvaltningens disposition avsedda beloppet har tagits i anspråk för bestridande av bland annat följande utgifter:

Arrendeavgift för 2 jordområden vid Björkborn	3,500:—
Underhåll av telefonledningar vid rikets kuster	8,670:12
Signal- och artillerimaster för pansarbåten Sverige.....	30,000:—
Motorbarkass m. m. för övningsfartyget av Chapman	13,205:—
Elektrisk avfyrningsanordning å jagarna Hugin och Munin	9,195:12
Sjunkminor	3,785:86

Underhåll av Gustavsviks örlogsdepå	25,051:60
Ändringsarbeten å depåfartyget Svea	44,000:—
Ändrings- och inredningsarbeten å Jakob Bagge	13,550:17

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava ansett det äga intresse för riksdagen att erhålla kännedom om utfallet av den beträffande ifrågavarande medel verkställda anslagsberäkningen.

Det har väckt revisorernas uppmärksamhet att bland de utgifter, som redovisats å den till marinförvaltningens disposition ställda anvisningen, ingå åtskilliga kostnader, vilka äro av den natur och storlek, att de bort underställas riksdagens prövning och följaktligen icke bestridas av nämnda anvisning. Det synes revisorerna mindre lämpligt att marinförvaltningen i den utsträckning, som för närvarande synes vara fallet, besluter om utgifter för ändamål, vilka eljest pläga tillgodoses genom uppförande av särskilda riksstatsanslag.

Vissa andra kostnader, vilka jämväl bestritts av förenämnda anvisning, torde vara av den mera stadigvarande natur, att de böra för framtiden ingå vid beräkningarna av de ordinarie underhållskostnaderna, och icke utgå av ovannämnda till marinförvaltningens disposition ställda belopp, vilket närmast torde vara avsett för kostnader av mera tillfällig eller oförutsedd art.

Revisorerna hava slutligen velat framhålla att marinförvaltningens åtgärd att å särskild besparingsfond redovisa vissa ''återstående utgifter'' å flottans underhållsanslag föranleder att den vid budgetårets slut förefintliga behållningen icke i dess helhet kommer till synes i budgetredovisningen. Enligt revisorernas mening måste detta förfaringssätt, även om det innebär vissa praktiska fördelar, medföra bristande överskådlighet i marinens räkenskapsväsende.

§ 24.

Ammunitionsförråden å stora Fjäderholmen invid Stockholm.

Revisorerna hava avlagt besök vid de nyuppförda ammunitionsförråden å Stora Fjäderholmen invid Stockholm.

1921 års riksdag medgav, att för uppförande av dessa förråd m. m. för en sammanlagd kostnad av högst 577,000 kronor finge från Stockholms varvs byggnadsfond under vart och ett av åren 1921—1923 tagas i anspråk högst en tredjedel av nämnda belopp. Arbetena hava enligt en av flottans varv i Stockholm lämnad uppgift intill den 1 november 1925 dragit en kostnad av 517,247 kronor. Återstående arbeten beräknas enligt samma uppgift kosta ytterligare omkring 2,000 kronor.

Besöket har icke givit revisorerna anledning till särskilt uttalande.

§ 25.

Revisorerna hava avlagt besök å flottans anläggningar vid Hårsfjärden i Stockholms skärgård.

Flottans anläggningar vid Hårsfjärden i Stockholms skärgård.

Sedan flera år tillbaka har å Mäsgarn vid Hårsfjärden funnits en måldepå för flottans övningar, omfattande, förutom kajer och bryggor, verkstads- och depåhus samt båtskjul, hus för signalposter å höjden på norra Mäsgarn, krutkällare och sjukstuga. Då en flygstation tidvis förlagts till Mäsgarn hava därstädes för densamma uppförts verkstads- och förrådshus samt slipar för upphalning av flygbåtar. Nämnda anläggningar hava till stor del utförts med anlitande av manskap från flottan.

För att erhålla bättre landförbindelser till anläggningarna hava anlagts dels en brygga vid Vitså, dels ock väg till nämnda brygga. Kostnaderna för dessa arbeten, vilka ännu icke äro fullt avslutade, beräknas uppgå till omkring 75,000 kronor. Marken, på vilken bryggan är belägen, har av kronan arrenderats för en tid av fem år och utgår arrendebeloppet årligen med 500 kronor.

Från flottans avlöningsanslag utbetalas ett arvode å 600 kronor för år till en tillsyningsman vid anläggningarna.

Revisorerna finna arrendebeloppet för ovannämnda för bryggan avsedda mark synnerligen högt, och synes det enligt revisorernas mening även med hänsyn till den korta arrendetiden böra tagas under övervägande huruvida det icke skulle för statsverket ställa sig ekonomiskt fördelaktigare om området genom expropriation eller på annat sätt förvärvades av kronan.

§ 26.

Revisorerna hava besökt den för Hemsö kustartillerikår uppförda kasernbyggnaden i Härnösand.

Kasernbyggnaden för Hemsö kustartillerikår i Hernösand.

I samband med behandlingen av frågan om gamla residensbyggnaden i Härnösand, § 50, hava revisorerna uttalat sig jämväl rörande kasernbyggnaden.

§ 27.

Kostnaderna för sjökarteverket hava under budgetåret 1924—1925 uppgått till följande belopp:

Sjökarteverket.

Avlöning till personal	kr.	169,697:87
Mätningsexpeditioner och resekostnader	„	160,263:05
Fartygsmaterialens underhåll m. m.	„	149,484:88

Tryckningskostnader m. m.	kr.	58,507:59
Fastighetens underhåll m. m.	„	8,386:49
Expenser	„	8,350:42
Omkostnader för kontroll och undersökningsväsendet	„	26,291:51
Summa kronor		580,981:81

Härtill komma kostnaderna för den av sjökarteverket ombesörjda redigeringen av tidskriften ''Underrättelser för sjöfarande'', uppgående till 34,746 kronor 68 öre.

I ovan angivna utgifter ingå ersättning till tre pensionerade officerare vid flottan, nämligen 3,600 kronor till föreståndaren för sjökarteverkets försäljningskontor, 3,180 kronor till redaktören för seglingsbeskrivningarna samt 6,000 kronor till redaktören för tidskriften ''Underrättelser för sjöfarande''. Därjämte utgå arvoden å 1,980 kronor till tre f. d. befattningshavare vid flottans varv, för utförande av vissa försök- och reparationsarbeten.

Under budgetåret har såsom inkomst av sjökartförsäljningen redovisats ett belopp av 53,893 kronor 40 öre.

Revisorerna hava avlagt besök vid sjökarteverket och genomgått verkets olika avdelningar. Vid besöket erhöllo revisorerna en ingående redogörelse för verkets arbetsmetoder och det svenska sjökarteväsendets nuvarande ståndpunkt. Enligt berörda redogörelse hade sjömätningarna under de senaste åren icke kunnat bedrivas i samma omfattning, som tidigare varit fallet, och i våra grannländer och ett flertal andra europeiska länder hade sjökarteväsendet nått en större utveckling än i vårt land.

Ifråga om det svenska sjömätningsväsendets utveckling i förhållande till våra grannländers vilja revisorerna hänvisa till bifogade från sjökarteverket införskaffade tablå.

Revisorernas uttalande. Av de iakttagelser, revisorerna gjort i detta ämne, synes framgå, att under de senaste åren sjömätningarna i vårt land icke kunnat bedrivas i önskvärd omfattning, särskilt med hänsyn till vikten, framför allt för handelssjöfarten, att äga tillgång till i största möjliga grad tillförlitliga sjökort över våra mest trafikerade kuststräckor och hamnar. Det förefaller revisorerna angeläget att spörsmålet om sjömätningarnas bedrivande under närmaste åren göres till föremål för en ingående prövning till utrönande av vilka åtgärder, som lämpligen böra vidtagas för att erhålla ur sjöfartens synpunkt mera tillfredsställande sjökortsmateriel.

Besöket har i övrigt icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

REGISTERKARTA

över sjökort i

Skala 1:50 000

och närliggande skalor

(1:20 000 - 1:84 000)

Utgivna svenska sjökort i skala omkr. 1:50000
Planerade " " " " 1:50 000
Grannländernas utgivna sjökort i skala omkr. 1:50000

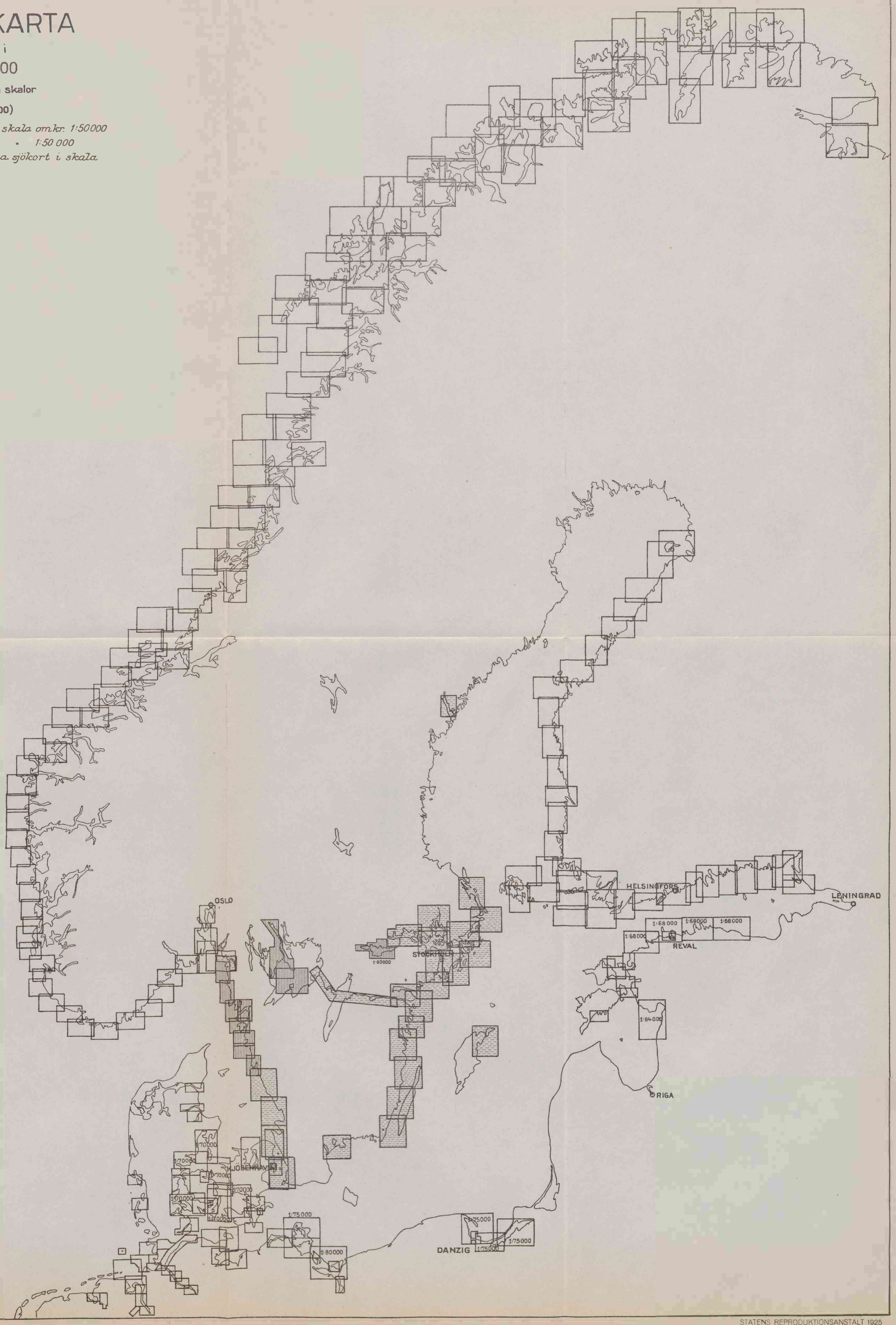

STATENS REPRODUKTIONSANSTALT 1925

FEMTE HUVUDTITELN.

Socialdepartementet.

§ 28.

Revisorerna hava granskat de under femte huvudtitelns förslagsanslag till ersättning åt förlikningsmän m. m. för medling i arbetstvister för budgetåret 1924—1925 redovisade utgifter.

Ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister.

Till ersättning åt förlikningsmän m. m. för medling i arbetstvister är i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppfört ett extra förslagsanslag å 120,000 kronor. Från ifrågavarande anslag utbetalas dels vissa fasta arvoden till de ordinarie förlikningsmännen, uppgående till sammanlagt 55,500 kronor, dels ock arvoden till särskilt tillkallade förlikningsmän, vilka arvoden fastställas i varje särskilt fall. Anslaget har för ifrågavarande budgetår överskridits så att utgifterna under detsamma uppgått till sammanlagt 139,243 kronor 81 öre. Vidare har i några fall, exempelvis vid vissa av de affärsdrivande verken, ersättning för uppdrag av ifrågavarande art utbetalats av vederbörande verks egna medel.

En inom revisionen gjord sammanställning rörande utgifterna under berörda riksstatsanslag för budgetåret 1924—1925 har givit vid handen, att ifrågavarande ersättningar till särskilt tillkallade förlikningsmän i vissa fall uppgått till rätt avsevärda belopp. Som exempel härå kan nämnas, att till en förlikningsman såsom arvoden för medling i ett flertal arbetstvister, där likväl medlingen i de flesta fall försiggått i förlikningsmannens hemort, under ifrågavarande budgetår utbetalats sammanlagt 25,100 kronor. Härutöver har denne under nämnda tid uppburit, dels av vattenfallsstyrelsen i egenskap av ordförande och förlikningsman vid vissa förhandlingar mellan styrelsen och dess arbetare 1,500 kronor, dels ock av järnvägsstyrelsen såsom ersättning för uppdrag såsom ordförande vid förhandlingar om visst kollektivavtal 4,200 kronor, vadan alltså under nämnda tid för uppdrag av berörda art av statsmedel av ifrågavarande förlikningsman uppburits tillhopa 30,800 kronor.

Förlikningsmännens verksamhet är, med hänsyn till de sociala och ekonomiska intressen, som stå på spel vid de konflikter de ha att handlägga, av stor samhällelig betydelse. De frågor, som till dem hänvisas, äro ofta svårlösta och av ömtålig beskaffenhet, varför särskilda person-

Revisorernas uttalande.

liga kvalifikationer måste hos dem förefinnas. Jämväl med fäst avseende härå måste emellertid enligt revisorernas mening den ersättning, som förlikningsmännen i vissa fall uppburit, anses alltför hög. En lägre norm vid bestämmandet av dessa arvoden synes revisorerna väl försvarad och torde kunna bringas i tillämpning utan att härigenom försvåra möjligheterna att för ifrågavarande uppdrag finna lämpliga krafter. Av vederbörande departementschefs uttalande till statsrådsprotokollet över socialärenden den 24 april 1925 framgår jämväl, att departementschefen funnit att de dittills tillämpade grunderna för utmätande av ifrågavarande arvoden hädanefter borde kunna justeras i syfte att reducera arvodesbeloppen.

§ 29.

Arbetshem. Gällande lagbestämmelser.

För omhändertagande av i någon mån arbetsföra behövande, vilka äro i behov av anstaltsvård, som ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å ålderdomshem, försörjningshem eller vårdhem, ävensom av försörjningspliktiga, vilka av fattigvårdsstyrelse förelagts arbete, skall enligt lagen den 14 juni 1918 om fattigvården för varje landstingsområde genom landstingets försorg upprättas nödigt antal arbetshem. För stad, som ej deltager i landsting, skall arbetshem upprättas genom stadsfullmäktiges försorg. Två eller flera landsting eller landsting och nu nämnda stadsfullmäktige kunna förena sig om gemensamt arbetshem. Arbetshem må jämväl kunna upprättas av annan än landsting eller stad, som nu är nämnd, och kunna landsting eller dylik stad av Kungl. Maj:t befrias från skyldighet att upprätta arbetshem, därest sådana i tillräckligt antal i annan ordning komma till stånd.

Ifrågavarande lag har trätt i kraft den 1 januari 1919. Enligt övergångsbestämmelserna till densamma må med fullständigt ordnande av arbetshemmen anstå under en tid av tio år från det denna lag trätt i kraft. Under övergångstiden ankommer det på Konungens befallningshavande att söka åstadkomma ordnande inom kommunerna av sådana anstalter, i fall, där så anses lämpligt, genom överenskommelser mellan kommunerna om gemensam anstalt; och må såsom anstalt av det ena eller andra slaget godtagas redan befintlig anstalt, som är eller kan göras lämplig för ändamålet.

Enligt kungörelsen den 7 juli 1921 (nr 371) angående statsbidrag för uppförande eller inrättande av arbetshem utgår statsbidrag, där för anordnande av arbetshem ny byggnad uppföres, med högst hälften av byggnadskostnaderna, däri ej inräknade utgifter för tillhörande jordområden eller tomt eller för inventarier, dock med den inskränkning, att bidraget ej må överstiga 2,500 kronor för varje sängplats. Där för ändamålet inköpes redan befintlig byggnad, utgår statsbidrag med

högst hälften av köpesumman, i vad densamma avser själva byggnaden, samt av kostnaderna för de om- eller tillbyggnadsarbeten, som nödvändiggöras av byggnadens användande till arbetshem, dock med den inskränkning, att bidraget ej må överstiga 1,500 kronor för sängplats. Skall till arbetshem användas i vederbörandes ägo befintlig byggnad, som ej uppförts eller inköpts för sådant ändamål, utgår statsbidrag med högst hälften av kostnaderna för de om- eller tillbyggnadsarbeten, vilka äro nödiga för byggnadens användande till arbetshem, dock med den inskränkning, att bidraget ej må överstiga 1,000 kronor för varje sängplats.

Anslag enligt nämnda kungörelse har utgått från och med år 1922. Nämnda år utgick anslaget med 80,000 kronor, förra halvåret 1923 med 40,000 kronor, budgetåret 1923—1924 med 100,000 kronor och budgetåret 1924—1925 med 60,000 kronor, med vilket sistnämnda belopp anslaget är upptaget jämväl för innevarande år.

Jämlikt kungörelsen den 9 juli 1920 (nr 607) angående statsbidrag till driftkostnaderna vid arbetshem, må dylikt bidrag tillkomma arbetshem, vare sig hemmet anordnats av landsting eller stad, som ej deltager i landsting, eller det kommit till stånd i annan ordning. Statsbidrag utgår halvårsvis med 250 kronor för en var av det antal understödstagare eller försörjningspliktiga, som i medeltal för dag under nästföregående halvår varit intagna å arbetshemmet. Anslag för ändamålet har av riksdagen anvisats med 100,000 kronor för vartdera av åren 1921 och 1922, med 25,000 kronor för förra halvåret 1923, 35,000 kronor för budgetåret 1923—1924 och 45,000 kronor för vartdera av budgetåren 1924—1925 och 1925—1926.

Nu befintliga arbetshem.

Revisorerna, som ansett sig böra undersöka i vilken utsträckning ifrågavarande reform å fattigvårdslagstiftningens område genomförts samt huru densamma hittills till sina verkningar utfallit, hava införskaffat en utredning i ifrågavarande hänseenden från svenska landstingsförbundet.

Av nämnda utredning framgår, att frågan om arbetshem för män kan anses löst för Örebro, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs läns landsting, vilka genom mellersta Sveriges arbetshemsförbund driva Långmora arbetshem, för Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs läns landsting, vilka genom Västergötlands, Dalslands och Bohusläns arbetshemsförbund driva Västergårdens arbetshem, för Malmöhus och Kristianstads läns landsting, vilka samarbeta i fråga om Blinkarps arbetshem, samt för Kalmar läns södra landsting, som äger Ödevata arbetshem, och i viss mån även för Kalmar läns norra landsting, som tillförsäkrats fem platser å sistnämnda arbetshem. Anslag till beredande av plats å redan befintliga arbetshem åt försumliga försörjare läm-

nas av följande landsting, nämligen: Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Blekinge, Hallands, Värmlands, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns landsting. Uppsala, Jönköpings och Kronobergs läns landsting hava däremot icke anslagit medel till inackordering å främmande arbetshem av försumliga försörjare.

Det framhålles, att flera landsting, som beslutat upprätta egna arbetshem för män, avstått därifrån tillsvidare, då det visat sig, att försumliga försörjare från länet kunnat interneras å redan förefintliga arbetshem.

Arbetshem (landsting)	Hemmet öppnat den	Platsantal	Beläggning		Anslag till fastighetsförvärv, inventarier m. m. av landsting Kr.
			1/1 1925	1/9 1925	
Långmora	1/6 1923	43	10	21	184.400: —
Därav Kopparbergs län					51.125: —
„ Gävleborgs län					51.125: —
„ Gävle stad					16.875: —
„ Örebro län					37.300: —
„ Västmanlands län					27.975: —
Ödevata	1/7 1923	20	14	16	75.300: —
Därav Kalmar läns södra					75.300: —
„ „ „ norra					—
Blinkarp	1/8 1924	40	21	20	20.000: —
Därav Malmöhus län					20.000: —
„ Kristianstads län					—
Västergården	17/4 1925	67	—	14	238.000: —[5]
Därav Göteborgs och Bohus län					64.900: —
„ Alvsborgs län					95.200: —
„ Skaraborgs län					77.900: —
		170	45	71	517.700: —

[1]) Avser allenast första halvåret 1925.
[2]) Högst. Anslaget är ännu icke utbetalt.
[3]) Driftskapital i avvaktan på statsbidrag.
[4]) Därav 28.000 kr. i driftskapital i avvaktan på statsbidrag m. m.
[5]) Efter reduktion för statsbidraget.

För kvinnor har hittills endast inrättats ett arbetshem, nämligen hemmet Emaus, vilket disponeras av Stockholms stad men äges av Kristliga föreningen för unga kvinnor. Härjämte hava Göteborgs stad samt landstingen i Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län enats om att inrätta ett gemensamt arbetshem för kvinnor och att härför aptera epidemisjukhuset i Herrljunga.

I fråga om platsantal, beläggning samt anslag av stat och landsting till de redan inrättade arbetshemmen har av landstingsförbundet lämnats följande sammanställning:

Anslag till inköp av byggnader o. till ändringsarbeten av staten	Anslag till driftskostnader					
	År 1923		År 1924		År 1925	
	landsting	staten	landsting	staten	landsting	staten [1])
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
64.500: —	35.000: —	1.463: 32	35.000: —	5.757: 52	32.900: —	4.820: 44
	15.000: —		15.000: —		9.150: —	
	15.000: —		15.000: —		9.150: —	
	5.000: —		5.000: —		1.810: —	
	—		—		7.300: —	
	—		—		5.490: —	
20.000: —	7.500: —	737: 77	14.000: —	5.122: 25	15.700: —	3.466: 82
	7.500: —		14.000: —		10.700: —	
	—		—		5.000: —	
6.787: 50[2])	—	—	16.000: —[3])	2.377: 50	34.000: —[4])	4.925: —
	—		16.000: —[3])		32.000: —[4])	
	—		—		2.000: —	
97.500: —	—	—	44.000: —	—	44.000: —	973: 09
	—		12.000: —		12.000: —	
	—		17.600: —		17.600: —	
	—		14.400: —		14.400: —	
188,787: 50	42.500: —	2.201: 09	109.000: —	13.257: 27	126.600: —	14.185: 35

Revisorernas uttalande.

Redan av fattigvårdslagstiftningskommittén framhölls, att en undersökning om antalet personer, som skulle komma i fråga att intagas å arbetshem, skulle möta stora om ej oöverstigliga svårigheter och dessutom ej lämna något tillförlitligt material för frågans bedömande. Den följande utvecklingen å området har jämväl bekräftat svårigheten att beräkna behovet av ifrågavarande art av anstalter. I sin anslagsberäkning till 1921 års riksdag utgick vederbörande departementschef från att under år 1922 tillhopa 200 platser skulle bliva belagda. Såsom framgår av ovanintagna sammanställning finnas under år 1925 tillgängliga 170 platser vid de nu inrättade arbetshemmen för män, av vilka emellertid endast 71 äro belagda.

Från landstingens sida hava visserligen åtgärder vidtagits för att genom vinnande av ytterligare medlemmar i de sammanslutningar, som äga eller driva arbetshemmen, samt genom mottagande av interner från landstingsområden och städer, vilka ännu icke inrättat eller hava del i arbetshem, möjliggöra en ekonomisk drift. Vidare har fattigvårdsinspektören i en cirkulärskrivelse till vederbörande kommuner framhållit, att de redan färdiga arbetshemmen icke vore fullbelagda och därför kunde mottaga interner jämväl från främmande landstingsområden.

Frågan om arbetshemmens inrättande och drift synes revisorerna vara av så stor ekonomisk betydelse såväl för staten som för landstingen, att revisorerna icke kunna underlåta att framhålla angelägenheten av samarbete mellan landstingen i syfte att platserna å de redan befintliga arbetshemmen icke komma att stå outnyttjade, under det att nybyggnadsföretag igångsättas, samt att anordnandet av nya arbetshem bör ske med all möjlig varsamhet och under beaktande av de från verksamheten vid de redan inrättade arbetshemmen vunna erfarenheterna.

§ 30.

Nyköpings hospital och upptagningsanstalten för sinnessjuka i Nyköping.

Revisorerna hava besökt Nyköpings hospital och Södermanlands läns landstings upptagningsanstalt för sinnessjuka från Nyköpings län, vid vilken anstalt hospitalet, enligt avtal mellan medicinalstyrelsen och landstinget, alltsedan år 1912 handhaft förvaltningen och sjukvården.

I hospitalets kök, som uppförts år 1898, och inrättats för det dåvarande antalet patienter, är utrymmet på grund av ökad beläggning vid hospitalet numera synnerligen knappt. Likaså är utrymmet i diskrum och förrådsrum starkt begränsat.

Hospitalet är försett med torvmullsklosetter. Den från dessa uppsamlade pudretten lagras i en lada, belägen i omedelbar närhet av kök och sjukpaviljonger, en anordning som särskilt under den varma årstiden måste anses synnerligen otillfredsställande.

§ 31.

Revisorerna hava besökt statens uppfostringsanstalt i Vänersborg för sinnesslöa flickor.

Uppfostringsanstalten i Vänersborg för sinnesslöa flickor.

Å riksstaten för budgetåret 1924—1925 äro för anstalten uppförda dels ett extra anslag å 8,600 kronor till avlöningar och vikariatsersättningar m. m. åt befattningshavare vid anstalten, dels ock ett extra förslagsanslag å 12,500 kronor såsom bidrag till driftkostnaden vid anstalten.

Den nuvarande anstaltsbyggnaden rymmer fyrtio platser. I statsverkspropositionen till 1923 års riksdag beräknades elevantalet av Kungl. Maj:t till det förutvarande antalet 15. Riksdagen framhöll emellertid det oekonomiska uti att, då vårdbehövande förefunnes, så ringa del av utrymmet utnyttjades som nu vore fallet, särskilt som driftkostnaderna för elev ju bleve större, desto mindre beläggningen vore. Riksdagen fann på grund härav att antalet elever vid anstalten borde beräknas till trettio.

Av anstaltens föreståndarinna har uppgivits, att antalet inkomna ansökningshandlingar under budgetåret varit 37. I anledning av dessa ansökningar hade under nämnda tid intagits 22 samt senare 3 elever. Antalet elever vid tiden för uppgiftens lämnande den 11 december 1925 vore 22. Antalet elever understiger alltså avsevärt det ursprungligen beräknade, oaktat gott utrymme för ett större elevantal förefinnes. Uppenbarligen är det med hänsyn till det svårskötta elevmaterialet vid en anstalt av dylikt slag av stor vikt, att höga fordringar ställas på de rent personliga kvalifikationerna hos dem, som förestå anstalten.

§ 32.

För lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader ha sedan åtskilliga år tillbaka anvisats medel av riksdagen. För budgetåret 1924—1925 står för ändamålet ett extra anslag av 15,000 kronor till förfogande.

Debitering av läkarearvode i fall, där statsbidrag utgår till sjukvårdskostnad.

Ur den i ämnet gällande författningen (kungörelse den 8 november 1918, nr 843) må anföras följande.

Statsbidrag för ifrågavarande ändamål utgår till bestridande av kostnader för sjukbesök, som av vederbörande provinsial- eller extra provinsialläkare företages på avstånd, överstigande en mil från läkarstationen, med fyra femtedelar av den del av läkararvodet, som överstiger 7 kronor. Berättigad till statsbidrag är person, för vilken det taxerade beloppet, enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, ej överstiger 1,800 kronor och som icke äger eller brukar jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde överstigande 8,000 kronor. Den

som önskar befrielse från den del av läkararvodet, som må täckas genom statsbidrag, skall medelst företeende av den för honom senast utfärdade kronodebetsedeln för läkaren styrka, att han är till sådan befrielse berättigad. För utfående av den del av läkararvodet, som gäldas av staten, insänder läkaren kvartalsvis räkning, upptagande patienternas namn samt platser och dagar för besöken, till länsstyrelsen, som, efter vederbörlig granskning, till läkaren så snart ske kan utbetalar honom sålunda tillkommande arvode.

Enligt den genom kungörelse samma dag, nr 842, fastställda taxa för arvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård m. m. äger provinsialläkare att för enskild sjukvård, som inom distriktet lämnas, erhålla arvode och i särskilda fall reseersättning enligt i taxan givna bestämmelser, där ej högre arvode erbjudes. När i nämnda taxa utrymme lämnas för arvodets bestämmande inom angivna gränser, skall av läkaren hänsyn tagas såväl till sjukdomsfallets natur samt det arbete, läkaren därpå måst nedlägga, som ock till den betalningsskyldiges förmåga att utgöra arvodet, dock att av personer i ringa förmögenhetsvillkor under alla förhållanden endast det lägsta beloppet må fordras. Beträffande de allmänna grunder, vilka läkarna skola hava att tillämpa vi utmätandet av arvoden enligt ifrågavarande taxa, anförde vederbörande departementschef i sitt yttrande till det statsrådsprotokoll, som av Kungl. Maj:t åberopades vid avlämnandet av proposition i ämnet till riksdagen (nr 312/1918), att det lägsta stadgade arvodet alltid syntes böra utgå i de fall, då den sjuke kunde bliva berättigad till statsbidrag för bestridande av sjukvårdskostnaderna. Detta departementschefens uttalande har av riksdagen lämnats utan erinran.

Av riksdagens justitieombudsman har till revisorerna för kännedom överlämnats handlingarna i ett till justitieombudsmannen inkommet mål angående inom riksräkenskapsverket framställda anmärkningar rörande statsbidrag för lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader. Av ifrågavarande handlingar framgår följande.

Under åberopande av de här förut återgivna bestämmelserna i ovannämnda taxa har en revisor i riksräkenskapsverket framställt tre anmärkningar, avseende återbäring till statsverket av statsbidrag till läkararvode i fall, där vederbörande läkare icke debiterat det lägsta i ifrågavarande taxa fastställda läkararvodet. De till återbetalning anmärkta beloppen utgjorde respektive 20 kronor 80 öre, 6 kronor 40 öre samt 19 kronor 20 öre eller tillhopa 46 kronor 40 öre. Sedan vederbörande byråchef funnit de framställda anmärkningarna icke böra till förklaring utställas, har revisorn häröver besvärat sig hos chefen för riks-

räkenskapsverket. Denne har med anledning härav i resolution den 4 mars 1925 anfört följande:

"Då det i de särskilda anmärkta fallen ankommit på läkaren att själv bedöma den betalningsskyldiges förmåga att utgöra arvodet och icke, gent emot läkarens uppfattning i detta hänseende, visat är, att de betalningsskyldige varit personer i så ringa förmögenhetsvillkor, att de icke kunnat utgöra den obetydliga arvodesförhöjningen utöver det medgivna lägsta beloppet, ehuru de enligt § 3 i nådiga kungörelsen den 8 november 1918 (nr 843) varit av ett annat skäl, nämligen sin låga taxering, berättigade till statsbidrag, finner jag byråchefen hava handlat riktigt, då han vägrat kommunikation å dessa anmärkningar, vilka också med hänsyn till innehållet i § 21 av riksräkenskapsverkets instruktion synes hava kunnat tillbakavisas såsom avseende belopp av så ringa storlek, att fallens utredning och beivrande måste komma att vålla mera arbete och kostnad än som motsvarar beloppet."

Enligt instruktionen för riksräkenskapsverket den 12 december 1924, § 21 mom. 1, må verket, därest anmärkning rör sig om belopp av så ringa storlek, att sakens utredning och beivrande anses vålla mera arbete och kostnad än som motsvarar beloppet, kunna låta frågan om krav i anledning därav förfalla. Vid fattande av dylikt beslut — stadgas vidare — bör hänsyn tagas till föreliggande omständigheter, såsom om beloppet representerar en tid efter annan återkommande utgift, om i en och samma räkenskap förekommer mer än en dylik utgift eller om principiella skäl till anmärkning kunna anses föreligga.

Revisorernas uttalande.

Vad till en början angår själva sakfrågan finna revisorerna, på grund av de åberopade bestämmelserna i ifrågavarande taxa, jämförda med de för riksdagen framlagda motiven för desamma, sådana dessa kommit till uttryck i ovanberörda departementschefs uttalande, det vare uppenbart, att i fall, där statsbidrag till läkararvode enligt ovannämnda kungörelse den 8 november 1918, nr 843, åtnjutes, endast det lägsta i berörda taxa stadgade arvode skall utgå. Då chefen för riksräkenskapsverket icke desto mindre i sin tolkning av nu ifrågavarande bestämmelser givit uttryck åt en annan häremot stridande mening, synes det revisorerna nödigt, att en sådan omredigering av vederbörande författningsbestämmelser vidtages, att för framtiden varje möjlighet till tvekan eller missförstånd rörande deras innebörd undanröjes.

Med anledning av vad chefen för riksräkenskapsverket anfört därom, att ifrågavarande anmärkningar syntes hava kunnat tillbakavisas med stöd av § 21 av instruktionen för verket, kunna revisorerna icke underlåta att fästa uppmärksamheten å de betänkliga konsekvenser en dylik tolkning av instruktionen skulle kunna komma att medföra med hänsyn till effektiviteten av ifrågavarande myndighets granskningsverk-

samhet. Enligt revisorernas mening råder icke något tvivel om att det i förevarande fall gällt en fråga av principiell innebörd och av en i längden relativt avsevärd ekonomisk räckvidd. Sakens utredning och beivrande kunde i detta fall ej väntas förorsaka nämnvärt arbete.

§ 33.

Effektivare kontroll å landsfiskalernas medelsförvaltning.

De under de senaste åren ofta förekommande fall, där landsfiskal gjort sig skyldig till förskingring av i tjänsten omhänderhavda medel, hava givit revisorerna anledning att något beröra frågan om effektivare kontroll å nämnda tjänstemäns medelsförvaltning.

Av införskaffade uppgifter hava revisorerna funnit, att sedan den 1 januari 1919 i icke mindre än 21 fall hos olika landsfiskaler uppbördsbrist konstaterats, uppgående till sammanlagt omkring 500,000 kronor, varav allenast ersatts ett belopp av omkring 80,000 kronor. Av förstnämnda belopp utgör omkring en tredjedel statsmedel, och för återstoden torde statsverket enligt gällande lagbestämmelser vara ersättningsskyldigt.

Att uppbördsbrist i nu angiven omfattning kunnat förekomma torde till stor del vara att tillskriva den bristande effektiviteten av inventeringarna, sådana de hittills plägat utföras. Ifråga om inventering hos landsfiskal innehåller gällande författning att sådan skall, frånsett de fall, då landsfiskal avgår från tjänsten, förrättas minst en gång årligen och förbindas med fullständig inspektion av diarier och redovisningshandlingar. Inventeringsförrättare är landsfogden i länet, därest ej Konungens befallningshavande annorlunda förordnar. Nämnda bestämmelser lära vanligen så tillämpas, att landsfogden tjänstgör såsom inventeringsman och inventeringen föregås ej sällan av underrättelse till vederbörande redogörare om tidpunkten för inventeringens hållande.

Enligt revisorernas mening borde i vissa avseenden snarast möjligt ändringar och kompletteringar ske i hithörande stadganden i ändamål att göra kontrollen mera verksam. Sålunda torde böra bland annat tagas under övervägande införandet av sådana föreskrifter, som giva säkra garantier för att inventeringarna verkställas av därtill fullt kompetenta och i övrigt lämpliga personer. Likaledes torde det vara av vikt, att inventeringarna icke äga rum på regelbundet återkommande tider. Under alla förhållanden torde bestämmelserna böra innehålla detaljerade föreskrifter med avseende å granskning av diarier, handlingar, skriftväxling m. m. i syfte att inventeringarna måtte bliva av en ingående och grundlig beskaffenhet.

Emellertid är frågan om åtgärder till åstadkommande av en förbättrad kontroll över landsfiskalernas medelsförvaltning för närvarande föremål för utredning. Genom beslut den 8 november 1924 har näm-

ligen Kungl. Maj:t anbefallt riksräkenskapsverket att, efter vederbörandes hörande, avgiva förslag till sådana åtgärder, som kunde vara ägnade att åstadkomma en dylik förbättrad kontroll, och slutliga förslag till åtgärder i saken lära ock vara att förvänta före utgången av innevarande år.

Revisorerna hava vid sådant förhållande och då det torde kunna förutsättas att vid omförmälda utredning uppmärksamhet jämväl ägnas frågan om inventeringarnas betydelse såsom kontrollåtgärd, velat inskränka sig till att här allenast antyda några av de synpunkter, som enligt deras mening böra beaktas vid förevarande frågas behandling.

§ 34.

Tjänsteman hos länsstyrelse ombud för svarande i brottmål.

Av revisorerna tillhandakomna protokoll, förda vid rådhusrätten i Nyköping, i ett därstädes under tiden 27 april—7 december 1925 handlagt mål angående olovlig införsel av och olovlig befattningstagande med spritvaror har inhämtats, att såsom ombud för svaranden i nämnda mål vid åtskilliga rättegångstillfällen uppträtt en hos länsstyrelsen i Nyköping anställd ordinarie tjänsteman.

Det förtjänar omnämnas, att ombudsuppdraget av honom handhafts på sådant sätt, att han under rättegångens förlopp ådömts böter för vanvördigt tal mot domare ävensom samtidigt förklarats ovärdig att i målet vidare föra svarandens talan eller lämna svaranden biträde.

Från länsstyrelsens sida har upplysts att ifrågavarande tjänsteman av landshövdingen i länet förehållits det olämpliga i att en tjänsteman hos länsstyrelsen uppträdde som ombud för eller rättegångsbiträde åt svarande i mål av nu ifrågavarande art.

Revisorernas uttalande.

Med anledning av vad som sålunda förekommit, vilja revisorerna framhålla olämpligheten av, att en statens tjänsteman åtager sig uppdrag av liknande art som det här ifrågavarande.

§ 35.

Kommissionärsarvoden.

I kungörelsen den 28 maj 1886 (nr 42) stadgas, att hos varje i kungörelsen angivet ämbetsverk skall vara förordnad en lämplig person med benämning kommissionär att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som honom muntligen eller skriftligen därom anlitar med ingivande av handlingar, med uttagande och översändande av utslag samt andra beslut och handlingar, med underrättelse om dag, då beslut efter anslag utfärdas, ävensom med meddelanden om andra förhållanden angående vilka allmänheten äger erhålla upplysning av den som hos myndigheten är satt att mottaga inkommande handlingar. Därest så befinnes nödigt må ytterligare en eller flera kommissionärer anställas med

enahanda befogenhet och ansvar som nu nämnts. Till kommissionär må kunna antagas hos myndigheten anställd tjänsteman. Beträffande beräkningen av kommissionärsarvoden stadgas i kungörelsen följande:

Kommissionär äger i arvode åtnjuta

för handlingars ingivande ..... 75 öre
för uttagande och översändande av beslut, diariebevis eller andra handlingar ..... 75 öre
för meddelande av underrättelse om dag, då beslut efter anslag utfärdas eller annat meddelande ..... 75 öre

dock att där uppdrag att ingiva handlingar även avser uttagande och översändande av diariebevis om deras ingivande, arvodet för dessa åtgärder tillsammans utgår med en krona.

Kommissionär är berättigad att förskottsvis utbekomma stadgat arvode jämte ersättning för stämpel, papper, lösen, porto och rekommendationsavgift, men är skyldig att, om insänt belopp ej uppgår till vad han sålunda har rätt att fordra, därom skyndsamt underrätta den, som anlitat honom.

Kommissionär är pliktig föra diarium över de uppdrag och brev, han mottagit samt de åtgärder, han i anledning därav vidtagit.

Riksdagens hösten 1924 församlade revisorer påpekade ett par fall, där kommissionär för utförda uppdrag debiterat ersättning efter andra grunder än de i förenämnda kungörelse angivna.

Med anledning av berörda uttalande av revisorerna anförde 1925 års riksdag att en väsentlig orsak till ifrågavarande missförhållande torde vara att söka i den omständigheten att gällande kommissionärskungörelse av år 1886 icke numera kunde anses fylla de krav, som på grund av de senaste årens snabba utveckling på ett flertal områden måste ställas på författningsföreskrifter, avsedda att reglera de ersättningsbelopp, vilka allmänheten borde vara skyldig gälda för uppdrag, som lämnades till hos vissa myndigheter i egenskap av kommissionärer anställda befattningshavare. Det finge i detta sammanhang icke förbises, att anordningen med kommissionärer vidtagits bl. a. av det skälet, att allmänheten vore i behov av sakkunnigt biträde vid hänvändelse till ämbetsverk och statsmyndigheter och att framför allt, i betraktande av att kommissionärerna i allmänhet voro avlönade statstjänstemän, vid bestämmandet av de till dem utgående ersättningsbeloppen givetvis icke finge tillämpas samma beräkningsgrunder, som begagnades av personer, vilka yrkesmässigt utövade advokatrörelse eller dylik verksamhet. Enligt riksdagens mening måste det anses önskvärt, att gällande föreskrifter omarbetades med hänsyn till numera inträdda förhållanden ävensom att föreskrifterna gåves ett i så måtto utsträckt tillämplig-

hetsområde, att därunder innefattades i möjligaste mån samtliga fall, där allmänheten hänvände sig till en hos viss myndighet anställd kommissionär, i avsikt att erhålla biträde med ärende, som fölle under myndighetens verksamhetsområde. Riksdagen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta föranstalta om en omarbetning i av riksdagen angiven riktning av föreskrifterna i förenämnda kungörelse.

Även till innevarande års revisorers kännedom hava kommit vissa fall, där missbruk vid debitering av kommissionärsarvoden ägt rum. Sålunda har en tjänsteman vid länsstyrelsen i Kalmar för anskaffande av ett utrikes pass i egenskap av kommissionär debiterat ett belopp av 9 kronor 60 öre. Samme tjänsteman har i ett annat fall, där det gällt att tillhandagå en person med biträde för anskaffande av handlingar m. m. rörande en lantmäteriförrättning, för ifrågavarande besvär tillgodofört sig 11 kronor 25 öre. I övrigt få revisorerna hänvisa till vad de under § 83 särskilt meddelat och anfört beträffande kommissionären hos patent- och registreringsverket.

Då det synts vara av intresse att erhålla kännedom om vilken omfattning kommissionärsverksamheten har vid olika ämbetsverk och myndigheter, där sådana befattningshavare finnas anställda hava, revisorerna införskaffat uppgifter å summan av de kommissionärsarvoden, som under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 uppburits av en var av de vid samtliga sådana verk och myndigheter i Stockholm anställda kommissionärer ävensom beträffande samtliga länsstyrelser utom Stockholm.

I fråga om de inkomna uppgifterna torde till en början böra anmärkas, att desamma till följd av olika uppfattningar rörande de begärda upplysningarna icke kunna anses vara fullt jämförliga. Sålunda har exempelvis begreppet kommissionärsarvode av uppgiftsgivarna tolkats olika, i det att en del däri inräknat ej blott arvoden enligt kommissionärstaxan utan även arvoden för uppdrag av skiftande art, som de åtnjutit i mer eller mindre sammanhang med kommissionärsskapet.

Vidare har i vissa fall vid avlämnandet av uppgifterna avdrag gjorts för utgifter för biträde, skrivmaterialier m. m. under det att i andra fall dylika avdrag icke torde hava verkställts. Beträffande de inkomna uppgifterna, till antalet 90 vilja revisorerna härnedan lämna följande sammanställning:

1	kommissionär har icke haft någon inkomst av ifrågavarande art.			
14	kommissionärer hava haft en inkomst av ..	högst	100	kr.
27	kommissionärer hava haft en inkomst av	mellan	101—500	„
12	kommissionärer hava haft en inkomst av	„	501—1,000	„
16	kommissionärer hava haft en inkomst av	„	1,001—2,000	„
5	kommissionärer hava haft en inkomst av	„	2,001—3,000	„

5 kommissionärer hava haft en inkomst av	mellan	3,001—4,000	kr.
3 kommissionärer hava haft en inkomst av	„	4,001—5,000	„
3 kommissionärer hava haft en inkomst av	„	6,001—7,000	„
2 kommissionärer hava haft en inkomst av	„	8,001—9,000	„
1 kommissionär har haft en inkomst av		10,000	„
1 kommissionär har haft en inkomst av		13,100	„
Summan av de influtna beloppen utgör		142,894 kr. 33 öre.	

Revisorernas uttalande.

Den av revisorerna nu företagna undersökningen ger vid handen, att kommissionärsverksamheten har en betydande omfattning och att, även om man endast ser till de arvoden, som debiterats i enlighet med kommissionärskungörelsen, avsevärda belopp inflyta i form av dylika arvoden. Påtagligt är, att från allmänhetens sida ett behov föreligger att inom olika statliga institutioner äga tillgång till befattningshavare, till vilkas åliggande hör att tillhandagå rättssökande i de avseenden, som omtalas i nämnda kungörelse. Emellertid torde det såsom regel förhålla sig så, att det arbete, kommissionären, vilken vanligen är i ämbetsverket anställd tjänsteman, har att såsom kommissionär utföra, helt eller till övervägande delen förrättas under arbetstiden å tjänsterummet. Vid sådant förhållande synes det kunna sättas i fråga om icke en sådan omläggning av kommissionärsskapet borde äga rum, att kommissionärsfunktionerna inom vederbörande verk pålades någon eller några befattningshavare inom verket såsom en del av deras ordinarie tjänsteåligganden. Dessa befattningshavare skulle följaktligen hava att biträda allmänheten på sätt kommissionärerna för närvarande författningsenligt hava att göra, men utan att härför utöver vanliga löneförmåner uppbära någon gottgörelse av parterna. I stället borde fastställas vissa efter ärendenas beskaffenhet anpassade avgifter, vilka eventuellt i form av stämpelavgifter, skulle ingå till statsverket. Detta skulle på sådant sätt kunna tillgodoföras en icke obetydlig inkomst.

Det synes revisorerna önskvärt, att vid den pågående utredningen av frågan om omarbetning av kommissionärskungörelsen nu ifrågasatta anordning jämväl kommer under närmare omprövning.

SJÄTTE HUVUDTITELN.

Kommunikationsdepartementet.

§ 36.

Angående byrådirektören G. C. A. Lindencronas löneförmåner under tjänstledighet för visst uppdrag.

Vid granskning i riksräkenskapsverket av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens räkenskaper för budgetåret 1923—1924 anmärkte vederbörande revisor till återbetalning ett belopp av 774 kronor 20 öre, utgörande till byrådirektören G. C. A. Lindencrona utbetalad full avlöning med dyrtidstillägg för tiden den 1—21 februari 1924, varunder Lindencrona åtnjutit tjänstledighet för resa till Paris och Chamonix för Sveriges Olympiska kommittés räkning.

I avgiven förklaring den 1 maj 1925 anförde dåvarande överdirektören i styrelsen Wijnbladh samt byrådirektören Lindencrona, vilka undertecknat anordningarna, bland annat följande: De hade varit av den uppfattningen att det uppdrag som föranlett tjänstledigheten på grund av sin art varit av offentlig natur. Uppdraget hade avsett att vid Olympiska spelen i Chamonix representera Sverige och lännats Lindencrona av Sveriges Olympiska kommitté. Den Olympiska kommittén bestode av 10 ledamöter, utsedda av de båda officiella idrottsorganisationerna under ordförandeskap av H. K. H. Kronprinsen. De medel som stode till denna kommittés förfogande härflöte från lotterier, beviljade av Kungl. Maj:t för Sveriges deltagande i Olympiader. Kommitténs räkenskaper vore underkastade revision av två av Kungl. Maj:t utsedda revisorer.

I sina påminnelser hemställde revisorn om anmärkningens fastställande, då Lindencronas tjänstledighet icke avsåge sådant fall, där enligt gällande avlöningsbestämmelser avlöning bort utgå. I detta yrkande instämde vederbörande byråchef.

Efter föredragning av ärendet den 15 maj 1925 inför chefen för riksräkenskapsverket yttrade denne till protokollet: ”Då det Lindencrona meddelade uppdraget att representera Sverige vid ifrågakomna tillfälle måste med hänsyn till förhandenvarande förhållanden betraktas såsom utfört för statens räkning, ehuru detsamma icke direkt meddelats av statlig myndighet i hittills vanlig inskränkt bemärkelse, men likväl av en fullt officiell organisation, som i berörda hänseende otvivelaktigt representerar svenska nationen, och den för fullgörandet av samma uppdrag erforderliga ledigheten förty bör hänföras till under A. i 3 §

av nådiga kungörelsen den 31 december 1921 med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, omnämnd ledighet, finner jag anmärkningen icke böra godkännas.'' Mot riksräkenskapsverkets berörda beslut anmälde föredragande förste revisorn avvikande mening, men beslutet har icke överklagats.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna finna uppenbart, att ifrågavarande uppdrag icke kan hänföras till uppdrag för statens räkning samt att gällande avlöningsbestämmelser icke giva något som helst stöd för att, såsom i förevarande fall skett, låta vederbörande befattningshavare åtnjuta oavkortade löneförmåner. På grund härav och särskilt med hänsyn till de konsekvenser den av generaldirektören hävdade tolkningen av berörda bestämmelser kan komma att medföra, hava revisorerna ansett sig böra för riksdagen omförmäla, vad sålunda förekommit.

§ 37.

Bro- och väganläggning vid Vaxholm.

Revisorerna hava besett broanläggningen över Pålsundet mellan Vaxön och Bogesundslandet samt vägbyggnaden från Vaxholm till berörda bros norra landfäste å Vaxön.

Beträffande ifrågavarande väg- och brobyggnadsföretag hava revisorerna inhämtat följande.

I en den 15 maj 1925 dagtecknad framställning har Vaxholms stads drätselkammare hos Kungl. Maj:t hemställt att för anläggning av bro över Pålsundet mellan Vaxön och Bogesundslandet jämte väg från stadsplanegränsen till brons norra landfäste snarast möjligt komma i åtnjutande av statsbidrag av de medel, som för ifrågavarande slags arbeten kunde vara tillgängliga.

Vidare har Danderyds skeppslags vägstyrelse i en den 17 juli 1925 dagtecknad ansökning anhållit att komma i åtnjutande av statsbidrag för förbättring av vägen från Bogesunds allé till Pålsundet jämte anläggning av tillfartsväg till Pålsundsbron.

I sitt den 1 oktober 1925 angivna förslag till fördelning av reservationsanslaget för budgetåret 1925—1926 å 3 millioner kronor för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordat anslag till rikets olika län å tillhopa 2,960,600 kronor. Bland dessa anslag upptages ett belopp å 42,000 kronor till påbörjande av det arbete för vilket statsbidrag begärts av Danderyds skeppslags vägstyrelse och för vilket arbete beräknats en kostnad av 149,000 kronor, men däremot icke något anslag till Vaxholms stad. Emellertid har styrelsen i sitt förslag anmält, att styrelsen beträffande användningen av åter-

stående belopp, 39,400 kronor, avsåge att framdeles inkomma med framställning. Av sistnämnda belopp vore 20,000 kronor avsedda för Stockholms län. Enligt vad som från styrelsen meddelats revisorerna torde berörda summa å 20,000 kronor hava reserverats såsom ett första bidrag för bron över Pålsundet med tillfartsväg inom Vaxholms stad.

Revisorerna hava ansett det vara av intresse att närmare undersöka, efter vilka grunder ifrågavarande riksdagsanslag varit avsett att disponeras. Såvitt revisorerna kunnat utröna kvarstå dessa grunder i huvudsak oförändrade, alltsedan riksens ständer vid 1840—1841 årens riksdag första gången anvisade medel "till anläggning av nya eller förbättring och omläggning av backiga och mindre goda vägar".

Vid 1847—1848 års riksdag väcktes emellertid i borgarståndet en motion av Jacob Westin, vari uttalades farhågor för att en alltför sträng och inskränkt tydning av ordet *vägar* kunde hindra medlens användande på ställen, där arbeten av samma art vore lika nödvändiga och för rörelsen nyttiga som på de ställen, där de dittills företagits. Motionären framhöll, att flera *städer* inom sitt s. k. staket inneslöte jord och vägar, vilka i själva verket vore *land* och *landsvägar*, men fått namn av gator, vilka det vore naturligt och billigt att städerna underhölle lika väl som landet underhölle landsvägarna. Däremot vore det *icke* naturligt och billigt, att städerna förgäves begärde att av bemälda anslag undfå något understöd till förbättring av de verkliga landsvägssträckor, de måste underhålla. Även landsbygdens invånare måste, ansåg motionären, vara mera intresserade för förbättringen av ett sådant vägstycke inom en ort, där trafiken vore livlig och dit de förde sina produkter, än av ett längre bort från trafikens medelpunkt beläget. Motionären föreslog därför, att riksens ständer måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att anslagets användande icke måtte strängt inskränkas till vägar, som hettes tillhöra landet, utan även kunna, då Kungl. Maj:t så nödigt och lämpligt prövade, lämna bidrag till omläggning eller sänkning av backar inom städers staket, helst i fall dessa befunnes på sådana ställen, att vägen endast oegentligen kunde kallas stadsgata, ehuru de kommit att ligga inom en tull. Riksens ständer avslogo emellertid motionen.

Den i motionen förekommande upplysningen om den tolkning av bestämmelserna, som dittills tillämpats, har föranlett revisorerna att med ledning av i riksarkivet förvarade handlingar undersöka sådana före år 1847 fattade beslut angående begärda statsbidrag av anslaget ifråga, som beröra stad. Revisorerna anse sig böra redogöra för två dylika av Kungl. Maj:t fattade beslut.

Uti skrivelse den 5 december 1845 anhöll magistraten och borgerskapet i Torshälla om statsbidrag för sänkning av den för den allmänna trafiken besvärliga, inom stadens område belägna s. k. Hallspånga backe,

under framhållande tillika, att det vore av största vikt att arbetsförtjänst så vitt möjligt bereddes obemedlade personer i den av missväxt lidande orten.

Sedan framställningen blivit av Konungens befallningshavande i Södermanlands län samt styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader tillstyrkt, beviljade Kungl. Maj:t den 11 februari 1846 för berörda vägsänknings utförande ett statsbidrag av 675 riksdaler banko, att utgå av de utav rikets ständer till anläggning av nya samt till omläggning av backiga och mindre goda vägar anvisade medel.

Uti skrivelse den 13 mars 1846 hemställde överståthållarämbetet om statsbidrag av 4,150 riksdaler banko till understöd för tillämnad sänkning av den särdeles branta s. k. Karthago backe, belägen å Hantverkaregatan inom Kungsholms församling i Stockholm, varvid skulle vinnas dels lättnad i trafiken för stadens invånare och för inkommande lantbor, dels en nyttig arbetsförtjänst åt stadens behövande personer. Uti häröver den 21 mars 1846 avgivet utlåtande anförde styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, bland annat, att, enär Rikets ständer i underdånig skrivelse den 15 maj 1845 yttrat, det den fond, varifrån anslaget vore begärt, vore avsedd för anläggning av nya eller förbättring av backiga och mindre goda vägar, styrelsen ansåg sig, då gators omläggning eller sänkning inom städers områden icke syntes böra hänföras till arbeten för förbättring av landets allmänna vägar, icke kunna tillstyrka bifall till framställningen; helst som dessutom ett ganska äventyrligt prejudikat måhända skulle komma att därigenom uppstå, då Stockholms stad hade flera gator av ungefär samma beskaffenhet som Hantverkaregatan och varest avgrävningar för sänkning av backar ävenledes vore av behovet påkallade.

Med avseende å vad styrelsen sålunda anfört, förklarade Kungl. Maj:t den 12 juni 1846, att något anslag för ifrågavarande arbete, icke kunde beviljas från den för vägförbättringar till Kungl. Maj:ts disposition ställda fond.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna anse för sin del tveksamt och förtjänt att närmare utredas, huruvida medel av det alltjämt utgående anslaget för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar kunna avses även för städer till väg- och broanläggningar inom stadsområden. Att de anslag, som för ändamålet kunna beviljas, äro behövliga å landsbygden, torde framgå därav, att enligt vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i samband med avgivande av förslag till fördelning av innevarande budgetårs anslag å 3,000,000 kronor uppgivit, den 1 januari 1925 hos styrelsen innelegat ansökningar om statsbidrag till utförande av vägföretag för en beräknad byggnadskostnad

av 54,333,610 kronor, av vilket belopp enligt nu tillämpade grunder för statsbidrags beviljande i runt tal 36,200,000 kronor fölle på staten.

Vad nu ifrågavarande väg- och broföretag beträffar hava revisorerna icke kunnat undgå att uppmärksamma följande. Vaxholms stads ansökan om statsbidrag avgavs såsom nämnts den 15 maj 1925 och Danderyds skeppslags vägstyrelses ansökan den 17 juli 1925. Ehuru ansökningarna så sent inkommit, har anslag för det ena av de ifrågasatta företagen uppförts i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens den 1 oktober avgivna förslag till fördelning av löpande årets anslag och för det andra företaget har ett belopp reserverats, trots det att hos styrelsen den 1 januari 1925 innelågo ansökningar om statsanslag till ett omkring 12 gånger större belopp än det som för budgetåret anvisats.

§ 38.

Anslaget till understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader.

Vid granskning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens räkenskaper hava revisorerna funnit, att medel utgått bl. a. till fiskehamnsbyggnad i Svanshall, Malmöhus län. Kostnaden för nämnda hamnbyggnad beräknas uppgå till 145,400 kronor, varav vederbörande kommun bidrager med 12 procent.

I den berättelse, som avgavs av de år 1923 församlade revisorerna omnämndes, att av 1922 års anslag å 300,000 kronor ett belopp av 197,600 kronor disponerats för nu ifrågavarande hamnbyggnad samt att av anslaget för första halvåret 1923 å 100,000 kronor, ett belopp av 10,210 kronor och av 1923—1924 års anslag å 50,000 kronor ett belopp av 34,920 kronor avsåges för fiskehamnsbyggnad i Svanshall. Sammanlagda kostnaden beräknades alltså till 242,730 kronor. Enligt vad revisorerna inhämtat hava kostnaderna genom vissa inskränkningar i byggnadsplanen nedbringats till förstnämnda belopp, 145,400 kronor.

Revisorernas uttalande.

Av tillgängliga statistiska uppgifter för de senaste åren rörande fisket i riket framgår, att i Svanshall finnas 8 fiskare och att fångstens totalvärde uppgick år 1921 till 7,050 kronor, år 1922 till 5,815 kronor och år 1923 till 6,572 kronor. Även om dessa uppgifter, som lämnats av i orten bosatt person, icke kunna betraktas såsom fullt exakta, synas de likväl giva vid handen, att fisket på denna plats är av ringa betydelse. Endast årliga räntan å det kapital, som nedlägges i fiskehamnsbyggnaden, uppgår till mer än totalvärdet av fångsten.

Vad sålunda förekommit har givit revisorerna anledning framhålla vikten av att anläggningar av denna art utföras endast i de fall och på sådant sätt, där kapitalutlägget kommer att stå i rimligt förhållande till fiskets omfattning.

§ 39.

Landsvägen Stockholm—Södertälje.

Revisorerna hava befarit den ombyggda allmänna landsvägen mellan Stockholm och Södertälje.

Jämlikt kontrakt med Södertälje stad utförde Skogssällskapets Statsarbeten under år 1920 omläggning av berörda landsväg mellan Lovisedal och Östra Hagalund, vilken sträcka ligger inom Södertälje stads område. Ifrågavarande arbete har bokförts tillsammans med andra av Skogssällskapets samtidigt i Södertälje utförda nödhjälpsarbeten, varför den exakta kostnaden icke låtit sig fastställas. Approximativt beräknas emellertid arbetet hava dragit en kostnad av 110,000 kronor. Härav har staden inbetalat kontraktsenlig ersättning med 26,433 kronor 33 öre, vartill för stadens del kommer ett belopp av 5,015 kronor 67 öre jämlikt en innevarande år utställd tilläggsräkning.

Den del av landsvägen, som är belägen inom Stockholms stad, har under de senaste åren omlagts delvis med gatsten och delvis med asfaltbeläggning. Något bidrag av statsmedel har icke utgått härför.

Den mellanliggande, omkring 22,5 kilometer långa huvudsträckan av landsvägen, som här av revisorerna närmast avses, ombyggdes åren 1922/1923 av Södra Sveriges Statsarbeten med bidrag av Stockholms stad och Svartlösa härads vägdistrikt. Totalkostnaden för detta arbete har uppgått till 1,970,423 kronor 58 öre, varav den egentliga arbetskostnaden beräknas hava utgjort 1,652,434 kronor 27 öre, under det att utgifter för familjeunderstöd, ortstillägg, förläggning m. m. upptagits till 317,989 kronor 31 öre. Till statens arbetslöshetskommission har av arbetsgivaren, som enligt vederbörande kontrakt utgjordes av Stockholms arbetslöshetskommitté, inbetalats ersättning med sammanlagt 499,096 kronor 2 öre. Härav har Svartlösa härads distrikt bidragit med 96,437 kronor 37 öre. Vissa kostnader för marklösen och flyttning av ledningar äro ännu oreglerade.

Av sistberörda vägsträcka har omkring 15,5 kilometer belagts med makadam, delvis med packsten, 6,5 kilometer med gatsten och 400 meter med betong. Betongbanan, som är fördelad i sexton olikartade försöksytor, är den första i sitt slag i Sverige.

Vägen har genom ombyggnaden erhållit en bredd av 7 meter. På ett flertal ställen har den rätats, varjämte vid kurvor erforderlig sikt framåt beretts utom i ett fall, där terrängförhållandena i stället givit anledning till anläggande av två vägbanor, en för vardera körriktningen.

Revisorernas uttalande.

Vid landsvägsombyggnaden Stockholm—Södertälje, som nödvändiggjorts av den starkt ökade trafiken med motorfordon, har såsom av ovanstående redogörelse framgår särskild hänsyn tagits till behovet av att för framtiden vinna erfarenhet rörande olika vägbeläggningsmetoder. Med beaktande av såväl detta förhållande som den omständig-

heten att ombyggnaden i huvudsak utförts under form av nödhjälpsarbete hava revisorerna likväl icke kunnat undgå att finna de å vägen nedlagda kostnaderna mycket höga.

§ 40.

Underhållsarbeten å de under byggnadsstyrelsens vård stående, kronan tillhöriga byggnader i Stockholm.

Revisorerna hava uppmärksammat, att för utförande av underhållsarbeten å de under byggnadsstyrelsens vård stående byggnader i Stockholm plägar infordras anbud och träffas avtal med entreprenörer om vissa à-priser för sådana arbeten under året. Anbuden avse emellertid i regel arbeten av visst slag vid samtliga ifrågavarande byggnader. Då entreprenaderna härigenom erhålla stor omfattning, torde det i allmänhet vara uteslutet, att mindre entreprenörer kunna deltaga i tävlan och åtaga sig entreprenader.

Revisorernas uttalande.

Det synes revisorerna kunna ifrågasättas huruvida icke ett för statsverket förmånligare resultat skulle vinnas, om byggnaderna uppdelades i ett antal smärre grupper och möjlighet sålunda öppnades även för mindre hantverkare att avgiva anbud och åtaga sig dylika arbeten.

§ 41.

Angående en av byggnadsstyrelsen verkställd utbetalning å entreprenadsumman för vissa arbeten vid posthusbygget i Göteborg.

Den 24 januari 1924 avslöts mellan byggnadsstyrelsen och Byggnadsfirman Zetterberg aktiebolag entreprenadkontrakt, enligt vilket nämnda bolag åtog sig att för styrelsens räkning utföra byggnads- och inredningsarbeten m. m. för färdigställande av det nya centralposthuset i Göteborg. Entreprenadsumman utgjorde 1,538,312 kronor, vilket belopp enligt § 11 i kontraktet skulle utbetalas på sådant sätt, att under arbetets fortgång utbetalningar skulle ske efter värdering av utfört arbete, varvid skulle iakttagas, bl. a., att utbetalning skedde med 90 % av den för varje gång värderade summan och att, då arbetena i sin helhet vore fullbordade, slutbesiktigade och godkända återstoden av entreprenadsumman utbetalades med undantag av 20,000 kronor, som skulle innestå till ansvarstidens slut såsom säkerhet för under denna tid och vid ansvarsbesiktningen möjligen påfordrade arbeten.

Enligt vad revisorerna vid granskning av byggnadsstyrelsens räkenskaper funnit, har styrelsen den 22 december 1924 till omförmälda bolag utanordnat ett belopp av 100,000 kronor av anvisade medel för uppförande av ifrågavarande posthus. Utanordningen var föranledd av en från bolaget samma dag till byggnadsstyrelsen inkommen skrivelse av den 18 december 1924, vari anfördes: ”Enligt mellanvarande kontrakt av den 24 jan. 1924 skall enl. § 11 a) utbetalning ske med 90 % av den för varje gång värderade summan. Dessa innehållna 10 % uppgå tills dato till kronor 155,810: 75. Av denna på detta sätt innehållna summan

utbedja vi oss härmed vördsamt få utbekomma kronor 100,000.'' Borgensmännen å ifrågavarande kontrakt hade å skrivelsen tecknat en förklaring, att de icke hade något att erinra mot den begärda utbetalningen.

Enligt vad revisorerna under hand inhämtat hos byggnadsstyrelsen, avsynades och godkändes här ifrågavarande arbeten den 28 februari 1925.

Revisorernas uttalande.

Genom den verkställda utbetalningen har byggnadsstyrelsen, utom det att staten åsamkats ränteförlust, handlat i strid mot de ovan åberopade föreskrifterna i kontraktet, vilka påtagligen tillkommit i syfte att bereda statsverket en ekonomisk garanti för arbetenas utförande på nöjaktigt sätt i enlighet med avtalet. Denna garanti har genom berörda åtgärd i avsevärd grad minskats i värde.

§ 42.

Länsresidenset i Nyköping.

Revisorerna hava besökt länsresidenset i Nyköping.

Å residensbyggnaden hava under senare år endast smärre underhållsarbeten utförts. Kostnaderna härför hava under åren 1921—1925 uppgått till sammanlagt 13,582 kronor 88 öre, vilket belopp påförts byggnadsstyrelsens anslag till byggnader och reparationer.

Tillträde till länsstyrelsens tjänstelokaler sker genom en undanskymd port å bortre ändan av residensets ena gavel och därefter över en innanför nämnda port belägen bakgård. Tidigare har ingången varit förlagd till huvudentrén å byggnadens mot torget vettande sida, vilken emellertid numera disponeras endast såsom ingång till landshövdingens boställsvåning.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna, som finna den nuvarande anordningen otillfredsställande, anse det önskvärt att en mera ändamålsenlig ingång till länsstyrelsens lokaler beredes.

§ 43.

Lantmäterikontoret i Nyköping.

Revisorerna hava besökt lantmäterikontoret i Nyköping.

Lantmäterikontoret är inrymt i ett aktiebolaget Centralgården tillhörigt hus vid Västra Storgatan. Lokalerna, vilka vid uppförandet av huset särskilt inreddes för ändamålet, förefölle revisorerna synnerligen lämpliga. För desamma erlägges enligt ett tioårskontrakt, som utlöper den 1 oktober 1926, en årlig hyra av 1,800 kronor. Av revisorerna inhämtade upplysningar giva vid handen, att lantmäteristyrelsen avser att inkomma med förslag om fortsatt förhyrning av lokalerna.

Besöket har i övrigt icke givit anledning till något uttalande från revisorernas sida.

§ 44.

Revisorerna hava besökt slottsruinen Nyköpingshus. Nyköpingshus.

Utgrävningar vid ruinen påbörjades i större omfattning under år 1921. Från och med sagda år hava betydande belopp på enskild väg ställts till förfogande för utgrävning och restaurering av ruinen. Vid bidragen fästes i allmänhet såsom villkor, att byggnadsstyrelsen för arbetets bedrivande skulle anslå minst motsvarande belopp ävensom föranstalta om sakkunnigt övervakande av arbetet. I anledning härav har under åren 1921—1925 sammanlagt 64,399 kronor 17 öre för ändamålet tagits i anspråk från anslaget till byggnader och reparationer, under det att de enskilda bidragen uppgått till en ungefär hälften så stor summa.

Arbetet, som letts av riksantikvarien, är avsett att fortsättas. Bidrag härtill har innevarande höst beviljats av Södermanlands läns landsting och lär fråga om bidrag från Nyköpings stads sida vara föremål för stadsfullmäktiges behandling. Staden har redan tidigare åtagit sig framtida underhållet av slottsvallarna samt bekostat vissa arbeten i den gamla byggnaden invid ruinen, som disponeras av Södermanlands länsmuseum. Dessutom har staden genom olika nödhjälpsarbeten i betydlig utsträckning underlättat utgrävningarna.

Enligt revisorernas mening hade anslaget till byggnader och reparationer, som är avsett för under byggnadsstyrelsens inseende stående publika byggnader, icke bort användas till ifrågavarande utgrävnings- och restaurationsarbeten, utan särskilda anslag för ändamålet bort begäras av riksdagen, såsom skett i andra liknande fall. Revisorernas uttalande.

§ 45.

För vissa av länsstyrelsens i Göteborg lokaler hava under åren 1922—1923 anskaffats nya möbler, mattor, gardiner och armatur. Kostnaderna härför hava gottgjorts av byggnadsstyrelsen först under budgetåret 1924—1925 och uppgå till över 51,000 kronor. I nämnda kostnader ingå dels ett arvode å 2,800 kronor till en för inköpen i fråga anlitad arkitekt, dels omkring 2,700 kronor för reparation av länsstyrelsens äldre möbler. För utarbetande av förslag till trappstege i landshövdingens förrum har anlitats särskild arkitekt. Ang. möbelanskaffning till länsstyrelsens i Göteborg lokaler.

Enligt revisorernas mening kan det icke anses förenligt med god hushållning att utgiva ett så avsevärt belopp som det ifrågavarande för nyanskaffning av möbler m. m. till länsstyrelsens lokaler, då för flertalet tjänsterum tidigare funnos erforderliga inventarier. De åtgärder till nedbringande av statsutgifterna, som äro nödvändiga, synas ej minst behöva inriktas på en begränsning av de alltjämt växande kraven på utrymmen och komfort i statens tjänstelokaler. Revisorernas uttalande.

§ 46.

Länsresidenset i Vänersborg.

Revisorerna hava besökt länsresidenset i Vänersborg.

Efter av- och tillträdessyn den 3 mars 1922 mellan landshövdingarna Husberg och von Sneidern hava under åren 1923 och 1924 omfattande in- och utvändiga reparationer och ändringsarbeten utförts å residensbyggnaden, som inrymmer såväl boställsvåning för landshövdingen som lokaler för länsstyrelsen.

Sålunda hava, utöver ett av Kungl. Maj:t den 22 september 1922 anvisat belopp av 45,000 kronor för utförande av vid syneförrättningen påkallade arbeten, ytterligare sammanlagt 60,490 kronor 29 öre använts för olika förbättringsarbeten. Dessa senare hava utgjorts av en såsom nödvändig ansedd omläggning av de elektriska ledningssystemen, avhjälpande av under reparationsarbetets gång konstaterade konstruktiva brister i byggnaden, omläggning av plåttaket samt ommålning och reparation av byggnadens fasader. Möbler, gardiner, mattor och elektrisk armatur till landshövdingens tjänsterum hava under år 1923 anskaffats för en kostnad av sammanlagt 5,090 kronor 50 öre. Samtliga ovannämnda belopp hava utgått ur byggnadsstyrelsens anslag till byggnader och reparationer.

Besöket har icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 47.

Landsstatshuset i Mariestad.

Revisorerna hava besökt landsstatshuset i Mariestad, i vilket även lantmäterikontoret är inrymt.

Förslag om utvidgning av de av lantmäterikontoret disponerade lokalerna genom användande av den nuvarande vaktmästarebostaden i huset samt om nybyggnad för vaktmästarebostäder i landsstatshusparken framlades av byggnadsstyrelsen den 11 september 1923, men detta förslag har icke kommit till utförande. I januari 1925 inkom lantmäteristyrelsen med framställning om beredande av ändamålsenliga lokaler för ifrågavarande lantmäterikontor, under framhållande av, att det tidigare förslaget vore otillräckligt. I anledning härav lärer förslag till nybyggnad för lantmäterikontor hava uppgjorts inom byggnadsstyrelsen i samråd med lantmäteristyrelsen.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 48.

Landshövdingeresidenset i Mariestad.

Revisorerna hava besökt landshövdingeresidenset vid Marieholm.

Enligt inom byggnadsstyrelsen utarbetat förslag hava utvändiga reparationer av residensbyggnaden, särskilt av dess fasader, utförts under år 1925. Arbetena, som vid revisorernas besök voro avslutade, hava

dragit en kostnad av sammanlagt 22,697 kronor. Medel härför hava utgått ur byggnadsstyrelsens anslag till byggnader och reparationer.

Besöket har icke givit anledning till någon erinran.

§ 49.

Revisorerna hava avlagt besök å Västerås slott.

Västerås slott.

I slottet finnas, förutom boställsvåning för landshövdingen, tjänstelokaler för länsstyrelsen och lantmäterikontoret. Dessutom äro särskilda lokaler i slottet upplåtna åt Västmanlands läns landsting samt Västmanlands fornminnesförening.

Å slottet hava under åren 1920—1922 vidtagits omfattande invändiga ändrings- och restaureringsarbeten. Därjämte hava under år 1925 igångsatts utvändiga förstärkningsarbeten å byggnadens sockel, avseende att så vitt möjligt hämma de skadliga verkningarna av att slottet, som uppförts under olika tidsåldrar, är i saknad av solid grund.

Beträffande kostnaderna för de redan utförda arbetena torde här böra anföras följande. 1918 års riksdag beviljade å tilläggsstat för samma år tre särskilda reservationsanslag, nämligen ett å 48,500 kronor för utvidgning av länsstyrelsens ämbetslokaler i slottet samt för anordnande av en ny trappuppgång i detta, ett å 80,000 kronor för återställande av slottets forna rikssal till sessionssal för länsstyrelsen och landstinget ävensom för ändringsarbeten i vissa till rikssalen anslutna utrymmen samt slutligen ett å 45,000 kronor för inredande i slottet av lokaler åt lantmäterikontoret och fornminnesföreningen. Vid det andra och tredje av nämnda anslag fästes villkor att i förra fallet landstinget, i det senare fornminnesföreningen för vederbörande ändamål ställde till förfogande belopp av 35,000 respektive 15,000 kronor. Ifrågavarande båda belopp anvisades av landstinget, som dessutom för viss utökning av de ursprungligen för landstinget avsedda lokalerna anslagit ytterligare 3,000 kronor.

Då de beslutade arbetena, vilkas igångsättande fördröjdes av erforderliga närmare utredningar, sedermera på grund av prisstegringar visade sig draga större kostnader än som ursprungligen beräknats, beviljade 1920 års riksdag å tilläggsstat för samma år ett reservationsanslag av 120,000 kronor. Dessutom har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 17 september 1920 och den 22 april 1921 av anslaget till byggnader och reparationer anvisat dels 5,000 kronor för vissa förbättringar i de för lantmäterikontoret avsedda lokalerna, dels ock 21,520 kronor för utförande av den nya trappuppgången i slottet i enlighet med ett samtidigt fastställt förslag. De inom slottet utförda arbetena avsynades i januari 1922. Under samma år anskaffades även möbler till riks-

salen och angränsande rum för länsstyrelsens behov för sammanlagt 7,250 kronor.

Kostnaderna för statsverket enligt ovanstående redogörelse uppgå sammanlagt till 327,270 kronor.

För de utvändiga förstärkningsarbetena å slottet, vilka pågingo vid revisorernas besök, har för budgetåret 1925—1926 ett belopp av 4,790 kronor anvisats ur anslaget till byggnader och reparationer. Härtill torde ytterligare komma kostnader för reparationer av slottets fasader, vilka kostnader av vederbörande arkitekt beräknats till omkring 28,000 kronor.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 50.

Gamla residensbyggnaden i Härnösand.

Revisorerna hava besökt gamla residensbyggnaden i Härnösand.

Byggnaden, som uppfördes för omkring 150 år sedan, består av tre våningar. Härav disponeras sedan år 1915 av länets lantmäterikontor mellanvåningen och en del av övervåningen samt av föreningen Svenska Röda Korset och föreningen för Norrlands hembygdsforskning vissa av de övriga utrymmena. En del av byggnaden står oanvänd.

För landshövdingen i Västernorrlands län har sedan en följd av år på grund av det bristfälliga skick, i vilket residensbyggnaden befinner sig, bostadsvåning om 10 rum och kök måst förhyras för 7,000 kronor om året, för vilket ändamål ett extra anslag å nämnda belopp utgår.

Planer på att åter förlägga landshövdingens bostad till den gamla residensbyggnaden hava emellertid vid upprepade tillfällen framkommit. Härvid har även beaktats, att lantmäterikontorets provisoriska lokaler i byggnaden äro otillfredsställande, särskilt ur brandsäkerhetssynpunkt.

I sin år 1922 avgivna berättelse framhöllo riksdagens revisorer efter besök på platsen, att det syntes revisorerna, att de förefintliga utrymmena borde kunna bättre tillvaratagas och byggnaden i sin helhet på ett mera enhetligt och värdigt sätt disponeras. Revisorerna tillade, att efter vad revisorerna inhämtat förslag förelåge till byggnadens restaurering i syfte att den ånyo skulle kunna tagas i anspråk till bostad åt landshövdingen.

Ifrågavarande förslag framlades av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 4 december 1923. Styrelsen hemställde härvid, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa dels 150,000 kronor för iståndsättande av den gamla residensbyggnaden till bostad åt landshövdingen, dels ock, i händelse av bifall härtill, 90,000 kronor för anordnande av provisoriska lokaler för lantmäterikontoret

i det ofullbordade kasärnetablissementets i Härnösand huvudbyggnad. I förstnämnda belopp hade icke inräknats kostnad för eventuell inlösen av tomterna från Härnösands stad.

Byggnadsstyrelsens berörda förslag anmäldes i statsverkspropositionen till 1924 års riksdag men förklarade sig vederbörande departementschef icke kunna föreslå proposition i ämnet till riksdagen, då kostnaderna för omflyttningen vore betydande och dessutom underhandlingarna med Härnösands stad icke vore slutförda. Något anslag blev ej heller av riksdagen anvisat.

I skrivelse den 25 augusti 1925 har byggnadsstyrelsen, med förmälan att förberedande överenskommelse med staden numera träffats, inkommit med förnyade anslagsäskanden för ifrågavarande ändamål, avsedda att föreläggas 1926 års riksdag. Kostnaderna beräknas härvid av byggnadsstyrelsen på grund av vissa förändringar i planen till följande höjda belopp, nämligen 187,500 kronor för iståndsättande av residensbyggnaden m. m., 5,000 kronor för tomtreglering m. m., 11,250 kronor för av lotsstyrelsen i samband med tomtregleringen påkallad upprensning av den utanför residenstomten befintliga segelrännan samt 97,200 kronor för anordnande av provisoriska lokaler för lantmäterikontoret i kasärnetablissementet. Sammanlagt begäras sålunda denna gång anslag å 300,950 kronor.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna finna för sin del de framkomna förslagen om den gamla residensbyggnadens tagande i bruk såsom bostad åt landshövdingen och lantmäterikontorets inrymmande i den ofullbordade kasärnbyggnaden värda beaktande. Ehuru revisorerna icke äro i tillfälle att i detalj bedöma kostnaderna för de erforderliga ombyggnadsarbetena, anse sig revisorerna likväl böra framhålla, att de av byggnadsstyrelsen senast framlagda kostnadsberäkningarna synas höga.

SJUNDE HUVUDTITELN.

Finansdepartementet.

§ 51.

Ersättning till tulltjänsteman för skada som åsamkats honom i tjänsteutövning.

Enligt de avlöningsbestämmelser, som för tullstaten ägde tillämpning före ikraftträdandet den 1 januari 1923 av nu gällande avlöningsreglemente för tullverket ägde tjänstemän i lönegrad, lägre än den för kammarskrivare avsedda, förmånen av kostnadsfri läkarvård jämte medikamenter även i andra fall än vid skada till följd av olycksfall i tjänsten. I avlöningsreglementet den 22 juni 1921, nr 451, för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, vilket från och med den 1 januari 1923 är tillämpligt jämväl å tullverket, stadgas däremot i § 25 allenast, att tjänsteman vid skada till följd av olycksfall i tjänsten på vederbörande myndighets bekostnad erhåller erforderlig läkarvård jämte läkemedel. Vidare stadgas i kungörelse den 15 juni 1922 (nr 368) angående utsträckt tillämpning av nämnda avlöningsreglemente, att tjänsteman, vilken omedelbart före avlöningsreglementets ikraftträdande för tullverket därstädes innehar sådan befattning å ordinarie eller extra stat, som i den nya staten är upptagen i lönegrad lägre än den för kammarskrivare avsedda, och i sådan egenskap äger åtnjuta läkarvård jämte läkemedel på tullverkets bekostnad, må, så länge han kvarstår i ordinarie tjänst inom tullverket och icke tilldelas tullkontoristbefattning eller befattning i samma grad som eller högre grad än kammarskrivare, såsom personlig förmån tillgodonjuta, enligt av Kungl. Maj:t meddelade närmare bestämmelser, erforderlig läkarvård jämte läkemedel på tullverkets bekostnad jämväl i andra fall än vid skada till följd av olycksfall i tjänsten.

Av revisorerna tillhandakomna protokoll i tre åklagarmål mot en hemmansägare S. framgår följande.

Gränsuppsyningsmannen O. Mårtensson, vilken misstänkte S. för olovlig varuinförsel, hade med anledning därav den 6 december 1923 i trakten av tullstationen vid Strimasund på skidor efterspanat S. samt vid åttatiden på kvällen nämnda dag vid Smilaholmen vid sjön Övre Uman påträffat denne på väg från Mo i Norge till sitt hem medförande en fullpackad ryggsäck och bärande ett gevär å ryggen. Efter det Mårtensson tillropat S. att kasta geväret ifrån sig och avskjutit ett revolver-

skott för att skrämma honom, hade S. å sin sida avlossat ett hagelskott mot Mårtensson med den påföljd, att denne träffats av ett flertal hagel i vänstra handen och underarmen. Mårtensson hade till följd härav efter erhållen första vård omedelbart måst resa till Östersund för undergående av sjukhusbehandling. S. förklarades sedermera häktad. I mot honom vid Lycksele tingslags häradsrätt den 28 december 1923 anhängiggjort mål yrkade sedermera tullverket ersättning med tillhopa 1,211 kronor 66 öre, varav 416 kronor 70 öre utgjorde dels ersättning för handräckning och hjälp åt Mårtensson efter överfallet, vilken ersättning uppgick till 12 kronor, dels ersättning för läkarvård åt honom med ett belopp av 44 kronor, dels ock ersättning för resa i och för erhållande av sjukvård med 360 kronor 70 öre. Mårtensson däremot avstod från skadeståndstalan mot den häktade, vilket enligt hans egen sedermera lämnade uppgift, berodde på att han trodde att han av tullverket skulle ersättas den skada, han lidit. Genom utslag den 13 februari 1924 fann häradsrätten vad S. i målet låtit komma sig till last icke vara av beskaffenhet att för honom föranleda ansvar, varjämte tullverkets ersättningsanspråk lämnades utan avseende, enär åklagaren, som uppträtt såsom tullverkets ombud, icke visat behörighet att å tullverkets vägnar framställa ovannämnda ersättningsanspråk. Sedan besvär över ifrågavarande utslag anförts hos Svea hovrätt och hovrätten genom utslag den 10 november 1924 återförvisat målet till häradsrätten, prövade häradsrätten genom utslag den 8 december 1924 förklara S. jämlikt 10 kapitlet 5 §, jämförd med 14 kapitlet 12 och 15 §§ strafflagen saker till uppsåtlig misshandel å tjänsteman i tjänsteutövning, varjämte häradsrätten förpliktade S. att ersätta tullverket för de extra kostnader, tullverket tillskyndats genom den å Mårtensson förövade misshandeln, samt i sådant avseende genast utgiva det av tullverket begärda beloppet 1,211 kronor 66 öre. S. har emellertid sedermera, enligt vad från generaltullstyrelsens kameralbyrå upplysts, befunnits sakna utmätningsbara tillgångar.

Sedan revisorerna hos generaltullstyrelsen framställt förfrågan, huruvida ersättning i nu ifrågavarande hänseende av tullverket tillerkänts Mårtensson, har chefen för generaltullstyrelsens kameralbyrå i skrivelse den 30 november 1925 meddelat följande:

"I skrivelse den 9 april 1924 underställde tullkammaren i Östersund styrelsens prövning frågan, huruvida av tullmedel finge gäldas den kostnad, enligt skrivelsen bilagd räkning uppgående till 360 kronor 70 öre, som Mårtensson fått vidkännas för resan till lasarettet i Östersund, dit han av provinsialläkaren i Tärna remitterats för undersökning och vård. Tullkammaren hemställde för egen del, att ersättning för kostnaden måtte tillerkännas Mårtensson.

Mårtensson hade tillträtt ordinarie anställning vid tullverket först med ingången av år 1923 och var sålunda icke berättigad till sjukvård på tullverkets bekostnad utöver vad som medgives enligt 25 § i gällande avlöningsreglemente, vilket vid nyssnämnda tidpunkt trädde i tillämpning för tullverket. Då skadan åsamkats Mårtensson icke genom olycksfall utan genom brottslig handling, för vilken sålunda annan person var ansvarig, förklarade styrelsen i beslut den 6 maj 1924 tullkammarens framställning författningsenligt icke kunnat bifallas. Av billighetsskäl tillerkändes emellertid Mårtensson av till hemliga utgifter anslagna medel en gottgörelse av 300 kronor, vilken summa utbetaltes den 17 maj 1924.

Sedermera har tullförvaltaren i Östersund i skrivelse till generaltulldirektören den 24 september 1925 hemställt, att gottgörelse måtte beredas Mårtensson för vissa utgifter utöver de tidigare ifrågakomna. Enligt tillgängliga verifikationer avsågo dessa utgifter, tillhopa utgörande 72 kronor 30 öre, dels handräckning, som omedelbart efter skadans inträffande lämnats Mårtensson av i trakten boende personer, dels läkarvård jämte läkarintyg. Ersättning med nämnda belopp har, likaledes av anslaget till hemliga utgifter, tillerkänts Mårtensson samt utbetalts den 30 september 1925.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava genom den redogörelse, de här ovan lämnat för ifrågavarande ärende, velat fästa uppmärksamheten på att de nu i ämnet gällande författningsbestämmelserna icke synas lämna tulltjänstemännen det rättsskydd, som enligt revisorernas mening borde tillkomma dem med hänsyn till den många gånger farliga bevakningstjänst, de ha att utföra. Visserligen har nu ifrågavarande tulltjänsteman av billighetsskäl tillerkänts en viss ersättning ur anslaget till hemliga utgifter, men då skada, som här är fråga, icke torde kunna hänföras till olycksfall i tjänsten, lärer tulltjänsteman likväl icke vara berättigad att av tullverket erhålla ersättning för dylik skada. Revisorerna vilja särskilt framhålla den betydelse i kampen mot smugglingen det enligt revisorernas mening måste hava, att de med bevakningen sysselsatta känna sig tryggade mot den skada i ekonomiskt och andra hänseenden, som genom överfall i tjänsteutövning kan drabba dem. Revisorerna ifrågasätta därför sådan ändring av nu gällande författningsbestämmelser, att tullverket i första hand blir ersättningsskyldigt till vederbörande tjänsteman för skada, som ovan sagts.

§ 52.

Avgifter för märkning av till riket infört villebråd.

Enligt bestämmelserna i §§ 4 och 5 av jaktstadgan den 8 november 1912 må under tid, då här i riket jakt efter visst villebråd är förbjuden sådant villebråd icke till salu utbjudas, köpas, emottagas, eller från

ort till annan forslas med mindre villebrådet är försett med fastställt märke, utvisande att det dödats å lovlig tid eller införts från utrikes ort. Villebråd, som till riket införes å tid, då detsamma är fridlyst, skall före utlämnandet till godsemottagaren förses med märke, som nyss är sagt, utvisande att det införts från utrikes ort. Vid införsel av vilt från utrikes ort åsättes märket av vid tullverket anställd person. Kostnaden för märket och dess anbringande erlägges av den, som stämplingen begär, eller vid införsel av vilt från utrikes ort av godsemottagaren med ett öre för varje märke, därest ej särskild överenskommelse träffas.

Revisorerna hava från tullverket införskaffat uppgifter rörande märkning, som vid de olika tullplatserna i riket under tiden från den nya löneregleringens vid tullverket ikraftträdande år 1923 till och med den 30 juni 1925 utförts å till Sverige infört villebråd. Uppgifterna avse dels styckantalet av infört villebråd, dels de för märkningen erlagda avgifterna, dels ock huru dessa avgifter disponerats. Av ifrågavarande uppgifter framgår, att införsel av villebråd ägt rum allenast vid tretton tullplatser och av dessa endast vid Stockholm i nämnvärd omfattning. Avgifterna hava därför förra halvåret 1925 uppgått till 1,112 kronor 81 öre. Å övriga platser ha avgifterna utgjort små, i vissa fall helt obetydliga belopp.

Avgifterna disponeras på olika sätt vid de olika tullplatserna. Sålunda hava avgifterna i Stockholm till och med år 1924 tillfallit förrättningsmännen men ingå från och med år 1925 till tullkassan. I Malmö och Hälsingborg ingå avgifterna från och med år 1923 till tullkassan. I Haparanda samt vid åtskilliga andra tullplatser hava avgifterna tillfallit förrättningsmännen, där de ej av dessa efterskänkts. Vid några tullplatser har avgift ej uppburits.

I en del fall har uppgift om beloppet av influtna avgifter icke kunnat lämnas, enär förrättningsmännen, vilka avgifterna tillfallit, icke häröver fört räkenskaper eller anteckningar.

Revisorernas uttalande.

Av utredningen framgår, att spörsmålet om huru ifrågavarande avgifter skola disponeras icke för närvarande är av någon större ekonomisk betydelse. Revisorerna vilja emellertid erinra om att en förutsättning för genomförandet av den nya löneregleringen vid tullverket var, att samtliga slag av extra inkomster för verkets personal skulle indragas till statsverket. På grund härav synes det revisorerna, att jämväl ifrågavarande avgifter böra, där märkningen utföres av tullverkets personal, tillfalla tullverket.

§ 53.

Tullkammaren i Södertälje.

Revisorerna hava besökt tullkammaren i Södertälje.

Uppbörden av tullmedel vid ifrågavarande tullkammare har under de senaste åren undergått en avsevärd förhöjning. Den utgjorde sålunda under år 1915 156,861 kronor 41 öre, men uppgick för budgetåret 1923—1924 till 1,037,720 kronor 29 öre samt för budgetåret 1924—1925 till 1,831,064 kronor 5 öre. Jämväl den staden tillkommande tolagsersättningen har givetvis ökats. Den utgjorde sålunda år 1915 6,793 kronor 95 öre, för budgetåret 1923—1924 51,351 kronor 15 öre, samt för budgetåret 1924—1925 90,406 kronor 49 öre.

De av Södertälje stad tillhandahållna tullokalerna förhyras av staden för en årlig hyra av 9,000 kronor.

Lokalerna i sin helhet voro rymliga och vad beträffar expeditionsrummen ljusa. De voro emellertid belägna i markens nivå i närheten av starkt förorenat vatten under en med betong och asfalt belagd gård.

Vid revisorernas besök förmärktes, att samtliga rum besvärades av en obehaglig lukt. Från tullpersonalens sida upplystes, att åtskilliga tjänstemän under senaste tiden måst taga tjänstledighet för sjukdom och att anledning funnes antaga, att en bidragande orsak härtill varit lokalernas ohälsosamma beskaffenhet.

I ett revisorerna sedermera tillställt utlåtande av tullverkets läkare å platsen har denne intygat, att det överallt i lokalerna förmärktes en obehaglig lukt, påminnande om luften i instängda och illa vädrade rum. För förbättring av ventilationen funnes visserligen en särskild utsugningsanordning medelst elektrisk fläkt, men vid igångsättande av denna uppstode på vissa platser inom lokalerna ett besvärande drag, utan att enligt personalens uppgift den dåliga lukten påtagligt förbättrades. Läkaren har vidare framhållit, att det vore omöjligt att utan särskilda luftanalyser av sakkunnig person yttra sig om huruvida luften i någon mån kunde vara hälsovådlig.

Revisorernas uttalande.

Vad ovan anmärkts i fråga om den dåliga luften i tullokalerna synes revisorerna vara av sådan art, att det påkallar åtgärder från stadens sida för missförhållandets avhjälpande eller, om detta icke låter sig göra, för anskaffande av andra lokaler för tullverket.

§ 54.

Tullkammaren i Uppsala.

Revisorerna hava besökt tullkammaren i Uppsala.

Uppbörden av tullmedel därstädes utgjorde för budgetåret 1923—1924 1,003,931 kronor 10 öre och för budgetåret 1924—1925 1,053,289 kronor 65 öre.

Enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev den 25 februari 1887 angående staden Uppsala beviljad stapelstads-, nederlags- och tran-

sitoupplagsrätt tillkommer tolagsersättning icke Uppsala. Staden skall åt tullverket anskaffa och underhålla godkända, för tullförvaltningen erforderliga lägenheter jämte nödiga inventarier och möbler samt till förvarande av nederlags- och transitoupplagsgods lämpliga och författningsenligt inrättade magasin.

I de nuvarande lokalerna har tullkammaren varit inrymd alltsedan den år 1889 öppnades. Såväl magasinen som expeditionslokalerna voro trånga. Tillföljd härav har utrymme icke kunnat beredas för någon särskild arkivlokal utan arkivalierna förvaras i lådor i ett av magasinen. Likaså saknas brandfritt kassavalv. Toalettanordningarna voro otillfredsställande.

Revisorerna anse det påkallat, att Uppsala stad snarast vidtager åtgärder för tillhandahållande av fullt tillfredsställande lokaler åt tullverket.

§ 55.

Tullkammaren i Nyköping.

Revisorerna hava besökt tullkammaren i Nyköping.

Uppbörden av tullmedel vid ifrågavarande tullkammare har under budgetåret 1924—1925 utgjort 367,409 kronor 72 öre och stadens inkomst av tolagsersättning har under samma tid uppgått till 18,993 kronor 44 öre.

Tullkammaren är inrymd i ett Nyköpings stad tillhörigt, till tullverkets begagnande upplåtet tullhus. Byggnaden är uppförd av tegel i en våning jämte vindsvåning under brutet tak. Byggnadskostnaden har uppgått till 80,000 kronor. Källarvåningen, skild från de ovanför liggande lokalerna genom eldfast betongbotten, består av nederlagsmagasin, transitoupplagsmagasin, samt av rum för värmepanna, bränsle m. m. I bottenvåningen ligga tullkammarens expeditionslokal, rum för tullförvaltaren, rum för tulluppsyningsman och tullvakt, arkivrum, kassavalv, duschrum m. m. samt tvänne packhus. I vindsvåningen äro inrymda tvänne bostadslägenheter samt ett nederlagsmagasin. Vidare finnes å vinden ännu ett magasin, i vilket varor förmedelst hiss kunna uppläggas.

Lokalerna togos av tullverket i användning i januari 1915 och hava, enligt vad vederbörande tullförvaltare uppgivit, visat sig vara särdeles praktiska och lämpliga för ernående av en snabb handläggning av tull- och packhusgöromål.

Besöket har icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

ÅTTONDE HUVUDTITELN.

Ecklesiastikdepartementet.

§ 56.

Förutvarande straffängelset i Stockholm.

Revisorerna hava besökt förutvarande straffängelsets i Stockholm lokaler.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet medgav 1924 års riksdag, att av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden finge av Kungl. Maj:t disponeras för inredande i förutvarande straffängelset i Stockholm dels av arkivlokaler för riksarkivets räkning ett belopp av 48,000 kronor, dels ock av magasinslokaler m. m. för statens historiska museum ett belopp av 12,450 kronor. Enligt byggnadsstyrelsens förslag till lokalernas inredning skulle cellbyggnaden och vissa närmast därintill belägna rum inom det förutvarande fängelsets expeditions- och bostadsbyggnad upplåtas till arkivlokaler med tillhörande expedition för riksarkivets räkning samt återstående lokaler inom administrationsbyggnadens bottenvåning ställas tll vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens förfogande att användas till studiemagasin för statens historiska museums räkning jämte arbetsrum för vissa av museets tjänstemän. Inredningsarbetena, vilka dragit en kostnad av sammanlagt 57,856 kronor 85 öre, voro vid revisorernas besök avslutade och lokalerna hade tagits i besittning av vederbörande ämbetsverk.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 57.

Kungl. biblioteket.

Revisorerna hava besökt Kungl. biblioteket. Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet beviljade 1922 års riksdag på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 186,000 kronor till vissa ändringsarbeten i Kungl. bibliotekets byggnad. Dessa arbeten avslutades i mars 1924. Å anslaget till desamma förefinnes enligt riksräkenskapsverkets senaste budgetredovisning en reservation av 25,557 kronor 36 öre.

Sedermera beviljade 1925 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för uppförande i samband med Kungl. bibliotekets nuvarande huvudbyggnad av två flygelbyggnader i huvudsaklig överensstämmelse

med av arkitekten A. Anderberg i februari 1920 uppgjorda ritningar och enligt ett av byggnadsstyrelsen uppgjort förslag ett belopp av 740,000 kronor samt anvisade därav för budgetåret 1925—1926 såsom extra reservationsanslag 225,000 kronor. Nämnda belopp ställdes av Kungl. Maj:t genom beslut den 8 maj 1925 till byggnadsstyrelsens förfogande. I skrivelse den 20 augusti 1925 har byggnadsstyrelsen hos Kungl. Maj:t hemställt om anvisande för sistnämnda ändamål av ytterligare 365,000 kronor.

Nybyggnadsarbetena voro vid revisorernas besök där ännu icke påbörjade, men har av byggnadsstyrelsen uppgivits, att ritningarna till desamma numera vore färdiga och att styrelsen avsåge igångsätta arbetena under januari eller februari månad år 1926. Tillbyggnaden beräknades kunna tagas i anspråk för sitt ändamål i augusti—september samma år.

Besöket har ej föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 58.

Stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping.

Revisorerna hava besökt stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping. Biblioteket åtnjuter för innevarande budgetår ett extra anslag av 4,100 kronor. Det av de utav chefen för ecklesiastikdepartementet den 28 juli 1918 tillkallade sakkunniga avgivna betänkande och förslag angående läroverks- och landsbibliotek innefattar förslag till omorganisation jämväl av ifrågavarande bibliotek. Förslaget är för närvarande föremål för ytterligare utredning inom vederbörande departement.

Besöket har icke givit revisorerna anledning till särskilt uttalande.

§ 59.

Domkapitlens medelsförvaltning.

Revisorerna hava uppmärksammat, att domkapitlen i sina till riksräkenskapsverket avlämnade räkenskaper icke upptagit till redovisning vissa av domkapitlen förvaltade fonder och kassor samt att dessa medel enligt uppgift endast underkastas granskning av revisorer, utsedda av domkapitlen själva eller i vissa fall av stiftens prästerskap.

För att närmare utröna arten av dylika fondmedel hava uppgifter härom införskaffats från fyra domkapitel, nämligen från domkapitlen i Uppsala, Växjö, Göteborg och Luleå. Därvid har inhämtats, att de fonder, vilka av nämnda domkapitel i redovisningshänseende behandlats på sätt ovan sagts, huvudsakligen tillkommit genom donationer, frivilliga sammanskott av prästerskapet eller genom kapitalisering av vissa försäljnings- och räntemedel.

Fondernas antal uppgå för ifrågavarande fyra domkapitel till ett sjuttiotal med en sammanlagd kapitalbehållning å omkring 1,600,000 kronor. Avkastningen av desamma disponeras huvudsakligen för un-

derstöd till präster och prästänkor inom stiften, för stipendier till teologie studerande samt för vissa kyrkliga och sociala ändamål. Beträffande domkapitlet i Luleå har särskilt uppmärksammats, att bland de av denna myndighet i förevarande sammanhang uppgivna fonderna, upptagits medel, vilka redovisats under titeln "Domkapitlens enskilda understödsfond" och disponeras för avlöning till domkapitlets extra befattningshavare utöver av riksdagen för ändamålet anvisade anslagsmedel.

I fråga om sättet för granskning av fondernas förvaltning har, såvitt kunnat utrönas, endast beträffande två av dem i donationsbestämmelserna uttryckligen angivits, att desamma skola granskas av särskilda revisorer.

Revisorernas uttalande.

Enligt revisorernas mening måste det anses principiellt oriktigt, att medel till så avsevärda belopp som här ovan angivits, av offentlig myndighet förvaltas utan att berörda förvaltning underkastas den granskning och kontroll, som eljest utövas med avseende å allmänna verks och myndigheters medelsförvaltning och räkenskapsväsende. Givet är, att den revision, som, på sätt i de flesta av förevarande fall synes förekomma, verkställes av granskningsmän, vilka utses av den förvaltande myndigheten själv, icke kan giva tillräcklig trygghet i fråga om granskningens effektivitet och tillförlitlighet. På grund av den korta tid, som stått riksdagens revisorer till buds, har det icke varit möjligt att framlägga utredning rörande motsvarande förhållanden vid andra domkapitel än de ovan nämnda. Revisorerna hava emellertid inhämtat, att jämväl vid dessa domkapitel medel av liknande natur finnas, vilka hittills plägat undantagas från riksräkenskapsverkets granskning. Det synes revisorerna önskvärt, att åtgärder vidtagas för att samtliga här avsedda kassor och fonder må bliva, i likhet med andra av domkapitlen omhänderhavda medel, underkastade vederbörlig räkenskapsgranskning.

Ovanberörda av Luleå domkapitel vidtagna åtgärd att av fondmedel till vissa tjänstemän utbetala ersättning utöver den av Kungl. Maj:t i stat fastställda, giver enligt revisorernas mening ytterligare stöd för önskvärdheten av en mera verksam kontroll över domkapitlens förvaltning.

§ 60.

Varnhems klosterkyrka.

Revisorerna hava besökt Varnhems klosterkyrka. Kyrkan som anses vara uppförd omkring år 1250, restaurerades vid mitten av 1600-talet på bekostnad av Magnus Gabriel De la Gardie.

Frånsett förut under kyrkans historia företagna tillbyggnader och förändringar har densamma nu på senare tid, nämligen under åren 1918

—1923, undergått en genomgripande restauration, vilken letts av en särskild kommission. Kostnaden för restaureringsarbetena uppgå enligt kommissionens räkenskaper till sammanlagt 400,083 kronor 72 öre, varav 178,000 kronor utgjort av riksdagen anvisade anslag. 212,000 kronor hava enligt Kungl. Maj:ts medgivande utgått ur den genom gåvobrev av år 1719 bildade s. k. De la Gardieska gravkassan, vilken ursprungligen varit avsedd endast för vård av de De la Gardieska gravarna, 8,211 kronor 62 öre utgöra försäljningsmedel m. m. och 1,872 kronor 10 öre upplupna räntor.

I samband med restaureringen av kyrkan utfördes en nedschaktning av området närmast omkring kyrkans yttermurar. Därvid blottades ett antal murrester, härrörande från den tidigare söder om kyrkan belägna klosteranläggningen, vilken tillhört cistercienserorden och förskriver sig från 1100-talet. Klostergården och dess omgivande längor hava numera fullständigt utgrävts och huvudanläggningens konservering och ordnande synes kunna slutföras under våren 1926.

Sistnämnda arbeten hava hittills möjliggjorts huvudsakligen genom enskild offervillighet. Kostnaderna beräknas komma att uppgå till sammanlagt omkring 51,500 kronor. Till täckande härav har byggnadsstyrelsen anvisat 3,004 kronor 8 öre från det ordinarie reservationsanslaget till mätningar m. m. av kulturhistoriskt märkliga byggnader, varjämte anslagits 3,500 kronor av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens enskilda fondmedel och 2,000 kronor av Varnhems kyrkas visningsmedel. Återstoden av utgifterna har i huvudsak täckts eller förväntas enligt riksantikvariens uppgift bliva täckta med medel, som influtit eller utlovats från enskilda personer.

Å platsen invid kyrkan finnas jämväl ruiner efter åtskilliga andra byggnader och anläggningar, vilka tillhört det gamla klostret, nämligen stora ekonomibyggnader, kvarn- och vattenkraftanläggningar, vilka utförts av cisterciensermunkarna och varav talrika rester ännu finnas i behåll.

Av riksantikvarien har framhållits önskvärdheten ur vetenskapens och hembygdsintressets synpunkt, att möjlighet beredes till utgrävningarne och konserveringens fortsättande jämväl med sistnämnda anläggningar.

§ 61.

Universitetens bokföring.

Med anledning av utlåtande av riksdagens år 1897 församlade revisorer angående Uppsala universitets räkenskaper anförde 1898 års riksdag i skrivelse nr 84 huvudsakligen följande:

Av vad i förevarande ärende förekommit framginge otvetydigt, att det år 1860 fastställda formuläret för Uppsala universitets räkenskaper

vore föråldrat och otillfredsställande, vadan ett nytt sådant syntes böra uppgöras och till efterrättelse fastställas. Likaledes syntes, på sätt re-revisorerna huvudsakligen påyrkat, böra vid universitetets räkenskaper fogas såväl en uppgift å fastigheternas värden och avkastning som en förteckning över de i universitetets lokaler befintliga möbler och därmed jämförliga värdefullare inventarier samt särskilt över dess dyrbara porträttsamling. På grund av vad sålunda blivit anfört anhölle riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida icke nytt formulär för Uppsala universitets räkenskaper måtte uppgöras och till efterrättelse fastställas samt huruvida icke i sammanhang därmed måtte förordnas, att vid dessa räkenskaper skola fogas sådan uppgift och sådan förteckning, som ovan omförmälts.

I ärendet hava därefter yttranden avgivits av åtskilliga myndigheter, nämligen den 22 november 1899 av kanslersämbetet för rikets universitet, som därvid hört större akademiska konsistoriet i Uppsala, och den 10 maj 1901 av statskontoret och kammarrätten gemensamt, vidare på nytt av kanslersämbetet den 3 april 1902, efter hörande av drätselnämnden och det större konsistoriet i Uppsala, samt av statskontoret den 2 april 1903 och därpå återigen av kanslersämbetet den 12 april 1904. Sedan förslag till formulär för universitetets i Uppsala huvudbok blivit av särskilt utsedda sakkunniga avlämnat till Kungl. Maj:t den 22 december 1908, avgavs däröver infordrat underdånigt utlåtande av kanslersämbetet den 16 februari 1910, efter inhämtande av yttranden från drätselnämnden vid Uppsala universitet, som hört vederbörande räntmästare och kamrerare, samt från det större akademiska konsistoriet vid nämnda universitet.

Genom remiss den 22 februari 1910 anbefalldes härefter statskontoret och kammarrätten att avgiva gemensamt utlåtande i ärendet. Med anledning av framställning av statsbokföringskommittén den 31 januari 1917 överlämnades sedermera på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 2 mars 1917 handlingarna i ärendet till nämnda kommitté för verkställande av utredning *dels* huruvida icke de principer, som låge till grund för statsbokföringsreformen, borde vinna tillämpning med avseende å universitetens bokföring, *dels och* huruvida icke universiteten borde erhålla konti i rikshuvudboken och i samband därmed äga direkt tillgång till statsverkets giroräkning. Tillika bemyndigades kommittén att från vartdera universitetet, efter förslag av vederbörande drätselnämnd, tillkalla lämplig person för att såsom sakunnig biträda kommittén vid berörda utredning.

Sedan statsbokföringskommittén upplösts, anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 9 november 1922 riksräkenskapsverket att så fort ske kunde och senast före utgången av år 1923 till Kungl. Maj:t inkomma

med den utredning, vars verkställande genom Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 2 mars 1917 anförtrotts statsbokföringskommittén.

Genom beslut den 6 april 1923 bemyndigade Kungl. Maj:t vidare riksräkenskapsverket att från vartdera universitetet i Uppsala och Lund, efter förslag av vederbörande drätselnämnd, tillkalla lämplig person för att biträda ämbetsverket vid ifrågavarande utredning, med rätt för honom att i de till utredningen hörande frågor avgiva särskilda yttranden, att åtfölja riksräkenskapsverkets utredning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 december 1923 meddelade riksräkenskapsverket, att tillkallande av och samarbete med sakkunniga från universiteten icke medhunnits samt gjorde dessutom viss framställning rörande det genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 mars 1917 meddelade uppdraget.

Genom beslut den 22 februari 1924 anbefallde Kungl. Maj:t, som fann riksräkenskapsverket hava bort i god tid före utgången av år 1923 göra underdånig anmälan om de hinder, som mött för fullgörandet av omförmälda, den 9 november 1922 meddelade nådiga föreskrift, riksräkenskapsverket att så fort ske kunde och senast före utgången av år 1924 till Kungl. Maj:t inkomma med ifrågavarande utredning i hela dess omfattning.

Den 31 december 1924 har sedermera riksräkenskapsverket till Kungl. Maj:t inkommit med den anbefallda utredningen. Denna har härefter den 2 januari 1925 remitterats till universitetsmyndigheterna men efter vad revisorerna inhämtat ännu ej återkommit till Kungl. Maj:t.

Revisorernas uttalande.

Av vad ovan anförts framgår, att utredningen rörande omläggning av universitetens bokföring pågått, vad angår universitetet i Uppsala alltsedan år 1898 samt rörande båda universiteten från och med 1917, utan att ännu något slutligt resultat föreligger. Särskilt anmärkningsvärt synes det revisorerna, att enligt vad som utrönts, ärendet befunnits på remiss hos statskontoret och kammarrätten gemensamt under tiden februari 1910—mars 1917, hos statsbokföringskommittén under åren 1917—1922 och hos riksräkenskapsverket under tiden 19 november 1922—31 december 1924. Revisorerna äga visserligen icke kännedom om huruvida några särskilda svårigheter eller hinder yppats mot utredningsarbetets snabbare bedrivande, men kunna dock på grund av den tidsutdräkt, som förekommit vid ärendets behandling, icke undgå det intrycket, att de myndigheter, som haft utredningen om hand, ej ägnat saken den uppmärksamhet, som vederbort. Särskilt med hänsyn till att under de senare åren i riksdagen vid åtskilliga tillfällen givits uttryck åt önskemål om åstadkommande av bättre överskådlighet och klarhet beträffande särskilt Uppsala universitets räkenskaper, anse sig emellertid revisorerna nu kunna förvänta att ärendet snarligen bringas till ett avgörande.

§ 62.

Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Revisorerna hava besökt akademiska sjukhuset i Uppsala. Ifrågavarande sjukhus, till vilket den kliniska medicinska undervisningen vid Uppsala universitet är förlagd, tillhör universitetet, men Uppsala läns landsting är intresserat i dess upprätthållande, i det att landstinget genom ett mellan universitetet och landstinget upprättat kontrakt är berättigat att belägga 170 sjuksängar därstädes.

Vid sjukhuset pågå sedan år 1919 genomgripande nybyggnads- och omändringsarbeten, omfattande uppförande av ny poliklinikbyggnad, ny kirurgisk paviljong, ny pediatrisk paviljong, nybyggnader för röntgen och bad, om- och tillbyggnad av ekonomiavdelningen, nytt ångpannehus, nytt kolhus, om- och påbyggnad av gamla lasarettsbyggnaden samt tillbyggnad av portvaktstugan jämte ny inhägnad av sjukhustomten. De kostnadsförslag beträffande ifrågavarande byggnadsföretag, som år 1914 förelades riksdagen, slutade å 1,868,000 kronor; den summa, som enligt de av byggnadsstyrelsen senast — i slutet av år 1919 — uppgjorda beräkningarna skulle erfordras, uppgick till omkring 9,600,000 kronor. Denna kostnadssumma skulle enligt den till grund för 1920 års riksdags beslut i ämnet liggande utredningen fyllas med statsanslag till belopp av 6,500,000 kronor och bidrag från landstinget med 3,000,000 kronor, varjämte till en viss del av byggnadsföretaget ur en vid universitetet befintlig fond, den Regnellska fonden, skulle tillskjutas ett belopp av 100,000 kronor.

Genom den sålunda beslutade nybyggnaden kommer antalet sjukplatser att ökas från 348 till lägst 553, högst 559. Härvid är att märka, att de nytillkomna 20 platserna å gynekologiska avdelningen och barnbördsavdelningen ha erhållits genom förändrad inredning av dessa avdelningar medelst av universitetet tillskjutna medel samt att de nytillkomna 2 platserna å isoleringsavdelningen vunnits genom ombyggnad, likaledes med universitetets medel, av isoleringspaviljongen. Slutligt avtal rörande det antal sjuksängar, landstinget skall äga belägga, sedan ny- och ombyggnaden fullbordats, är ännu icke träffat.

De belopp, som hittills anvisats för byggnadsföretaget framgå av följande sammanställning:

Utanordnade och lyftade statsmedel	5,600,000:—
Av riksgäldskontoret lämnat förskott	600,000:—
Utanordnade och lyftade medel från Uppsala läns landsting	2,000,000:—
Influtna bankräntor och diverse inkomster	155,978:39
Från Regnells donation bekomna medel	80,000:—
Summa	8,435,978:39

Då utgifterna till och med den 15 september 1925 uppgått till 7,945,040 kronor 49 öre, förefanns nämnda dag en behållning av 490,937 kronor 90 öre.

Återstående disponibla byggnadsmedel utgöras av:

Fordran av Uppsala läns landsting	1,000,000:—	
Fordran av Regnells donations nämnd	20,000:—	
Ovan angivna behållning	490,937:90	1,510,937:90
Avgår skuld till riksgäldskontoret		600,000:—
Återstående för byggnadsarbetet disponibla medel Summa		910,937:90

Av byggnadsarbetena voro vid revisorernas besök samtliga fullbordade och slutbesiktigade med undantag av om- och påbyggnad av gamla lasarettsbyggnaden, av vilket arbete dock endast återstod en del målnings- och inredningsarbeten. Ävenså återstod en del planeringsarbeten å tomten samt kompletteringsarbeten å terassbeläggningen.

Kostnaden för de återstående byggnadsarbetena beräknas av byggnadschefen arkitekten E. Stenhammar fördela sig på följande sätt:

Ny- och tillbyggnader	265,800:—
Förändring och påbyggnad av gamla sjukhuset	430,000:—
Diverse utgifter	238,300:—
Återstående omläggning av terasserna	77,000:—
Summa återstående kostnader kr.	1,011,100:—

Vid slutbesiktning av de färdiga byggnaderna hava de platta taken över akademiska sjukhusets poliklinikbyggnad m. fl. avdelningar befunnits behäftade med brister, bestående i otäthet i isoleringsmaterialet, så att takdropp förekom å åtskilliga platser inom sjukhuset. Den synenämnd, som verkställde slutbesiktningen, konstaterade att entreprenören utfört terrassbetäckningen i överensstämmelse med kontrakt och särskilda konstruktionsritningar, dock med de förändringar, att den i arbetsbeskrivning och å ritningar angivna aqualitisoleringen utbytts mot ett lager calendritisolering, enligt uppgift på entreprenörens förslag och med beställarens medgivande, och vidare att på beställarens föranledande skyddsbetäckningen över isolerskiktet utförts med klinkersten i stället för de i arbetsbeskrivning och å ritningar angivna sinzigplattorna.

Nämnden har icke velat uttala någon åsikt om huruvida större trygghet mot uppkomst av sprickor skulle vunnits i fall den ursprungligen föreskrivna aqualitisoleringen blivit använd, men fann konstaterat att den använda isoleringen icke visat sig tillfyllest, samt uttalade att då

valet av isoleringsmaterial skett efter entreprenörens förslag, denne därigenom påtagit sig ansvar för materialets ifråga lämplighet.

Sjukhusbyggnadskommitterade hava sedermera låtit uppgöra förslag till ny isolering å terasserna. Härå har anbud infordrats, varefter byggnadsstyrelsen för sin del förordat antagande av ett av den förutvarande entreprenören för ifrågavarande arbeten, aktiebolaget Skånska cementgjuteriet, avgivet anbud å ett belopp av 122,000 kronor. Entreprenadkontrakt, slutande å nämnda belopp, har jämväl den 1 augusti 1925 avslutats mellan sjukhusbyggnadskommittén och nämnda bolag.

Det torde i detta sammanhang böra framhållas, att det beträffande den första entreprenaden upprättade kontraktet innehåller följande bestämmelse:

Skulle skiljaktiga meningar uppstå angående arbetet, dess utförande eller rätta tydningen av detta kontrakts bestämmelser, får sådan tvist icke dragas under domstols prövning, utan skall densamma avgöras av en skiljenämnd, sammansatt av fem personer, enligt lagen om skiljemän av den 28 oktober 1887.

Revisorernas uttalande.

Av vad som sålunda förekommit synes revisorerna framgå att nödig omtänksamhet och noggrannhet icke iakttagits ifråga om takläggningen å terasserna vid sjukhusbyggnaden, varav blivit en följd, att ovan angivna betydande merkostnad för byggnadsföretaget uppkommit. Revisorerna förvänta, att frågan om vem denna merkostnad slutligen skall påvila kommer att bliva underkastad en noggrann prövning.

Vad byggnadsföretaget i övrigt beträffar synes uppmärksamheten böra fästas därå, att kostnaden för detsamma från en år 1914 beräknad summa av 1,868,000 kronor svällt ut till att omfatta, så vitt nu kan beräknas, ett slutligt belopp av omkring 9,000,000 kronor. Även med fäst avseende såväl å den prisstegring som sedan tiden för den första kostnadsberäkningen ägt rum, som ock vid sjukhusets uppgift som medicinsk-klinisk undervisningsanstalt med därav betingade särskilda anordningar och hög standard, synas kostnaderna för om- och nybyggnaderna vid sjukhuset revisorerna vara avsevärt höga.

§ 63.

Högre allmänna läroverket i Nyköping.

Revisorerna hava besökt högre allmänna läroverket i Nyköping.

Till läroverkets förfogande stå tre byggnader, alla belägna på samma tomt i stadens centrum. I huvudbyggningen äro inrymda 9 klassrum, lokaler för undervisning i biologi, fysik och kemi, ett större biblioteksrum samt samlingssal och kollegierum. I den större av de övriga byggnaderna finnas 3 klassrum, 3 rum avsedda för undervisning i teckning, en mindre slöjdsal samt gymnastiksal med tillhörande 2 omklädningsrum och 2 duschrum. Den tredje byggnaden inrymmer förutom rek-

tors bostad 2 rum för rektorsexpeditionen och 1 klassrum. Dessutom har sedan hösten 1924 såsom klassrum disponerats 1 rum i en enskild byggnad, belägen intill läroverkstomten och med direkt ingång från denna.

Läroverkets byggnader hava under de senare åren undergått genomgripande reparationer.

Besöket har icke föranlett någon erinran från revisorernas sida.

§ 64.

Högre allmänna läroverket i Västerås.

Revisorerna hava besökt högre allmänna läroverket i Västerås.

Själva läroverkshuset har under de senare åren genomgått en grundlig reparation.

Gymnastikhuset befinner sig däremot sedan åtskilliga år tillbaka i bristfälligt skick. Med anledning av anmärkningar, som framställts av vederbörande gymnastikinspektörer åren 1919 och 1924, hava skolmyndigheterna ingått till stadsfullmäktige i Västerås med framställning att staden måtte vidtaga åtgärder för anordnande av en ny eller väsentligen förbättrad, med gällande normalbestämmelser överensstämmande gymnastiklokal. Ritningar, avseende fullständig reparation och utbyggnad av gymnastikhuset, hava med anledning härav genom stadens försorg uppgjorts, och frågan härom är för närvarande föremål för vidare utredning av stadens myndigheter.

I övrigt har besöket icke föranlett någon erinran från revisorernas sida.

§ 65.

Medelsförvaltningen vid Vimmerby samskola.

Vimmerby samskolas räkenskaper för budgetåret 1924—1925 utvisa den 30 juni 1925 en kassabehållning å 11,815 kronor 83 öre, varav 2,887 kronor 40 öre angivits utgöra avlöningsmedel och 8,928 kronor 43 öre diverse fonders och kassors medel. Då ifrågavarande kassabehållning föreföll revisorerna anmärkningsvärt stor med hänsyn till omfattningen av samskolans medelsomslut och då i övrigt kunde iakttagas, att nämnda räkenskaper icke voro upprättade med tillbörlig omsorg, beslöto revisorerna att i samband med i annat syfte företagen resa verkställa inventering hos vederbörande redogörare, samskolans rektor.

Revisorerna besökte samskolan den 11 november 1925. Då emellertid vid besöket utröntes, att några räkenskaper icke förts för den gångna delen av innevarande budgetår samt att räkenskapsmaterialet förelåg i en synnerligen stor oordning, kunde någon fullständig inventering icke av revisorerna fullgöras inom den tid som stod till förfogande. Revisorerna beordrade därför en tjänsteman inom revisionen att omedelbart inställa sig i Vimmerby för att verkställa erforderlig utredning angå-

ende skolans förvaltning under löpande budgetår samt genomföra den av revisorerna beslutade inventeringen.

Beträffande den av bemälde tjänsteman i anledning härav påföljande dag verkställda inventeringen har denna avgivit följande redogörelse.

"Vid inventeringen förelågo icke några av rektor utförda kassanoteringar. Av verifikationer å under samma tid havda utgifter funnos å rektorsexpeditionen allenast sådana, som upptogo utbetalta avlöningsmedel, under det att övriga verifikationer förvarades i rektorsbostaden. Vid anmodan om uppräkning av den kontanta kassan meddelade rektor, att någon redovisning icke kunde av honom omedelbart fullgöras.

Å rektorsexpeditionen annoterades omedelbart såsom verifikationer å inkomster avskrifter av länsstyrelsens i Kalmar län anordningsbeslut, varigenom till rektor under tiden juli—oktober 1925 utcheckats avlöningsmedel å tillsammans kr. 22,702:82 samt såsom verifikationer å utgifter avlöningslistor för samskolans lärarkår, avseende tiden juli—oktober 1925 om tillsammans kr. 24,593:46. Då dessa avlöningslistor till stor del saknade vederbörande lärares kvittenser, förelades rektor att till den slutliga inventeringen komplettera listorna i detta hänseende.

Vid senare å dagen fullföljd kassainventering upprättades med ledning av dels förenämnda, dels ock nu företedda ytterligare verifikationer följande provisoriska bokslut:

Behållning den 1 juli 1925:				
innestående å löpande räkning i bank enligt bevis	kr.		1,063:87	
kontant i kassan enligt då verkställd inventering:				
avlöningsmedel	„	2,887:40		
diverse kassors och fonders medel	„	8,928:43	11,815:83	12,879:70
Inkomster under tiden 1 juli—12 november 1925:				
avlöningsmedel, levererade från länsstyrelsen	kr.		22,702:82	
terminsavgifter att tillföras skolans kassor, enligt rektors uppgift	„		3,079:—	25,781:82
			Summa	38,661:52

Utgifter under tiden 1 juli—12 november 1925:		
avlöningsmedel	kr. 24,593:46	
diverse utgifter, att huvudsakligen påföras ljus- och vedkassan samt biblioteks- och materialkassan	„ 437:79	25,031:25
Behållningen den 12 november 1925 skulle således enligt verkställt bokslut utgöra kronor		13,630:27

För verifiering av förestående behållning företeddes bevis dels å medel, innestående å löpande räkning i Skandinaviska kreditaktiebolaget och uppgående till kronor 3,460:42, dels ock å medel, innestående å giroräkning i Aktiebolaget Svenska handelsbanken och utgörande kronor 9,968:33 eller tillhopa kr. 13,428:75. Skillnaden mellan förenämnda genom bokslut konstaterade behållning å kronor 13,630:27 och sistnämnda genom bankbesked styrkta behållning å kronor 13,428:75 eller kronor 201:52 anmodades rektorn omedelbart insätta å bankräkning för samskolans räkning.

Beträffande denna inventering bör framhållas, att belägg saknades för av rektor meddelad uppgift angående influtna terminsavgifter. Rektor anmodades därför till revisorerna översända specifik uppgift å dels storleken av de avgifter, som under höstterminen erlagts för redovisning till kommun och läroverkets olika kassor, dels å antalet under höstterminen vid samskolan inskrivna lärjungar, dels ock utdrag av de protokoll, enligt vilka samskolans styrelse beslutat nedsättning eller befrielse från avgifternas erläggande.

Vidare uppmärksammades att ovan angivna å giroräkning i aktiebolaget Svenska Handelsbanken den 12 november 1925 innestående medel å kronor 9,968:33 insatts samma dag, sedan inventeringsförrättningen påbörjats.

Vid härefter företagen inventering av förefintliga värdehandlingar uppvisades samtliga, i samskolans senast avgivna räkenskaper den 30 juni 1925 redovisade och inventerade värdehandlingar.

De uppvisade depositionsbevisen upptogo de i räkenskaperna för budgetåret 1924—1925 redovisade värdena. Så gott som samtliga sparkasseböcker utvisade ett mindre tillgodohavande i banken än vad de per 30 juni 1925 utfärdade bankbeskeden angivit, utan att något uttag å ifrågavarande räkningar verkställts sedan angivna tidpunkt. Skiljaktigheterna visade sig föranledda av det förhållandet, att sparkasseböckerna icke företetts i vederbörande banker för annotering av de under år 1924 upplupna räntorna. Rektorn förelades att snarast möjligt ombesörja att ifrågavarande annotering utfördes.”

Enligt en av samskolans rektor sedermera till revisorerna överlämnad och av skolstyrelsens ordförande bestyrkt redogörelse angående uppbörden av terminsavgifter under innevarande höstterminen hade vid den tidpunkt, då revisorerna fullgjort förenämnda inventering dylika avgifter influtit med tillhopa 4,089 kronor, eller alltså med 1,010 kronor mer än vad rektorn tidigare uppgivit. Å andra sidan hade vid samskolan enligt likaledes bestyrkt uppgift, under tiden 1 juli—12 november 1925 förekommit utgifter å tillhopa 299 kronor 45 öre utöver dem, redogöraren vid revisorernas inventering verifierat. Med hänsyn tagen till sålunda tillkomna kassaposter skulle vid inventeringstillfället hava förefunnits en kontant kassa å 912 kronor 7 öre, vilken icke redovisats av redogöraren..

Beträffande riksräkenskapsverkets befattning med ifrågavarande samskolas medelsförvaltning bör meddelas följande.

Sedan Vimmerby samskolas räkenskaper för år 1921 enligt uppgift trots påminnelser icke överlämnats till riksräkenskapsverket beslöt verket den 11 november 1922 uppdraga åt en byråchef inom verket att avresa till Vimmerby och därstädes i samskolan verkställa inventering samt företaga den undersökning beträffande redovisningsväsendet i övrigt, som kunde finnas av omständigheterna betingad.

Bemälde byråchef har i en till riksräkenskapsverket ingiven berättelse angående denna förrättning meddelat följande:

''Jag avreste från Stockholm den 12 november och framkom till Vimmerby påföljande dag kl. 10 f. m.

Efter framkomsten uppsökte jag omedelbart rektor för att göra mig underrättad om i vilket skick 1921 års räkenskaper befann sig.

Härvid meddelade rektor, att räkenskapen i fråga ännu icke påbörjats. Vidare ådagalade en undersökning, att några grundnoteringar icke funnes, vadan det enda material för räkenskapens uppgörande som stod till buds utgjordes av samlade inkomst- och utgiftsverifikationerna för året, vederbörliga inventeringsinstrument samt de besked, som från bankerna kunde erhållas, beträffande respektive fonders behållningar vid årets slut.

Att under sådana förhållanden förrätta en vederhäftig kassainventering var givetvis fullkomligt outförbart; likaledes insåg jag snart, att det var omöjligt att under den korta tid, som stod till buds under mitt besök i Vimmerby, få räkenskapen fullt avslutad.

Jag uppgav därför planen på en kassainventering och inriktade mig i stället på att förbereda arbetet med räkenskapen, så att densamma skulle kunna uppgöras under loppet av en vecka.

För sådant ändamål anskaffades erforderliga blanketter, genomgingos och ordnades verifikationerna samt verkställdes undersökning beträffande de samskolan tillhörande donationsmedel.

Vid min avresa var arbetet med räkenskapen i full gång och hade redan framskridit så långt, att en dag kunde fixeras, då densamma borde vara fullt färdig.

Jag ansåg mig därför kunna påyrka, att räkenskapen skulle sändas från Vimmerby senast den 18 november, så att den kunde vara riksräkenskapsverket till handa den 20 i samma månad och utlovade rektor att så skulle ske.

För att undvika onödig tidsutdräkt överenskoms, att räkenskapens inbindning skulle verkställas genom riksräkenskapsverkets försorg.

Det av rektor givna löftet infriades och måndagen den 20 november ankom räkenskapen till riksräkenskapsverket och kunde samma dag överlämnas till Riksdagens revisorer, som infordrat densamma.

För framtiden utlovade rektor sådan ändring till det bättre, att räkenskapen skulle föras dag för dag under året samt avslutas och insändas till riksräkenskapsverket inom föreskriven tid.''

Förestående berättelse, som daterats den 15 december 1922, har enligt riksräkenskapsverkets diarier inkommit till verket först den 15 januari 1923 och av verket behandlats så sent som den 15 februari påföljande år. Riksräkenskapsverket beslöt därvid enligt vad dess allmänna diarium utvisar att lägga berättelsen till handlingarna.

Det förtjänar här ytterligare framhållas, att riksräkenskapsverkets nämnda beslut fattats oaktat verket under den tid av ett år och en månad, som förflutit mellan inventeringsberättelsens ingivande och densammas handläggning varit i tillfälle konstatera, att vederbörande rektor ytterligare tvenne gånger gjort sig skyldig till enahanda försummelse som förut beträffande räkenskapernas avlämnande för revision. Samskolans räkenskaper för år 1922 och första halvåret 1923 hava nämligen under sagda tid, enligt vad riksräkenskapsverkets diarier angiva, inkommit till verket respektive fyra samt tre och en halv månad senare än den i gällande författning föreskrivna tidpunkten.

Jämväl sedermera upprättade räkenskaper för budgetåren 1923—1924 och 1924—1925 hava av rektor icke till riksräkenskapsverket avlämnats inom behörig tid. Icke heller detta förhållande har föranlett något ingripande från riksräkenskapsverkets sida.

Revisorernas uttalande.

Av förestående redogörelse framgår, att rektor vid ifrågavarande samskola på ett i hög grad bristfälligt sätt skött sina åligganden såsom skolans redogörare och förvaltare. I sådant avseende må först och främst framhållas, att rektor icke vid inventeringstillfället kunnat tillfullo redovisa av honom omhänderhavda medel. Vidare har rektor underlåtit att, vad angår innevarande budgetår, föra löpande räkenskaper, varigenom en överblick över ställningen omöjliggjorts utan särskilda åtgärder vid inventeringstillfället. I fråga om räkenskapsmaterialet, räkningar, kvittenser och övriga handlingar rådde oordning; avlöningslistorna voro i stor utsträckning okvitterade, och verifikationerna förvarades på skilda håll, dels å rektorsexpeditionen och dels i rektors bostad. Tillförlitliga uppgifter angående av rektor omhänder-

havda uppbördsmedel kunde såsom ovan nämnts vid inventeringen icke lämnas. I det hela präglades medelsförvaltningen i synnerligen anmärkningsvärd grad av brist på reda och ordentlighet. Av vad i saken förekommit är uppenbart, att denna vanskötsel av skolans redovisningsväsende icke inskränker sig till det år, revisorernas granskning avsett.

Ansvaret för här påpekade svåra missförhållanden måste givetvis i första rummet läggas på redogöraren, vilken enligt revisorernas mening saknar erforderliga förutsättningar att handhava skolans ekonomi. Omständigheterna i föreliggande fall tyda dock på att vederbörande skolmyndigheter, vilka det åligger att öva tillsyn över skolan och taga kännedom om dess tillstånd och behov, härutinnan visat en viss slapphet och ytlighet i kontrollen och övervakandet, varigenom missförhållandenas tillkomst underlättats.

Än större försummelse har emellertid riksräkenskapsverket i detta avseende låtit komma sig till last. Genom sin underlåtenhet att ingripa till vinnande av rättelse i de påpekade missförhållandena har verket enligt revisorernas mening på ett synnerligen anmärkningsvärt sätt åsidosatt de skyldigheter, som härutinnan otvivelaktigt ålegat detsamma.

§ 66.

Studentexamensavgifter.

Enligt läroverksstadgan § 94 skall den som anmäler sig till studentexamen erlägga avgift till det belopp Kungl. Maj:t bestämmer. Sålunda inflytande avgifter, vilka äro avsedda att användas till bestridande av kostnaderna för censorernas resor och arvoden samt övriga med examens anordnande förenade utgifter, skola av rektor uppbäras samt inom en månad insändas till statskontoret.

Till och med år 1920 uppgick studentavgift för läroverkets egna lärjungar till 20 kronor, men höjdes genom kungl. brev till statskontoret den 31 december 1920 till 40 kronor.

Samtidigt höjdes även de avgifter, som jämlikt läroverksstadgan § 110 skola erläggas av s. k. privatister. Dessa senare avgifter utgöra vid anmälan till examen 40 kronor, vid skriftlig prövning å realgymnasium 38 kronor och å latingymnasium 35 kronor samt vid muntlig prövning 80 kronor. Av avgifterna vid skriftliga prövningen utgår en del till rektor och vederbörande lärare.

Ifrågavarande höjningar torde hava föranletts av den stegring av kostnaderna för censorernas resor och arvoden, som under kristiden ägde rum.

Av räkenskaperna över de under statskontorets förvaltning stående fonder och diverse medel hava revisorerna funnit att titeln ''Studentexamensavgifter'' för tiden 1916—30 juni 1925 utvisar följande:

	Inkomster	Utgifter	Överskott eller brist	Behållning
Behållning från år 1915	—	—	—	104,071:47
År 1916	61,640:—	60,097:08	+ 1,542:92	105,614:39
„ 1917	61,283:50	65,936:61	— 4,653:11	100,961:28
„ 1918	62,887:20	75,398:28	— 12,511:08	88,450:20
„ 1919	62,088:45	99,674:28	— 37,585:83	50,864:37
„ 1920	62,649:78	100,213:01	— 37,563:23	13,301:14
„ 1921	117,262:75	106,763:18	+ 10,499:57	23,800:71
„ 1922	119,662:80	92,134:76	+ 27,528:04	51,328:75
1/1—30/6 1923 ..	101,751:65	62,965:05	+ 38,786:60	90,115:35
Budgetåret 1923/24	130,620:90	95,615:32	+ 35,005:58	125,120:93
„ 1924/25	136,670:55	93,533:20	+ 43,137:35	168,258:28

Revisorernas uttalande.

Av förestående tablå framgår, att inkomsterna numera avsevärt överstiga utgifterna. Behållningen å dessa medel har också ökats från i runt tal 13,000 kronor år 1920 till 168,000 kronor vid utgången av budgetåret 1924—1925. Med hänsyn härtill och då avgifterna ifråga icke äro avsedda till bestridande av andra utgifter än de med studentexamen förenade kostnaderna, synes revisorerna fog föreligga för en efter förhållandena anpassad minskning av berörda avgifter såväl vad angår läroverkens egna lärjungar som beträffande privatister.

§ 67.

Folkskoleseminariet i Skara.

Revisorerna hava besökt folkskoleseminariet i Skara.

Seminariet är inrymt i en staten tillhörig, i tre våningar uppförd huvudbyggnad av sten, inrymmande samlingssal och 12 lärosalar jämte kapprum och tamburer, med en därtill hörande fritt liggande gymnastikbyggnad av trä, vilken sistnämnda byggnad inrymmer jämväl lokaler för undervisning i teckning ochh naturkunnighet. Härförutom hava lokaler för seminariets räkning förhyrts å två skilda håll i staden.

Seminariet har tidigare varit inrättat såsom dubbelseminarium på extra stat, men på grund av den uppkomna överproduktionen av folkskollärare vidtogos år 1924 åtgärder för indragning av seminariets parallellklasser, så att för närvarande endast 3:e och 4:e parallellklasserna återstå. Under läsåret 1926—1927 skulle endast 4:e parallellklassen finnas kvar.

Enligt vad revisorerna inhämtat, är frågan om nya byggnader för seminariet under behandling i byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1925 ställt i utsikt att förslag härom skulle kunna förväntas i så god tid, att ärendet kunde

hinna föreläggas 1926 års riksdag. I denna skrivelse har överstyrelsen jämväl framlagt förslag om att vid seminariet skulle från och med läsåret 1926—1927 inrättas en särskild två-årig utbildningskurs för småskollärarinnor i syfte att bereda dylika tillfälle att förvärva folkskollärarinnekompetens.

Revisorernas uttalande.

Seminariets lokalförhållanden äro onekligen, även för ett enkelseminariums behov, mindre tillfredsställande. Utan att i detta avseende vilja närmare ingå på alla olika detaljer anse sig revisorerna särskilt böra omnämna de nuvarande uppvärmningsanordningarna vid seminariet.

Uppvärmningen i huvudbyggnaden sker genom en Cederbloms kalorifer med två i en varmkammare befintliga värmekroppar, vilken värmeledningsanordning torde hava anlagts i samband med seminariets uppförande under åren 1868 och 1869. Då lokalerna medelst denna icke på nöjaktigt sätt uppvärmas, hava i ett flertal rum, där värmeledningen är införd, eldstäder må insättas. En del av lokalerna uppvärmas endast medelst kakelugnar eller kaminer. Av dylika eldstäder äro 12 i bruk inom byggnaden. Gymnastikbyggnaden uppvärmes medelst 6 kaminer.

Givetvis ökas bränsleåtgången på grund av den föråldrade värmeledningsanordningen samt de många olika eldstäderna. Likaså fördyras härigenom själva eldningsarbetet.

Med anledning av de omtalade planerna på nybyggnad för ifrågavarande seminarium anse sig revisorerna emellertid böra framhålla, att på grund av den konstaterade och ännu alltjämt rådande överproduktionen av lärarkrafter för folkskolans behov det för närvarande torde möta stora svårigheter att med någon grad av visshet bedöma, i vilken omfattning ett verkligt behov föreligger att för denna bana äga tillgång till genom statens försorg anordnade utbildningsmöjligheter. Med hänsyn härtill kan det enligt revisorernas förmenande knappast vara tillrådligt, att statsmakterna under den närmaste framtiden inlåta sig på nya omfattande byggnadsföretag för seminariernas behov. Fastmera synes klokheten bjuda, att man i detta hänseende ställer sig avvaktande, till dess normala förhållanden på ifrågavarande område åter inträtt. Först då är det möjligt att överblicka frågan i hela dess vidd och fastställa, huruvida redan förefintliga läroanstalter av detta slag äro tillfyllest eller om en inskränkning eller utökning av deras antal kan anses påkallad.

Vad särskilt angår den tilltänkta utbildningskursen för småskollärarinnor, synes det revisorerna att, om överhuvudtaget en dylik kurs befinnes böra under nuvarande förhållanden anordnas, seminariet i

Skara, med hänsyn till där förefintliga otillfredsställande lokalförhållanden, icke kan anses såsom den för ändamålet lämpliga förläggningsplatsen.

§ 68.

Bidrag till de från universiteten i Uppsala och Lund utom universitetsstäderna anordnade föreläsningskurser.

Såsom bidrag till täckande av kostnaderna för vissa föreläsningskurser, som anordnas från universiteten i Uppsala och Lund och hållas utom universitetsstäderna har riksdagen under en följd av år anvisat särskilda reservationsanslag. För budgetåret 1924—1925 utgjorde anslaget 10,000 kronor, varav 7,000 kronor till Uppsala universitet och 3,000 kronor till Lunds universitet. Såsom villkor för anslagets utgående stadgas, att den, som begärt föreläsning, tillskjuter för täckande av föreläsarens resekostnad och arvode minst lika stort belopp som statsbidraget. Med nämnda anslag, som ställts till förfogande av vederbörande universitetsrektorer, har förbundits skyldighet att avgiva redovisning till vederbörande ämbetsverk och att inom viss tid till ecklesiastikdepartementet insända kortfattad redogörelse för anslagets användning. Föreläsningarna anordnas vad beträffar universitetet i Uppsala av föreläsningsbyrån därstädes och vad angår universitetet i Lund av centralbyrån i Lund för populära vetenskapliga föreläsningar.

Enligt de berättelser, avseende budgetåret 1924—1925, som av vederbörande rektorer ingivits till ecklesiastikdepartementet, har av föreläsningsbyrån vid Uppsala universitet under ifrågavarande tid anordnats tillhopa 263 föreläsningar. Behållningen å anslaget utgjorde vid budgetårets början 5,455 kronor 95 öre och vid dess slut 3,190 kronor 5 öre. Utgifterna under budgetåret uppgingo till 9,265 kronor 90 öre, varav 982 kronor 5 öre utgjort byråkostnader. Centralbyrån i Lund har under samma tid anordnat 115 föreläsningar. Till honorar och resekostnader för dessa ha utbetalts 2,742 kronor 35 öre och till centralbyrån 300 kronor för tryck och byråkostnader samt för tillhandahållande av lämplig undervisningsmateriel. Behållningen å anslaget till universitetet i Lund utgjorde vid budgetårets ingång 20 kronor 28 öre samt vid dess slut 4 kronor 49 öre, varvid är att märka att under året stått till förfogande ränta å anslagsmedel till ett belopp av 26 kronor 56 öre.

Av centralbyrån i Lund har på förfrågan meddelats, att arvodet för de från byrån anordnade föreläsningarna utginge med 40 kronor per föreläsning eller 35 kronor per föreläsning, om två eller flera föreläsningar hölles samma dag av samma föreläsare. Härtill komme fri resa i andra klass samt ersättning för vivre och logi, dock ej överstigande 15

kronor för helt dygn räknat. För föreläsning, som hålles i föreläsarens hemort, utginge i arvode 35 kronor.

Av föreläsningsbyrån vid Uppsala universitet har meddelats, att arvodet beräknades efter 60 kronor för varje föreläsning, vartill, när det gällde längre avstånd, komme ersättning för resa i andra klass. För vivre däremot utginge icke vid sistnämnda byrå någon ersättning.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna vilja till en början göra den erinran mot de av föreläsningsbyrån i Uppsala lämnade uppgifterna, att enligt byråns räkenskaper för budgetåret 1924—1925 reseersättning i vissa fall synes hava utbetalats även för jämförelsevis korta resor. I ett fall synes jämväl ersättning för vivre hava utbetalats.

Vid de båda universiteten har, såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, olika principer varit rådande ifråga om utbetalande av arvoden till föreläsarna, därvid av föreläsningsbyrån i Uppsala över huvud taget utbetalats betydligt högre arvoden än av centralbyrån i Lund. Då de av sistnämnda byrå utbetalade arvodena synas revisorerna fullt tillräckliga, vilja revisorerna ifrågasätta en sänkning av arvodena från föreläsningsbyrån i Uppsala. Härjämte synas bestämda och enhetliga föreskrifter angående reseersättning åt föreläsare böra meddelas.

NIONDE HUVUDTITELN.

Jordbruksdepartementet.

§ 69.

Granskningen av statskontorets räkenskaper för budgetåret 1924—1925 har givit revisorerna anledning fästa uppmärksamheten å det sätt, på vilket statskonsulenten för egnahemsverksamheten planlagt sina inspektionsresor.

Statskonsulentens för egnahemsverksamheten inspektionsresor.

Enligt en den 26 augusti 1924 dagtecknad räkning har ifrågavarande statskonsulent debiterat ersättning för skjuts 24,9 mil den 11 augusti 1924. Enligt uppgift i en till revisorerna ingiven promemoria har han under nämnda dag utfört 54 förrättningar. I en den 6 september 1924 dagtecknad räkning har han debiterat skjutsersättning för den 2 september tillryggalagda 17 mil. Nämnda dag har han enligt uppgift utfört 66 förrättningar. I en den 25 september 1924 dagtecknad räkning har han vidare debiterat skjutsersättning för den 8 september 1924 tillryggalagda 19 mil. Under nämnda resa har han uppgivit sig hava utfört 65 förrättningar.

Att det varit möjligt att under samma dag utföra så stort antal förrättningar har statskonsulenten i samma promemoria uppgivit bero *dels* på resedagarnas längd (vanligen omfattande tiden från kl. ½ 8 f. m. till kl. 9 eller 10 e. m.), *dels och* på att önskade huvuduppgifter erhållits på förhand och bedömande av egnahemmens ställning ginge ganska snabbt, där ej särskilda omständigheter gåve anledning till närmare undersökningar.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna anse sig med skäl kunna ifrågasätta, huruvida sådana inspektioner, som ovan angivits, kunna vara av det värde, att de motsvara därmed förenade kostnader eller över huvud taget varit behövliga.

§ 70.

Centralanstalten för försöksväsendet å jordbruksområdet.

Revisorerna hava besökt centralanstalten för försöksväsendet å jordbruksområdet.

De i stora institutionsbyggnaden belägna lokalerna för centralanstaltens avdelningar för kemi, bakteriologi och husdjursskötsel voro trånga och även i övrigt otillfredsställande. Den till bostad åt föreståndaren för lantbruksbotaniska avdelningen avsedda villabyggnaden befann sig i ett synnerligen bristfälligt skick.

Styrelsen för centralanstalten har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 oktober 1925 hemställt om ett anslag av 199,000 kronor för beredande av lokaler för nämnda avdelningar genom tillbyggnad till stora institutionsbyggnaden. För reparationer av villabyggnaden har styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 juli 1924 hemställt om beviljande av ett anslag av 17,700 kronor. Byggnadsstyrelsen har emellertid omarbetat styrelsens förslag till ombyggnad, så att i byggnaden även skulle kunna beredas bostad för assistenten vid avdelningen ävensom införas värmeledning. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag beräknas ombyggnaden draga en kostnad av 36,500 kronor.

§ 71.

Lantbruksinstitutet och lantbruksskolan vid Ultuna.

Revisorerna hava besökt lantbruksinstitutet och lantbruksskolan vid Ultuna.

Under senare åren hava vid Ultuna uppförts åtskilliga byggnader. Sålunda byggdes under åren 1919—1920 för institutets räkning en försöksloge för en kostnad av 33,970 kronor 89 öre. Statsanslaget för ändamålet uppgick till 33,900 kronor. Vidare har under åren 1921—1923 uppförts en ny lärlingsbyggnad vid lantbruksskolan för en kostnad av 198,700 kronor, till vilket sistnämnda ändamål riksdagen anslagit 200,000 kronor. Härefter har under åren 1923—1924 den gamla lärlingsbyggnaden inrättats till restaurationsbyggnad vid institutet för en kostnad av 53,776 kronor 80 öre. Anslag för ändamålet har beviljats till ett belopp av 49,400 kronor. Merkostnaden, 4,376 kronor 80 öre, har orsakats av att en del bjälklag och golv vid ledningars framdragande befunnits så angripna av röta, att de måst ersättas med nya, varjämte även andra arbeten dragit ökade kostnader. Styrelsen för institutet har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 december 1924 hemställt, att för bristens täckande måtte få disponeras överskottet å nya lärlingsbyggnaden, 1,300 kronor, samt att särskilt anslag å 3,000 kronor måtte anvisas. Förutom nämnda byggnadsarbeten hava under åren 1920—1921 utförts åtskilliga reparationsarbeten å institutets byggnader för en sammanlagd kostnad av 16,700 kronor, för vilket ändamål till förstärkning av den i institutets ordinarie anslag ingående posten till byggnader anvisats såsom extra anslag ett belopp av 16,000 kronor.

För byggnadsarbete vid institutet, avseende inredning av bibliotek m. m. samt införande av centraluppvärmning i rektorsbyggnaden har på extra stat för budgetåret 1925—1926 anvisats 29,675 kronor. I enlighet med planen för byggnadsarbetet har värmeledning icke indragits i de två i byggnaden befintliga lärarbostäderna. Ifrågavarande arbeten voro vid revisorernas besök ännu icke avslutade.

Besöket har icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 72.

Trädgårdsskolan i Härnösand.

Revisorerna hava besökt trädgårdsskolan i Härnösand.

För budgetåret 1924—1925 har till skolan i statsbidrag utgått tillhopa 17,700 kronor. Under läsåret 1924 har enligt uppgift till skolan i statsunderstöd utbetalats sammanlagt 17,000 kronor.

Vid besöket uppmärksammades, hurusom inom det för skolan avsedda, av Härnösands stad mot arrende till skolan upplåtna området upplåtits en tomt åt enskild person, å vilken tomt bostadshus uppförts. Revisorerna, som funnit ifrågavarande upplåtelse av den inom trädgårdsskolans områden belägna synnerligen värdefulla tomten, mindre lämplig, hava från skolans föreståndare sökt införskaffa närmare upplysningar rörande överlåtelsen, men hava trots upprepade påminnelser de begärda upplysningarna ännu icke vid revisionens slut inkommit. Med hänsyn till det till skolan utgående avsevärda statsbidraget hava revisorerna velat fästa uppmärksamheten på berörda förhållanden.

I övrigt har besöket icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 73.

Kostnaderna för mul- och klövsjukans bekämpande.

Av medicinalstyrelsens samt länsstyrelsernas i Kalmar, Blekinge Kristianstads, Malmöhus och Älvsborgs län räkenskaper hava revisorerna inhämtat att kostnaderna för mul- och klövsjukans bekämpande under budgetåret 1924—1925 uppgått till 10,251,173 kronor 70 öre, varav 6,327,809 kronor 29 öre belöpa å ersättningar för nedslaktade djur, 362,085 kronor 37 öre utgjorts av veterinärvårdskostnader, 1,444,981 kronor 56 öre bevakningskostnader, 1,979,019 kronor 98 öre desinfektionskostnader samt 137,277 kronor 50 öre diverse andra kostnader.

Förutom ovannämnda belopp å 10,251,173 kronor 70 öre funnos hos medicinalstyrelsen, förutnämnda länsstyrelser samt länsstyrelserna i Kronobergs, Hallands och Göteborgs- och Bohus län den 30 juni 1925 utestående förskott för ifrågavarande kostnader till ett belopp av omkring 3,560,000 kronor. Kostnaderna under budgetåret 1924—1925 för mul- och klövsjukans bekämpande torde alltså hava uppgått till sammanlagt i runt tal ej mindre än 13,810,000 kronor. Samtliga dessa medel hava anvisats å eller komma att belasta nionde huvudtitelns förslagsanslag till förekommande och hämmande av smittosamma sjukdomar bland husdjuren, vilket anslag sedan åtskilliga år tillbaka varit uppfört med ett belopp av 50,000 kronor.

Det torde böra erinras om att vid mul- och klövsjukans bekämpande under budgetåret tillämpats olika principer. Sålunda inställdes genom

Kungl. Maj:ts beslut den 14 januari 1925 och den 3 mars 1925 med vissa undantag den tidigare tillämpade s. k. nedslaktningsmetoden i vad angår Malmöhus län och vissa delar av Kristianstads län, men tillämpas densamma alltjämt i övriga delar av riket, där sjukdomen uppträder. Genom beslut den 6 mars 1925 medgavs sedermera, att under rådande mul- och klövsjukeepizooti finge inom område, där nedslaktningsmetoden icke vidare tillämpades, kostnaderna för desinfektion å gård, där av sjukdom smittad besättning icke nedslaktats, bestridas av statsmedel, att utgå från här ifrågavarande anslag.

Revisorernas uttalande.

Den granskning revisorerna ägnat ifrågavarande räkenskaper, hava bibragt revisorerna den uppfattningen, att de synnerligen betydande kostnader, som mul- och klövsjukans bekämpande åsamkat statsverket skulle hava kunnat avsevärt nedbringas, därest vederbörande myndigheters åtgärder utförts med större planmässighet, praktisk klokhet och omtänksamhet. Utan att i detta avseende vilja ingå på några detaljer må framhållas, att desinfektionsmedel i många fall synas hava anskaffats i större mängder än som varit av behovet påkallat, att för desinfektion använts alltför dyrbar arbetskraft samt att annonseringen rörande sjukdomens förekomst anordnats på ett sådant sätt, att densamma dragit onödigt höga kostnader.

§ 74.

Hushållningssällskapens förvaltning av statsmedel.

Hushållningssällskapen uppbära av statsverket dels bidrag till främjande av såväl sällskapens verksamhet i allmänhet som speciella verksamhetsgrenar, dels lån att av sällskapen fördelas å enskilda låntagare, dels ock ersättning för i samband med denna utlåning havda kostnader och förluster.

För att belysa omfattningen av såväl de under de senaste budgetåret utlämnade statsbidragen som ock de statliga lånemedel, vilka vid utgången av samma budgetår förvaltats av hushållningssällskapen, upptages nedanstående tablå, upprättad med ledning av statskontorets räkenskaper.

Av denna tablå framgår, att de statsmedel som ställas till hushållningssällskapens förfogande äro synnerligen betydande.

Med hänsyn härtill och då numera utfärdats bestämmelser, varigenom statsverket beretts möjlighet att genom en representant i den årligen förekommande granskningen av hushållningssällskapens, ävensom egnahemsnämndernas räkenskaper och förvaltning mera ingående kontrollera användningen av ifrågavarande statsmedel, vilja revisorerna uttala önskvärdheten av att för åstadkommande av enhetlighet och största möjliga effektivitet vid berörda granskning en allmän instruktion utfärdas för vederbörande granskningsmän.

	Från statsverket under budgetåret 1924—1925 anordnade ersättningar och bidrag			Skuld till statsverket den 30 juni 1925	
	från riksstatsanslag bidrag för:		från statens utlåningsfonder: förvaltningsbidrag och ersättning för låneförluster	för lån från statens utlåningsfonder	för premielån åt egnahemslåntagare för nyodlings- och nybyggnadsarbeten m. m.
	verksamheten i allmänhet	speciella verksamhetsgrenar			
Stockholms läns hushållningssällskap	104.398: 26	46.143: 73	24.335: 79	8.089.614: 32	37.000: —
Uppsala läns „	66.716: 66	38.928: 44	10.921: 48	3.031.583: 30	38.000: —
Södermanlands läns „	89.426: 94	40.321: 78	9.648: 89	4.541.461: 75	80.000: —
Östergötlands läns „	135.160: 71	45 913: 27	18.464: 49	4.493.924: 85	23.000: —
Jönköpings läns „	105.053: 18	41.293: 51	6 581: 17	1.792.653: 07	13.800: —
Kronobergs läns „	84.930: 68	38.055: 89	7.291: 92	2.397.866: 68	24 000: —
Kalmar läns norra „	47.310: 76	25.581: 67	7:149: 72	1.947.369: 55	3.500: —
„ „ södra „	77.210: 56	38.531: 76	7.690: 31	2.181.543: 73	10.100: —
Gottlands läns „	42.500: —	23.537: 47	17.389: 78	3.273.213: 25	31.500: —
Blekinge läns „	74.488: 90	34.269: 39	14.447: 64	3.872.106: 36	16.500: —
Kristianstads läns „	115.881: 84	68.652: 09	63.237: 29	16.314.624: 91	139.000: —
Malmöhus läns „	189.430: 29	52.642: 84	15.155: 33	5.554.246: 66	102.000: —
Hallands läns „	78.359: 88	36.003: 33	12.902: 60	3.786.078: 50	41.900: —
Göteborgs och Bohus läns „	154.637: 53	38.091: 21	14.175: 57	3.643.759: 23	20.000: —
Älvsborgs läns norra „	73.002: 85	33.512: 06	10.788: 61	3.056.058: 15	27.000: —
Älvsborgs läns södra „	81.966: 53	23.556: 48	15.830: 26	4.241.330: 55	27.000: —
Skaraborgs läns „	125.270: 16	39.865: 35	9.367: 81	3.729.058: 28	40.900: —
Värmlands läns „	127.537: 44	40.058: 96	17.250: 04	4.293.972: 17	39.000: —
Örebro läns „	98.184: 74	34.483: 34	7.981: 69	3.229.352: 02	31.500: —
Västmanlands läns „	78.360: 21	31.008: 09	12.225: 72	4.020.210: 49	70.000: —
Kopparbergs läns „	111.719: 44	38.565: 51	10.366: 20	3.045.204: 78	39.000: —
Gävleborgs läns „	112.540: 78	46.257: 31	14.435: 10	4.009.800: 51	33.000: —
Västernorrlands läns „	116.906: 62	41.044: 63	33.785: 10	9.657.067: 97	96.000: —
Jämtlands läns „	66.583: 09	44.711: 01	12.153: 89	3.609.637: 29	77 000: —
Västerbottens läns „	91.204: 99	81.388: 34	48.923: 56	13 673.704: 14	291.000: —
Norrbottens läns „	84.216: 96	79.716: 18	22.756: 94	7.183.802: 68	170.000: —
	2.533.000: —	1.102.133: 64	445.256: 90	128.669.245:19	1.521.700: —

§ 75.

Vissa kolonat i Södermanlands län.

Revisorerna hava besökt vissa kolonat i Båsbo och Ärila i Södermanlands län.

Av Kungl. Maj:ts proposition nr 245 till 1922 års riksdag angående ytterligare anslag till kolonisation å kronoparker inhämtas, att till chefen för jordbruksdepartementet den 22 mars samma år inkommit en framställning från ett 40-tal arbetslösa industriarbetare i Eskilstuna om vidtagande av åtgärder för upplåtande åt dem av lämpliga kolonat i Norrland. Under framhållande av de svårigheter av skilda slag, som vore oskiljaktigt förknippade med bosättning i den norrländska ödebygden, svårigheter som givetvis vore större för personer från sydligare, mera välbelägna delar av landet, hemställde kolonisationskommittén uti sitt över nämnda framställning avgivna utlåtande, att Kungl. Maj:t först sedan det visat sig omöjligt att å statens mark vid södra eller mellersta Sverige upplåta för ändamålet lämplig mark, måtte taga under övervägande frågan om upplåtande av vissa, i utlåtandet angivna områden i Vilhelmina socken. Av berörda proposition inhämtas vidare, att med anledning av detta utlåtande sökandena uti en ny skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 mars 1922 meddelat, att de fördelat sig i två föreningar med ungefär lika många medlemmar i varje samt att medlemmarna av den ena föreningen önskade kolonisera i mellersta Sverige, medan medlemmarna av den andra, oavsett om tillfälle till eget hem kunde beredas dem i mellersta Sverige, ville förlägga sin verksamhet till Norrland.

I sin strävan att erhålla egna hem gjorde under våren och sommaren 1922 en del arbetslösa i Södermanlands län och framför allt medlemmarna i den förra av nyss nämnda båda föreningar upprepade framställningar till länets hushållningssällskaps egnahemsnämnd om åtgärders vidtagande i sådant syfte.

Beträffande de åtgärder, nämnden i anledning härav vidtagit, hava nämndens sekreterare, ingenjören C. Ekman, och statens egnahemsinspektör, Carl Mannerfelt, meddelat revisorerna följande:

Sedan egnahemsnämnden i samråd med egnahemsinspektören företagit undersökningar beträffande de områden, som ansåges lämpliga för ändamålet, och kostnaderna för desammas styckning och bebyggande approximativt beräknats, inköpte nämnden för hushållningssällskapets räkning under åren 1922 och 1923 egendomarna Båsbo i Julita socken samt Östra Hedemora och Karlsborg i Ärila socken ävensom visst område vid Sparreholm.

Båsbo, om ungefär 75 har åker och 125 har betes- och skogsmark, betingade ett pris av 77,000 kronor. Å gården funnos 4 statstugor, som efter vissa reparationer lämpade sig för bostäder i lika många kolonat,

samt en större ladugårdsbyggnad, vars timmer användes för uppförande av nya uthus. Det virke, som därutöver erfordrades för uthusen, utsynades från egendomens skogsmark. För nedbringande av kostnaderna för bostadshusen å de övriga kolonaten inköptes från Forssjö trävaru A.-B. standardhus enligt system "Ibo", vilkas uppsättande kunde utföras av kolonisterna själva under tillsyn av en utav egnahemsnämnden tillsatt byggmästare. Båsbo indelades i 10 kolonat, varje med i genomsnitt 8 har åker och 11,2 har avrösningsjord. Å desamma antogos såsom kolonister 7 arbetslösa industriarbetare från Eskilstuna och 3 förutvarande statare vid gården, vilka blevo likställda med de arbetslösa. Dessa tio kolonister med familjer utflyttade till Båsbo redan under hösten 1922 och fingo för sitt uppehälle anlita gårdens tillgång på äldre hus, potatis, foder, ved m. m. Männen sysselsattes, mot en från arbetslöshetsanslaget utgående dagspenning av 3 kronor, med grundgrävning och byggnadsarbeten. På hösten 1923 voro byggnaderna å samtliga 10 lotter färdiga.

De båda egendomarna i Ärila socken, Östra Hedemora och Karlsborg, med en sammanlagd areal av cirka 150 har åker och 100 har annan mark, därav ringa skogsmark, kostade i inköp tillsammans 120,000 kronor. Sedan huvudgården Karlsborg avskiljts för att bilda ett eget jordbruk om c:a 15 har samt två skogslotter avsatts, därav den ena till idrottsplats, uppdelades det övriga området i 16 kolonat med i genomsnitt 8,6 har åker och 5,5 har annan mark. Å egendomarna funnos dels byggnader, som togos i anspråk för nyssnämnda 15 hars jordbruk, dels 4 äldre stugor, som ombyggdes till bostadshus för lika många kolonat, dels slutligen 3 äldre timmerbyggnader. Återstod således att uppföra 12 nya Forssjöstugor och 16 nya uthus, vartill virket till största delen måste inköpas. Såsom kolonister antogos 16 arbetslösa, huvudsakligen från länets landsbygd. Byggnadsarbetet började våren 1923 och var i stort sett avslutat på försommaren 1924.

Invid Sparreholm styckades ett från Backa-Hosjö A.-B. inköpt område i 6 lotter, varav 5 tilldelades arbetslösa.

Hela antalet kolonister uppgick således till 31, av vilka 20 förut varit sysselsatta i jordbruk i större eller mindre utsträckning. De övriga voro rena industriarbetare. Samtliga, utom en voro gifta. Efter ett år avgingo på egen begäran vid Båsbo 4 och vid Sparreholm 1. Efter ytterligare ett år (våren 1925) avgingo vid Båsbo 2 av f. d. industriarbetarna och vid Ärila (efter egnahemsnämndens anmaning) 2. En av de ursprungliga kolonisterna vid Ärila hade under år 1925 avlidit och ersatts med en jordbruksarbetare.

Såsom ovan antytts var det från början avsett, att kolonisterna själva skulle uppbygga sina hem. Sedan emellertid byggnadsarbetet

pågått några månader vid samtliga kolonat visade det sig att kolonisterna voro föga lämpade att mera effektivt deltaga i dylikt arbete. Yrkeslärda snickare måste anställas i allt större utsträckning och arbetena utlämnas på entreprenad. Då kolonisterna även hade jordbruket att sköta och ej voro benägna för en mera utsträckt arbetstid, måste till och med en del grovarbete, såsom grundläggningar och sprängningar utlämnas till lejd arbetskraft. Idén att i huvudsak med kolonisternas egen arbetskraft bygga upp hemmen visade sig sålunda outförbar och var en av de huvudsakligaste anledningarna till att kolonaten blevo väsentligt dyrare än från början var beräknat. Materialanskaffningen ägde rum genom egnahemsnämnden. I åtskilliga fall, såsom beträffande cement, tegel, spik, glas o. dyl. kunde prisen pressas ned på grund av leveransernas storlek. I andra fall, såsom ifråga om virke vid Ärila, hölls priset uppe på grund av den stora åtgången.

Bland utgifterna för Båsbokolonaten ingick ett belopp av cirka 10,000 kronor för lejd arbetskraft vid skogsavverkningar, körningar och byggnadsarbeten. I fråga om Ärilakolonaten uppgingo arbetslönerna till kolonisterna till 13,636 kronor och till lejda arbetare till 42,793 kronor, vilka båda senare belopp av hushållningssällskapet ställts till förfogande såsom lånemedel. Å desamma hade hushållningssällskapet emellertid, efter framställning av egnahemsinspektören, medgivit en avskrivning av omkring 19,000 kronor.

De värden, som åsatts de skilda kolonaten, utgöra vid Båsbo högst 15,239 kronor och lägst 11,825 kronor samt vid Ärila högst 14,900 kronor och lägst 12,500 kronor.

Då samtliga kolonister vid antagandet voro medellösa måste staten och hushållningssällskapet träda emellan för att övertaga och bruka kolonaten samt anskaffa därför nödiga levande och döda inventarier. Kolonisterna hava för den skull fått egnahemslån av statsmedel till högst 12,500 kronor per kolonat, att förräntas från och med den 1 januari 1924. Vidare hava de personer, som styrkt sig vara berättigade till erhållande av statens arbetslöshetsunderstöd tilldelats ett belopp — motsvarande nödhjälpsarbetslönen — av högst 800 kronor för utfört nybyggnads- eller odlingsarbete. Denna anordning kompletterades vid 1923 års riksdag (Kungl. Maj:ts proposition nr 144, sid. 38) genom införande av s. k. premielån, varigenom en kolonist kunde erhålla intill 1,500 kronor i den mån arbetet å kolonatet fortskred. Premielånet ansågs guldet när byggnads- och odlingsarbetena blevo fullbordade. Slutligen har hushållningssällskapet av egna medel berett kolonisterna lån mot en årlig ränta av 4 procent.

Med avseende å fullgörandet av de ekonomiska förpliktelser, kolonisterna åtagit sig, har meddelats, att samtliga kolonisterna vid Båsbo

inbetalt ränta för 1924 å egnahemslånet, men att kolonisterna vid Ärila, efter hemställan till egnahemsnämnden, fått anstånd därmed, under förutsättning att hushållningssällskapets utlägg för foder och utsäde, skatter o. dyl. inbetalades. Åtskilliga av Ärilakolonisterna restera emellertid för nämnda inbetalningar, och det anses ovisst, om samtliga skola kunna behålla sina kolonat.

Lagfart har sökts för 8 av de 10 kolonisterna vid Båsbo, vilka ordentligt fullgjort dem åliggande inbetalningar. Hushållningssällskapet har dock ännu icke avfordrat kolonisterna utlägg för lagfarts- och inteckningskostnader, varför köpebreven ej överlämnats till kolonisterna.

Lantmäteriförrättningen å Hedemorastyckningen har först under innevarande höst blivit avslutad. På grund av en tvist rörande rätten för kolonisterna att få övertaga på kolonaten vilande elektriska andelar — vilken tvist f. n. ligger under skiljedom — hava köpebreven ännu ej lagfarits men detta väntas komma med det snaraste att ske.

Revisorernas utlåtande.

Enligt vad revisorerna vid besöket erforo, hava kolonisterna ifråga ännu icke kunnat av hushållningssällskapets egnahemsnämnd erhålla uppgörelse beträffande de till dem upplåtna lägenheterna. Att detta dröjsmål liksom ovissheten om den skuldsumma, som kommer att påvila lägenheterna, icke stärker kolonisternas ställning eller underlättar deras strävanden ligger i öppen dag.

Å vissa kolonat hade av egnahemsnämnden uppförts s. k. Forssjöhus av plank och bräder samt spånfyllning. Inredningen i dessa hus syntes mindre ändamålsenlig och föga tilltalande, och bostadshusen hade därtill uppförts på sådant sätt, att bostäderna enligt uppgift äro dragiga och kalla. Kostnaden för dessa byggnader uppgå likväl till i runt tal 10,000 kronor för varje kolonat, vilken kostnad revisorerna finna hög.

Vad beträffar jordens beskaffenhet har statskonsulenten Aug. Östergren i avgiven inspektionsrapport i fråga om kolonaten vid Ärila anfört, att densamma är växlande med sandjord och torvjord etc., vilken på flera håll är bemängd med kvickrot och delvis vattensjuk.

Skogstillgången uppgavs å kolonaten i Båsbo möjligen motsvara husbehovet, medan denna å kolonaten i Ärila ej vore nämnvärd.

De värden, som enligt vad egnahemsnämnden meddelat revisorerna åsatts kolonaten i Båsbo, äro lägst 11,825 kronor, högst 15,239 kronor, och vid Ärila lägst 12,500 kronor, högst 14,900 kronor. Då egnahemslån får uppgå till högst 12,500 kronor, måste överskjutande del ordnas på annat sätt. Å kostnaderna för kolonaten vid Ärila har hushållningssällskapet, såsom av redogörelsen framgår, före värdenas bestämmande avskrivit cirka 19,000 kronor. I de åsatta värdena ingår givetvis icke det bidrag, som utgått av arbetslöshetsmedel. Förräntning och amortering av de åsatta värdena, vilka synas revisorerna höga, uppgå till 700

—900 kronor årligen, vartill kommer ådragen skuld för levande och döda inventarier. Med hänsyn till den i orten rådande bristen på arbetstillfällen synas möjligheterna för kolonisterna att erhålla annan inkomst än den av jordbruket härflytande vara mycket små.

Av de ursprungligen antagna 31 kolonisterna voro 11 arbetslösa industriarbetare från Eskilstuna. Av dessa senare hava numera 9 lämnat sina kolonat och av de båda återstående torde ytterligare en komma att återgå till industriarbete.

§ 76.

Kolonaten vid Fågelsjö.

Revisorerna hava besökt ett av kolonaten vid Fågelsjö å Hamra kronopark.

Ifrågavarande kolonat, 13 till antalet, anlades år 1920 på omkring 2 kilometers avstånd från Fågelsjö järnvägsstation. Totalkostnaderna för varje särskilt kolonat hava uppgått till i medeltal 7,374 kronor.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna uppmärksammade vid sitt besök att för kolonatbyggnaden, som uppförts genom kolonisationsnämndens försorg, i huvudsak nyttjats timmer av friskt virke. Enligt vad revisorerna inhämtade har sådant virke kommit till användning även vid övriga byggnader inom Fågelsjö kolonatområde. Ett dylikt förfarande synes icke förenligt med god hushållning. Revisorerna anse, att vindfällt och torrt virke av god beskaffenhet bör, där, såsom i förevarande fall, tillgång härtill finnes, användas såväl för kolonatbyggnader som för andra husbyggnader å kronoparkerna.

§ 77.

Av länsstyrelsen i Örebro verkställd utbetalning från anslaget till rättshjälp åt åbor.

I anledning av inom riksdagen väckt motion beslutade 1916 års riksdag, att det av 1915 års riksdag å extra stat för år 1916 beviljade anslag å 15,000 kronor till beredande av rättshjälp åt sådana obemedlade och mindre bemedlade åbor och lägenhetsinnehavare, vilkas anspråk ansåges skäligen böra påkalla rättslig prövning inför domstol eller annan behörig myndighet, skulle i den mån detsamma ej under sist nämnda år toges i anspråk, få för angivna ändamål disponeras jämväl under följande år. Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för budgetåret 1924—1925 förefanns å ifrågavarande anslag till nästföljande budgetår en reservation av 1,252 kronor 2 öre.

Vid granskning av länsstyrelsens i Örebro räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat, att den 13 december 1924 av nämnda länsstyrelse till advokaten N. Söderqvist å ifrågavarande anslag utanordnats medel enligt en räkning, vilken revisorerna funnit vara av sådan beskaffenhet att den bort här nedan återgivas.

1923 *DEBET*

Jan.	3	An	Brev Länsst. i Örebro med begäran om förskott	11:—
	13	„	Bet. enl. räkning till O. Dalkvist	56:—
Febr.	26	„	Brev Dalkvist	1:—
	27	„	Brev P. Ä. i Snavlunda	1:—
Mars	15	„	Frimärken till kyrkoherde G. Zetterberg i Snavlunda	1:—
	„	„	Brev densamme	1:—
	„	„	Brev P. Ä. i Ramundeboda förs., Laxå	1:—
	17	„	Pf. fr. P. Ä. i Ramundeboda församl., Laxå	3:35
	„	„	Besvär med utlösen av pf.	3:—
	23	„	Brev Laxå Bruks A.-B.	16:—
	28	„	Brev Laxå Bruks A.-B.	1:—
Apr.	16	„	Registreringsbevis ang. Laxå Bruks A.-B.	3:50
	„	„	Besvär med dess anskaffande	5:—
	„	„	Uppsatt stämningsansökan	15:—
	„	„	Brev Kom. i Väster-Närkes domsaga, Örebro	1:15
	19	„	Pf. Komm. i Väster-Närkes domsaga, Örebro, å stämningsresolution	4:35
	„	„	Besvär med utlösen av pf.	3:—
	26	„	Betalt delgivning av stämning med Laxå Bruks A.-B.	6:—
	„	„	Besvär med delgivningen	5:—
Maj	26	„	Brevkort Augusta Eriksson med rumsbeställn.	0:10
	30	„	Bestyrkt avskrift av registreringsbevis	1:50
	31	„	Inställelse i Askersund	275:—
	30	„	Best. avskrifter	4:—
Juni	1	„	Brev Komm. hos Domh. i Väster-Närkes doms.	1:—
	11	„	Brev Komm. hos Domh. i Askersund	1:—
	13	„	Pf. fr. Komm. i Väster-Närkes Doms. å äganderättsbevis ang. 1/4 mantal Spjuthult	4:—
	„	„	Besvär med utlösen av pf.	3:—
	18	„	Uppsatt stämningsansökan å Wargöns A.-B.	15:—
	„	„	Brev Komm. i Väster-Närkes Domsaga, Askersund	1:—
	27	„	Pf. från dito (adressen angiven såsom: Örebro)	4:35
	„	„	Besvär med dess utlösande	3:—
	28	„	Brev Domh. i V. Närkes domsaga, Örebro	1:—

Juli	14	An	Registreringsbevis angående Wargöns A.-B. . .	3:50
	„	„	Besvär med dess anskaffande	5:—
	16	„	Best. avskrift av stämningen	1:50
	„	„	Best. avskrift av registreringsbevis	1 :50
	19	„	Delgivning av stämning med Wargöns A.-B. . .	2:—
	„	„	Besvär med ombesörjande av delgivningen	5:—
	24	„	Pf. å protokoll fr. Komm. i V. Närkes domsaga	10:75
	„	„	Besvär med utlösen av postförskottet	3:—
Sept.	29	„	Brevkort Augusta Eriksson, Lerbäck, med rumsbeställning avs. den 1/10	0:10
Okt.	3	„	Inställelse i Askersund i dels mål mot Laxå bruk, dels mål mot Wargön à 200 kr.	400:—
	12	„	Pf. å protokoll o. kommers. från Komm. i Väster-Närkes domsaga	17:75
	„	„	Besvär med utlösen av postförskott	3:—
1924				
Febr.	9	„	Brevkort Augusta Eriksson, Lerbäck, med rumsbeställning	0:10
	13	„	Inställelse genom H. S. i målet ./. Laxå Bruks A.-B. o. målet ./. Wargöns A.-B. à 200 kr.	400:—
April	22	„	Postförskott med protokoll 13/2 24 från komm. i västra Närkes domsaga 6:50 för mål ./. Wargön, 6:50 ./. Laxå Bruks A.-B. komm:ns ers. 2:25	15:25
	„	„	Besvär med postförskottets avhämtande	3:—
Sept.	28	„	Brevkort fröken Augusta Eriksson, Lerbäck, med rumsbeställning	0:10
	30	„	Arkivforskning denna dag och tidigare	150:—
	„	„	Styrkta avskrifter	10:50
Okt.	1	„	Inställelse genom Hilma Söderqvist i målet ./. Wargöns A.-B.	275:—
Nov.	29	„	Postförskott med protokoll av 1/10 och 22/11 1924 från komm. i Västernärkes domsaga 9 kr. kom. ersättning 1:75	10:75
	„	„	Postförskottets avhämtande	3:—
Dec.	1	„	Avskrift av kontot	3:—
	1	„	Brev Länsstyrelsen i Örebro	1:45
			Summa kronor	1,777:55

Revisorerna vilja särskilt fästa uppmärksamheten å de belopp, som debiterats för inställelser, ävensom följande visserligen i och för sig obetydliga belopp, nämligen ett å 11 kronor för brev till länsstyrelsen i Örebro med begäran om förskott samt de åtskilliga gånger förekommande beloppen å 3 kronor för besvär med inlösen av postförskott. Enligt revisorernas mening hade ifrågavarande räkning icke bort av länsstyrelsen godkännas. Revisorernas uttalande.

TIONDE HUVUDTITELN.

Handelsdepartementet.

§ 78.

Navigationsskolan i Härnösand.

Revisorerna hava avlagt besök vid navigationsskolan i Härnösand. Antalet elever i skolans olika klasser har utgjort under läsåren 1920/1921—1924/1925

Läsår	Sjökaptensklassen	Styrmansklassen	Skepparklassen	1:a maskinistklassen	2:a maskinistklassen	3:e maskinistklassen	S:a
1920—1921	12	13	14	5	9	8	61
1921—1922	14	12	13	5	12	7	63
1922—1923	9	14	11	3	6	5	48
1923—1924	7	25	14	13	2	8	69
1924—1925	13	19	18	10	6	15	81
	55	83	70	36	35	43	322

Undervisningen vid skolan har under läsåret 1924—1925 uppehållits av föreståndaren, 2 ordinarie, 1 tillförordnad och 8 extra lärare.

Besöket har icke givit anledning till erinran från revisorernas sida.

§ 79.

Förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen.

Förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen, som för budgetåret 1924—1925 i riksstaten uppförts med 5,744,500 kronor, har under samma budgetår överskridits med icke mindre än 572,070 kronor 19 öre.

Överskridandena hava uppkommit å följande såsom förslagsanslag upptagna poster å den av Kungl. Maj:t för anslaget fastställda staten:

	Anslag	Utgifter	Brist
Vikariatsersättning vid lotsstyrelsen	6,000:—	14,082:80	8,082:80
Lotspersonalens andel i lotspenningar	840,000:—	1,031,094:78	191,094:78
Vikariatsersättning vid lots- och fyrstaten	25,000:—	47,428:35	22,428:35
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare vid lots- och fyrstaten	300,000:—	482,435:23	182,435:23

Kost eller kostpenningar till personal å fyrskepp	100,000:—	133,739:49	33,739:49
För betjäning av livräddningsanstalterna	10,000:—	11,431:94	1,431:74
Till beredande av understöd åt vissa förutvarande befattningshavare ..	15,000:—	15,030:—	30:—
Till pensionering av lotsstyrelsens samt lots- och fyrstatens personal etc.	175,000:—	208,799:62	33,799:62
Till fyrskeppens reparation	87,500:—	253,574:73	166,074:73
Till lotsverkets ångfartygs- och tjänstefartygs underhåll etc.	111,000:—	287,184:62	176,184:62
Till bojars och prickars anskaffning etc.	68,000:—	113,103:21	45,103:21
Till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	10,000:—	57,704:84	47,704:84
Till kontorshyror och expenser inom lotsdistrikten	45,000:—	79,646:27	34,646:27
Till grundräntor, jordskydd etc.	5,000:—	5,614:22	614:22
Till rese- och traktamentspenningar	30,000:—	77,232:80	47,232:80
Till konsumtionsartiklar	142,500:—	163,614:73	21,114:73
Till reparation och underhåll av byggnader etc.	80,000:—	200,869:—	120,869:—

Till bestridande av Sveriges bidrag till underhåll av en fyr å Kap Spartel	1,080:—	2,061:—	981:—	1,133,567:43
Härifrån avgår överskott å andra poster				— 561,497:24
				572,070:19

De överskridanden, som hava ägt rum, synas särskilt vad anslagsposterna till skrivmaterialier och expenser samt till rese- och traktamentspenningar beträffar, vara av anmärkningvärd art. Revisorerna hava därför icke kunnat underlåta att fästa riksdagens uppmärksamhet å berörda förhållanden.

§ 80.

Angående vissa nyanläggningar å Bredskärs lotsstation.

Revisorerna hava besökt lotsstationen Bredskär för att taga i betraktande lotsverkets nyanläggningar å nämnda lotsstation. I samband därmed hava revisorerna avlagt besök i Holmsund för att bese dels ett av lotsverket förhyrt magasin, dels ock en av verket förhyrd tomt därstädes.

I statsverkspropositionen till 1920 års riksdag äskades för säkerhetsanstalter för sjöfarten bl. a. ett belopp å 60,000 kronor, avsett att i samband med planerad förflyttning av lotsverkets depå i Holmsund till Bredskärs lotsplats, användas till anläggning vid berörda lotsplats, belägen 3½ latitudsminut söder om Holmsund, av en för ändamålet nödvändig brygga, förrådsbyggnad till inrymmande av lysbojar, kättingar, förankringsgods och andra effekter, planering och iordningställande av område för prickupplag, anskaffning och uppsättning av erforderliga kranar för bojarnas upptagande och sjösättning samt anläggning av transportspår mellan bryggan och förrådshuset ävensom utförande av telefonledning till Bredskär.

Ifrågavarande anslagskrav, som bifölls av 1920 års riksdag, grundades på en framställning av lotsstyrelsen, i vilken framhölls bl. a. svårigheten att i Holmsund förhyra för ändamålet lämpliga områden.

Angående frågans vidare behandling hava revisorerna från lotsstyrelsen införskaffat åtskilliga handlingar, av vilka huvudsakligen framgår följande.

Sedan riksdagen beviljat anslag till nybyggnad av magasin m. m. å Bredskär har lotsstyrelsen den 26 april 1921 uppdragit åt lotskaptenen i övre norra distriktet att undersöka möjligheten av förhyrande av plats för prick- och bojupplag med förrådslokal vid kaj i Holmsund för en tid av minst 5 år. Tillika framhölls, att härigenom skulle tillsvidare

med anordnande av bojskjul, brygga m. m. å Bredskär kunna anstå. I sammanhang med överlämnandet av kontrakt å ett sålunda förhyrt magasin framhöll lotskaptenen, att det icke vore möjligt att i magasinet upplägga bojar och remmare, varför jämväl förhyrandet av tomt för prick- och bojupplag vore erforderligt. För detta ändamål vore en erbjuden tomt i Holmsund synnerligen lämplig. Enligt lotskaptenens mening vore detta ''vida fördelaktigare än att hava upplaget å Bredskär, vare sig det gällde materielens rustning, dess ombordtagande å och lossning från lotsångaren eller statens ekonomi''. Nu föreslagna anordningar betingade, framhöll lotskaptenen, ''oberäknat anläggningskostnaden årligen endast en bråkdel av kostnaden (ränta och underhåll) för de för samma ändamål ifrågasatta anläggningarna å Bredskär.'' I ett senare yttrande anförde t. f. lotskaptenen att det utan tvivel vore för staten utomordentligt fördelaktigt att förhyra magasin och tomt i Holmsund, vilket kunde ske för en sammanlagd kostnad av 950 kronor årligen, då därigenom undvekes de för samma ändamål planerade anläggningarna å Bredskär jämte underhållskostnader för desamma.

Lotsstyrelsen beslöt, enligt en till lotskaptenen den 21 februari 1922 avlåten skrivelse, att godkänna de upprättade hyreskontrakten å magasin och tomt för en hyra av 950 kronor årligen. Hyrestiden utgjorde 10 år, räknat från och med den 1 januari 1922, men förlängdes, om ej uppsägning från någondera sidan ägde rum senast 6 månader före hyrestidens utgång.

Överfyringenjören har därefter i en den 9 januari 1924 till lotskaptenen avlåten skrivelse, med erinran dels om det anvisade anslaget å 60,000 kronor för ovannämnda nyanläggningar å Bredskär, dels om det förhyrda magasinet och tomten i Holmsund, framhållit, hurusom det syntes som om anslaget för magasinslokaler m. m. å Bredskär vore onödigt och i varje fall ej behövligt före kontraktstidens utgång. Lotsstyrelsen skulle därför till Kungl. Maj:t anmäla, att förenämnda anslag nu ej behövde disponeras, och kunde det ej heller under nuvarande statsfinansiella läge reserveras. Innan denna anmälan gjordes, begärde överfyringenjören att lotskaptenen skulle meddela, huruvida denne ansåge, att något på starka skäl fotat önskemål *för det dåvarande* förefunnes beträffande anordnandet å Bredskär av upplag eller av annan anläggning inom förenämnda anslags ram. Därjämte ifrågasatte överfyringenjören sådan förlängning av den i hyreskontrakten å magasin och tomt i Holmsund bestämda uppsägningstiden, att lotsstyrelsen kunde få tid på sig att ingå med framställning om anslag för nybyggnad ävensom för byggnadsarbetets utförande, därest kontrakten uppsades.

Lotskaptenens skrivelse till lotsstyrelsen i anledning av ovannämnda förfrågan är, så vitt angår förevarande fråga, av följande lydelse:

''Till Kungl. lotsstyrelsen.

I anledning av chefens för fyringenjörkontoret skrivelse av den 9 dennes angående sextiotusenkronorsanslaget till anordnande av brygga m. m. vid Bredskär, så får jag vördsamt meddela, att det enda önskemål, som kunde falla inom ramen av nämnda anslag vore en utvidgning och reparation av den nuvarande bryggan vid Bredskär. Vid svårare isvintrar kan det inträffa att Holmsunds hamn tillfryser så pass, att isbrytare skulle behövas för att hålla öppet — tj.-fartyget Umeå är ingen isbrytare — och då det numera torde bliva fallet att lysbojarna komma att ligga längre ute än tillförne, så vore det önskvärt att, om så skulle erfordras, lysbojarna skulle kunna kastas i land å Bredskärs brygga. Som bryggan nu är, går detta ej för sig. Jag har hört mig för med en byggmästare i Obbola och han har erbjudit sig att reparera den nuvarande bryggan samt utanför densamma nedsätta en 15 m. lång, 4 m. bred stenkista så att en T-formig brygga tillkomme med ett djup av 3,7 m. utanför. Bryggan försedd med plankgolv över allt; kostnad 4,000 kronor. På södra sidan av bryggan finge lotsarna på samma gång en utmärkt båthamn.

Angående ändring av uppsägningstiden å kontrakten med Lövö delägare skall jag fortast möjligt söka ordna till Styrelsens belåtenhet.

Umeå den 14 januari 1924. Emil Bohm.''

Sedermera har lotskaptenen meddelat lotsstyrelsen, att ägarna till det förhyrda magasinet och tomten i Holmsund medgivit den av lotsverket önskade förändringen av uppsägningstiden från 6 månader till 1½ eller 2 år.

Då de revisorerna tillhandakomna handlingarna icke innefattade något lotsstyrelsens beslut i fråga om anläggningarna vid Bredskär, hava revisorerna vid en under hand gjord förfrågan erhållit den upplysningen, att något lotsstyrelsens beslut om att anläggningarna skulle komma till stånd icke förelåge, men att anbud å arbetena å Bredskär infordrats, varefter anläggningarna utförts. Härutinnan innehåller lotsstyrelsens protokoll för den 28 mars 1924 följande:

Protokoll, hållet hos kungl. lotsstyrelsen den 28 mars 1924.

Närvarande: Herr Generallotsdirektören Hägg, herr Överfyringenjören Lundeberg, herr Byråchefen Wirström, herr t. f. Byråchefen Hillemo.

S. D. Sedan lotsstyrelsen beslutat att vid Rödkallens lotsuppassningsställe anordna en ny lotsbåthamn samt vid Bredskärs lotsuppassningsställe en ny båtbrygga och ett bojskjul, företogs till prövning med an-

ledning härav genom särskilda skrivelser från Aktiebolaget Skånska Cementgjuteriet, Aktiebolaget Kasper Höglund, Aktiebolaget Marinbetong och L. E. Hellstedt & C:o infordrade och här bilagda anbud å leverans av kasuner m. m. till Rödkallens och Bredskärs lotsuppassningsställen, och antogs det av Aktiebolaget Marinbetong avgivna anbudet att leverera 4 stycken kasuner till förstnämnda lotsuppassningsställe för 27,850 kronor och 2 stycken kasuner till sistnämnda lotsuppassningsställe för 14,900 kronor samt 10 stycken betongbalkar för 1,550 kronor, såsom varande det för lotsverket förmånligaste anbudet.

Skrivelser enligt registraturen skulle avlåtas till samtliga anbudsgivare, varjämte beslöts, dels att överfyringenjören skulle uppdraga åt fyringenjören H. Lenander att verkställa de beslutade anordningarna vid ovan angivna lotsuppassningsställen, dels ock att tjänstefartyget Vega skulle användas för transporten av kasunerna från Nyköping till arbetsplatserna, som beräknades kunna verkställas omkring den 1 juli 1924.

Kostnaderna för kasunerna skulle påföras omkostnadsstatens anslag: "Till säkerhetsanstalter för sjöfarten."

Å Bredskär har numera uppförts ett förrådsskjul av bräder med omkring 85 kvm. golvyta och en höjd vid takfoten av 3,1 meter, varjämte anlagts dels brygga och kaj, dels ett decauvillespår från kajen till skjulet. Kostnaden härför har uppgivits till 48,555 kronor. Tomtutrymme för upplag av prickar och bojar finnes icke och kan ej erhållas invid bryggan utan betydande schaktningsarbeten.

Det förhyrda magasinet i Holmsund, som ligger invid Djupviks kaj, har en golvyta av 300 kvm. och är i gott skick. Den bredvidliggande, av ett plank inhägnade tomten, som är avsedd för upplag av prickar och bojar, har en för ändamålet fullt tillräcklig storlek.

Revisorernas uttalande

Såsom av redogörelsen framgår hava såväl lotskaptenen i övre norra distriktet som t. f. lotskaptenen ansett anläggningen å Bredskär obehövlig, åtminstone så länge nu förhyrda magasin och tomt i Holmsund finge av lotsverket disponeras. Det enda arbete, som enligt lotskaptenens mening bort ifrågakomma å Bredskär, vore en förbättring av den befintliga äldre bryggan, vilket arbete beräknades kosta 4,000 kronor. Det oaktat har lotsstyrelsen, ehuru styrelsen själv synes hava funnit nyanläggningen obehövlig, och fördenskull haft för avsikt att hos Kungl. Maj:t göra anmälan härom, låtit anlägga ytterligare en brygga med kaj samt uppföra ett förrådsskjul, vilken byggnad uppenbarligen icke kan ersätta det förhyrda magasinet. Till följd av dessa åtgärder har större delen av ovannämnda anslag förbrukats. Det synes revisorerna att lotsverket genom detta förfarande ådagalagt bristande omtanke och sparsamhet med statens medel.

Det har vidare väckt revisorernas uppmärksamhet att lotsstyrelsen infordrat anbud å erforderliga kasuner av armerad betong för ifrågavarande arbete vid Bredskär ävensom för lotshamn i Kallholmen i närheten av Luleå allenast från firmor i Stockholm och Nyköping samt att kasunerna levererats i Nyköping och därifrån bogserats genom lotsverkets försorg till Bredskär, respektive Kallholmen. Härigenom torde statsverket hava åsamkats större kostnader för arbetet, än om kasunerna tillverkats vid byggnadsplatserna eller åtminstone å ort närmare dessa.

Vad i det hela angår kostnaden för ifrågavarande nyanläggningar har visserligen det för ändamålet anslagna beloppet icke till fullo förbrukats, men berörda kostnad förefaller likväl revisorerna, särskilt med tanke på vad som genom anläggningarna vunnits, mycket hög.

Vad sålunda förekommit ha revisorerna funnit vara av den anmärkningsvärda beskaffenhet, att detsamma bort bringas till riksdagens kännedom.

§ 81.

Anskaffande av nya möbler för lotsstyrelsens sessionssal.

Sedan i samband med lotsstyrelsens inflyttning i nya lokaler fråga uppstått om anskaffande av en ny möbel, omfattande bord, ordförandestol och 8 fåtöljer, för styrelsens sessionssal, infordrade styrelsen anbud å en dylik möbel enligt ritningar, utförda av arkitekten hos byggnadsstyrelsen C. O. Hallström, från A.-B. Nordiska kompaniet, Stockholm, möbelarkitektbyrån David Blomberg, Stockholm, Tranås möbelfabriksaktiebolag, Tranås, och A. Widén, Vittsjö.

Inom föreskriven tid inkommo anbud från förstnämnda tre firmor, vilka erbjödo sig utföra den ifrågasatta tillverkningen till följande priser:

Firma	Bord	Ordförandestol	Fåtöljer		Tillägg för möbelhud	Summa kr.
A.-B. Nordiska kompaniet	1,065:—	425:—	1 st.	320:—	—	4,050:—
			8 st.	2,560:—		
David Blomberg	1,300:—	295:—	1 st.	275:—	600:—	4,395:—
			8 st.	2,200:—		
Tranås möbelfabriksaktiebolag	650:—	310:—	1 st.	220:—	—	2,720:—
			8 st.	1,760:—		

Det av Tranås Möbelfabriks-A.-B. avgivna anbudet föranledde lotsstyrelsen att tillställa bolaget följande skrivelse:

"Till Tranås möbelfabriksaktiebolag.

Sedan Ni med skrivelse den 7 november 1924 insänt anbud å ny möbel för kungl. lotsstyrelsens sessionssal samt styrelsen funnit detta anbud vara anmärkningsvärt lågt, vill styrelsen, innan anbudsfrågan slutligen prövas, härigenom under hänvisning till 28 § 2 mom. e) i förordningen den 16 januari 1920 angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom anhålla, att Ni ville skyndsamt till styrelsen inkomma med närmare förklaring rörande de förhållanden, vilka föranlett Eder att bestämma priset på sätt skett.

Stockholm den 24 november 1924.

På Kungl. Lotsstyrelsens vägnar:
Arthur Wirström."

Den 27 november 1924 avlät bolaget till lotsstyrelsen följande svar:

"Kungl. Lotsstyrelsen, Stockholm.

Skrivelsen av den 24 dns. tillhanda och bemärka att styrelsen finner vårt anbudspris "anmärkningsvärt lågt" och därför önskar "närmare förklaring rörande de förhållanden, vilka föranlett oss att bestämma priset på sätt skett."

Vi finna styrelsens spörsmål något egendomligt och äro ej vana vid att våra priser bli betraktade som låga i den allmänna marknaden. De förhållanden som varit bestämmande vid prissättningen äro även i detta fall våra vanliga. Att priserna äro låga beror huvudsakligen på den mördande konkurrensen som gör att man får nöja sig med minsta möjliga existensmarginal. Det bör dessutom bemärkas, att vi beräknat använda s. k. amerikansk polering samt att möblerna levereras fritt Tranås järnvägsstation. Någon eftergift på ett solitt utförande har ej varit ifrågasatt.

Högaktningsfullt
Tranås Möbelfabriksaktiebolag.
A. Kroon."

Lotsstyrelsen remitterade det av Tranås möbelfabriks A.-B. avgivna svaret till arkitekten C. O. Hallström, vilken såsom ovan nämnts utfört ritningarna till den möbel, som skulle anskaffas. Hallström avgav sedermera följande yttrande i ärendet:

"Till Kungl. Lotsstyrelsen.

Genom Lotsstyrelsens skr. D. N:o 4050 K. anmodad yttra mig över skrivelse från Tranås Möbelfabriks A.-B., utgörande svar å en till firman ställd förfrågan rörande anbud å sessionsrumsmöbel för styrelsen ber jag vördsamt få anföra följande: Den i firmans yttrande omnämnda ytbehandlingen, s. k. amerikansk polering, kan ej godtagas för en möbel av här ifrågavarande klass. Den är för ömtålig, särskilt mot stötar av vassa föremål, och har ej heller i övrigt tillräcklig slitstyrka. På denna grund och då firmans förmåga att på ett klanderfritt sätt

fullgöra en leverans av denna krävande art ej heller i övrigt kan anses fullt dokumenterad, får jag föreslå att dess anbud förkastas, så mycket hellre, som kostnaderna för resor i och för utförande av vederbörlig kontroll i viss mån förminska fördelen av det billiga anbudet.

Sedan jag genom muntliga förhandlingar med den näst lägste anbudsgivaren, A.-B. Nordiska kompaniet, förvissat mig om att dess anbud avser ett i allo förstklassigt utförande får jag föreslå, att dess anbud antages, under förutsättning att den i anbudet förekommande reservationen för bordskivans behandling utgår, vilket vederbörande förklarat sig beredda att acceptera. Stockholm den 30 november 1924.

C. O. Hallström.''

Den 2 december 1924 företog därefter lotsstyrelsen de avgivna anbuden till prövning, därvid det lägsta, av Tranås möbelfabriks aktiebolag avgivna anbudet å 2,720 kr. avseende s. k. amerikansk polering av möblerna, uteslöts från den slutliga prövningen av anledning, som i 28 § 2 mom. e i upphandlingsförordningen den 16 januari 1920 förmäles, varefter det näst lägsta, av aktiebolaget Nordiska kompaniet avgivna anbudet å 4,050 kr. antogs såsom för styrelsen fördelaktigast.

Den av lotsstyrelsen åberopade föreskriften stadgar att på vederbörande myndighet skall bero, huruvida anbud må ifrågakomma vid den slutliga prövningen: om det begärda priset står i sådant missförhållandet till godset eller arbetet, att av priset ensamt att döma ett nöjaktigt fullgörande av avtalet icke kan påräknas och anbudsgivaren icke är särskilt känd för pålitlighet eller orsaken till det låga priset icke på tillfredsställande sätt förklaras.

Revisorernas uttalande.

Det har väckt revisorernas uppmärksamhet att lotsstyrelsen icke funnit anledning att inleda närmare underhandlingar med den lägsta anbudsgivaren, på sätt som skett ifråga om den firma, till vilken leveransen sedermera överlämnats. Ett sådant förfarande skulle enligt revisorernas mening stått i bättre överensstämmelse med innebörden av gällande upphandlingsföreskrifter. Lotsstyrelsens tillvägagångssätt i förevarande fall synes revisorerna vittna om bristande uppfattning om vad som i affärsmässiga uppgörelser är tillbörligt och jämväl innebära ett eftersättande av statsverkets intressen.

§ 82.

Ersättning för visst för lotsstyrelsens räkning utfört arkitektarbete.

För lotsstyrelsens räkning har under budgetåret 1924—1925 anskaffats dels en möbel för styrelsens sessionssal, dels ock en möbel för generallotsdirektörens tjänsterum. Ritningarna till ifrågavarande möbler hava utförts av arkitekten i byggnadsstyrelsen C. O. Hallström. Beträffande förstnämnda möbel har, såsom i föregående paragraf närmare angivits, infordrats anbud från fyra olika firmor, varefter ett av A.-B. Nordiska Kompaniet avgivet anbud å 4,050 kronor blivit av sty-

relsen antaget. Möbeln till generallotsdirektörens tjänsterum har utförts hos A.-B. Gustav Flinta, Hedemora, och entreprenadsumman omfattar ett belopp av 2,748 kronor enligt ingivet anbud. Emellertid har vid utförandet av sistnämnda möbel tillkommit kostnader uppgående till ett belopp av 343 kronor, beroende på att arkitekten ansett nödvändigt vidtaga vissa förändringar å möblerna, vilka icke angivits i de ursprungliga ritningarna.

Såsom ersättning för arbetet med utförandet av möbelritningarna till ifrågavarande tvenne rum, ävensom för konsultation vid val av armatur, gardiner, mattor m. m. i lotsstyrelsen har arkitekten debiterat en ersättning av 1,881 kronor, vilken beräknats efter 25 % på kostnaderna för möbelanskaffningen. Vidare har till arkitekten utbetalts ersättning för företagna resor i och för kontroll vid möblernas utförande med tillhopa 117 kronor 30 öre. Sistnämnda ersättning har av lotsstyrelsen utbetalts från anslaget för rese -och traktamentskostnader, medan den arkitekten i övrigt tillerkända ersättningen, liksom anskaffningskostnaderna för möblerna, bestritts av den i lots- och fyrinrättningens stat ingående anslagsposten till skrivmaterialier och expenser.

Enligt vad revisorerna erfarit har inom riksräkenskapsverket anmärkning gjorts å ifrågavarande, arkitekten Hallström tillerkända ersättningar, varvid gjorts gällande, att möblering av ifrågavarande rum bort kunna försiggå utan anlitande av särskild sakkunnig och att alltså ifrågavarande belopp, tillhopa 1,998 kronor 30 öre, såsom obehörigen utgivet skulle till statsverket återbäras. Med anledning av anmärkningen har förklaring avgivits av generallotsdirektören och byråchefen i lotsstyrelsen A. Wirström, vilka äro ansvariga för ifrågavarande utbetalningar.

Förklaringen är av följande lydelse:

"Enligt nådigt brev till byggnadsstyrelsen den 9 maj 1924 godkände Kungl. Maj:t en av byggnadsstyrelsen framlagd plan till användning av lokalerna i den södra av riksbankens förra byggnader vid Järntorget och Skeppsbron i Stockholm. Lotsstyrelsen, som under mars månad 1925 inflyttat i de sålunda upplåtna lokalerna, har uti dessa erhållit väsentligt ökat utrymme, vilket sedan länge ansetts erforderligt. För möbleringen av sina nya lokaler har emellertid lotsstyrelsen ej — dock med obetydliga undantag — anskaffat nya möbler i vidare mån än för styrelsens sessionsrum och för generallotsdirektörens tjänsterum. Vid övervägande av huru man skulle gå fram vid möbelanskaffningen för dessa båda rum, fann man lämpligast med hänsyn såväl till de krav ur arkitektonisk som konstnärlig synpunkt som särskilt sessionsrummet ställde, som ock till önskemålet att få en konkurrens till stånd på enhetliga villkor — att anlita arkitekt för uppgörande av förslagsritningar. Något hinder för ett sådant tillvägagångssätt troddes ej föreligga, då, efter vad från byggnadsstyrelsen inhämtades, arkitekt mot särskild

ersättning i liknande fall tidigare vid flera tillfällen anlitats av statsverket. Vid numera hos byggnadsstyrelsen framställd förfrågan har meddelats, att, utan att anmärkning däremot framställts, arkitekt mot ersättning i varje särskilt fall anlitats vid möblering av bland annat följande lokaler, nämligen:

patent- och registreringsverket (professor Östberg),
skogshögskolan (professor Lindholm),
landsstatshuset i Luleå (arkitekt Falkenberg),
Västerås slott, landshövdingens tjänsterum (stadsarkitekten Hahr),
tekniska högskolan (professor Lallerstedt).

Genom att anbud infordrats å nu ifrågavarande möbler från ett flertal firmor hava säkerligen kostnaderna för möblerna nedbragts till det minsta möjliga. Givet är att, därest lotsstyrelsen, utan att arkitekt förut anlitats, beställt liknande möbler hos någon för ett arbete av detta slag kvalificerad firma, kostnaderna för möblerna skulle hava ställt sig betydligt högre än som nu är fallet, den utbetalning, mot vilken anmärkning nu gjorts, inberäknad. Vid en dylik beställning skulle emellertid kostnaden för arkitektbiträde ej hava kommit till synes å utställda räkningar, utan priset å möblerna innefattat jämväl ersättning för dylikt biträde.

I detta sammanhang hava vi ansett oss böra framhålla, att det av lotsstyrelsen nu till större delen disponerade gamla bankhuset genom byggnadsstyrelsens intresserade åtgöranden i huvudsak återställts i sitt ursprungliga skick. Det har då icke varit lämpligt, att vid den oundgängligen erforderliga nyanskaffningen av möbler, vilka böra fylla sitt ändamål under långliga tider, verkställa upphandling utan anlitande av sakkunnig hjälp. Inom lotsstyrelsen har man i allt fall icke velat påtaga sig ansvaret för att verkställa denna nyanskaffning utan sakkunnigt biträde. Härvid vilja vi icke underlåta meddela, att byggnadsstyrelsen, enligt vad vi inhämtat, utbetalat särskild ersättning till Hallström för handhavande av den konstnärliga ledningen vid iordningställandet av lotsstyrelsens nya lokaler.''

Riksräkenskapsverket har ännu icke fattat slutligt beslut i anledning av den gjorda anmärkningen.

Revisorernas uttalande.

Utan att ingå på frågan om lotsstyrelsens befogenhet att i detta fall anlita särskild sakkunnig för ordnande av ifrågavarande möbelanskaffning vilja revisorerna såsom sin mening framhålla, att det arvode, som av Hallström begärts och blivit honom tillerkänt, måste anses mycket högt. Genom att arvodet tillmätts med hänsyn till det belopp, möblerna kostat att anskaffa, synes arkitekten icke hava haft intresse av att hålla anskaffningskostnaderna nere. Revisorerna hava också i föregående paragraf gjort anmärkning på lotsstyrelsens förfarande att ifråga om möbelleveransen till sessionsrummet utesluta den lägsta anbudsgivaren. Lotsstyrelsens beslut i denna fråga har, såsom av revisorernas uttalande i nämnda sammanhang framgår, fattats på tillstyrkan av arkitekten Hallström.

På sätt av nyssnämnda paragraf framgår, har Hallström såsom ett av skälen för uteslutande av det lägsta anbudet åberopat, att kostnaderna för resor i och för utförande av vederbörlig kontroll i viss mån förminskade fördelen av det billiga anbudet. Revisorerna finna det egendomligt, att Hallström icke under sådana förhållanden, då han tillstyrkt antagandet av det av A.-B. Nordiska Kompaniet avgivna högre anbudet påpekat, att även detta anbuds antagande skulle medföra resekostnader för kontroll av tillverkningen.

Vad sålunda förekommit, hava revisorerna funnit vara av en så anmärkningsvärd beskaffenhet, att det borde bringas till riksdagens kännedom.

§ 83.

Kommissionären hos patent- och registreringsverket.

Revisorerna hava från ett flertal ämbetsverk, bland dem patent- och registreringsverket, införskaffat uppgifter å summan av de arvoden, som de hos ämbetsverken anställda kommissionärerna i sådan egenskap uppburit under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925.

Patent- och registreringsverket har meddelat att dess kommissionär för aktiebolagsregistreringen uppgivit, att han under nämnda tid uppburit sammanlagt omkring 13,100 kronor. Av det uppburna ersättningsbeloppet hade emellertid 3,725 kronor åtgått till postpapper och avlönande av erforderligt biträde. Patent- och registreringsverket har i samband med meddelandet av berörda uppgift framhållit att nämnda kommissionär icke har någon annan inkomst av statstjänst än ett årligt arvode i ämbetsverket av 500 kronor.

Revisorerna, som ansett sig böra taga del av de utav ifrågavarande kommissionär förda diarierna, hava funnit att han förutom ersättning enligt de i gällande kommissionärskungörelse angivna grunderna tillgodofört sig särskild ersättning för granskning och bevakning av handlingar med belopp varierande alltefter uppdragens omfattning mellan 5 och 100 kronor. Sistnämnda del av hans verksamhet sammanhänger otvivelaktigt med vederbörandes ställning såsom kommissionär i patent- och registreringsverket och inkomsten härav tillfaller honom i denna egenskap. Revisorerna hava gjort en approximativ beräkning av berörda inkomst, vilken uppgår för exempelvis mars månad 1925 till minst 3,250 kronor. För helt år torde inkomsten kunna uppskattas till åtminstone 40,000 kronor. Lägges härtill det av kommissionären själv uppgivna, enligt de i kommissionärskungörelsen angivna grunderna utgående ersättningsbeloppet, efter avdrag för vissa omkostnader eller 9,375 kronor, torde det sammanlagda arvodesbelopp, som tillfaller kommissionären i patent- och registreringsverket, kunna beräknas uppgå till omkring 50,000 kronor årligen.

Granskningen av kommissionärens diarier har givit revisorerna den bestämda uppfattningen att de ersättningsbelopp, som av honom debiterats, i åtskilliga hänseenden måste anses oskäligt höga. Det förefaller revisorerna anmärkningsvärt att patent- och registreringsverket, vilket icke torde få anses hava saknat kännedom om de av kommissionären tillämpade grunderna för arvodesdebiteringarna, icke vidtagit några åtgärder för rättande av ifrågavarande missförhållanden.

I övrigt få revisorerna hänvisa till det av dem under § 35 gjorda allmänna uttalandet angående kommissionärsinstitutionen.

Statens affärsverksamhet.

Postverket.

§ 84.

Bangårdspostkontoret i Stockholm.

Revisorerna hava besökt den anläggning av ett bangårdspostkontor, som är under uppförande vid Centralstationen i Stockholm.

Anläggningen utföres i samband med pågående ombyggnad av Centralstationen.

Byggnaden kommer att, förutom källarvåning, innehålla bottenvåning och två övervåningar. Anläggandet av ifrågavarande postkontor avser att minska behovet av transporter mellan järnvägen och Centralpostkontoret. I omedelbar anslutning till själva byggnaden och delvis innesluten i denna skall anläggas en postbangård med särskilda anordningar för avgående postkupéers lastning, innan de inkopplas i tågsätten, samt för lossning av paket och transitopost från ankommande postkupéer.

Kostnaden för anläggningen beräknas komma att uppgå till det därför av riksdagen anvisade beloppet 674,000 kronor.

Besöket har icke givit anledning till erinran från revisorernas sida.

§ 85.

Centralposthuset i Göteborg.

Revisorerna hava besökt det nya centralposthuset i Göteborg.

Totalkostnaden för byggnaden, vars sammanlagda golvyta uppgår till omkring 21,800 kvadratmeter, utgör 8,501,100 kronor, varav 711,304 kronor 31 öre för inköp av tomten.

I februari 1925 inflyttade västra distriktets postdirektion i byggnaden och den 1 juni 1925 var byggnaden färdig att emottaga centralpostkontoret.

De lokaler i posthuset, som icke inreddes för postverkets egna behov eller utgjorde för hela byggnaden gemensamma utrymmen, voro avsedda att uthyras. Av nämnda lokaler, upptagande en sammanlagd golvyta av omkring 9,100 kvadratmeter, äro alla uthyrda med undantag av tre särskilda lokaler på tillhopa 770 kvadratmeter. De flesta hyresgästerna inflyttade redan den 1 oktober 1924.

För närvarande beräknas hyrorna till 232,500 kronor. Härav utgöras 41,100 kronor av sådana hyressummor, i vilka jämväl ingår ersättning för värme. Övriga hyresgäster betala jämte hyra vederbörlig andel i postverkets totalkostnad för byggnadens uppvärmning och förseende med varmvatten.

Riksdagens år 1922 församlade revisorer, som besökte det då under byggnad varande posthuset, anförde i sin berättelse bl. a., att med beräkning av 7 procent å anläggningskapitalet de årliga kostnaderna för centralposthuset komme att uppgå till cirka 600,000 kronor, samt att det syntes antagligt, att enär en då beräknad hyresinkomst av 350,000 kronor förefölle osannolik, hyreskostnaden för postlokalerna icke komme att understiga 300,000 kronor. Även med hänsyn till den i utsikt ställda minskningen av driftskostnaderna höllo revisorerna före, att en så avsevärd stegring av utgifterna, vartill komme förhöjda uppvärmnings-, belysnings- och andra kostnader, icke kunde anses vara av trafikbehovet påkallad.

Revisorernas uttalande.

Av nu föreliggande uppgifter framgår, såsom nämnts, att hyresinkomsten beräknas till 232,500 kr., därvid dock i fråga om vissa lokaler ingår jämväl ersättning för värme. Om de ännu disponibla delvis oinredda lokalerna om sammanlagt 770 kvadratmeter komma att inbringa i runt tal 25,000 kronor, skulle hyresinkomsten med avdrag av förutnämnda värmekostnad uppgå till i runt tal 255,000 kronor. Då den årliga kostnaden för centralposthuset kan uppskattas till 600,000 kronor, blir hyresbeloppet för postkontorets lokaler omkring 345,000 kronor.

§ 86.

Postkontoret i Södertälje.

Revisorerna hava avlagt besök å postkontoret i Södertälje.

Postkontoret är inrymt i en enskild person tillhörig fastighet. Enligt gällande kontrakt, vilket utlöper den 1 oktober 1927, betalas för lokalerna en årlig hyra av 6,500 kronor, vari ingår ersättning för värme. Den tomt, som jämlikt beslut av 1925 års riksdag i Södertälje inköpts för telegrafverkets räkning, och varom närmare förmäles under § 93, är vald med tanke på att även kunna tillgodose postverkets framtida lokalbehov.

Besöket har icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 87.

Postkontoret i Västerås.

Revisorerna hava avlagt besök å postkontoret i Västerås.

Lokaler för postkontoret äro förhyrda i telegrafverkets fastighet mot en hyra av 7,800 kronor för år. Postkontoret är huvudsakligen förlagt till bottenvåningen. Paketpostexpeditionen inrymmes emellertid i källarvåningen med direkt ingång för trafikanterna från gatan. In- och utforsling av paketposten äger rum från gårdssidan genom en mindre förstuga och en till paketpostexpeditionen ledande smal trappa. Förbindelse mellan paketpostexpeditionen och postkontorets övriga lokaler finnes genom nämnda trappa och förstuga samt en övre halvtrappa.

Revisorernas uttalande.

Såväl nämnda förbindelse som i synnerhet anordningen för paketpostens in- och utforsling synes mindre tillfredsställande. Genom uppförande av vindfång och anordnande av en tillräckligt bred trappa direkt från gårdsplanen till paketpostexpeditionen ävensom inrättande av en direkt trappförbindelse mellan nämnda expedition och postkontoret, torde en ändamålsenlig anordning kunna vinnas.

§ 88.

Postkontoret i Halmstad.

Revisorerna hava besökt postkontoret i Halmstad.

Postkontoret är inrymt i förhyrd lokal i riksbankens hus. En del av kontorets utrymmen synas med hänsyn till rörelsens omfattning otillräckliga. Enligt till revisorerna lämnad uppgift har ifrågasatts en utvidgning av lokalerna på så sätt, att, sedan telegrafstationen förflyttats till nya telegrafstationsbyggnaden, riksbankens avdelningskontor skulle förläggas till våningen en trappa upp och hela bottenvåningen upplåtas för postverkets räkning.

Besöket har i övrigt icke föranlett någon erinran från revisorernas sida.

§ 89.

Postkontoret i Vetlanda.

Revisorerna hava besökt den postverket tillhöriga fastigheten nr 112 b i kvarteret Lejonet i Vetlanda.

Fastigheten inköptes av postverket år 1919 och tillträddes f. o. m. år 1920. Köpesumman utgjorde 70,000 kronor och utgick av ett för år 1920 anvisat reservationsanslag å 200,000 kronor för inköp av fastigheter för postverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kunde uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut.

De å fastigheten befintliga byggnaderna äro av trä. Huvudbyggnadens bottenvåning upptages av postkontoret. Bostadslägenheter i övre våningen och å vinden samt kontors- och lagerlokaler i en flygelbyggnad å gården uthyras för tillhopa 2,050 kronor om året.

Postverkets underhållskostnader för fastigheten hava under de gångna åren uppgått till sammanlagt omkring 18,600 kronor. Häri ingå jämväl vissa utgifter för inredningen av postkontoret.

Revisorernas uttalande.

Med beräkning av skälig ränta å det hittills i fastigheten nedlagda kapitalet och med avdrag av inflytande hyresbelopp uppgår den årliga hyreskostnaden för postverkets egna lokaler till omkring 5,000 kronor, motsvarande omkring 1,000 kronor per rum, vilken kostnad synes revisorerna synnerligen hög.

Såsom en allvarlig brist i anordningarna vid postkontoret bör anmärkas, att intet kassavalv finnes utan endast två fristående kassaskåp.

§ 90.

Postkontoret i Vimmerby.

Revisorerna hava besökt postkontoret i Vimmerby.

Postkontoret är inrymt i förhyrda lokaler. Årshyran, som enligt uppgift utgör 1,200 kronor, lärer komma att höjas, sedan en ifrågasatt tillbyggnad för beredande av bättre utrymme åt kontoret utförts.

Besöket har icke givit anledning till erinran från revisorernas sida.

§ 91.

Återförsäkring av inrikes värdeförsändelser.

Revisorerna hava funnit anledning till behandling ånyo upptaga frågan om återförsäkring hos enskilda försäkringsbolag av inrikes värdeförsändelser, varom riksdagens revisorer förut uttalat sig i sin år 1910 avgivna berättelse.

Enligt då gällande, i allmänna poststadgan intagna bestämmelser var beträffande *inrikes assurerad* försändelse stadgat förbud mot att å försändelsen angiva högre belopp än i försändelsen inneslutits, ävensom lägre belopp än det verkliga. Dessutom gällde förbud mot att i *rekommenderat* brev innesluta högre belopp än 500 kronor. Förbuden kompletterades med vissa kontrollbestämmelser.

Då 1910 års revisorer inhämtat, att vissa försäkringsbolag meddelade försäkring i fråga om assurerade försändelser å skillnaden mellan å försändelserna angivna och i desamma i verkligheten inneslutna värden samt i fråga om rekommenderade försändelser å i dessa inneslutna belopp, allt mot premier, som på grund av den ringa risk bolagen löpte understege de för postverkets assuransrörelse fastställda avgifterna, fäste revisorerna i sin ovannämnda berättelse uppmärksamheten på ifrågavarande förhållande, under hemställan att lämpliga åtgärder måtte vidtagas i syfte att statsverkets intressen bleve på ett effektivt sätt tillvaratagna.

I sitt utlåtande över revisorernas uttalande framhöll generalpoststyrelsen, bland annat, att det syntes styrelsen, som om statsverkets intressen i förevarande hänseende knappast kunde på ett effektivt sätt till-

varatagas annat än genom åtgärder, riktade direkt mot de enskilda försäkringsinrättningarna. Styrelsen tillade emellertid, att frågan om införande av ett assuransmonopol för postverket krävde en mera ingående utredning ej blott ur postal synpunkt utan även i åtskilliga andra hänseenden.

På begäran av 1911 års riksdag anbefalldes sedermera generalpoststyrelsen att inkomma med utredning dels i vad mån de i poststadgan förekommande bestämmelserna angående försäkring av värdeförsändelser borde omarbetas i syfte att för allmänheten bereda större frihet vid och ökad möjlighet till sådan försäkring, dels ock huruvida och i vilken mån inom landet verksamma enskilda försäkringsinrättningar borde betagas rätten att meddela försäkring å postförsändelser.

Generalpoststyrelsen begärde uttalande i ämnet från försäkringsinspektionen, som i ett den 15 juni 1915 avgivet yttrande förordade icke en monopolisering utan sådan reform av postverkets värdepostförsäkring, att denna bleve minst lika fördelaktig som de enskilda bolagens. En sådan reform borde enligt inspektionens förmenande i främsta rummet avse assuransavgifterna samt förbindas med ett upphävande av förbudet mot att å försändelserna angiva lägre värde än det verkliga. För egen del avgav generalpoststyrelsen den 27 februari 1917 utlåtande i ärendet. Styrelsen uttalade därvid, att ett förbud mot den enskilda försäkringen icke borde ifrågasättas. Någon förändring av assuransavgifterna ansåg sig styrelsen ej heller kunna föreslå, då de enskilda försäkringsbolagen under alla förhållanden skulle kunna sätta sina assuransavgifter lägre än postverkets, vartill komme att tidsförhållandena icke lämpade sig för sänkning av postavgifter.

Kungl. Maj:t förelade därefter frågan för 1918 års riksdag. I överensstämmelse med den av riksdagen bifallna propositionen upphävdes från och med den 1 juli 1918 förbudet att å inrikes assurerade försändelser angiva lägre värde än det verkliga, ävensom de av sagda förbud föranledda kontrollbestämmelserna.

I detta sammanhang torde vidare böra omnämnas, att genom beslut den 8 april 1925 även förbudet att i rekommenderat brev innesluta högre belopp än 500 kronor upphävts. Anledningen härtill torde hava varit, att det ansetts oegentligt att uttryckligen medgiva ett så högt värde samtidigt som ersättning för ett förkommet rekommenderat brev enligt allmänna poststadgan utgår med endast 36 kronor.

Vad den internationella postutväxlingen angår, har vid senaste världspostkongress (i Stockholm 1924) genom tillägg till vederbörande postavtal ytterligare fastslagits, vad redan förut gällde, nämligen att dylika värdeförsändelser få assureras till lägre belopp än försändelserna verkligen innehålla.

Då innevarande års revisorer hade skäl antaga, att försäkring av värdepostförsändelser hos enskilda försäkringsbolag ägde rum i mycket stor omfattning, hava revisorerna från generalpoststyrelsen införskaffat närmare uppgifter härom. Dessa uppgifter hava givit vid handen, att upphävandet av förbudet mot postbefordran av försändelser, å vilka värdet angivits lägre än det verkliga, medfört en synnerligen stark ökning av de enskilda försäkringsbolagens premieinkomster för värdebrevsförsäkring.

Enligt tillgängliga siffror hava ifrågavarande premieinkomster för nedanstående år uppgått till följande belopp:

	Premieinkomst i kronor:	
År	För inrikes försändelser:	För försändelser till utlandet:
1911	1,310	26,453
1912	1,589	27,214
1913	1,570	25,973
1914	1,252	53,674
1924	194,424	34,056

Det torde böra tilläggas, att de i enskilda bolag försäkrade inrikes försändelserna år 1924 representerade en försäkringssumma av sammanlagt 1,690,000,000 kronor.

Reassuransrörelsen bedrives av fem svenska bolag, av vilka för år 1924 ett ensamt torde meddelat försäkring å omkring 2/3 av hela försäkringssumman.

Till jämförelse torde böra anföras följande siffror rörande postverkets inrikes assuransrörelse åren 1914 och 1924:

År	Antal försändelser	Assurerat belopp kronor	Postverkets inkomster (approximativt beräknade i kronor)
1914	895,000	1,525,000,000	610,000
1924	965,000	1,060,571,000	625,000

Att de ingående skyddsåtgärder, varmed postverket omgärdat värdeposttrafiken, i stort sett visat sig vara betryggande, framgår därav att postverket under åren 1920—1924 för förkomna, förstörda eller falskeligen utkvitterade assurerade försändelser utbetalat endast respektive 39,000, 18,000, 9,000, 4,000 och 9,684 kronor. Av detta säkerhetstillstånd, som postverket med betydande kostnader upprätthåller, kunna de enskilda försäkringsbolagen vid bestämmande av sina riskpremier utan vidare draga fördel. Postverket har däremot vid bestämmande av sina assuransavgifter att taga hänsyn till såväl ovannämnda riskkostnader som verkets allmänna arbetskostnader.

Huru de enskilda försäkringsbolagens premier för olika belopp ställa sig i förhållande till postverkets nuvarande assuransavgifter framgår av följande sammanställning:

Belopp kronor	Postverkets assuransavgifter kronor	Försäkringsbolagens premier kronor
500	—:30	—:12
1,000	—:50	—:12
5,000	1:30	—:60
25,000	5:30	3:—
50,000	10:30	6:—
75,000	15:30	9:—
100,000	20:30	12:—
1,000,000	110:30	100:—

Revisorernas uttalande.

Med hänsyn till vad som vid förestående undersökning framkommit rörande den omfattning, i vilken genom postverkets försorg befordrade värdeförsändelser för närvarande försäkras hos enskilda försäkringsbolag, anse revisorerna nödigt, att åtgärder vidtagas i syfte att assurering av dylika försändelser måtte i största möjliga omfattning ske hos postverket till försändelsernas fulla värde. För att nå detta mål synes en sänkning av gällande assuransavgifter ofrånkomlig. Därjämte torde emellertid böra tagas under övervägande, huruvida en uppdelning av assuransavgifterna i dels en för samtliga värdeförsändelser gemensam expeditionsavgift, dels ock en särskild riskavgift i förhållande till assuransbeloppet, lämpligen må kunna komma till användning i fråga om den inrikes värdeposttrafiken, på samma sätt som nu är fallet beträffande den internationella postutväxlingen.

Efter vad revisorerna under hand inhämtat äro berörda frågor för närvarande föremål för särskild uppmärksamhet inom generalpoststyrelsen. Revisorerna anse det angeläget, att utredning i ämnet snarast verkställes.

Telegrafverket.

§ 92.

Telegrafverkets lokaler i centralposthuset i Göteborg.

Revisorerna hava besökt de av telegrafverket disponerade lokalerna i centralposthuset i Göteborg.

Ifrågavarande lokaler, som tagits i anspråk för en lokal telegraf- och telefonstation, omfatta i bottenvåningen ett rum för allmänheten med telefonhytter och ett telegrafapparatrum samt i en övervåning telefon-

sal jämte erforderliga andra utrymmen. Årshyran uppgår till 25,100 kronor, vilket belopp med hänsyn till lokalernas antal och storlek måste anses avsevärt.

§ 93.

Telegrafstationen i Södertälje.

Revisorerna hava avlagt besök å telegrafstationen i Södertälje.

Telegraf- och telefonstationerna äro inrymda i två skilda fastigheter, i vilka lokaler för dem förhyras. I telefonstationens lokaler var tidigare aktiebolaget Stockholms-telefons station inrymd. Hyrorna för lokalerna utgöra respektive 1,450 och 1,600 kronor för år.

Sedan 1925 års riksdag medgivit, att av vissa besparade anslagsmedel för telegrafverket ett belopp av 23,000 kronor finge användas för inköp för verkets räkning av tomten nr 3 i kvarteret Granen i Södertälje, har nämnda tomt inköpts och av telegrafverket tillträtts den 1 oktober 1925. Medel för tomtens bebyggande hava ännu icke av telegrafverket äskats.

Besöket har icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 94.

Telegrafverkets station i Dalarö.

Revisorerna hava besökt telegrafverkets station i Dalarö.

Gemensamma lokaler för telegraf- och telefonstationerna äro inrymda i en telegrafverket tillhörig fastighet. I denna uthyras dessutom lokal för poststation samt bostadslägenhet för telegrafkommissarien. För att bättre kunna tillgodose ifrågavarande olika ändamål har fastigheten, som är bokförd till ett värde av 10,000 kronor, under år 1923 undergått ändrings- och reparationsarbeten för en kostnad av sammanlagt 7,998 kronor. Hyrorna utgöra för poststationen 600 kronor och för bostadslägenheten 400 kronor för år.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 95.

Telegrafverkets station i Nyköping.

Revisorerna hava avlagt besök å telegrafverkets station i Nyköping.

För stationen förhyras lokaler i riksbankens fastighet mot en årlig hyra av 2,700 kronor. Enligt från telegrafstyrelsen meddelade uppgifter gjordes på grund av det knappa utrymmet, särskilt för telefonstationen, redan år 1919 en utredning för ordnande av lokalfrågan genom påbyggnad av fastigheten eller genom nybyggnad för telegrafverkets räkning. År 1920 förelåg hos telegrafstyrelsen ett förslag om inköp av en fastighet, vilket emellertid under då rådande förhållanden icke ledde till något resultat. På senare tider hava undersökningarna angående möjligheten att hava lokalerna kvar i riksbankshuset och där

erhålla erforderligt utrymme för telefonstationen återupptagits. Enligt den uppgjorda planen skulle till en början den av riksbankens vaktmästare innehavda lägenheten i huset tagas i anspråk för utvidgning av telegrafverkets lokaler och vaktmästaren erhålla bostad i en annan del av fastigheten. Härom pågå för närvarande förhandlingar.

Revisorernas uttalande

Revisorerna, som vid sitt besök iakttogo, att utrymmet i den nuvarande telefonsalen är otillräckligt, finna den senast ifrågasatta anordningen till vinnande av erforderligt utrymme ändamålsenlig.

§ 96.

Telegrafstationen i Vetlanda.

Revisorerna hava besökt telegrafstationen i Vetlanda.

Telegrafverket förhyr övre våningen i en Smålands enskilda bank tillhörig fastighet för en hyra av 1,000 kronor, inklusive värme. En del av våningen, två rum och kök, har av telegrafverket uthyrts till den kvinnliga telegrafkommissarien, som betalar en hyra av 515 kronor för år. Telegrafstationens lokaler, tre rum, betinga alltså en årshyra av 485 kronor, inklusive värme.

Besöket har icke givit anledning till erinran från revisorernas sida.

§ 97.

Telefonstationen i Vimmerby.

Revisorerna hava besökt telefonstationen i Vimmerby.

Telefonstationen är inrättad i en förhyrd lägenhet om två rum i övre våningen i en enskild fastighet. Hyran utgår med 600 kronor för år.

Revisorernas uttalande.

Den för telefonstationen använda lokalen syntes revisorerna otillfredsställande.

Enligt tillgängliga statistiska uppgifter för år 1925 har Vimmerby stad 3,083 invånare och Vimmerby landskommun 2,194 invånare. Staden, där järnvägar från fyra håll sammanlöpa, utgör affärscentrum i en folkrik bygd och har fyra bankkontor. Det oaktat finnes därstädes ingen telegrafstation. Sådan station finnes däremot i stationssamhället Hultsfred, under vilken telefonstationen i Vimmerby lyder.

Rörelsen vid Vimmerby och Hultsfreds telefonstationer under år 1924 framgår av följande uppgifter:

	Vimmerby	Hultsfred
antal rikstelefonister	3	7
„ lokaltelefonister	3	2
„ abonnenter	219	96
„ apparater	261	121
„ lokal-, lands- och avgiftsfria rikssamtal	213,000	95,000
debiterade avgifter kr.	49,375	25,895

Telegram till och från Vimmerby befordras telefonledes emellan nämnda stad och Hultsfred. Då telefonstationen i Vimmerby hålles

öppen till kl. 11 e. m. och i Hultsfred till kl. 9 e. m., kunna efter sistnämnda tid endast lokala samtal utväxlas i Vimmerby.

Enligt revisorernas mening synas starka skäl tala för inrättandet av telegrafstation i Vimmerby.

§ 98.

Telegrafstationen i Hultsfred.

Revisorerna hava besökt telegrafstationen i Hultsfred.

Stationen är inrymd i en i enskild fastighet förhyrd lokal. Hyran utgår för närvarande med 500 kronor årligen.

Revisorerna, som under § 97 lämnat vissa uppgifter beträffande ifrågavarande telegrafstation, hava funnit det där avlagda besöket icke föranleda särskilt uttalande.

§ 99.

Telegrafstationen i Halmstad.

Revisorerna hava besökt telegrafstationen i Halmstad.

Telegrafstationen förhyr lokaler i riksbankshuset, men kommer under år 1926 att förflyttas till den av telegrafverket uppförda nybyggnaden, varom revisorerna närmare uttalat sig under § 100. Under nämnda § hava revisorerna jämväl lämnat vissa uppgifter angående här berörda lokaler.

Besöket har icke givit anledning till erinran.

§ 100.

Nybyggnad för telegrafstationen i Halmstad.

Revisorerna hava besökt den nyuppförda telegrafstationsbyggnaden i Halmstad.

Av anslaget för inköp av fastigheter, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, hade telegrafstyrelsen år 1919 utverkat sig Kungl. Maj:ts bemyndigande att för ifrågasatt telegrafstationsbyggnad i Halmstad förvärva vissa tomtandelar för en kostnad av tillhopa 100,000 kronor.

1923 års riksdag medgav, att för uppförande av en telegrafstationsbyggnad å telegrafverket tillhörig tomt i Halmstad, för en beräknad kostnad av 412,000 kronor, finge användas odisponerad del eller 200,000 kronor av det utav riksdagen å tilläggsstat för år 1920 för uppförande av arbetarebostäder å telegrafverket tillhöriga fastigheter i Nynäshamns köping anvisade reservationsanslaget av 500,000 kronor. Därefter har Kungl. Maj:t bemyndigat telegrafstyrelsen, bl. a. att i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten A. Johansson uppgjorda ritningar för en kostnad av högst 400,000 kronor låta uppföra ifrågavarande stationsbyggnad. Sedermera medgav 1924 års riksdag, att av besparade anslagsmedel för telegrafverket finge för slutförande av nämnda arbete användas ett belopp av 165,000 kronor.

Byggnadsarbetet, som påbörjades år 1923, utfördes till en början på entreprenad. Sedan huvudentreprenören i januari 1925 enligt uppgift gjort konkurs har telegrafstyrelsen utan anlitande av entreprenör fortsatt arbetet, därvid förutvarande kontrollanten tjänstgjort såsom byggmästare. Arbetet var vid revisorernas besök i det närmaste slutfört. Kostnaden har uppgått till omkring 345,000 kronor.

Det nya stationshuset, som är uppfört av tegel och försett med en tornbyggnad, inrymmer i källarvåningen montörsrum, kabelrum, förråd, kolkällare och pannrum ävensom andra källarutrymmen. Bottenvåningen inrymmer bl. a. telegramexpedition, rum för allmänheten med telefonhytter, rum för stationsföreståndaren, kassaexpedition och biträden, linjemästare, telegrambud, kapprum och frukostrum m. m., ävensom ett rum med tambur, som torde avses för uthyrning. Våningen 1 trappa upp inrymmer lokaler för reläer och korskoppling, arbetsrum m. m., reservrum, bostad om två rum och kök för vaktmästaren samt upptager i övrigt korridor, tambur och kapprum för telefonstationens personal jämte toalettrum. Våningen 2 trappor upp inrymmer telefonstationens apparatsal, två förrum och två andra rum samt mindre vindsutrymmen. Slutligen finnes vind. I gårdsbyggnaden har beretts utrymme för bl. a. garage m. m. I flertalet lokaler har dekorativ målning utförts å väggar och tak.

Revisorernas uttalande.

Med hänsyn till byggnadens storlek och utförande i övrigt kan enligt revisorernas mening i och för sig ingen erinran göras mot kostnaden. Emellertid synes den nya byggnaden hava erhållit en omfattning, som icke tillnärmelsevis är betingad av stationens nuvarande lokalbehov. Stationen är för närvarande inrymd i våningen en trappa upp i riksbankens hus. Denna lokal är i vissa avseenden och särskilt beträffande telefonsalen icke tillräckligt rymlig. I nya stationsbyggnaden blir utrymmet omkring fyra gånger större. Den ojämförligt största ökningen upptages av trappor, korridorer, tamburer, kapprum och toalettrum samt reservutrymmen. Särskild uppmärksamhet tilldrog sig det för telefonisterna avsedda kapprummet, vilket är 15 meter långt och 4,5 meter brett. I telefonsalen, som har en golvyta av omkring 240 kvm. upptages allenast halva salen av telefonbord. I byggnaden finnas 7 toalettrum och 15 w. c. Kassaexpeditionen, till vilken hör ett biträdesrum, har ett djup av 8 meter, varav ett utrymme av 2 meters bredd ansetts tillräckligt för allmänheten, ehuru detta utrymme synes vara avsett jämväl som passage för personalen. Däremot har det rum för allmänheten, som avses för telegraminlämning och telefonering, erhållit en storlek av 7×7 meter, utrymmet för telefonhytter häri icke inräknat. Då rum av detta slag i regel komma till användning endast i ringa utsträckning har det synts revisorerna, som om genom någon ändring

av planen detta rum kunnat komma till användning även för den allmänhet, som besöker kassaexpeditionen.

Revisorerna lade märke till, att i byggnaden icke funnes badrum för personalen. Med påpekandet av detta förhållande avse revisorerna allenast att fästa uppmärksamheten på den ändrade uppfattning, som på detta område synes hava inträtt. Telegrafstyrelsen har nämligen tidigare inrättat badrum i flera av verkets äldre stationsbyggnader och har i vissa fall även krävt inrättandet av sådana i lokaler, som av verket förhyrts i riksbankens hus.

Såsom i hög grad oekonomiskt måste det betecknas att, såsom här skett, uppföra en tornbyggnad, vilken uppenbarligen enbart har till syfte att giva stationshuset en monumental prägel. I tornbyggnaden finnes allenast ett rum i vardera våningen, och av dessa torde blott ett rum för närvarande vara disponerat, nämligen för vaktmästarens bostadslägenhet.

Att byggnaden i fråga kunnat uppföras för en på telegrafverket belöpande kostnad, som icke obetydligt understiger den beräknade, torde bero på de särskilda förhållanden i samband med entreprenaden, som förut berörts.

För telegrafstationen i Halmstad har hyresersättningen i riksbankens hus utgjort 6,040 kronor, vartill kommer en i staden förhyrd lägenhet om två rum för linjeavdelningens räkning för en årshyra av 350 kronor, eller tillsammans 6,390 kronor.

Kostnaderna för den nya stationsbyggnaden uppgår såsom förut nämnts, till 345,000 kronor och för tomten till 100,000 kronor eller för hela fastigheten 445,000 kronor. Med beräkning av 7 procents ränta å detta kapital, vari beräknas ingå kostnader för underhåll m. m., kommer hyreskostnaden för telegrafstationen och linjeavdelningen att uppgå till 31,150 kronor, från vilket belopp emellertid avgår hyresinkomsten för vaktmästarebostaden och ett par enkelrum, som torde hava avsetts för uthyrning.

Den ökning av lokalutrymmen, som genom nybyggnaden beretts telegrafstationen, synes icke stå i rimligt förhållande till förefintligt eller inom en överskådlig framtid uppkommande behov. Anordnandet av en mångfald onyttiga eller onödigt stora utrymmen synes under alla omständigheter vara mindre ändamålsenligt och måste i en tid med nuvarande byggnadskostnader betecknas såsom icke förenligt med klok omtänksamhet om statens ekonomi. Till förräntningen av den ökade byggnadskostnad, som uppstått komma stegrade utgifter för bl. a. uppvärmning, belysning och renhållning, vilka omkostnader kräva ej oväsentliga belopp.

Revisorerna anse sig med anledning av vad sålunda förekommit böra, i likhet med vad som från riksdagens revisorers sida förut vid upprepade tillfällen under de senare åren skett, framhålla angelägenheten av att vid utarbetandet av planer för nybyggnader kraven på utrymmen och lokalernas bekvämlighet och utstyrsel måtte begränsas.

§ 101.

Vaxholms radiostation.

Revisorerna hava avlagt besök å telegrafverkets radiostation i Vaxholm.

Stationen övervakar sjösäkerheten samt förmedlar fartygs kommersiella telegramtrafik ävensom utlämnandet av pejlingar från Landsorts radiopejlstation. Bemanningen å stationen, som anlades år 1914 och hålles öppen hela dygnet, utgöres av en radiokommissarie och fyra radiotelegrafister. Anläggningskostnaderna utgjorde för stationsbyggnaden 19,500 kronor samt för själva stationen 54,683 kronor 27 öre eller sammanlagt 74,183 kronor 27 öre. Under år 1924 uppgingo inkomsterna vid stationen till 10,124 kronor 13 öre samt utgifterna till 34,827 kronor 38 öre.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

Statens järnvägar.

§ 102.

Infordrande av anbud genom inbjudan till vissa firmor.

Av järnvägsstyrelsens protokoll inhämtas, att styrelsen den 6 april 1925 beslöt utfärda inbjudan till sex i protokollet angivna firmor om avgivande av anbud å grundläggning för undervattenspelare vid Årstabron. Sedermera inkommo framställningar till järnvägsstyrelsen från fyra andra firmor om rätt att få avgiva anbud, vilka framställningar biföllos. Ett av dessa senare anbud, slutande å ett belopp av 1,688,000 kronor, blev därefter såsom det förmånligaste antaget.

Revisorernas uttalande.

Enligt § 18 i gällande upphandlingsförordning äger myndighet under vissa angivna förutsättningar infordra anbud genom särskilda skrivelser, således utan anlitande av offentlig kungörelse. Såvitt revisorerna kunnat finna, hava emellertid i ovan omtalade fall icke förelegat sådana förhållanden, som enligt nyssnämnda författningsrum utgjort skäl för det av järnvägsstyrelsen tillämpade förfaringssättet.

Revisorerna vilja framhålla, att införskaffande av anbud genom inbjudan till vissa angivna företag kan för statsverket i många fall bliva ur ekonomisk synpunkt mindre fördelaktigt och därför torde böra med sparsamhet komma till användning.

§ 103.

Revisorerna hava besökt centralstationen i Stockholm.

Ombyggnaden av centralstationen i Stockholm.

Besöket avsåg att taga del av de vid stationen pågående omfattande om- och nybyggnadsarbetena ävensom i samband därmed beso den vid Vintervägen belägna nya ilgodsexpeditionsbyggnaden, vilken redan tagits i bruk.

Kostnaden för de förbättrade anordningarna vid stationen beräknas till sammanlagt 4,700,000 kronor. I samband härmed torde böra nämnas, att arbetena med omläggning av västra stambanans ingångslinje till Stockholm över Hammarbyleden avses komma att draga en kostnad av 9,450,000 kronor.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 104.

Revisorerna hava avlagt besök vid statens järnvägars distriktsförvaltning i Göteborg.

Statens järnvägars distriktsförvaltning i Göteborg.

Lokaler för förvaltningen, bestående av distriktschef, bandirektörs-, trafikdirektörs- och maskindirektörsexpeditioner samt förrådsintendentkontor äro sedan den 1 oktober 1924 förhyrda i det nya centralposthuset. Årshyran för lokalerna, som bestå av 38 rum och 3 ljushallar samt hava en sammanlagd golvyta av 912 kvadratmeter, är ännu icke fastställd, men beräknas komma att utgå med 40,900 kronor förutom ersättning för värme.

Maskindirektörsexpeditionen och förrådsintendentkontoret disponenerade före inflyttningen i posthuset lokaler i järnvägens verkstads- och förrådsbyggnad. Övriga expeditioner voro före den eldsvåda, som år 1923 delvis förstörde stationshuset, inrymda i detta. Efter branden kunde lokaler i stationshuset beredas åt distriktschefsexpeditionen, varemot tillfälliga lokaler måste förhyras för ban- och trafikdirektörsexpeditionerna.

§ 105.

Revisorerna hava avlagt besök vid omformarestationen i Moholm samt i anslutning härtill iakttagit den s. k. skolningstrafiken med elektriska lokomotiv, som äger rum på linjen Moholm—Falköping.

Omformarestationen i Moholm och västra stambanans elektrifiering.

Med utomhustransformatorstationer förenade omformarestationer för omändring av den från vederbörande kraftverk erhållna trefasströmmen till för bandrift erforderlig enfasström med 16,000 volts spänning äro utmed den elektrifierade västra stambanan anlagda, förutom i Moholm även i Hallsberg, Södertälje, Alingsås och Sköldinge. Omformarestationen i Moholm blev först färdig och kunde tagas i bruk den 1

juli 1925. Även omformarestationerna i Hallsberg och Södertälje äro nu fullbordade, under det att anläggningarna i Alingsås och Sköldinge väntas bliva färdigställda under februari 1926.

Försöksdriften med elektriska lokomotiv igångsattes först mellan Moholm och Skövde samt utökades sedan till Falköping. När jultrafiken är över, beräknas elektrisk provtrafik med ordinarie tåg kunna öppnas mellan Hallsberg och Falköping. Sedermera avses den elektriska driften skola utvidgas först från Falköping till Göteborg och därefter under maj 1926 åt andra hållet, till Stockholm. Vid sistnämnda tid beräknas sålunda hela linjen Stockholm—Göteborg kunna tagas i bruk för elektrisk trafik.

Beträffande kostnaderna för elektrifieringen av västra stambanan kan slutligen nämnas, att de år 1920, då elektrifieringen av riksdagen beslutades, ifrågasattes skola uppgå till 105 millioner kronor. Efter inträdda prissänkningar ävensom förenklingar i anordningarna har emellertid enligt av järnvägsstyrelsen år 1923 avgivet förnyat förslag totalkostnaden kunnat begränsas till 39 millioner kronor.

Det avlagda besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 106.

Södertälje södra järnvägsstation.

Revisorerna hava avlagt besök vid Södertälje södra järnvägsstation. Stationshuset uppfördes åren 1915—1917 genom byggnadskommissionen för dubbelspåret Rönninge—Ström efter ritningar av arkitekten F. Zetterwall. Kompletterande målnings- och elektriska installationsarbeten hava utförts åren 1920 och 1921. Den totala byggnadskostnaden, som ursprungligen beräknades till 65,000 kronor, har uppgått till i runt tal 85,700 kronor.

Byggnaden, som är av tegel och har en yta av omkring 12 × 19 meter, innehåller bottenvåning, övervåning och vindsvåning. I bottenvåningen finnes väntsal, biljettexpedition, manskapsrum samt lokaler för ilgods och resgods. Övervåningen inrymmer tågexpeditionsrum, telegrafrum och tjänsterum för stationsinspektoren, ävensom tre rum och kök, tillhörande dennes bostadsvåning. I vindsvåningen finnas, förutom vindsutrymmen, ytterligare två i nämnda bostadsvåning ingående rum.

Revisorernas uttalande.

Stationshusets övervåning ligger i samma plan som bangården, med vilken tågexpeditionsrummet har broförbindelse. Från väntsalen i bottenvåningen leder en gång med tunnel och trappor upp till bangården.

Enligt vad för revisorerna upplysts har marken delvis undanschaktats för att stationshuset skulle kunna uppföras på så sätt att våningen en trappa upp kom i höjd med bangårdsplanet. Bl. a. har därigenom

nödvändiggjorts inträttandet av hiss för il- och resgodstransporten mellan bangården och godslokalerna i stationshusets nedre våning, vilken anordning onödigt försvårat och fördyrat godsbehandlingen.

§ 107.

Revisorerna hava avlagt besök vid statens järnvägars centralstation i Nyköping. Centralstationen i Nyköping.

Stationshuset har under år 1925 utökats med en tillbyggnad av tegel i en våning, inrymmande ilgodsmagasin, ävensom ett mindre manskapsrum samt lokaler för postförvaring m. m. Tillbyggnaden har ersatt ett under ett flertal år använt provisoriskt ilgodsskjul vid stationen. Genom tillbyggnaden, som är omkring 20 meter lång och 8,5 meter bred, leder omedelbart intill själva stationsbyggnaden en passage av nära 3 meters bredd. Anläggningen var vid revisorernas besök i det närmaste fullbordad. I fullt färdigt skick beräknas den hava dragit en kostnad av omkring 20,300 kronor.

Enligt revisorernas mening måste kostnaden för tillbyggnaden anses avsevärd i förhållande till de lokalutrymmen, som därmed vunnits. Mot tillbyggnadens placering kan även den anmärkningen göras, att det långa tegeltaket å nämnda byggnad förstört utsikten från stationsinspektorens bostadslägenhet i stationshusets övervåning. Revisorernas uttalande.

§ 108.

Revisorerna hava avlagt besök vid Sävsjö järnvägsstation. Sävsjö järnvägsstation.

I samband med den av 1918 års lagtima riksdag beslutade anläggningen av dubbelspåret Tranås—Sävsjö pågår förändring av spårsystemet vid Sävsjö station. Omläggningen har föranlett, att stationshuset måst förläggas omkring 12 meter från sin förutvarande plats. Då ett flyttande av det gamla stationshuset på grund av dess bristfälliga beskaffenhet icke ansågs löna sig, beslöts, att ett nytt stationshus skulle byggas. I samband härmed måste även den tämligen nya ställverksbyggnaden av sten rivas.

Ombyggnaden av stationshuset jämte avträdesbyggnad var i kostnadsplanen för dubbelspåret upptagen till 100,000 kronor. De verkliga kostnaderna, som ej kunna exakt uppgivas, enär anläggningen ej är fullt färdig, beräknas efter vidtagna inskränkningar i den ursprungliga planen komma att uppgå till omkring 55,000 kronor.

Det nya stationshuset, som liksom det gamla är uppfört i en våning, har förlagts strax bakom det äldre stationshuset. Den nya byggnaden hade vid revisorernas besök nyss tagits i bruk. Å den äldre byggnaden, som är avsedd att omedelbart försäljas och rivas, hade enligt uppgift anbud infordrats.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna anse för sin del, att det borde hava varit möjligt att, i stället för att uppföra nytt stationshus, flytta det gamla stationshuset, vilket efter reparation torde hava blivit fullt användbart för avsevärd tid framåt.

§ 109.

Nya bangårdsanläggningen i Sundsvall.

Revisorerna hava avlagt besök vid den nya bangårdsanläggningen i Sundsvall.

Ifrågavarande bangårdsanläggning, som nödvändiggjorts av Ostkustbanans framdragning genom Sundsvall, avser åstadkommande av en helt ny, för statens järnvägar och berörda enskilda bana gemensam huvudstation.

Sedan järnvägsstyrelsen under år 1917 träffat förberedande överenskommelse med Ostkustbanans aktiebolag och Sundsvalls stad, förelade Kungl. Maj:t frågan för 1919 års riksdag. Härvid framlagda, av järnvägsstyrelsen år 1918 gjorda beräkningar utvisade, att kostnaderna för de anläggningar, som skulle tillgodose järnvägsförvaltningarnas gemensamma behov, förväntades uppgå till 2,500,000 kronor, varjämte för statens del skulle tillkomma 540,000 kronor för lokomotivstation m. m. 1919 års riksdag beviljade i anledning av Kungl. Maj:ts framställning för år 1920 ett reservationsanslag av 100,000 kronor för arbetets igångsättande.

Jämlikt ovannämnda överenskommelse med Ostkustbanans aktiebolag skulle kostnaderna för de gemensamma anläggningarna delas mellan staten och bolaget på sätt Kungl. Maj:t bestämde. Härutinnan har den 1 juni 1923 föreskrivits, att ifrågavarande kostnader skola fördelas lika mellan parterna.

Den överenskommelse, som träffats mellan järnvägsstyrelsen och Sundsvalls stad, avsåg, bland annat, att viss statens järnvägar tillhörig mark vid den nuvarande huvudstationen med därå befintliga hus och kajbyggnader skulle försäljas till Sundsvalls stad för en köpeskilling av 500,000 kronor. Denna överenskommelse godkändes av 1924 års riksdag, och fastställde Kungl. Maj:t i anslutning härtill den 20 juni samma år tidpunkten för överlämnande av berörda område till sex månader efter det, med anledning av Ostkustbanans tillkomst, statsbanetrafiken överflyttats från det nuvarande till det nya bangårdsområdet. Samtidigt föreskrevs, att köpeskillingen skulle tagas i anspråk såsom bidrag till statens järnvägars andel i kostnaderna för den nya bangårdsanläggningen. Till bestridande av återstoden av statsverkets beräknade utgifter för anläggningen medgav Kungl. Maj:t den 20 juni 1924, att ett belopp av 1,190,000 kronor finge för ändamålet tagas ur statens järnvägars förnyelsefond.

Av statsmedel har således för ombyggnaden anvisats sammanlagt 1,790,000 kronor. Av distriktsförvaltningen innevarande år utarbetade kostnadsförslag, vilka i huvudsak ligga till grund för arbetet, upptogo för huvudanläggningen 2,470,000 kronor och för lokomotivstationsanläggningen 500,000 kronor. Sistnämnda anläggning, vilken förutom lokomotivstallar omfattar bland annat vändskiva samt anordningar för kol- och vattengivning, bekostas, såsom ovan sagts, helt av staten. För att få begagna anläggningen skall emellertid Ostkustbanans aktiebolag betala viss årlig ersättning.

Revisorernas uttalande.

Bangårdsombyggnaden var, bortsett från det nya stationshuset och godsmagasinsbyggnaden, varom revisorerna särskilt uttala sig under nästföljande §, vid revisorernas besök i huvudsak färdig. Den nya bangården kommer att tagas i bruk i samband med Ostkustbanans öppnande i de delar, som beröra Sundsvall.

Revisorerna uppmärksammade, att arbetet med bangårdsanläggningen, som utföres av statens järnvägar under viss medverkan av Ostkustbanans aktiebolag, står under ledning av baningenjören i Sundsvall. Det vill synas revisorerna, att anläggningens storlek hade motiverat förordnande av särskild arbetsledare, då det torde få förutsättas, att baningenjörens ordinarie göromål äro så omfattande, att härigenom arbetets ledande och övervakande försvårats.

§ 110.

Sundsvalls nya stationshus och godsmagasin.

Revisorerna hava besökt det under byggnad varande stationshuset vid Sundsvalls nya huvudbangård ävensom det till stationen hörande nya godsmagasinet.

Stationshuset utgöres av en omkring 60 meter lång och 14,6 meter bred tegelbyggnad i en våning. Byggnaden förlänges genom 2—3 meter höga tegelmurar. Den ena av dessa omsluter en gård utanför köksavdelningen i huset, den andra sammanbinder stationsbyggnaden med en mindre magasinsbyggnad, som uppföres för postverkets räkning. Tvärs genom byggnaden är anlagd en välvd hall med biljettexpedition samt sittplatser för allmänheten. Å ena sidan om hallen äro förlagda en gemensam vänt- och matsal, den nyssnämnda köksavdelningen samt toiletter, å andra sidan expeditionsrum för stationsbefälet samt lokaler för resgods och ilgods. Några bostäder finnas ej i stationshuset. För byggnaden hava utförts mycket omfattande grundläggningsarbeten. I de stora cementerade källarutrymmena äro värmeanläggningarna förlagda. Grundläggningskostnaderna uppgåvos av vederbörande baningenjör hava utgjort 100,000 kronor. I sin helhet kommer stationshuset enligt innevarande år gjorda beräkningar att draga en kostnad av 377,000 kronor.

Godsmagasinsbyggnaden, som uppföres vid sidan av stationshuset och avses skola uppvärmas från detta, inrymmer, förutom godsmagasinet med en golvyta av omkring 1,410 kvadratmeter, expeditionslokaler samt våg- och varmrum. Byggnaden med omlastningsbrygga är i kostnadsförslaget upptagen till 180,500 kronor.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava icke kunnat undgå att finna kostnaderna för ifrågavarande byggnader, särskilt stationshusbyggnaden, anmärkningsvärt höga. Marken, där stationshuset uppförts, består av lera, varför betydande grävningar nödvändiggjorts för vinnande av tillräckligt djup grund. Med hänsyn härtill synes det revisorerna, att det varit påkallat att i största möjliga grad begränsa byggnadsytan och utnyttja densamma på ett ändamålsenligt och ekonomiskt sätt. Så har emellerid enligt revisorernas mening icke skett, då på ifrågavarande synnerligen dyrbara grund uppförts en långsträckt byggnad i allenast en våning.

Revisorerna anse sig på grund av i detta och andra fall gjorda iakttagelser hava anledning framhålla angelägenheten av, att statens järnvägars husbyggnader planläggas och utföras på sådant sätt, att kostnaderna hållas inom mera rimliga gränser.

§ 111.

Statsbanan Forsmo—Hoting.

Revisorerna hava berest den vid besöket för trafik ännu icke öppnade statsbanan Forsmo—Hoting.

Ifrågavarande järnväg utgör en tvärbana i Ångermanälvens och Fjällsjöälvens dalgångar mellan Forsmo station å linjen Långsele—Selsjön av norra stambanan och Hotings station å statsbanan Ulriksfors—Volgsjön. För tiden från och med år 1918 till och med budgetåret 1925—1926 har riksdagen för järnvägsbygget beviljat anslag å sammanlagt 14,724,900 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t för arbeten å banan anvisat dels den 26 augusti 1921 1,000,000 kronor av samma års riksdagsanslag för arbetslöshetens bekämpande, dels ock den 8 september 1922 1,000,000 kronor från odisponerade delar av 1920 års riksdagsanslag till bostadsbyggande vid kommunikationsverken. Slutligen har enligt medgivande av 1924 års riksdag ett belopp av 775,100 kronor från besparade anslagsmedel för statens järnvägar använts för banan. För anläggningen hava således anvisats sammanlagt 17,500,000 kronor, vilket belopp enligt järnvägsstyrelsens i 1925 års statsverksproposition upptagna beräkningar ansågs tillräckligt för banans färdigställande.

I skrivelse den 4 september 1925 har emellertid järnvägsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1926 års riksdag att för fullbordande av arbetena å banan bevilja ett reservationsanslag av 660,000 kronor ävensom medgiva, att därutöver för banbygget må användas 200,000 kronor av besparade medel vid en annan bananläggning. Det

förra beloppet har begärts för att utföra vissa av omständigheterna påkallade ytterligare skydds- och isoleringsarbeten för banvallen, det senare för avskrivning av vid arbetet använda förrådseffekter.

Besöket har icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 112.

Statsbanan Orsa—Sveg.

Revisorerna hava berest statsbanan Orsa—Sveg.

Nämnda bana inköptes av staten från Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag jämlikt beslut av 1918 års riksdag för en köpeskilling av 7,712,000 kronor och tillträddes den 1 januari 1919.

För kompletteringsarbeten å banan, omfattande utvidgning av spårsystemen och ombyggnad av stationshusen vid vissa stationer, anvisade 1920 års riksdag för år 1921 ett reservationsanslag av 480,000 kronor. Ifrågavarande arbeten, som nu äro avslutade, hava dragit en sammanlagd kostnad av 319,390 kronor 14 öre, varför således ungefär en tredjedel av anslaget icke behövt tagas i anspråk.

Däremot hava betydande belopp under de senaste åren måst nedläggas å banan dels på grund av att denna sedan länge var mycket dåligt underhållen, dels ock för att förebygga ett upprepande av tidigare inträffade uppfrysningar av järnvägsspåren. Sålunda hava i de av Kungl. Maj:t efter järnvägsstyrelsens förslag fastställda kostnadsstaterna för åren 1923—1925 för ändamålet upptagits respektive 300,000, 413,400 och 330,050 kronor. De för åren 1923 och 1924 anslagna beloppen hava helt förbrukats. Detsamma torde enligt inhämtad uppgift bliva förhållandet med anslaget för år 1925. Arbeten pågingo vid revisorernas besök utefter större delen av banan.

Vad därefter angår ovannämnda redan avslutade ändringsarbeten vid vissa stationer hava revisorerna särskilt uppmärksammat arbetena vid stationen Emådalen, som även efter desammas utförande är station av lägsta klass. Kostnaderna hava uppgått till följande belopp:

Om- och tillbyggnad av stationshuset	kr.	33,027:87
Flyttning av godsmagasinet	„	6,870:31
Utvidgning av spårsystemet	„	45,028:66
Uppförande av träkolsbrygga	„	1,702:48
Summa kronor		86,629:32

Utvidgningen av spårsystemet var, enligt vad järnvägsstyrelsen upplyst, icke betingad av den lokala trafiken å stationen utan skedde för att möjliggöra tågmöten därstädes.

Ombyggnaden av stationshuset avsåg att bereda bättre bostäder för stationspersonalen. De i byggnaden tidigare inrymda bostadsutrymmena utvidgades härvid genom påbyggnad av huset till att omfatta en

lägenhet om tre rum och kök i övervåningen för stationsmästaren samt en lägenhet om två rum och kök i bottenvåningen för banvakten. Dessutom flyttades godsmagasinet, som bestod av en fristående byggnad med omkring 17 kvadratmeters golvyta, intill stationshuset och sammanbyggdes med detta. I samband härmed utvidgades berörda lokaler, så att godsmagasinet numera har en yta av 32 kvadratmeter, vartill kommer ett 14 kvadratmeter stort varmrum.

Vid Emådalens station utgjorde enligt av revisorerna införskaffade uppgifter för år 1924 antalet försålda personbiljetter 1,479, ankommande och avgående expeditioner 2,800, trafikinkomsterna 4,009 kronor samt stationstjänstkostnaderna m. m. 4,275 kronor. Antalet till- och avkopplade godsvagnar uppgingo per dag till 9, därav c:a 8 grusvagnar.

Revisorernas uttalande.

Beträffande inköpspriset för ifrågavarande bana anse sig revisorerna böra erinra om, att det belopp, 7,712,000 kronor som av staten erlades, förordats av tre av de för ändamålet särskilt tillkallade värderingsmännen ävensom av järnvägsstyrelsen. Däremot beräknade två av nämnda värderingsmän, däribland ordföranden, järnvägsanläggningen till en väsentligt lägre summa, 6,710,000 kronor, vartill emellertid skulle läggas värdet av de nyanläggningar, som bolaget kunde visa sig hava utfört under åren 1917 och 1918. De stora kostnader, som enligt vad ovan angivits, måst nedläggas på banan så gott som omedelbart efter det denna förvärvades av staten, synas revisorerna giva vid handen, att den erlagda köpeskillingen varit oskäligt hög i förhållande till det mindre goda tillstånd, i vilket banan vid köpets avslutande uppenbarligen måste hava befunnit sig. Några upplysningar om att banan var svagt byggd och bristfälligt underhållen synes emellertid icke hava lämnats riksdagen, då denna prövade frågan om statsinköpet.

Revisorerna hava vidare kommit till den uppfattningen, att de omfattande ändringsarbeten, som vidtagits vid Emådalen icke varit av omständigheterna påkallade. Då spårutvidgningar samtidigt företogos vid flera andra stationer å bandelen, däribland vid grannstationen Tallhed, synes det revisorerna starkt böra ifrågasättas om inrättandet av mötesspår även vid Emådalen varit erforderligt för det ringa antal tåg, som trafikera banan. Att stationshusets om- och tillbyggnad varit omotiverad, framstår än tydligare därav att, enligt vad revisorerna under hand inhämtat, Emådalen kommer att nedflyttas till trafikplats så snart tillfälle erbjuder sig att kunna förflytta den nuvarande föreståndaren för stationen. Revisorerna hava vidare funnit kostnaden för ändringen av stationshuset, 33,027 kronor 87 öre, synnerligen hög. Till jämförelse må nämnas, att enligt vad revisorerna under sin resa å Ostkustbanan mellan Sundsvall och Härnösand erforo, ett å nämnda

bana under senaste året nyuppfört stationshus av lämplig beskaffenhet dragit en kostnad av endast 22,000 kronor.

§ 113.

Järnvägen Orsa—Bollnäs.

Revisorerna hava berest den av statens järnvägar arrenderade enskilda järnvägen mellan Orsa och Bollnäs.

Ifrågavarande normalspåriga bana äges för närvarande av Dala—Hälsinglands nya järnvägsaktiebolag i Bollnäs, som den 20 februari 1917 å exekutiv auktion inköpte densamma för 2,039,000 kronor. Banan koncessionerades den 11 oktober 1895. Huvudlinjen mellan Orsa och Bollnäs, vilken har en längd av 118 kilometer, öppnades för trafik år 1900. Två år senare tillkom en bibana om c:a 3 kilometer mellan stationen Göringen å huvudbanan och Dalfors. Statens järnvägars arrende av banan avser tiden maj 1917—april 1927. Det ekonomiska resultatet för statsverket under arrendetiden till och med utgången av juli 1925 framgår av följande tablå:

	År	Inkomster	Driftsutgifter	Arrende	Summa utgifter	Slutresultat
(maj—dec.)	1917	704.118	529.765	86.667	616.432	+ 87.686
	1918	1.562.393	1.542.119	130.000	1.672.119	— 109.726
	1919	1.576.853	1.743.576	130.000	1.873.576	— 296.723
	1920	2.027.123	1.554.648	130.000	1.684.648	+ 342.475
	1921	1.347.192	1.210.288	130.000	1.340.288	+ 6.904
	1922	896.827	928.353	130.000	1.058.353	— 161.526
	1923	929.418	860.088	130.000	990.088	— 60.670
	1924	918.308	767.017	130.000	897.017	+ 21.291
(jan.—juli)	1925	462.615	447.676	75.831	523.507	— 60.892
	Summa	10.424.847	9.583.530	1.072.498	10.656.028	— 231.181

Den försämrade ställning tablån utvisar för de sju första månaderna under år 1925, jämfört med närmast föregående år, beror på stark nedgång i inkomsterna för fraktgods i vagnslaster. Särskilt torde virkestransporterna hava avtagit. Förlusterna hava avförts såsom utgift i statens järnvägars räkenskaper.

Enligt allmän järnvägsstatistik för år 1923 hava de totala byggnadskostnaderna för banan uppgått till 5,058,920 kronor. Detta belopp fördelar sig sålunda: för banan med byggnader m. m. 3,933,395 kronor, rullande materiel 709,809 kronor, inventarier 72,509 kronor samt upplupna räntor och kapitalrabatter under byggnadstiden 343,207 kronor. I Dala—Hälsinglands nya järnvägsaktiebolags balansräkningar för åren 1917 och 1924 är emellertid själva järnvägsanläggningen uppförd som tillgång med endast 1,892,215 kronor 70 öre respektive 1,905,666 kronor 18 öre. Bolaget har ett aktiekapital av 475,700 kronor, varav

större delen äges av vederbörande kommuner och landsting. För vart och ett av åren 1919—1923 har bolaget utdelat 5½ %. Något statslån har icke beviljats för banan. Bolaget häftar för endast en större skuld, ett inteckningslån å 1,500,000 kronor, som uppkom vid bolagets inköp av banan.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 114.

Ostkustbanan.

Revisorerna hava å Ostkustbanan befarit den ännu icke för trafik öppnade, 66 bankilometer långa sträckan mellan Sundsvall och Härnösand.

För Ostkustbanan i dess helhet — avsedd att sammanbinda Gävle och Härnösand, en sträcka av 301 bankilometer — hava kostnaderna beräknats till 47,000,000 kronor. Enligt beslut av 1923 års riksdag skall staten härav bidraga med 28,000,000 kronor. Återstoden 19,000,000 kronor utgöres av privat kapital i Ostkustbanans aktiebolag. Av statsbidraget har ett belopp av 15,000,000 kronor inbetalats för av staten tecknade aktier i nämnda bolag. För aktieteckningen begagnades dels statens fordran mot bolaget på grund av tre av 1913, 1922 och 1923 års riksdagar beviljade statslån åt bolaget å sammanlagt 11,000,000 kronor, dels ett särskilt riksdagsanslag för ändamålet å 4,000,000 kronor för budgetåret 1924—1925. Den del av det beräknade statsbidraget, som ej åtgått till aktieteckningen skulle enligt den av 1923 års riksdag fastställda finansieringsplanen i mån av behov beviljas i form av lån åt bolaget. I nämnda hänseende har 1925 års riksdag för budgetåret 1925—1926 anvisat ett reservationsanslag av 11,500,000 kronor att utgå av lånemedel, med rätt för bolaget att efter Kungl. Maj:ts bestämmande av detta belopp redan före ingången av sagda budgetår lyfta högst 5,000,000 kronor. Dessutom har 1925 års riksdag medgivit att för Ostkustbanans trafikerande erforderliga lokomotiv och godsvagnar må av statens järnvägar överlåtas till bolaget och av detta likvideras på sätt Kungl. Maj:t bestämmer.

Av Ostkustbanan äro bandelarna Stugsund—Ljusne och Hudiksvall—Iggesund redan öppnade för allmän trafik, som ombesörjes av statens järnvägar. Bandelen Njurunda—Sundsvall—Härnösand avses skola öppnas för trafik i slutet av år 1925, hela bandelen Gävle—Söderhamn hösten 1926 och återstående delen Söderhamn—Hudiksvall—Njurunda hösten 1927 eller sommaren 1928.

Den 1 juli 1925 voro sammanlagt 33,283,566 kronor 64 öre nedlagda å ifrågavarande järnvägsbygge, därav 25,461,130 kronor 53 öre för själva banan, 2,670,433 kronor 8 öre för stations- och verkstadsbyggna-

der i Gävle ävensom anslutningar å skilda ställen till vissa stationer å statens järnvägar samt 5,152,003 kronor 3 öre för rullande materiel samt befäls-, förråds- och administrationskostnader m. m.

Stationsbyggnaderna utefter den av revisorerna besökta bandelen voro färdiga och återstod i övrigt å sträckan endast mindre grusnings- och justeringsarbeten.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 115.

Motorvagnsdrift vid statens järnvägar.

I sin år 1922 avgivna berättelse redogjorde riksdagens revisorer för en resa mellan Krylbo och Storvik, vilken revisorerna samma år företagit med en av statens järnvägar lånad, å bansträckan Krylbo—Bollnäs försöksvis insatt motorvagn. Efter att hava lämnat vissa uppgifter om ifrågavarande försöksdrift ävensom återgivit en från Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag införskaffad redogörelse rörande de erfarenheter, som å nämnda järnväg ävensom Västra centralbanan vunnits vid dieselelektrisk motorvagnsdrift, gjorde revisorerna för egen del följande uttalande i frågan:

"Revisorerna vilja erinra, hurusom dieselmotorvagnar redan flera år tillbaka varit i bruk å ett flertal enskilda banor inom landet. Förutom Halmstad—Nässjö järnväg och Västra centralbanan kunna i detta hänseende nämnas Nordmark—Klarälvens järnväg och Hälsingborg—Hässleholms järnvägar. Av den ovan lämnade redogörelsen från Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag synes framgå, att dylik drift är i viss trafik icke blott möjlig utan även ekonomiskt mycket fördelaktig. Revisorerna hava därför med tillfredsställelse konstaterat, att på senaste tiden försök med dylik drift påbörjats vid statens järnvägar. Enligt vad revisorerna inhämtat pågå försök härmed icke blott å förutnämnda banlinje Bollnäs—Krylbo, utan hava sådana försök hösten 1922 igångsatts även å vissa bansträckor i Skåne, för vilket ändamål ett antal motorvagnar inköpts från Tyskland för en kostnad av 48,000 kronor per vagn.

Revisorerna vilja understryka vikten av att från järnvägsstyrelsens sida största beaktande ägnas frågan om införande av motorvagnsdrift i större utsträckning vid statens järnvägar och rörande de föreliggande möjligheterna att på detta sätt åstadkomma bättre resultat av driften på vissa bansträckor."

Järnvägsstyrelsen avgav den 19 december 1922 yttrande i anledning av revisorernas ifrågavarande uttalande samt framhöll därvid i huvudsak följande: Det mötte vissa svårigheter att vid statens järnvägar finna lika lämpliga uppgifter för motorvagnar som vid Halmstad—

Nässjö järnväg, där persontrafikförhållandena vore synnerligen gynnsamma för dylika vagnar. Vid de nordliga linjerna lade snöförhållandena hinder i vägen. Ifråga om de mellersta och södra linjerna mötte vid långdistanstrafik andra svårigheter genom ojämn eller alltför stor resandefrekvens ävensom på grund av kravet på relativt hög hastighet för uppehållande av behövliga anslutningar. Ehuru tågen mellan Krylbo och Bollnäs vore de för motortrafik kanske mest lämpliga vid statens järnvägar, skulle emellertid av tidtabellhänsyn en dyrbarare dieselvagnstyp erfordras där än vid Halmstad—Nässjö järnväg, vilket skulle medföra, att kostnaden per kilometer enbart för amortering, ränta och underhåll av en sådan ny vagn uppginge till ungefär samma belopp som totalkostnaden per kilometer för den mindre motorvagnen vid sistnämnda järnväg. Härtill komme den under rådande trafikdepression förefintliga rikliga tillgången på ånglokomotiv. Statens järnvägar hade redan 1912 först av alla svenska järnvägar för försöksdrift anskaffat dieselelektriska vagnar, vilka sedermera ändrats till elektriska motorvagnar med ström från kontaktledning. Styrelsen hade givetvis för avsikt att med uppmärksamhet följa motorvagnsfrågans utveckling både i in- och utlandet samt hade i detta syfte, efter inköp av tre bensinmotorvagnar, igångsatt prov å statens järnvägar med motorvagnar, byggda efter helt nya principer och i landet ej förut införda och prövade.

Förslag om utvidgning av motorvagnsdriften vid statens järnvägar har, revisorerna veterligen, sedermera icke framlagts av järnvägsstyrelsen.

Däremot hava under årens lopp motorvagnar kommit till allt större användning vid enskilda järnvägar.

Under en resa i november månad innevarande år hava revisorerna färdats med motortåg dels å Östra Centralbanan mellan Vimmerby och Hultsfred, dels å Halmstad—Nässjö järnväg mellan Värnamo och Halmstad. Dessutom hava revisorerna besett en till motorvagn ombyggd boggievagn vid Falkenbergs järnväg.

I anslutning härtill hava revisorerna från nyssnämnda samt vissa ytterligare enskilda järnvägsföretag, som använda motorvagnar, införskaffat närmare uppgifter rörande omfattningen av motorvagnsdriften och erfarenheterna av densamma.

Ett kortare sammandrag av de lämnade uppgifterna utvisar följande.

Nordmark—Klarälvens järnvägsaktiebolag.

Bolagets tre motorvagnar, som byggdes åren 1911 och 1912, äro av en föråldrad typ och hava drivits först med bensin och senare med bensol. En av vagnarna har numera försöksvis ombyggts för elek-

trisk drift i samband med elektrifiering av bolagets huvudlinje. Vagnarna rymma 40 sittplatser. En boggievagn med 50 sittplatser och under lämpliga väderleksförhållanden ytterligare en dylik vagn kunna tillkopplas. Motorvagnarna hava lämnat mycket goda driftresultat. Kostnaderna vid ifrågavarande drift beräknar bolaget i allmänhet icke hava uppgått till hälften av motsvarande kostnader vid ånglokomotivdrift.

Mellersta Södermanlands järnvägsaktiebolag.

En dieselelektrisk motorvagn är sedan 1913 insatt i reguliär trafik vid ifrågavarande järnväg. Motorvagnen, som praktiskt taget ombesörjer all persontrafik vid järnvägen, rymmer 43 sittplatser samt kan med släpvagn befordra något över 100 resande. Där trafikbehovet täckes av motortågets prestationsförmåga anses driftkostnaden uppgå till ungefär en tredjedel av kostnaden för motsvarande trafik med ånglokomotivtåg.

Skåne—Smålands järnvägsaktiebolag.

Bolaget begagnar sedan 1915 en motorvagn och sedan 1921 dessutom ett motorlokomotiv. Motorvagnen har 51 sittplatser och kan utan svårighet medtaga en 2-axlig personvagn med 50 à 60 sittplatser. Lokomotivet, som har utrymme för resgods m. m., medför i regel en 4-axlig personvagn med 60 sittplatser samt utrymme för post och kan dessutom medföra två 2-axliga vagnar. Båda tågen betjänas av en förare och en konduktör. På grund av den ekonomiska driften med nämnda tåg har det varit möjligt att högst väsentligt utöka persontrafiken å järnvägen. Motortågen anses synnerligen lämpliga för den vid järnvägen förekommande trafiken.

Norra Östergötlands järnvägsaktiebolag.

Bolaget har två med bensolsprit drivna motorvagnar. Vardera vagnen rymmer 41 sittplatser och kan taga en släpvagn med 40 sittplatser. De rena driftkostnaderna per kilometer beräknas av bolaget vid motortrafik till 57 öre mot 66 öre vid ånglokomotivtrafik. Den förra relativt höga siffran förklaras bero på det höga priset å bensol.

Mönsterås nya järnvägsaktiebolag.

Vid Mönsterås järnväg användes en motorvagn av Pureys system. Vagnen har sittplatser för 16 personer och kan medtaga en 2-axlig släpvagn av vanlig tyngd. Driftkostnaderna i förhållande till vanlig lokomotivdrift samt till lokomotivdrift med enmansbesättning anges av bolaget till följande ungefärliga belopp per tågkilometer:

Motorvagnsdrift	43,7 öre
„ med släpvagn	62 „
vanlig lokomotivdrift (smålok)	62,5 „
lokomotivdrift med enmansbesättning	54,5 „

Bolagets erfarenhet är, att motordrift av ifrågavarande system innebär besparing vid liten trafik å jämn bana.

Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägsaktiebolag.

Bolaget använder i trafik en ombyggd Fiatomnibus, som rymmer 27 resande och kan medtaga en släpvagn med 24 sittplatser. Driftkostnaden för ifrågavarande trafik utgör 20,5 öre per kilometer. Bolaget tillägger, att beställning gjorts å ett motorlokomotiv.

Östra centralbanans järnvägsaktiebolag.

Å nämnda bana begagnas fyra bensinmotorvagnar, anskaffade åren 1923 och 1924. Två av vagnarna hava vardera 23 sittplatser. Till en av dessa brukar tillkopplas en släpvagn, rymmande samma antal platser. De båda övriga vagnarna rymma vardera 38 passagerare. Bolaget, som ännu ej kunnat framlägga någon utslagsgivande statistik rörande motordriften, förklarar tillbyggnad av en av de mindre vagnarna vara avsedd.

Tilläggas bör, att varje bilvagntåg å banan skötes av en person, som samtidigt är förare och konduktör.

Ängelholm—Klippans nya järnvägsaktiebolag.

Sedan år 1915 använder bolaget en dieselelektrisk motorvagn, som ibland användes ensam, ibland medför en släpvagn. Dessutom begagnas å banan tåg med ånglokomotiv. Motorvagnen har möjliggjort stark utökning av antalet persontåg. Kostnaden per tågkilometer vid nuvarande fördelning mellan motorvagn- och ånglokomotivdrift beräknas av bolaget i förra fallet till 58 öre och i senare till 1 krona 25 öre. Vederbörande trafikchef uttalar, att det utan överdrift kan påstås, att de storartade driftbesparingar, som uppstått genom motorvagnens anskaffande, varit orsak till att järnvägsföretaget ännu ekonomiskt kunnat hållas uppe.

Norrköping—Söderköping—Vikbolandets järnvägsaktiebolag.

Vikbolandsbanan har för närvarande fyra motorvagnar av dieselelektrisk typ. Den första, som rymmer 36 personer, inköptes 1916. 1917 inköptes ett motorlokomotiv med resgodsrum. 1922 anskaffades ytterligare ett motorlokomotiv. Detta innehåller även en passagerareavdelning för 11 personer. 1925 har anskaffats ett liknande, något starkare lokomotiv. Motorvagnen medför i allmänhet en släpvagn med

44 sittplatser, motorlokomotiven en boggievagn med 68 sittplatser och en länkaxelvagn med 44 sittplatser. Motorlokomotiven kunna emellertid medtaga två boggievagnar och det senast inköpta till och med tre dylika vagnar. Motorvagnen kräver endast en man, som samtidigt är förare och konduktör, eventuellt med biträde av en 14 à 15 års pojke. Motortågen med motorlok hava en förare och en konduktör.

Tåglägenheterna hava genom användandet av motortågen ökats med omkring 40 %. Järnvägsförvaltningen anser sig på grund av de stora kostnader, tillhopa 395,000 kronor, som nedlagts på anskaffandet av vagnarna, böra utnyttja dessa så mycket som möjligt för att därigenom bättre tillgodogöra sig de billigare driftkostnaderna. Vart och ett av motortågen beräknas gå i trafik minst 40,000 à 50,000 tågkilometer per år.

Järnvägsförvaltningen tillägger, att den av konkurrensen från automobilernas sida framkallade minskningen i persontrafiken vid banan säkerligen skulle varit betydligt större, om motorvagnarna icke funnits.

Hälsingborg—Hässleholms järnvägsaktiebolag.

Bolaget har två dieselelektriska motorlokomotiv, som båda hava utrymmen för resgods men ej för passagerare. Trafiken å den 40 kilometer långa bibanan Klippan—Eslöv ombesörjes helt av ett tågsätt, bestående av ett av motorloken och en boggievagn. Därjämte kan i mån av behov en 2-axlig vagn tillkopplas. Ifrågavarande tågsätt lämpar sig utmärkt väl för sagda trafik, som pågår hela dagen. Antalet per dag tillryggalagda kilometer utgör 288.

Driftkostnaden beräknas till ungefär 2/3 mot vid ångdrift.

Falkenbergs järnvägsaktiebolag.

Bolaget har, såsom ovan antytts, i en gammal boggievagn inbyggt en motor, som drives med bensin eller träkolsgas eller en blandning av bådadera. Ombyggnaden har dragit en kostnad av 32,000 kronor. Vagnen, som hittills endast provkörts, har 38 sittplatser och kan medtaga en släpvagn med plats för 25 resande. Vagnen är avsedd att betjänas av en man och finnas förarhytter anbragta i vagnens båda ändar, så att den ej behöver vändas. Vagnen beräknas komma att få framföras med en hastighet av 60 kilometer i timmen.

Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag.

Bolaget har för närvarande sex dieselelektriska motorvagnar. En av dessa insattes i trafik år 1914, två år 1921. De återstående tre äro helt nyligen inköpta och insättas i trafik eller som reserv å skilda linjer den 15 december 1925. Med en av sistnämnda vagnar företogo, såsom ovan nämnts, revisorerna en resa.

Av motorvagnarna inrymmer den äldsta, förutom bagagerum, sittplatser för 50 passagerare. Den medför därjämte en släpvagn med postkupé och 20 sittplatser. De övriga motorvagnarna inrymma ett större bagagerum samt en postkupé men inga sittplatser. Tågsätten med de av sistnämnda vagnar, som redan äro i trafik, brukar ytterligare omfatta en boggievagn med 73 och en 2-axlig personvagn med 44 sittplatser. Dessutom förmå vagnarna till viss stigning medföra en och å horisontell mark eller vid svagare stigning två lastade godsvagnar. Personaluppsättningen vid samtliga motortåg utgöres av en motorvagnsförare och en konduktör.

Ifråga om kostnaderna år 1924 för motordrift med en av de år 1921 anskaffade vagnarna i förhållande till för ånglokomotivdrift lämnar bolaget följande uppgifter: Summan av driftkostnaderna per tågkilometer, däri inräknat underhålls-, ränte- och amorteringskostnader, utgjorde vid motortrafik 51,8 öre och vid ångtrafik 63,7 öre. Härvid bör emellertid nämnas, att inköpspriset för en motorvagn uppgår till mer än dubbla priset för ett lokomotiv, vilket inverkar på ränte- och amorteringskostnaden i nyssnämnda slutsumma. Även underhållskostnaden vid motordrift beräknas till högre belopp än vid ångdrift. Detta beror emellertid delvis därpå att beträffande motorvagnen under året utförda ombyggnads- och förbättringsarbeten inräknats i underhållskostnaderna i stället för att läggas på nyanskaffningskostnaderna samt där förräntas och amorteras. De rena driftkostnaderna åter utvisa vid motordrift endast 22,3 öre mot 46,5 vid ångdrift.

Förutom de besparingar vid motordrift, som framgå av ovanstående, anger bolaget ytterligare följande av dylik trafik förorsakade minskade kostnader, nämligen frånvaron ej mindre av kol- och vattentagning samt slaggning på linjen, varigenom tågtiderna minskas, än även av bevakning av banan med hänsyn till eldfaran samt av uppställningsstall för vagnarna under nätterna.

Vad slutligen angår antalet av motorvagnarna tillryggalagda kilometer meddelar bolaget, att detta för tiden 1 januari—30 november 1925 för de tre under samma tid använda vagnarna utgjort respektive 67,525, 66,290 och 63,025.

Revisorernas uttalande.

I sin förklaring över 1922 års revisorers uttalande i motorvagnsfrågan framhöll järnvägsstyrelsen, såsom ovan nämnts, att motorvagnsdrift förefölle vara väl motiverad å Halmstad—Nässjö järnväg, varemot det mötte vissa svårigheter att vid statens järnvägars linjer finna lika lämpliga uppgifter för dylika vagnar. Enligt revisorernas mening måste statens järnvägar i långt större utsträckning än någon enskild järnväg äga bandelar, som kunna lämpa sig för sådan trafik. Järnvägsstyrelsen uttalade vidare bl. a., att på de nordliga linjerna snöför-

hållandena skulle lägga hinder i vägen för användning av motorvagnar. I anledning härav må nämnas, att vid Halmstad—Nässjö järnväg, ehuru denna järnväg på grund av sitt delvis höga läge över havet kan jämställas med vissa nordliga bansträckor, motortrafiken mycket sällan varit inställd, fastän snöförhållandena vid vissa tillfällen varit ganska svåra. Det vill fördenskull synas som om motortrafiken icke skulle försvåras av snö och kyla i den utsträckning, som järnvägsstyrelsen förutsatt.

Långvariga experiment med motorvagnar av olika typer hava utförts av åtskilliga enskilda järnvägar, ehuru dessa järnvägar icke äga de resurser, varöver statens järnvägar förfoga. Experimenten synas hava kommit så långt, att det icke torde dröja länge, förrän motorvagnar av standardtyp kunna konstrueras inom landet. Genom den utvidgade specialtillverkning av motorvagnar, som sålunda är att förvänta, torde de nu jämförelsevis höga kostnaderna för anskaffandet av dylika böra kunna icke oväsentligt nedbringas.

Den omfattande busstrafiken å landsvägarna, som under senare år inrättats även utmed järnvägslinjerna, har vållat, att vägunderhållet högst avsevärt fördyrats, varjämte kostsamma vägomläggningar nödvändiggjorts. Samtidigt synes persontrafiken å kortare järnvägssträckor hava avtagit, utan tvivel till stor del beroende på de tidigare jämförelsevis fåtaliga tågförbindelserna. Genom den ökning av nämnda förbindelser, som motortrafiken å järnvägarna möjliggjort, har emellertid, såsom av redogörelserna från vissa enskilda banor framgår, trafikminskningen i anledning av busstrafiken i viss mån motverkats. Till detta resultat har jämväl bidragit, att motorvagntågen göra uppehåll för resandes av- och påstigande även vid särskilda för motorvagnarna bestämda hållplatser, bl. a. vid mera betydande vägövergångar. Revisorerna kunna ej finna några bärande skäl, varför icke även statens järnvägar skulle hava ekonomisk fördel av att vidtaga liknande anordningar. Ej minst för statsverket torde det vara en fördel, om persontrafiken icke i alltför stor utsträckning överflyttas från järnvägarna till landsvägarna.

Revisorerna hava därför ansett sig böra framhålla angelägenheten av att statens järnvägar med begagnande av de erfarenheter, som under senare tid vunnits vid enskilda järnvägar, i lämplig omfattning inrätta motorvagnstrafik å sådana bandelar, som äro lämpade härför.

§ 116.

Statens järnvägars resebyråer i utlandet.

Riksdagens år 1922 församlade revisorer meddelade i sin berättelse vissa upplysningar angående Svenska trafikförbundets verksamhet. Av dessa upplysningar framgick, att förbundet, vars uppgift vore att verka

för utvecklingen av persontrafiken till Sverige, under år 1921 från statens järnvägar åtnjutit bidrag till belopp 145,000 kronor.

Efter påpekande av bl. a. att arbetskrafter inom järnvägsstyrelsen komme till användning i förbundets tjänst yttrade nämnda revisorer, att de, utan att vilja uttala något omdöme om betydelsen av den av förbundet ditintills bedrivna verksamheten eller om gagnet för statens järnvägar av en så betydande utgift som den angivna, ansåge sig böra ifrågasätta lämpligheten av den sammanblandning av förbundets och statens järnvägars rörelse, som syntes förekomma.

Konstitutionsutskottet vid 1922 års riksdag, som framställde anmärkning mot vederbörande departementschef i anledning av ett av Kungl. Maj:t under år 1921 fattat beslut om utanordnande av anslag av trafikmedel till förbundets verksamhet, uttalade i samband därmed, att utgifter för upprättandet av svenska resebyråer i utlandet icke syntes stå i omedelbart sammanhang med de svenska statsbanornas drift, utan att frågan om statsanslag för detta ändamål borde ha kommit under riksdagens avgörande. Vid behandlingen i kammaren blev ifrågavarande punkt utan debatt lagd till handlingarna.

I en till 1923 års riksdag avlåten proposition nr 26 angående bidrag av trafikmedel till anordnande i utlandet av upplysnings- och reklamverksamhet uttalades, med anledning av en i järnvägsstyrelsens kostnadsstatförslag för år 1923 upptagen post å 140,000 kronor som bidrag till trafikförbundets verksamhet, att upplysnings- och reklamverksamheten i utlandet för främjande av trafiken till Sverige syntes vara en angelägenhet av stor betydelse. Emellertid hade med anledning av den av konstitutionsutskottet gjorda anmärkningen medel till statens järnvägars reklamverksamhet för år 1923 ännu icke beviljats, utan hade frågan huru härmed för framtiden skulle förfaras, ansetts böra i ett sammanhang underställas riksdagens prövning. I propositionen hemställdes, att till ifrågavarande upplysning- och reklamverksamhet måtte av statens järnvägars trafikmedel få utbetalas bidrag med belopp, som Kungl. Maj:t efter därom gjord framställning kunde finna skäl bestämma.

Med anledning härav anförde riksdagen i skrivelse nr 109 bland annat, att resebyråverksamheten utövades inom en från statens järnvägar fullt fristående sammanslutning, svenska trafikförbundet, och att det finge anses vara en riksdagens angelägenhet att pröva, i vilken utsträckning bidrag till en dylik organisation skulle ifrågakomma. Fastställandet av de belopp, som årligen borde utgå, torde alltså böra ankomma på riksdagen. Det för år 1923 av järnvägsstyrelsen begärda beloppet, 140,000 kronor, ville riksdagen, även om beloppet syntes högt, icke motsätta sig. Dock ansåg sig riksdagen böra ifrågasätta, huruvida utgif-

ten kunde till fullo anses motsvara gagnet för statens järnvägar. Det borde till ett kommande år tagas under övervägande, huruvida icke den ifrågavarande propagandaverksamheten möjligen kunde anordnas på annat och för statens järnvägars speciella intressen mera ändamålsenligt sätt.

Vid den utredning, som i följd härav inom järnvägsstyrelsen under år 1923 utfördes, befanns, att den fördelaktigaste lösningen vunnes, om resebyråerna i fråga överfördes från svenska trafikförbundet och bleve statens järnvägars direkta organ, varigenom även deras fortbestånd tryggades. Sedan efter Kungl. Maj:ts bemyndigande de erforderliga åtgärderna härför träffats, övergingo de fyra resebyråerna i Berlin, Paris, London och Newyork i början av år 1924 i statens järnvägars ägo.

Samtidigt omlades resebyrån i Newyork till att bliva endast en reklamcentral, dock med möjlighet att utlämna biljetter i andra hand till resebyråer men icke till publiken. Beträffande övriga resebyråer vidtogos inga förändringar. Dessa arbeta fortfarande dels såsom resebyråer och dels som reklamcentraler. Reklamverksamheten, som beträffande byråerna i Berlin och Paris förut spelade en ganska underordnad roll, har numera väsentligt utvidgats.

Revisorerna hava från järnvägsstyrelsen under hand begärt vissa upplysningar rörande byråernas verksamhet. I en revisorerna tillsänd P. M. har järnvägsstyrelsen anfört bland annat följande:

Kostnaderna för resebyråerna under år 1924 framgå av följande tabell:

	Inkomster			Driftkostnader	Överskott + brist —	Övriga kostnader för propaganda	Engångskostnader
	Direkta	Indirekta	Summa				
Resebyrån i							
Berlin ..	24,055	28,113	52,168	69,417	— 17,249	3,843	14,662
Paris ...	40,996	9,709	50,705	25,917	+ 24,788	5,712	4,797
London ...	29,081	6,051	35,132	117,958	— 82,826	21,984	6,911
Newyork	—	—	—	—	—	69,713	4,193
	94,132	43,873	138,005	213,292	— 75,287	101,252	30,563

De indirekta inkomsterna utgöras av 10 % beräknad provision å av resebyråerna försålda biljetter över S. J:s sträckor, vilken provision S. J. förut haft att utgiva för biljetter försålda på dessa byråer, då de voro i annan regi, de direkta inkomsterna av verkliga provisioner för andra trafikföretag, kursvinster m. m. Engångskostnaderna äro kostnader för förändringar, inventarier o. s. v., som utgåvos i anledning av själva övertagandet och som sålunda icke böra tagas i betraktande, då man önskar bilda sig en uppfattning om det väntade ekonomiska resultatet.

Siffrorna för 1925 äro ännu icke tillgängliga. Resultaten för de månader som hittills kunna överskådas, visa emellertid en god överensstämmelse med den för 1925 fastställda driftsstaten. Sannolikt äro inga större avvikelser från denna att förvänta. Sagda kostnadsstat upptager följande siffror:

	Inkomster			Driftkostnader	Överskott + brist —	Övriga kostnader för propaganda
	Direkta	Indirekta	Summa			
Resebyrån i						
Berlin	37,000	37,000	74,000	99,000	— 25,000	20,000
Paris	50,000	10,000	60,000	34,000	+ 26,000	12,000
London ..	35,000	7,000	42,000	107,000	— 65,000	22,000
Newyork ..	—	—	—	—	—	67,000
	122,000	54,000	176,000	240,000	— 64,000	121,000

Av dessa kostnader för själva resebyråerna beräknar styrelsen att 33,000 kronor i Berlin, 13,000 kronor i Paris och 24,000 kronor i London, summa 70,000 kronor utgöra merkostnader på grund av byråns befattning med det allmänna reklamarbetet. Styrelsen finner den därmed uppträdande totala summan, i runt tal 190,000 kronor, hög och måste anse den som en oproportionerligt hög insats från statens järnvägars sida för bekostande av det dock i landets samlade intresse bedrivna reklamarbetet i utlandet.

Järnvägsstyrelsen har därför också i skrivelse till svenska trafikförbundet av den 24 oktober 1925 ifrågasatt, att förbundet, sedan dess organisation nu stabiliserat sig, skulle övertaga reklamverksamheten i utlandet för persontrafiken, i den mån det icke uteslutande rör reklam för S. J:s egna linjer. Då för detta ett belopp av omkring 20,000 kronor per år torde vara tillfyllest, skulle under förutsättning att annan organisation kunde övertaga reklamarbetet, huvuddelen av de ovan angivna kostnaderna för propaganda bortfalla från S. J:s stat och eventuellt ersättas med ett efter statsmakternas prövning från S. J. utgående, i varje fall dock väsentligen reducerat bidrag till svenska trafikförbundet eller annan för ändamålet upprättad organisation. Vid en sådan ordning skulle ock ovan berörda del av driftkostnaderna för resebyråerna bortfalla och därmed den brist varmed de nu arbeta.

Trafikförbundet har på denna hänvändelse svarat, att förbundet skulle söka verkställa en utredning i ämnet och inkomma till Kungl. Maj:t med kostnadsförslag; samtidigt har trafikförbundet emellertid uttalat förhoppningen att reklamarbetet t. v. måtte på sätt hittills skett fortsättas av järnvägsstyrelsen.

Styrelsen kan ej heller denna gång åtaga sig ansvaret för att denna utan tvivel för landet betydelsefulla och gagnande verksamhet avbrytes och avser därför icke att i sitt nu under utarbetande varande förslag till kostnadsstat för år 1926 föreslå några principiella förändringar, varken i resebyrå- och reklamverksamheten eller i kostnaderna därför för detta stundande år. Styrelsen betraktar dock detta år som ett övergångsår, varunder styrelsen för sin del avser att nedrusta de resebyråer, vilka av andra skäl än för reklamarbetets bedrivande anses böra bibehållas och varunder styrelsen förväntar, att statsmakterna

skola taga under omprövning vilket pekuniärt stöd de skola lämna den allmänna reklamen i utlandet, dels av S. J:s trafikmedel, dels av andra statsmedel.

Överrevisorerna vid statens järnvägar hava i sin berättelse för år 1924 lämnat vissa uppgifter rörande resebyråerna i fråga, vilka inhämtats av en utav överrevisorerna, överingenjören Wahlberg, vid personliga besök å byråerna i samband med annat offentligt uppdrag.

Ur denna berättelse må här anföras:

Berlin.

Byrån är inrymd i nr 22/23 Unter den Linden, ett utmärkt läge i stadens mest trafikerade del, med mycket rymliga lokaler. Inom dessa finnes bland annat ett stort och trevligt läs- och skrivrum, som står till fritt begagnande av allmänheten, vilket även flitigt lär ske. Hyran är emellertid avsevärd, 50,000 guldmark per år, varifrån dock avgå 12,000 mark för en mindre del av lokalen, som är uthyrd.

Personalen utgjordes av elva personer, inklusive föreståndaren.

Byråns uppgift är dels reklam- och propagandaverksamhet, dels biljettförsäljning. Vilken av dessa grenar, som bör anses såsom huvuduppgift är svår att bedöma. Föreståndaren var emellertid av den uppfattningen, att byrån skulle kunna bliva till större gagn för Sverige, om biljettförsäljning i den utsträckning nu sker icke försigginge, utan byrån finge ägna sig helt åt reklamverksamheten, samt endast i undantagsfall sälja biljetter. Den därå belöpande provisionen vore nämligen i själva verket av ringa betydelse. En dylik omläggning skulle tvivelsutan möjliggöra en inskränkning av byråns personal.

För första halvåret 1925 uppgingo utgifterna till 71,446:79 kronor, varav reklamkostnader belöpte sig till 14,735:88 kronor. Inkomsterna för samma tid uppgingo till 10,457:12 kronor. Dessa utgjordes huvudsakligen av kursvinster och provision å försålda *främmande* biljetter.

Paris.

Byrån är inrymd i samma hus som Banque de Suéde et de Paris vid Avenue de l'Opéra nr 5. Läget är utmärkt och sambandet med banken innebär påtagliga fördelar i flera avseenden.

Personalen utgjordes av fem personer, föreståndaren inräknad.

Byråns uppgift synes i främsta rummet vara biljettförsäljning. Reklamverksamheten sker icke här i samma omfattning som exempelvis vid byrån i Berlin. Anslaget för denna verksamhetsgren är också jämförelsevis obetydligt. Föreståndaren ansåg, att försäljningen av biljetter icke på något sätt inverkade hindrande på den reklamverksamhet, som kunde ske. Byrån var, enligt föreståndarens förmenande, allt för liten för att övriga byråer skulle kunna känna någon konkurrens och därigenom förlora intresset för Sverige.

För första halvåret 1925 uppgingo utgifterna till 27,569:04 kronor, varav reklamkostnader utgjorde 9,114:47 kronor. Inkomsterna för samma tid voro 21,943:36 kronor, i huvudsak av samma karaktär som vid Berlinbyrån.

London.

Byråns adress är Coventry Street 21, nära Piccadilly Circus, vilket är ett utmärkt läge. Lokalen utgöres av ett medelstort expeditionsrum å nedre botten och ett liknande rum i källaren. Utrymmet är väl litet, vilket i viss mån torde verka hindrande på verksamheten.

Personalen utgjordes av föreståndaren, fem tjänstemän och en springpojke.

Byråns uppgift är försäljning av biljetter samt reklam, vilken senare verksamhet synes bedrivas mycket kraftigt genom annonser, föreläsningar och illustrerade uppsatser uti veckojournaler.

Föreståndaren ansåg, att försäljning av biljetter icke på något sätt gjorde intrång i reklamverksamheten, och byrån står på bästa fot med de stora, privata resebyråerna.

Byråns utgifter för första halvåret 1925 utgjorde 70,739:61 kronor. Reklamkostnaderna uppgingo till 10,296:30 kronor, för vilka kostnader byrån erhållit bidrag från vissa svenska trafik- och hotellförvaltningar med 10,109:59 kronor. Inkomsterna, vilka hava samma karaktär som vid Berlin- och Parisbyråerna, uppgingo till 12,174:92 kronor.

Newyork.

Lokalen är omedelbart anknuten till Svenska Nyhetsbyrån, vars föreståndare är doktor Brilioth. Detta arrangemang är säkerligen mycket bra ur många synpunkter, framför allt därutinnan, att byrån genom doktor Brilioth för sin reklam vida lättare når en bred och effektiv press, än som eljest vore möjligt. Läget är utmärkt vid Vanderbilt Avenue, mitt emot Grand Central Station.

Den ordinarie personalen är en föreståndare samt en stenograf. Under årets fem första månader har därjämte en tjänsteman från statens järnvägar i Stockholm arbetat på byrån. Arbetspersonalen är sålunda den minsta möjliga, även om hänsyn tages till att doktor Brilioth utför åtskilligt arbete för byråns räkning.

Byråns främsta uppgift är, att genom kraftig reklam och propaganda söka verka för att till Europa farande turister från U. S. A. skola beresa Sverige. Reklamen sker huvudsakligen genom annonser dels i tidningar och tidskrifter, dels genom stora, vanligen färglagda plakat etc. Därjämte sprides årligen ett stort antal broschyrer. Propaganda göres även under resor av byråns föreståndare. För övrigt samarbetar byrån med i landet varande resebyråer, speciellt med de skandinaviska ångbåtslinjernas kontor.

Föreståndaren framhöll, att han ansåg det skulle vara alldeles felaktigt, om byrån omlades så, att den även sålde biljetter såsom en vanlig resebyrå, i konkurrens men de enskilda resebyråerna, vilka i så fall säkerligen snart nog skulle förlora intresset för Sverige. Nu är det visserligen så, att byrån, ehuru i undantagsfall, tvingas att sälja biljetter för resor i Sverige, men i dylika undantagsfall lämnar byrån den å dessa biljetter fallande provisionen till den ena eller andra resebyrån. Mycket ofta förekommer emellertid, att statens järnvägars resebyrå åt övriga resebyråer uppgör fullständiga reserouter med biljettpriser m. m. för resor i Sverige. En omläggning i ovan antydd rikt-

ning skulle för övrigt medföra så stora kostnader, att detta i och för sig skulle så gott som omöjliggöra saken.

För första halvåret 1925 utgjorde byråns utgifter 64,809:35 kronor, varav reklamkostnaderna uppgingo till 42,753:12 kronor, av vilka ett belopp av 11,000 kronor täckts genom bidrag från vissa svenska trafik- och hotellförvaltningar.

Överrevisorerna hava för sin del anfört följande:

"Då, såsom framgår av förestående redogörelse, resebyråernas verksamhet i statens järnvägars hand pågått endast en relativt kort tid, anse sig överrevisorerna icke böra nu uttala något eget omdöme om denna verksamhet.

Enligt överrevisorernas förmenande torde emellertid reklam, skött på rätt sätt, vara ägnad att öka turistintresset för vårt land. Det synes därför överrevisorerna, som om särskilt under de närmaste åren en kraftig upplysningsverksamhet framför allt i Amerika borde drivas för att göra Sverige, dess folk och förhållanden i övrigt ytterligare bekanta. Just nu borde en sådan ske, då landet uppmärksammats genom ett flertal härstädes hållna större möten och kongresser av internationell art. I Amerika borde enligt överrevisorernas mening reklam lämpligen även kunna ske genom framförande av bildserier å teatrarna, en form för propaganda, som där lär användas av andra resebyråer och liknande företag.

En synpunkt å resebyråverksamheten, som borde beaktas, är att varje byrå borde stå i fast förbindelse med någon eller några på platsen boende personer, anställda å framskjutna poster, exempelvis i handelskammare, generalkonsulat eller dylika institutioner, vilka personer vore fullt förtrogna med vanor och önskemål hos den del av vederbörande lands befolkning, som har tillfälle och möjlighet att i turisthänseende besöka främmande länder. Sådana personer borde knytas vid byåerna såsom rådgivare, och deras funktion i nu omhandlade hänseende vara hedersuppdrag. De skulle giva upplysningar och lämna uppslag, huru reklamverksamheten lämpligast borde skötas för att nå bästa möjliga resultat. Överrevisorerna syfta icke härmed till att öva någon kritik på det sätt, varpå reklamen nu skötes, utan hava endast velat lämna ett uppslag, vars förverkligande måhända kunde vara av värde."

Vid granskning av järnvägsstyrelsens räkenskaper hava Revisorerna funnit, att vissa bidrag av trafikmedel utgå jämväl till andra liknande byråer i utlandet. Revisorerna hava inhämtat, att järnvägsstyrelsen anordnat upplysnings- och ackvisitionsverksamhet för godstrafik genom fyra byråer, nämligen i Berlin, Paris, Milano och Amsterdam. Dessa byråer bedrivas av firman Nordisk transport & spedition, vilken innehaves av statens järnvägars kommissionär i Trelleborg, herr Louis

Hanell. Byrån i Amsterdam bedriver även resebyråverksamhet och ordnar under järnvägsstyrelsens uppsikt reklamen för persontrafiken i Holland. Enligt uppgift av vederbörande byråchef inom järnvägsstyrelsen utgick av trafikmedel till dessa byråer under år 1924 ett bidrag av sammanlagt 34,000 kronor. Därjämte utgick ett belopp av 1,000 kronor såsom bidrag till en svensk resebyrå i Wien, bedriven av herr E. Kull.

Slutligen har järnvägsstyrelsen för år 1924 utbetalt 15,000 kronor i direkt bidrag till svenska trafikförbundet, avsett för dess allmänna reklamverksamhet m. m., och 6,250 kronor till svensk-amerikanska nyhetsbyrån i Newyork. För år 1925 utgå bidragen till Nordisk transport & spedition med 41,000 kronor, till resebyrån i Wien med 2,000 kronor samt till svenska trafikförbundet 10,000 kronor och till svensk-amerikanska nyhetsbyrån 10,000 kronor.

Nämnas må att här angivna belopp ingå i järnvägsstyrelsens kostnadsstater för åren 1924 och 1925, därvid dock, vad beträffar det förra året, icke angivits, att beloppen skulle utgå till enskilda företag.

Förestående redogörelse giver vid handen att betydande belopp utgå av statens järnvägars trafikmedel till upplysnings- och reklamverksamhet i utlandet. Järnvägsstyrelsens tabell över kostnaderna för de fyra resebyråerna under år 1924 utvisar, bortsett från engångskostnader å 30,563 kronor i anledning av statens järnvägars övertagande av byråerna, följande:

driftkostnader			kronor	213,292:—
direkta inkomster	kronor	94,132:—		
indirekta inkomster	„	43,873:—	„	138,005:—
brist			„	75,287:—
övriga kostnader för propaganda			„	101,252:—
			Summa kronor	176,539:—

Härvid är emellertid att märka, att de indirekta inkomsterna, 43,873 kronor, utgöras av 10 % *beräknad* provision å av resebyråerna försålda biljetter över statens järnvägars sträckor.

Utgiftssumman uppgår sålunda i verkligheten till ..... kronor 220,412:—

vartill komma ytterligare följande belopp:

till Nordisk transport & spedition för dess upplysnings- och ackvisitionsverksamhet för godstrafik genom byråer i Berlin, Paris, Milano o. Amsterdam	„	34,000:—
till en resebyrå i Wien	„	1,000:—
svenska trafikförbundet	„	15,000:—
svensk-amerikanska nyhetsbyrån	„	6,250:—
eller tillhopa	kronor	276,662:—

jämte ovannämnda engångskostnader å 30,563 kronor.

I här nämnda belopp torde icke ingå de kostnader som varit förenade med vissa tjänstemäns resor till och från byråerna, ej heller kostnaderna för av tjänstemän i järnvägsstyrelsen företagna resor i och för byråernas inspektion.

I detta sammanhang anse sig Revisorerna böra erinra om att utgifter för upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige genom pressombud och handelskamrar jämväl bestridas genom anslag å olika huvudtitlar. Å tredje huvudtiteln utbetaltes under år 1924 för sådant ändamål ett belopp av 117,752 kronor 58 öre.

Revisorernas uttalande.

Såsom ovan anförts har 1923 års riksdag uttalat, att det måste vara en riksdagens angelägenhet att pröva, i vilken utsträckning bidrag till en organisation av Svenska trafikförbundets art skulle ifrågakomma. Icke desto mindre hava för år 1924 anslag utgått av trafikmedel till nämnda och andra liknande företag, utan att riksdagen därtill lämnat medgivande. Enligt vad revisorerna inhämtat utgår sådant anslag jämväl för år 1925.

Särskilt bör uppmärksammas, att anslag av statens järnvägars trafikmedel utgår till en enskild firma för upplysnings- och ackvisitionsverksamhet i Berlin och Paris, ehuru statens järnvägar numera hava egna byråer därstädes. Att den verksamhet, som av åsyftade firma bedrives, är förenlig med resebyråverksamhet, synes framgå därav, att den enkilda firmans byrå i Amsterdam jämväl bedriver sådan verksamhet och sköter reklamen för persontrafiken i Holland.

Revisorerna anse, liksom järnvägsstyrelsen och överrevisorerna vid statens järnvägar, att det är av betydelse att upplysningsverksamhet för främjande av trafiken till Sverige bedrives i utlandet. Det synes dock vara av vikt, att denna verksamhet bliver planmässigt ordnad. I detta avseende dela revisorerna järnvägsstyrelsens mening, att verksamhet av sådan art bör helt skiljas från statens järnvägar och övertagas av lämplig enskild organisation, vilken bör tilldelas bidrag av statsmedel till belopp, som för varje gång bestämmes efter riksdagens hörande.

Emellertid anse sig revisorerna vidare böra ifrågasätta, huruvida det kan vara ändamålsenligt att fortfarande bibehålla statens järnvägars resebyråer i utlandet. Med ledning av järnvägsstyrelsens uppgift rörande indirekt inkomst vid de olika byråerna, vilken inkomst utgöres av 10 % beräknad provision å biljetter, som försålts å statens järnvägars sträckor, kan bruttoinkomsten å sådan biljettförsäljning beräknas till vid byrån i Berlin 281,130 kronor, i Paris 97,090 kronor och i London 60,510 kronor. Utgifterna för dessa resebyråer hava, inberäknat reklamarbetet, under år 1924 uppgått till vid byrån i Berlin

73,260 kronor, i Paris 31,629 kronor och i London till 139,942 kronor, bortsett från engångskostnader. Revisorerna hålla för sannolikt att det skulle vara till större fördel för statens järnvägars ekonomi om, såsom tidigare ägt rum, resebyråverksamheten indroges och biljettförsäljningen överlämnades till andra i de ifrågavarande utländska städerna verksamma byråer mot provision. Uttalanden i denna riktning hava också gjorts av föreståndarna för resebyråerna i Berlin och Newyork. Den förstnämnda har framhållit, att det vore till större gagn för Sverige om biljetter endast i undantagsfall försåldes å byrån, såsom fallet är å resebyrån i Newyork, och föreståndaren för sistnämnda byrå har betecknat det såsom alldeles felaktigt, om byrån omlades till biljettförsäljning, enär därigenom övriga resebyråer säkerligen skulle förlora intresset för Sverige.

Statens vattenfallsverk.

§ 117.

Fastigheterna nr 1, 2, 3 och 9 i kvarteret Björnen.

Revisorerna hava avlagt besök i staten tillhöriga fastigheterna nr 1, 2, 3 och 9 i kvarteret Björnen i Stockholm.

Ifrågavarande fastigheter, som bilda ett sammanhängande helt med adressnummer Karduansmakaregatan 8 A, 8 B och 10, Klara Södra Kyrkogata 8 och 10 samt Lilla Vattugatan 19 A, 19 B och 21 , inköptes år 1918 för statens vattenfallsverks räkning jämlikt medgivande av samma års riksdag. Köpesumman utgjorde tillhopa 1,554,575 kronor 24 öre. För gäldande av densamma ävensom för utförande å fastigheterna av vissa byggnadsarbeten anvisade riksdagen å tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag å 1,650,000 kronor.

Anledningen till inköpet var dels önskemålet att å ett håll samla vattenfallsstyrelsens vid tillfället å fyra skilda ställen i staden belägna lokaler, dels ock framför allt att bereda erforderligt ökat utrymme för berörda styrelse.

Omnämnas bör, att riksdagens år 1917 församlade revisorer i sin avgivna berättelse framhöllo, att de vid besök i vattenfallsstyrelsens lokaler icke kunnat undgå att finna dessa alldeles otillräckliga för sitt ändamål, och att det syntes nödvändigt, jämväl med tanke på en ytterligare utveckling av statens vattenfallsverks affärsverksamhet — att lokalfrågan snarast erhölle en tillfredsställande lösning.

I fastigheterna ifråga disponerar vattenfallsstyrelsen samt Älvkarleby kraftverk omkring ett 20-tal rum. Återstående lokaler uthyras såsom bostäder, butiker, kontor och verkstadslokaler m. m. till ett 85-tal

hyresgäster för en sammanlagd hyressumma av omkring 97,000 kronor.

Utom de lokaler, som av vattenfallsstyrelsen tagits i anspråk i de för styrelsens räkning förvärvade fastigheterna, förhyr styrelsen lokaler på olika håll i staden.

Revisorernas uttalande.

Självfallet vore det till fördel för verket, om de olika byråerna och avdelningarna kunde beredas erforderliga utrymmen i en enda fastighet. De för detta ändamål förvärvade fastigheterna i kv. Björnen synas emellertid icke kunna tagas i anspråk utan efter en genomgripande reparation. Enligt revisorernas mening kan det dock starkt ifrågasättas huruvida en sådan reparation vore ändamålsenlig. Fastigheterna befinna sig nämligen såväl invändigt som till det yttre i ett synnerligen otillfredsställande skick. Oundgängliga reparationer hava visserligen utförts i en del lägenheter, bl. a. i de av vattenfallsstyrelsen disponerade kontorslokalerna, men det torde knappast vara förenligt med god hushållning att offra ytterligare medel på underhållsarbeten i byggnader, som äro så förfallna som de ifrågavarande.

Med hänsyn till det i hög grad bristfälliga tillstånd, i vilket förenämnda fastigheter befinna sig synes det revisorerna nödvändigt att med det snaraste ett avgörande träffas, huruvida de genom ombyggnad skola göras lämpliga till användning för det ändamål, för vilket de ursprungligen förvärvats eller om hellre en försäljning av fastigheterna bör äga rum.

§ 118.

Utbetalning av avlöningsmedel inom vattenfallsstyrelsen.

Vid granskning av vattenfallsstyrelsens räkenskaper hava revisorerna funnit, att avlöningen till samtliga befattningshavare inom styrelsen för december 1924 utbetalts i två omgångar; en gång omkring mitten av månaden och en gång vid dess slut.

Revisorernas uttalande.

Då gällande avlöningsreglemente föreskriver, att utbetalning av avlöning skall ske månadsvis i efterskott hava revisorerna funnit vattenfallsstyrelsens ifrågavarande förfarande anmärkningsvärt.

§ 119.

Ersättning till en förste expeditionsvakt inom vattenfallsstyrelsen för visst arbete.

Revisorerna hava uppmärksammat, att till en förste expeditionsvakt inom vattenfallsstyrelsen utöver lönen utgått ersättning med 125 kronor i månaden för övervakande av städningsarbete i vissa av vattenfallsstyrelsens lokaler ävensom för utförande av passningstjänst.

Revisorernas uttalande.

Utan att ingå på ett bedömande av sättet för beräkning av den extra ersättning eller överhuvudtaget behörigheten av den gjorda utbetalningen, som sålunda ansetts böra tillkomma nämnda tjänsteman, ehuru jämväl härutinnan anledning till erinringar synes föreligga, anse sig

revisorerna böra ifrågasätta, huruvida icke tjänstgöringen för vaktpersonalen borde så kunna ordnas, att fullgörandet av de åligganden, varom här är fråga, kunna ingå i de ordinarie göromålen för någon av de 13 förste expeditionsvakter, expeditionsvakter och kontorsvakter, som finnas anställda i vattenfallsstyrelsen.

§ 120.

Vissa till vattenfallsstyrelsen gjorda inbetalningar.

Revisorerna hava iakttagit, hurusom inom vattenfallsstyrelsen förekommer, att inflytande medel inreverseras av byråchef eller annan tjänsteman på sådant sätt, att inbetalningens riktighet svårligen kan kontrolleras. Så har i ett fall en byråchef inreverserat 1,050 kronor 21 öre, vilket belopp å det av honom undertecknade reversalet angives utgöra 2,001 % utdelning i en konkurs å bevakade 52,534 kronor 43 öre för energileverans. På enahanda sätt hava inreverserats bl. a. vattenfallsstyrelsen tillkommande skatteutjämningsmedel från kommuner, utan att i någotdera av de nämnda fallen till verifikationen fogats handling, som bestyrker riktigheten.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna vilja påpeka önskvärdheten av att handling, som kan verifiera inbetalningen, måtte fogas till reversal av nu ifrågavarande slag.

§ 121.

Vissa av vattenfallsstyrelsen utbetalda ersättningar i samband med utredningen för Vänerns reglering.

För utredningen rörande Vänerns reglering har utbetalts till statens lantbruksingenjör dels arvode vid hemarbete med 45 kronor per dag, dels dagtraktamente med 16 kronor vid resor jämte 45 kronor om dagen för studium av handlingar eller överläggning med annan person, tillsammans 61 kronor per dag. Till häradsdomare m. fl., som deltagit i jordvärdering, har utgått dels 13 kronor i dagtraktamente, dels ock 20 kronor i dagarvode, tillsammans 33 kronor.

Revisorernas uttalande.

Då dagarvodet till kommittéledamöter utgår med högst 18 kronor samt vid resor i och för studier för fullgörande av sådant uppdrag med 6 kronor utöver det i gällande resereglemente bestämda dagtraktamentet, som under ifrågavarande tid för högsta klassen utgjort 21 kronor, synes det revisorerna, som om de ersättningar, som i nu omtalade fall tillerkänts vederbörande måste betecknas såsom anmärkningsvärt höga.

§ 122.

Södertälje kanals ombyggnad.

Revisorerna hava besökt den nya kanalanläggningen vid Södertälje.

Den 7 oktober 1819 invigdes den gamla kanalen vid Södertälje. Kanalen med därtill hörande sluss hade byggts av Södertälje kanal- och slussverksbolag, som erhållit privilegium å anläggningen den 15 mars

1806. Under närmare etthundra år användes kanalen utan att några större ändringsarbeten å densamma vidtogos. År 1917 igångsattes omfattande arbeten med kanalens ombyggnad. I sitt nuvarande skick öppnades kanalen för trafik den 17 november 1924.

Beträffande ombyggnaden torde här böra lämnas följande översikt.

För realiserande av ett länge uttalat önskemål om modärnisering av den gamla kanalanläggningen vid Södertälje för att möjliggöra att större fartyg skulle kunna inkomma i Mälaren, blev den gamla kanalen inköpt av staten för 769,000 kronor enligt beslut av 1912 års riksdag. Sedan 1913 års riksdag beslutat fördjupning av den s. k. södra kanalen mellan sjön Maren och Saltsjön för en kostnad av högst 550,000 kronor, antog 1916 års riksdag förslag om ombyggnad av kanalen i dess helhet jämte upprensning av farlederna i Brandalssund och Linasund för en beräknad kostnad av 3,852,000 kronor. 1917 års riksdag medgav därefter, att i samband med ombyggnaden en ny sluss finge anläggas vid Södertälje, vilken slussanläggning beräknades kosta 2,933,000 kronor. Till grund för vederbörande kostnadsberäkningar, avseende sammanlagt 6,785,000 kronor förutom kostnaderna för inköp av gamla kanalen och ovannämnda arbeten i Södra kanalen, låg ett av vattenfallsstyrelsen år 1914 uppgjort förslag.

Ombyggnaden, som utförts genom vattenfallsstyrelsen, kom huvudsakligen på grund av de ekonomiska förhållanden, under vilka arbetet ägde rum, att draga mycket högre kostnader än ursprungligen beräknats. Vid utgången av år 1924 hade sålunda för kanalarbetet anvisats sammanlagt 15,559,000 kronor, varjämte ett belopp av 485,000 kronor påförts kanalanläggningen för arbeten, som byggnadskommissionen för dubbelspåret Rönninge—Ström utfört vid kanalen. Av de för kanalbygget anvisade medlen utgjordes 8,800,000 kronor av särskilda av riksdagen för åren 1917—1922 beviljade anslag. Återstoden hade anvisats av Kungl. Maj:t, i huvudsak med begagnande av medel från vederbörande riksdagsanslag till arbetslöshetens bekämpande. Av sistberörda bidrag till kanalbygget skulle vissa delar om sammanlagt 1,068,000 kronor icke påföras kanalverkens kapitalkonto utan efter arbetets färdigställande avskrivas.

Den nya kanalen utgår från Linasund i Mälaren, som på viss sträckning fördjupats och rätats. Från den gamla slussen, vars västra mur med sina slussportar står kvar, följer kanalen, som har en längd av c:a 3 kilometer, i huvudsak den gamla kanalleden genom sjön Maren till Igelstaviken. Den nya slussen är byggd vid den s. k. Lotsudden öster om sjön Maren. Den är 135 meter lång, 20 meter bred och har ett vattendjup vid lågvatten av 7,5 meter. Över kanalen leda dels den nya klaffbron vid Stockholmsvägen, vars mittparti har en fri höjd av 15,8

meter över vattnets medelnivå i Mälaren, dels en klaffbro för Grödingevägen å den nya slussens nedre port, dels slutligen den nya järnvägsbron för statsbanan Rönninge—Ström med en fri höjd av 26,5 meter över vattnets medelhöjd i Saltsjön. Även denna bro kan öppnas medelst en klaff. Kanalens minsta bredd är 24 meter, dess djup 6 meter vid bottenlinjerna och 7 meter i kanalens mitt. I anslutning till kanalen hava fördjupningar eller upprensningar utförts å Saltsjösidan i Igelstaviken och vid Brandalssund samt å Mälarsidan vid Bockholmssund vid segelleden till Stockholm.

Trafiken i kanalen före och efter ombyggnaden framgår av följande från vattenfallsstyrelsen inhämtade uppgifter:

År	Antal fartyg	Summa registerton	Summa lastton	Summa avgifter i kronor
1914 1/1—30/9	4,907	299,126	217,122	48,998
1915 „	4,710	297,792	253,275	52,050
1916 „	4,772	277,288	247,834	50,783
1917 „	4,293	252,635	232,329	47,792
1918 „	4,752	292,180	277,183	70,688
1919 „	4,788	275,489	229,497	73,902
1920 „	5,575	298,098	235,023	97,347
1921 „	5,213	253,656	180,550	84,410
1922 „	5,310	256,029	196,365	85,078
1923 „	6,004	295,607	224,933	114,335
1924 „	5,110	280,144	217,533	86,316
1925 „	6,481	337,606	uppgift saknas	85,738

Den utsträckning, i vilken den nya kanalen använts av fartyg, som vore alltför djupgående för att hava kunnat passera genom den gamla kanalen, framgår av följande översikt:

	17/11—31/12 1924			1/1—30/9 1925		
	Antal	Reg.-ton	Avgift	Antal	Reg.-ton	Avgift
Fartyg, som kunnat passera gamla kanalen (intill 3,5 meter djupgående)	842	55,362	14,594	6,481	337,606	85,738
Övriga fartyg (mer än 3,5 meter djupgående)	41	12,874	3,521	219	77,215	20,721

Revisorernas uttalande. Ovannämnda uppgifter utvisa, att ombyggnaden av Södertälje kanal ännu icke medfört någon större ökning av trafiken genom kanalen. Ehuru förhållandena i detta hänseende kunna komma att ställa sig i framtiden undandrager sig, icke minst på grund av fortfarande rådande

depression inom näringslivet, bedömande. Att kanalföretaget icke kommer att lämna skälig avkastning å det däri nedlagda kapitalet synes dock uppenbart. Förutsättningar för en ökad användning av kanalen med djupgående fartyg hava emellertid skapats genom de i anslutning till kanalbyggnaden igångsatta och redan i betydlig mån utförda arbetena med upprensning av olika farleder i Mälaren. För ifrågavarande ändamål hava betydande anslag beviljats av riksdagen, varjämte bl. a. medel för arbetslöshetens bekämpande kommit till användning. Dessutom har, såsom revisorerna under § 123 omnämna, en djuphamn vid Västerås nyligen fullbordats. Förslag om anläggande av en djuphamn i Köping föreligger även och har Köpings stad till Kungl. Maj:t ingivit framställning om statslån och statsbidrag för den ifrågasatta anläggningen. Några arbeten med denna hava emellertid ännu icke påbörjats. Tilläggas kan slutligen, att frågan om skapande av en djupgående ångbåtstrafik på Mälaren även sammanhänger med den ännu icke öppnade Hammarbyleden vid Stockholm.

Under sålunda föreliggande omständigheter och särskilt med hänsyn till den korta tid Södertälje kanal i sitt ombyggda skick varit öppen för trafik hava revisorerna funnit det avlagda besöket icke föranleda något ytterligare uttalande från revisorernas sida.

§ 123.

Revisorerna hava besökt djuphamnsanläggningen vid Västerås. Västerås djuphamn.

Den 26 februari 1914 förklarade sig stadsfullmäktige i Västerås villiga att att på stadens bekostnad låta utföra en ny hamnanläggning vid Västerås. Beslutet föranleddes närmast av vattenfallsstyrelsens tidigare samma år avgivna förslag till ombyggnad av Södertälje kanal, vilket bl. a. avsåg att möjliggöra transport av Bergslagsmalm med fartyg från Västerås. Arbetet med djuphamnen igångsattes emellertid först långt senare. Det kom då till stor del att bestridas medelst bidrag från vederbörande riksdagsanslag till arbetslöshetens bekämpande.

1921 och 1922 sysselsattes Västerås stads arbetslösa med makadamslagning å det område vid staden tillhöriga egendomen Karlsberg, där djuphamnen sedermera anlagts. Ifrågavarande förberedande arbeten, som endast delvis äro att hänföra till det egentliga djuphamnsbygget, utfördes under ledning av Statens arbetslöshetskommissions verkställande organ Södra Sveriges statsarbeten och medförde kostnader å sammanlagt c:a 150,000 kronor, varav Västerås stad bidrog med 47,832 kronor 50 öre.

Sedan Kungl. Maj:t den 24 november 1922, efter framställning av stadsfullmäktige i Västerås, förklarat hinder icke möta för Statens arbetslöshetskommission, att för lindrande av arbetslösheten, låta verk-

ställa arbeten för djuphamnsanläggningen, avtalades genom särskilda kontrakt den 19 mars 1923 och den 15 februari 1924, att kommissionen skulle utföra ej mindre väg mellan Köpingsvägen och den planerade hamnen, järnväg till hamnområdet, schaktningsarbeten för kaj och hamnplan samt makadamslagning, allt för en beräknad kostnad av sammanlagt 361,300 kronor, varav Västerås stad skulle betala en fjärdedel, än även betonggjutning av kajkroppen för ett beräknat belopp av 70,000 kronor, som till tre fjärdedelar skulle betalas av staden. Då arbetet på grund av arbetslöshetskommissionens beslut nedlades den 1 juli 1924, voro schaktningarna för hamnplanen samt järnvägsanläggningen färdiga, schaktningsarbetet för kajkroppen och vägen till hamnen i huvudsak färdiga, under det att betonggjutningen av kajkroppen utförts endast till 25 % av åtagandet. I kostnader enligt berörda kontrakt hade då nedlagts sammanlagt 476,100 kronor, varav Västerås stad bidragit med 127,890 kronor 15 öre. För fullföljande av berörda ännu icke avslutade arbeten erhöll staden ur det s. k. färdigställningsanslaget ett bidrag av 38,125 kronor. De kostnader Västerås stad nedlagt å djuphamnsbygget uppgå emellertid sammanlagt till mycket högre belopp än nyss angivits, enär staden ensam bekostat verkställd uppmuddring av djuphamnsområdet med tillhörande ränna, ävensom alla materialkostnader vid de olika arbetena.

Vid revisorernas besök pågick arbetet med utläggande av järnvägsspår utmed kajen. I övrigt syntes anläggningen vara färdig. Västerås stad har emellertid ännu icke anskaffat massgodskranar för djuphamnen. Under den tid, som förflutit efter det revisorerna besökte anläggningen, lär denna hava tagits i bruk av några fartyg, varvid en kran, tillhörig enskilt företag, använts.

Revisorernas uttalande.

För att djuphamnen i Västerås skall kunna komma till användning i vid anläggningens planerande avsedd omfattning torde först och främst fordras en förbättring i det ekonomiska läget för gruv- och järnverksindustrien i Bergslagen. Det bör emellertid beaktas, att anläggningen i stor utsträckning utförts såsom nödhjälpsarbete.

§ 124.

Västerås kraftverk.

Revisorerna hava avlagt besök vid Västerås kraftverk.

Uppförandet av ifrågavarande ångkraftstation påbörjades år 1915, sedan erforderligt markområde inköpts av Västerås stad vid Mälaren c:a 1 kilometer utanför staden. I sin först planerade omfattning var anläggningen fullbordad under senare hälften av år 1917. Två senare beslutade utbyggnader av kraftstationen togos i bruk 1919, respektive 1922. Även efter sistnämnda år hava vissa arbeten utförts för anläggningens färdigställande.

För själva kraftstationen hava anvisats följande anslag av statsmedel:

Av 1915	års	riksdag	1,650,000	kronor.
„ 1916	„	„	1,500,000	„
„ 1918	„	„	1,500,000	„
„ 1921	„	„	2,600,000	„
„ 1924	„	„	250,000	„
		Summa	7,500,000	kronor.

Dessutom har, enligt från vattenfallsstyrelsen inhämtade uppgifter, statsverket i samband med uppförandet av ångkraftstationen åsamkats kostnader för bostadsbyggnader samt för ställverks-, transformator- och ledningsanläggningar vid kraftstationen. För bostadsbyggnadernas uppförande har av vissa av 1918 och 1920 års riksdagar beviljade anslag använts sammanlagt 489,316 kronor 67 öre, under det att de övriga anläggningarna till den 1 oktober 1925 medfört utgifter å 3,247,150 kronor 26 öre, som utgått av de fortlöpande anslagen till distributionsanläggningar för statens kraftverk.

Förlagskapitalet för anskaffande av bränsle till kraftstationen uppgår till 500,000 kronor. 1917 års riksdag beviljade för ändamålet ett anslag å 700,000 kronor, men hava 200,000 kronor härav återbetalats. Slutligen disponerar kraftstationen ur vederbörande anslag för det i Västerås befintliga centralförrådet för statens samtliga kraftverk dels till inventarier 150,000 kronor, dels ock till materialförråd 700,000 kronor.

Västerås ångkraftstation, som ursprungligen planerades som en reserv för Älvkarleby kraftverk, har under årens lopp på grund av stationens läge utvecklats till en centralreserv för olika kraftverk. Den omfattning, i vilken stationen tages i bruk, regleras genom dagliga order från vattenfallsstyrelsen i Stockholm. För utnyttjande av den ordinarie personalen vid de tillfällen, då stationen endast till en mindre del är i gång, finnas inom området för denna en automobil- och en galvaniseringsverkstad.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 125.

Revisorerna hava avlagt besök vid Lilla Edets kraftstationsbyggnad. **Lilla Edets kraftstationsbyggnad.**
För anläggningens utförande hava beviljats följande riksdagsanslag:

för år 1918 (å tilläggsstat)	700,000	kr.
„ „ 1919	2,550,000	„
„ „ 1920	2,000,000	„
„ „ 1922	2,500,000	„
„ budgetåret 1923—1924	2,100,000	„
„ „ 1925—1926	500,000	„
Summa	10,350,000	kr.

Dessutom hava av de arbetslöshetsmedel, som anvisats av 1922 års riksdag, 3,500,000 kronor använts för ifrågavarande kraftstationsanläggning. Sammanlagt har sålunda för ändamålet anvisats 13,850,000 kronor.

Det torde här böra omnämnas, att riksdagens år 1921 församlade revisorer, som besökte anläggningen, i sin avgivna berättelse antydde möjligheten att använda arbetslöshetsmedel för att förhindra att, såsom ifrågasatts, arbetet med bygget tillsvidare avbröts, vilket skulle medfört avskedande av yrkesutbildade arbetare samt dessutom betagit vissa grenar av den hårt tryckta svenska industrien välbehövliga ökade arbetstillfällen.

Då ytterligare medel erfordras för anläggningens fullbordande, har vattenfallsstyrelsen hos Kungl. Maj:t anhållit om äskande hos 1926 års riksdag av ett anslag å 850,000 kronor.

Anläggningen förväntas bliva driftfärdig i början av år 1926 och kommer då att övertaga en del av Trollhättans kraftleveranser, varigenom Trollhättan i stället blir i tillfälle att leverera den för den elektrifierade västra stambanan erforderliga energien.

Tilläggas bör, att kraftstationen vid Lilla Edet på grund av sin turbinutrustning anses komma att intaga en särställning ifråga om rationellt utnyttjande av låga fallhöjder i vattenrika älvar.

Besöket har icke givit anledning till särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 126.

Vattenfallsstyrelsens anläggningar vid Trollhättan.

Revisorerna hava avlagt besök vid vattenfallsstyrelsens anläggningar vid Trollhättan.

Ifrågavarande anläggningar besöktes av riksdagens år 1921 församlade revisorer, vilka lämnade närmare uppgifter angående vissa av anläggningarna.

Profilreglering mellan Trollhättan och Vargön.

Beträffande arbetet med reglering av vattenståndet i Göta älv mellan Trollhättan och Vargön, vilket arbete vid sistnämnda besök pågick, torde böra meddelas, att detsamma sedan ett år tillbaka är avslutat, men att anläggningen icke förrän i september 1925 tagits i bruk på

grund av det tidigare rådande höga vattenståndet. Ytterligare dämning avsågs under året skola äga rum.

I fråga om Trollhätte kraftverk må omnämnas, att anläggningen under år 1924 lämnade en nettoavkastning av 6,04 procent. Om man bortser från värdet av den staten sedan gammalt tillhöriga vattenkraften, beräknas avkastningen å det nedlagda kapitalet under samma år hava uppgått till 7,8 procent. Maximibelastningen uppgick till 113,500 kilowatt. Trollhätte kraftverk.

Det av kanalverket disponerade kapitalet, som uppgår till något över 30 millioner kronor, lämnade under år 1924 endast 1,33 procent avkastning. Emellertid är att märka, att trafiken genom kanalen är stadd i tillväxt och att denna ökning även avser större fartyg. Trollhätte kanalverk.

De avlagda besöken hava icke givit anledning till erinran från revisorernas sida.

Statens domäner.

§ 127.

Revisorerna hava granskat det av domänstyrelsen bedrivna, ännu icke avslutade arbetet med bränslekommissionens avveckling. Bränslekommissionens avveckling.

Beträffande gången av berörda avvecklingsarbete i organisatoriskt hänseende är först att märka, att bränslekommissionen genom beslut av Kungl. Maj:t den 10 december 1920 efterträddes av en mindre kommission, benämnd ''bränslekommissionen av januari 1921''. Sistnämnda kommission upphörde med utgången av 1922. Genom beslut den 30 december 1922 förordnade Kungl. Maj:t verkställande direktören och sekreteraren i bränslekommissionen av januari 1921 att i egenskap av likvidatorer skyndsamt slutföra avvecklingsarbetet. Likvidatorernas uppdrag upphörde med utgången av september 1923.

Den 28 sistnämnde månad uppdrog Kungl. Maj:t åt domänstyrelsen att från och med den 1 oktober 1923 genom domänfiskalen eller annan lämplig person bevaka och slutföra Kungl. Maj:ts och kronans talan i de mål och ärenden, som i anledning av bränslekommissionens, bränslekommissionens av januari 1921 eller förenämnda likvidatorers verksamhet vore eller kunde bliva vid domstol eller hos skiljenämnd eller exekutiv myndighet anhängiggjorda, samt att i övrigt, med övertagande av samtliga de tillgångar och skulder, sistnämnda kommissions likvidatorer i denna deras egenskap omhänderhade, slutligt avveckla kommissionens ekonomiska verksamhet. I samband härmed föreskrevs, att räkenskaperna rörande verksamheten ifråga skulle föras skilda från do-

mänstyrelsens övriga räkenskaper samt att den behållning, som efter avvecklingens slutförande förefunnes, skulle överlämnas till statskontoret.

Revisorerna, som vid sin granskning av vederbörande räkenskaper funno anledning undersöka, huru avvecklingsarbetet varit ordnat inom domänstyrelsen, hava härom inhämtat följande.

I anledning av det åt domänstyrelsen givna uppdraget beslöt styrelsen den 9 oktober 1923, dels att ärenden rörande avvecklingsarbetet skulle handläggas å styrelsens kameralbyrå, dels ock att utgående expeditioner i dylika mål, undantagandes checker — varom särskilt vore föreskrivet — skulle förses med firmanamnet ''Kungl. domänstyrelsen, bränslekommissionen i likvidation'' samt i likhet med övrig utgående expedition undertecknas av generaldirektören eller hans ställföreträdare eller kameralbyråchefen med vederbörlig kontrasignation. Den 15 augusti 1924 skedde viss ändring i förenämnda beslut, i det domänstyrelsen bestämde, att utgående expeditioner i mål och ärenden, som berörde avvecklingen, skulle undertecknas av kameralbyråchefen med kontrasignation av därtill behörig tjänsteman å byrån.

Avvecklingsarbetet har sedermera i det allra närmaste fullt självständigt handlagts av chefen för kameralbyrån utan att styrelsen härtill lämnat denne något ytterligare bemyndigande än ovan angivits. Vederbörlig föredragning av frågor rörande avvecklingen har icke förekommit. Fordringsanspråk som gjorts gällande mot kommissionen, hava så gott som undantagslöst inom styrelsen avgjorts av kameralbyråchefen ensam och ersättningsbelopp direkt av denna utbetalats utan föregående anordning av generaldirektören eller dennes ställföreträdare.

Att de verkställda utbetalningarna sammanlagt uppgått till stora belopp framgår av följande från berörda byråchef erhållna siffror. Vid styrelsens övertagande av avvecklingsarbetet förefanns i bank och kassa tillhopa 791,078 kronor 82 öre. Den 9 oktober 1924 inbetalades till riksgäldskontoret 650,693 kronor 48 öre. Efter framställningar av domänstyrelsen har emellertid Kungl. Maj:t sedermera för avvecklingsarbetet anvisat dels ett belopp av 485,000 kronor den 21 augusti 1925, dels ock ytterligare 250,000 kronor den 11 november samma år. Den 18 november 1925 innestod i riksbanken för kommissionens räkning 249,918 kronor 89 öre. Vid sidan av det belopp av sammanlagt 625,466 kronor 45 öre, som enligt ovanstående siffror förbrukats, hava även disponerats de medel, som under avvecklingstiden på grund av rättegångar inbetalats till domänstyrelsen.

Det torde böra omnämnas, att de framställningar om anvisande av medel för avvecklingsarbetet, som domänstyrelsen innevarande år in-

givit till Kungl. Maj:t, enligt uppgift beslutats i vederbörande verks chefs och överdirektörs frånvaro.

Revisorerna hava vid ytterligare förfrågningar hos domänstyrelsen erfarit, att en förändring nyligen inträtt i handläggningen av ärendena rörande bränslekommissionens avveckling. Den 7 oktober 1925 har sålunda styrelsens ovannämnda beslut den 15 augusti 1924 upphävts, sedan nuvarande generaldirektören erinrat om att dylika ärenden skulle föredragas för honom på sätt instruktionen föreskreve. Vidare har generaldirektören den 20 nyssnämnda oktober — med hänsyn till den tidigare handläggningen av berörda frågor samt de svårigheter, som förelåge att rätt bedöma dessa ur juridisk synpunkt synnerligen invecklade ärenden — förklarat sig vilja igångsätta en särskild utredning, innan han vore beredd att taga ställning till föreliggande ersättningsanspråk.

Förutom vad revisorerna sålunda iakttagit beträffande den formella handläggningen inom domänstyrelsen av ärenden rörande bränslekommissionens avveckling, hava revisorerna vid sin granskning av räkenskaperna funnit anledning närmare uppmärksamma beskaffenheten av de utbetalningar, som gjorts av kameralbyråchefen Victor Johanson. Revisorerna vilja härvid begränsa sig till följande.

När domänstyrelsen övertog avvecklingsarbetet, förelåg hos kommissionen ett flertal fordringsanspråk mot kommissionen för av denna under krigsåren stämplad men sedermera icke avverkad skog.

Vissa av dessa anspråk handlades vid domstol och överklagades i högsta instans. Genom särskilda domar den 20—22 februari 1924, de s. k. Trehörningsjödomarna, förpliktade Högsta domstolen bränslekommissionen att till vederbörande utbetala vissa ersättningsbelopp för dylik stämplad men icke avverkad skog. Det torde härvid böra omnämnas, att Själevads och Arnäs domsagas häradsrätt i målen dömde kommissionen att utbetala flera gånger större belopp än Högsta domstolen, att Svea Hovrätt ogillade fordringsanspråken, att meningarna inom Nedre justitierevisionen voro delade ifråga om storleken av de belopp, som borde av kommissionen utbetalas, samt att Högsta domstolen följde minoriteten inom justitierevisionen. Meningarna voro emellertid delade även i högsta instans och fattades beslutet med fyra röster mot en, vilken avgavs för den av majoriteten inom justitierevisionen förfäktade åsikten.

Sedan berörda domar fallit, har kameralbyråchefen utbetalat ersättning till en mängd personer, som framställt liknande krav. Någon domstolsbehandling av dessa senare anspråk har icke förekommit, trots att anspråken sammanlagt avsett mycket stora belopp, utan hava ovannämnda domar utan vidare av byråchefen, i visst samråd med under

avvecklingsarbetet anlitade advokater, godtagits såsom normerande. Anspråken synas till en början i allmänhet hava gottgjorts till fullo. Då kännedomen om utbetalningarna spreds över landet och fordringsanspråk i allt större antal inströmmade, började emellertid ett ackordsförfarande tillämpas, varvid i flertalet men icke i alla fall fordringarna gäldats med 50 % av vederbörande belopp. Vid granskning av verifikationerna hava, så vitt revisorerna kunnat finna, på tillförlitligt sätt kontrollerade uppgifter om antalet utstämplade men ej avverkade träd endast i ett fåtal fall förefunnits.

Revisorerna anse sig vidare böra omnämna, att efter vad till revisorernas kännedom kommit, vissa personer synas hava ägnat sig åt att i stor omfattning hopsamla fordringsanspråk av ifrågavarande natur under förbehåll av rätt att för egen del få uppbära en betydande del av de belopp, som komme att av domänstyrelsen utbetalas. I detta sammanhang kan anföras, att kameralbyråchefen beträffande de belopp som utbetalts till en av ifrågavarande personer, lämnat följande förklaring till revisorerna:

"L. hade till kommissionen ingivit ett stort antal ansökningar med hemställan om ersättning för stämplad, ej avverkad skog. Vid ett besök här påfordrade han enträget uppgörelse för vissa skogsägares räkning, under förklaring att, därest han icke omedelbart erhölle sådan, han icke komme att ingå på någon förlikning om nedsättning av de fordrade beloppen. Då undertecknad, överhopad med arbete, icke var i tillfälle att genast i detalj granska ansökningarna, utbetalades till L. ett belopp som efter uppskattning beräknades motsvara, vad han skulle komma att bli tillerkänd efter beräkning av 50 % av skogens värde enligt vid tiden för beslaget gällande taxa. Slutavräkning i enlighet med numera tillämpade principer har sedermera skett. L. fick därvid förbinda sig att för framtiden åtnöjas med 50 % förlikning i dylika ärenden."

Såsom ett ytterligare exempel på huru utbetalningar av här ifrågavarande slag ägt rum, må nämnas, att en tidigare hos bränslekommissionen anställd person, en jägmästare, under juni och juli 1924 utfått ersättning med sammanlagt 36,000 kronor för år 1917 utstämplad men av bränslekommissionen ej avverkad, personen ifråga tillhörig skog. Av handlingarna i ärendet framgår emellertid att skogsägaren, medan skogen ännu stått under beslag, försålt den avverkade och stämplade delen av skogen till ett enskilt bolag på en tid av fyra år, räknat från den 1 september 1918. Icke desto mindre har ifrågavarande person sedermera under år 1924 framställt ersättningskrav mot kommisionen, grundat på den högre betalning han kunnat erhålla, därest kommissionen avverkat den stämplade skogen, vilket krav föranledde ovannämn-

da utbetalningar. Tilläggas kan, att beslut av domänstyrelsen om utbetalning av nämnda belopp, 36,000 kronor, föreligger. Detta beslut är emellertid daterat den 15 augusti 1924, således först sedan de olika utbetalningarna verkställts.

Beträffande såväl detta som andra beslut om utbetalningar är att märka, att justerade originalprotokoll saknas. För revisorerna hava fördenskull endast kunnat företes "protokollsutdrag", som icke angivit de vid beslutets fattande närvarande och i vissa fall sakna varje underskrift. Ehuru protokollsutdragen tydligt angiva, att besluten fattats av domänstyrelsen, torde de i själva verket avse byråchefen Johansons egna beslut om utbetalningarna.

Slutligen bör omnämnas, att utbetalning i ett par fall även skett för det övermål om 10 % kommissionen fordrade, att vederbörande vedpartier skulle innehålla, då de av kommissionen mottogos.

Revisorernas uttalande.

Av förestående redogörelse synes revisorerna framgå, att det sätt, varpå domänstyrelsen handhaft arbetet med bränslekommissionens avveckling lämnar rum för mycket allvarliga erinringar såväl mot verkets ledning som mot den befattningshavare inom verket, på vilken det närmast ankommit att behandla hithörande frågor. Sedan domänstyrelsen erhållit uppdrag att fullfölja avvecklingsarbetet, har styrelsen visserligen fastställt vissa regler för den formella handläggningen av förevarande ärenden. Dessa regler hava emellertid sedermera helt åsidosatts och nämnda befattningshavare har fått fullt självständigt träffa avgöranden och vidtaga åtgärder med för statsverket vittgående ekonomiska konsekvenser. Någon kontroll eller tillsyn å de av denne tjänsteman verkställda dispositionerna synes från verkets ledning icke hava utövats. Nämnde tjänstemans förfarande vid avvecklingsarbetets bedrivande synes revisorerna vittna om att förekommande frågor icke ägnats den ingående och noggranna prövning, som med hänsyn till ärendenas betydelsefulla innebörd varit påkallad. Genom hans åtgöranden har statsverket fått vidkännas högst avsevärda utgifter på grund av fordringsanspråk, vilkas berättigande bort framstå såsom tvivelaktiga. Alldeles särskilt framträder den bristande omtanken i de fall där betalning skett för övermål, en fråga som torde få anses vara av så stor principiell innebörd och betydande ekonomisk räckvidd, att densamma under alla förhållanden bort bliva föremål för judiciell prövning. I det hela synes i förevarande förvaltningsangelägenhet statsverkets intressen icke hava behörigen tillvaratagits.

Väl torde det vara att förvänta, att hädanefter, och sedan den av chefen för domänstyrelsen beslutade utredningen verkställts, en mera omsorgsfull handläggning skall komma återstående ärenden rörande bränslekommissionens avveckling till del. Vad emellertid tidigare här-

utinnan förekommit anse revisorerna vara av sådan anmärkningsvärd beskaffenhet, att vederbörandes ovan påpekade åtgärder icke borde lämnas obeivrade. Revisorerna hava för den skull velat desamma för riksdagen omförmäla.

§ 128.

Hamra kronopark.

Revisorerna hava besökt Hamra kronopark.

På kronoparken besågs bl. a. ett urskogsområde, tätt bevuxet med jätteträd av gran, vilka uppgåvos hava en längd av upp till 35 meter. Trädens ålder har beräknats till omkring 250 år. Tillväxten torde numera vara mycket ringa.

Av införskaffade uppgifter för Hamra kronopark framgår att denna har en areal av 26,974 hektar skogsmark och 10,749 hektar impediment. Taxeringsvärdet var år 1924 3,769,400 kronor. Inkomsterna å kronoparken hava för åren 1920—1924 uppgått till respektive kronor 858,621:—, 377,778:34, 960,682:45, 172,706:55 och 426,145:40. Utgifterna utgjorde under motsvarande tid respektive kronor 178,824:29, 198,358:25, 209,070:06, 74,039:65 och 101,499:72.

I utgifterna ingår under vart och ett av åren 1920—1924 bl. a. dels för anläggning av vägar respektive kronor 35,496:04, 14,210:84, 5,863:08, 6,177:62 och 19,972:15, dels för dikning respektive kronor 23,278:32, 12,665:29, 5,986:69, 5,583:71 och 4,769:32.

Enligt revisorernas mening böra dikningsarbeten å kronoparken utföras i större omfattning än som under de senaste tre åren ägt rum.

§ 129.

Kronan tillhöriga fastigheterna Kallersebo nr 1 och 2.

Revisorerna hava besökt de till Stenseryds kronopark hörande egendomarna Kallersebo i Målilla socken.

Konsul Emil Häggblad i Västervik och Målilla träförädlingsaktiebolag genom Fredrik Ekelund erbjödo sig i skrivelser till domänstyrelsen den 2 resp. den 5 augusti 1924 att till domänstyrelsen försälja fastigheterna 3/8 mantal Kallersebo nr 1 och 2 för respektive 125,000 och 140,000 kronor. Revirförvaltaren i Aspelands revir anförde i skrivelse den 17 augusti 1924 att han funne inköpet önskvärt och den sammanlagda köpeskillingen skälig. Överjägmästaren i Smålands distrikt ansåg sig i skrivelse den 21 augusti 1924 böra på det kraftigaste tillstyrka närmare värdering för inköp av ifrågavarande fastigheter.

Av det den 25 oktober 1924 rörande samma fastigheter upprättade värderingsinstrumentet framgår bl. a., att Häggblads egendom omfattade 594,31 har, därav 385,80 har produktiv skogsmark, 173,14 har impediment, 14,84 har åker, 8,05 har mossodling, 5,84 har äng, 6,35 har

beteshagar och 0,28 har gärdesbackar jämte del i samfällighet bestående av bl. a. cirka 10 har produktiv skogsmark, att bolagets, efter hembudet på Ekelund överlåtna fastighet omfattade 492,90 har, därav 261,63 har produktiv skogsmark, 203,48 har impediment, 12,98 har tomt och åker, 3,56 har mossodling, 2,62 har äng och 8,63 har beteshagar förutom andel i samfällighet, omfattande bl. a. 10 har produktiv skogsmark.

Å Häggblads egendom bestode fastmarksåkern av sandmylla, starkt besvärad av sten och rös och i allmänhet i svag hävd. Mossodlingarna vore relativt goda men delvis ej i bruk, ängarna steniga och tuviga och betesmarkerna lövbeväxta hagar kring gården. Skogsmarken bestode av starkt stenbunden morän. Jordmånen vore i allmänhet grund och urberget ginge ofta i dagen som större eller mindre hällar. Medelboniteten torde ligga mellan IV och V. De bästa markerna förekomme i norr utmed L. Hammarsjön, där jordmånen vore mera frisk och myllrik. Av befintliga mossar beräknades cirka 30 % vara lämpliga för avdikning till skogsbörd. Trädslagen fördelades sålunda: tall 13,772 kbm., gran 1,304 kbm., diverse löv 2,520 kbm., ek (å inägor) 169 kbm. eller tillhopa 17,765 kbm. All grövre skog vore avverkad och den kvarstående utgjordes av starkt genomhuggna men relativt vackra tallbestånd i III och IV åldersklasserna. Återväxten vore väl tillgodosedd, dels å naturlig väg genom talrika fröträd å hyggena, där den självsådda plantskogen dock i allmänhet vore väl gles, dels genom under de senare åren energiskt skötta kulturer medelst rutsådd. Virkeskvaliteten vore utmärkt. All sämre och skadad skog hade under föregående rensningshuggningar medtagits. Jordbruket vore utarrenderat, och arrendet utgjordes genom naturaprestationer. Arrendatorn vore skyldig erlägga samtliga å gården belöpande utskylder och utgöra allt tillhörande vägunderhåll.

Å Ekelunds egendom vore fastmarkerna, mossodlingarna och betesmarkerna av i stort sett samma beskaffenhet som å Häggblads egendom. Skogsmarken bestode av grund, starkt sten- och bergbunden morän. Terrängen var svagt kuperad. Å området norr om mossen vore marken bättre och friskare. Medelboniteten vore ungefär V. Impedimenten, berg och mossar, utgjorde icke mindre än 44 % av utmarksarealen. Bergen vore i allmänhet beväxta med gles gammal tall. Av mossarna beräknades cirka 20 % lämpliga för avdikning till skogsbörd. Trädslagen fördelade sig sålunda: tall 17,367 kbm., gran 1,502 kbm., diverse löv 2,423 kbm. och ek (å inägor) 83 kbm., tillsammans 21,375 kbm. Skogen företedde i stort samma typ som å Häggblads egendom, hyggen med kvarstående fröträd, omväxlande med starkt genomhuggna bestånd i III och IV åldersklasserna. Det förut omnämnda bättre området norr om mossen vore ganska väl beväxt med någorlunda slutna, delvis löv-

blandade bestånd. Återväxten vore även här väl tillgodosedd genom vällyckade rutsådder av tall, utförda under de sista 2 à 3 åren. Av befintlig skog i I åldersklassen, 39,92 har, utgjordes 30 har av dylika kulturer. Virkeskvaliteten vore utmärkt. Även här hade all sämre och skadad skog uttagits vid genomhuggningarna under senare år. Jordbruket vore mot viss hägnadsskyldighet utarrenderat till arrendatorn av Häggblads egendom.

Avsättningsförhållandena vore i båda fallen relativt goda. Närmaste avsättningsort vore den på omkring 7 km. avstånd från gårdarna belägna Ödhults station å smalspåriga järnvägen Växjö—Åsheda—Hultsfred. I Hultsfred och Målilla funnes ett flertal träförädlingsfabriker.

Å Häggblads egendom funnes två boningshus, varav det ena i försvarligt och det andra i odugligt skick. Därjämte funnes magasin, vedbod, ladugård, två svinhus, snickarebod, stallbyggnad och smedja, vilka byggnader voro dels i försvarligt skick, dels betecknades såsom sämre, odugliga eller förfallna. Å Ekelunds egendom funnos tre boningshus, det ena förfallet och odugligt, det andra (fyra rum) i utmärkt skick och det tredje gammalt men användbart efter reparation. I övrigt funnes två ladugårdar, varav den ena förfallen och oduglig men den andra i gott skick, ehuru i behov av reparation, stallbyggnad, drängstuga, två magasin, loge och smedja, vilka byggnader antingen vore i försvarligt skick eller förfallna och obegagnade.

Taxeringsvärdet å fastigheterna vore resp. 76,000 kronor och 51,500 kronor.

Kungl. Maj:t bemyndigade den 9 januari 1925 länsstyrelsen i Kalmar län att för kronans räkning mot köpeskillingar av respektive 110,000 kronor och 120,000 kronor inköpa ifrågavarande fastigheter under vissa i Kungl. brevet angivna villkor varjämte förordnades, att fastigheterna skulle omhändertagas av skogsförvaltningen för att förvaltas såsom kronopark och tilläggas kronoparken Stenseryd.

Revisorernas uttalande.

Såsom av förestående redogörelse framgår, ingå i fastighetsförvärvet ett stort antal byggnader, av vilka flera emellertid befinna sig i så förfallet skick att deras användning för avsett ändamål måste anses utesluten. Revisorerna ifrågasätta, huruvida icke byggnaderna samt den odlade jorden med betesmark bör avsöndras och försäljas såsom egnahemslägenheter.

I övrigt vilja revisorerna framhålla, att det kan ifrågasättas, om de inköpta egendomarna genom lämpliga avverkningar och genom skogens årliga tillväxt kan lämna skälig ränta å den enligt revisorernas mening avsevärda köpeskillingen.

Särskilt uttalande beträffande de affärsdrivande verken m. m.

§ 130.

Å sid. 119 och följande i del I av sin år 1924 avgivna berättelse framlade revisorerna en översikt av bland annat de anslag av lånemedel, som av riksdagen beviljats för olika ändamål, samt de beslutade anläggningar, företag och anordningar för statens affärsdrivande verk, för vilka medel återstode att anvisa; och meddelade revisorerna en på grund av berörda översikt verkställd beräkning av beloppet av de medel, som skulle behöva upplånas under de närmaste åren.

Till fullföljande av nämnda redogörelse anse sig revisorerna böra även i denna revisionsberättelse meddela vissa uppgifter i ifrågavarande hänseenden.

Till en början få revisorerna lämna nedanstående i tabellform uppställda "Översikt av för åren 1855—30/6 1926 anvisade lånemedel".

I tabellen äro ej upptagna de tillfälliga lånemedel å respektive 27,000,000 kronor till täckning av neutralitetskostnader och 135,648,300 kronor till täckning av brist i 1918 års riksstat, som voro uppförda bland inkomsterna i respektive 1917 och 1918 års riksstater, liksom ej heller de anslag av tillfälliga lånemedel, vilka anvisats såsom rörelsekapital för kristidskommissionerna.

Samtliga i tabellen upptagna anslag till verkliga utgifter hava anvisats till utgående av tillfälliga lånemedel. Så är ock fallet med förlaget till statsverket till täckande av vissa förskjutna kostnader, anslagen till rörelsekapital och varukredit, ävensom vissa belopp av låneunderstöden och av anslagen till utlåningsfonderna samt statens affärsverksamhet.

Anslagen av tillfälliga lånemedel, anvisade t. o. m. riksstaten för budgetåret 1925—1926, uppgå sammanlagt till ett belopp av 175,042,440 kronor, därav för verkliga utgifter 43,688,581 kronor och för utgifter till kapitalökning 131,353,859 kronor, vilka belopp böra ökas med de summor, varmed vissa förslagsanslag, anvisade att utgå av tillfälliga lånemedel, överskridits. Härav hava från riksgäldskontoret utbetalts inalles 157,404,629 kronor 23 öre och till riksgäldskontoret intill den 1 innevarande december återbetalats sammanlagt 92,798,934 kronor 01 öre. vadan riksgäldskontorets fordran å ifrågavarande anslag nämnda dag utgjorde 64,605,695 kronor 22 öre.

Översikt av för åren 1855—

Anvisat för år	Till utgifter för						
	Statens affärsverksamhet					Statens aktier	Statens utlåningsfonder
	Postverket	Telegrafverket	Statens järnvägar	Statens vattenfallsverk	Summa statens affärsverksamhet		
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
1855—1911	—	45.064.400	402.033.243	49.232.248	496.329.891	5.000.000	143.432.511
1912	—	4.000.000	15.684.900	13.950.000	33.634.900	—	10.155.000
1913	—	4.000 000	15.437.300	13.705.000	33 142 300	—	11.663.000
1914	—	4.600.000	17.084.000	9.123 000	30.807.000	—	11.507.000
1915	—	4.975.000	20 278.600	7.410.000	32.663 600	—	9.775.000
1916	—	5.800.000	19.000 000	7.175.000	31.975.000	—	1.500.000
1917	1.493.400	7.250.000	37.624.400	10.386 500	56 754.300	—	11.910.000
1918	2.515.000	30.021.700	111.216.700	23.745.000	167.498.400	1.010.000	17.850.000
1919	1.173.600	28.442.300	111.442.400	24.449.260	165.507.560	—	21.780.000
1920	3.714.600	33 127.600	[1]) 83.543.100	40.323.050	160.708.350	—	18 840.000
1921	5.925.500	35.598.900	[2]) 101.134.100	45.742 300	188.400.800	1.250.000	22.580.000
1922	1.289.900	20.885.000	[3]) 32.782.000	21.437.530	76.394.430	750.000	19.420.000
1/1-30/6 1923	400.000	15.000.000	5.043.100	3.750 000	24.193.100	—	11.250.000
1923—1924	800.000	16.200.000	[4]) 14.212 500	9 889.000	41.101.500	15.000.000	31.390.000
1924—1925	971.000	7.000.000	5.524 900	4.150.000	17.645 900	4.000.000	15.550.000
1925—1926	700.000	600.000	12.946.000	7.450.000	21.696.000	—	17.200.000
Summa	18.983.000	262.564 900	1.004.987.243	291.917.888	1.578.453.031	27.010.000	375.802.511

[1]) Häri ingår gemensamt anslag för postverket, telegrafverket samt statens järnvägar
[2]) Häri ingår gemensamt anslag för postverket, telegrafverket samt statens järnvägar
anslag till arbeten vid telegrafverket samt statens järnvägar och vattenfallsverk för
[3]) Häri ingår gemensamt anslag för telegrafverket samt statens järnvägar och
[4]) Häri ingår gemensamt anslag för postverket, telegrafverket samt statens järnvägar

Anm. 1. Av de i denna tabell upptagna anslagen komma följande belopp ej att dispo-
vattenfallsverk kr. 30.000: —, Statens aktier kr. 125,000: —, Kostnader för tobaksmono-
Summa kr. 31.960.167: —.

Anm. 2. Å riksstaterna för budgetåren 1924—1925 och 1925—1926 hava för telegraf-
täckas av fasta lånemedel, som anvisats att utgå på tidigare riksstater men ej tagits i
budgetåret 1924—1925.

30/6 1926 anvisade lånemedel.

kapitalökning							Till verkliga utgifter	Summa anvisade lånemedel
Kostnader för tobaksmonopolet	Spannmålslagerhus och fryshus	Förlag till statsverket	Lånestöd	Rörelsekapital	Varukredit	Summa utgifter för kapitalökning		
Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
—	—	—	—	—	—	644.762.402	—	644.762.402
—	—	—	—	—	—	43 789.900	—	43.789.900
—	—	—	—	—	—	44.805.300	—	44.805 300
—	—	—	—	—	—	42.314.000	—	42.314.000
100.000	—	—	—	—	—	42.538.600	—	42.538.600
20.200.000	—	—	—	—	—	53.675.000	—	53.675.000
8.650.000	—	—	—	—	—	77.314.300	—	77.314.300
—	10.500.000	20.502.949	3.350.000	—	—	220.711.349	28.280.612	248.991.961
—	—	—	65.000	—	—	187.352.560	7.132.000	194.484 560
—	1.300.000	—	—	—	—	180.848.350	5.013,669	185.862.019
—	—	—	5.909.780	50.000	10.000.000	228.190.580	1.255.300	229.445.880
—	—	—	3.020.000	—	—	99.584.430	7.000	99.591.430
—	—	—	—	—	—	35.443.100	—	35.443.100
—	—	—	6.710.000	—	—	94.201.500	—	94.201.500
—	—	—	2.000.000	—	—	39.195.900	2.000.000	41.195.900
—	—	—	11.710.000	—	—	50.606.000	—	50.606.000
28.950.000	11.800.000	20.502.949	32.764.780	50.000	10.000.000	2.085.333.271	43.688.581	2.129.021.852

och vattenfallsverk för uppförande av bostadshus å 7.500.000 kronor.
och vattenfallsverk för uppförande av bostadshus å 10.000.000 kronor samt gemensamt bekämpande av arbetslösheten å 9,000.000 kronor.
vattenfallsverk för bekämpande av arbetslösheten å 5.000,000 kronor.
och vattenfallsverk å 2.000.000 kronor för uppförande av bostadshus.

neras: Telegrafverket kr. 15.000.000: —, Statens järnvägar kr. 15.001.885: —, Statens polet kr. 303.239: —, Låneunderstöd kr. 1.500.000: — och Verkliga utgifter kr. 43: —.

verket och statens vattenfallsverk anvisats resp. kr. 17.900.000: — och 1.500.000: —, att anspråk för sitt ursprungliga ändamål. Se Tabell 24 i riksgäldskontorets årsbok för

På grundval av från statens affärsdrivande verk införskaffade uppgifter har upprättats följande tablå över av riksdagen beslutade anläggningar, företag och anordningar för nämnda affärsverk, för vilka de erforderliga anslagen icke före den 1 oktober 1925 i sin helhet beviljats av riksdagen, anvisats av Kungl. Maj:t eller disponerats av vederbörande verk.

	Beräknad kostnad	Beviljat			Återstår att bevilja
		Beviljat av riksdagen till och med 30/6 1926	Därav anvisat av K. Maj:t	Därav disponerat genom beslut av vederbörande verk	
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
	1	2	3	4	5
Postverket.					
Fastighet i Krylbo ..	70.000: —	[1]) 70.000: —	[2]) 70.000: —	—	—
Om- och tillbyggnad av centralposthuset i Stockholm	[3]) 848.000: —	[4]) 848.000: —	848.000: —	[5]) 799.235: 26	—
Byggnad för bangårdspostkontor i Stockholm	[6]) 674.000: —	674.000: —	—	—	—
Inköp av fastigheter.	—	[7]) 851.894: 37	650.525: —	647.150: —	—
Telegrafverket.					
Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende ...	[8]) 44.526 416: —	[8]) 44.526.416: —	44.526.416: —	40.526.416: —	—
Inköp av A.-B. Stockholmstelefon	[9]) 46.973.584: —	40.973.584: —	40.973.584: —	40.973.584: —	6.000.000: —
				Säger	6.000.000: —
Statens järnvägar.					
Omläggning av västra stambanans ingångslinje över Hammarbyleden samt förbättrade anordningar vid Stockholms centralstation m. m. ..	11.550.000: —	7.000.000: —	7.000.000: —	4.413.000: —	4.550.000: —

1) Beloppet skall utgå av tidigare beviljade anslag för uppförande av posthus i Krylbo.
2) Beloppet har lyftats i riksgäldskontoret, men har ännu ej av postverket disponerats.
3) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 1,002,000: —.
4) Därutöver beviljade kr. 674,000: — skola enligt riksdagens beslut användas för uppförandet av en byggnad för bangårdspostkontor i Stockholm.
5) Därav för tillbyggnad kr. 785,269: 26.
6) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 520,000: —.
7) Därav kr. 156,894: 37 av odisponerade behållningar å för uppförande av posthus i Krylbo tidigare beviljade anslag samt kr. 95,000: — tidigare beviljade medel för tillbyggnad av postverkets fastighet i Västervik.
8) Därutöver hava anvisats *dels* kr. 2,236,000: — av nedanstående anslag till arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten, *dels* kr. 614,000: — av nedanstående anslag till bostadshus för tjänstemän vid postverket, telegrafverket samt statens järnvägar och vattenfallsverk, *dels ock* kr. 1,000,000: — av det å 1922 års tilläggsstat under femte huvudtiteln uppförda anslaget till bekämpande av arbetslösheten å kr. 85,000,000: —.
9) Reverser äro utfärdade å hela köpesumman.

	1	2	3	4	5
Huvudrangerbangård vid Hallsberg m. m.	[1]) 5.670.000	5.670.000	5.670.000	5.305.000	—
Ombyggnad av bangården vid Stockholms södra station	100.000	[2]) 100.000	100.000	—	—
D:o av Varbergs bangård	726.000	726.000	726.000	476.000	—
D:o av bangården vid Storvik	200.000	200.000	200.000	120.000	—
D:o av bangården i Lund	900.000	[2]) 900.000	900.000	817.000	—
Spåranordningar i anslutning till förefintliga spårsystem	[3]) 458.000	[4] o. [5]) 458.000	458.000	—	—
Anläggningar vid kol- och vattenstationer	[3]) 600.000	[6]) 600.000	600.000	—	—
Dubbelspår Örebro—Hallsberg—Laxå ...	[7]) 7.500.000	[8] o. [9])7.500.000	7.500.000	7.150 000	—
D:o Aneby—Sandsjö	[10]) 7.422.700	[11] o. [12]) 7.422.700	7.422.700	7.322.700	—
D:o Tranås—Aneby och Sandsjö—Sävsjö	[13]) 5.375.000	[14]) 5.375.000	5.375.000	3.270.000	—
Dubbelspår Norrköping—Mjölby	11.550.000	11.550.000	11.550.000	11.300.000	—
Omläggning av linjen Kållered—Lindome	[15]) 1.200.000	1.125.000	1.125.000	485.000	[16]) —

1) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 6,550,000: —.
2) Beloppet skall bestridas av vissa besparade anslagsmedel.
3) Enär ifrågavarande anslag är avsett för ett flertal anläggningar, vilka successive fullbordas, har detsamma i denna tablå upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1925 kvarstod olyftat.
4) Därav skola kr. 335,000: — bestridas av vissa besparade anslagsmedel
5) Därutöver beviljade kr. 525,700: — skola enligt riksdagens beslut användas för andra arbeten.
6) Därutöver beviljade kr. 155,000: — skola enligt riksdagens beslut användas för andra arbeten.
7) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 7,700,000: —.
8) Därutöver hava anvisats kr. 200,000: — av nedanstående anslag till arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten.
9) Därav kr. 600,000: — av anslag till vissa arbeten, med vilkas utförande ansetts böra tillsvidare anstå, samt kr. 150,000: — av överskott å anslag till dubbelspåret Alingsås—Olskroken. Av förstnämnda belopp äro dock kr. 200,000: — avsedda att användas till annan statsbanebyggnad.
10) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 7,622,700: —.
11) Därav kr. 300,000: — av anslag till vissa arbeten, med vilkas utförande ansetts böra tillsvidare anstå.
12) Därutöver beviljade kr. 200,000: — skola enligt riksdagens beslut användas för andra arbeten.
13) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 5,010,000: —.
14) Därav kr. 750,000: — av anslag till vissa arbeten, med vilkas utförande ansetts böra tillsvidare anstå, samt kr. 1,605,000: — av överskott å anslag till andra byggnadsföretag.
15) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 1,500,000: —.
16) Återstående kostnad, kr. 75,000: —, beräknas skola täckas genom överflyttning av överskottsmedel å andra arbeten.

	1	2	3	4	5
Ny lokomotivstation vid Charlottenberg	695.000	695.000	695.000	200.000	—
Anordningar för förbättrad driftsekonomi vid vissa lokomotivstationer	[1]) 200.000	200.000	200.000	—	—
Husbyggnader	[1]) 1.215.000	[2]o.[3])1.215.000	1.215.000	—	—
Inlösen m. m. av vissa järnvägshotell med tillhöriga anläggningar	875.000	[4]) 875.000	875.000	—	—
Iståndsättande av vissa järnvägshotell ..	325.000	325.000	321.500	—	—
Skenfria vägkorsningar m. m.	[1]) 669.900	[5]) 669.900	669.900	—	—
Elektriska belysningsanläggningar	[1]) 665.000	[6]) 665.000	665.000	—	—
Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	[1]) 1.300.000	1.300.000	1 300.000	—	—
Elektrifieringen av linjen Stockholm—Göteborg	[7]) 34.000.000	[8]) 34.000.000	34.000.000	25.330.000	—
Kompletteringsarbeten å bandelen Orsa—Sveg	480.000	480.000	480.000	325.000	—
Ordnandet av brandväsendet vid statens järnvägar (inklusive statens järnvägars hotellbyggnader)	345.000	[9]) 345.000	345.000	235.000	—
Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten	[1]) 1.647.300	[10]) 1.647.300	1.647.300	—	—
Statsbanan Sveg—Brunflo	[11]) 24.373.000	[12]) 24.373.000	24.373.000	24.347.000	—

---

[1]) Enär ifrågavarande anslag är avsett för ett flertal anläggningar, vilka successive fullbordas, har detsamma i denna tablå upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1925 kvarstod olyftat.

[2] Därav skola kr. 440,000: — bestridas av vissa besparade anslagsmedel.

[3]) Därutöver beviljade kr. 847,300: — skola enligt riksdagens beslut användas för andra arbeten.

[4]) Därav skola kr. 800,000: — bestridas av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

[5]) Därav skola kr. 247,900: — bestridas av vissa besparade anslagsmedel.

[6]) Därav skola kr. 315,000: — bestridas av besparade anslagsmedel. Därutöver beviljade kr. 100,000: — skola enligt riksdagens beslut användas för andra arbeten.

[7]) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 42,500,000: —.

[8]) Av detta belopp skola kr. 5,327,000: — bestridas av vissa besparade anslagsmedel.

[9]) Av detta belopp skola kr. 25,000: — bestridas av anslag till vissa arbeten, med vilkas utförande ansetts böra tillsvidare anstå.

[10]) Av detta belopp skola kr. 40,200: — bestridas av vissa besparade anslagsmedel.

[11]) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 26,073,000: —.

[12]) Därutöver beviljade kr. 1,700,000: — skola användas för andra statsbanebyggnader.

	1	2	3	4	5
Statsbanan Sveg-Hede	[1]) 5.600.000	[2]) 5.600.000	5.600.000	5.590.000	—
D:o Forsmo—Hoting	[3]) 18.360.000	[4] o. [5]) 15.500.000	15.500.000	15.500.000	860.000
D:o Hällnäs—Stensele	18.875.000	[6]) 10.375.000	10.375.000	9.380.000	7.500.000
D:o Jörn—Gubblijaure	[7]) 6.700.000	1.500.000	1.500.000	850.000	5.200.000
Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare	[8]) 35.150.000	[9] o. [10]) 30.400.000	30.400.000	28.375.000	4.403.200
Broförbindelsen över Dalälven vid Mora	1.900.000	1.900.000	1.900.000	1.800.000	—
Markförvärv	[11]) 620.000	620.000	620.000	—	—
Genomgående tryckluftbroms beträffande statens järnvägars rullande materiel	[12]) 17.500.000	[13]) 13.600.000	13.600.000	11.603.000	[14]) —
				Säger	22.513.200

---

1) I förut beräknad kostnad, kr. 6,050,000: —, ingick även kostnad för rullande materiel.
2) Att täckas av andra statsinkomster än lånemedel.
3) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 17,500,000: —.
4) Därutöver hava anvisats kr. 1,000,000: — av nedanstående anslag till arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten, ävensom kr. 1,000,000: — av nedanstående anslag till bostadshus för tjänstemän vid postverket, telegrafverket samt statens järnvägar och vattenfallsverk.
5) Därav kr. 775,100: — av överskott å anslag till andra statsbanebyggnader.
6) Därutöver hava anvisats kr. 1,000,000: — av nedanstående anslag till arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten.
7) Kostnad för bandelen Jörn—Arvidsjaur. Kostnaden för banan i sin helhet har tidigare beräknats till kr. 8,180,000: —.
8) Kostnaden endast beräknad för under byggnad varande delar av banan, nämligen Volgsjön—Sandsele och Gällivare—Jokkmokk. Kostnaden för banan i sin helhet har tidigare beräknats till kr. 30,150,000: —.
9) Därutöver hava anvisats kr. 200,000: — av nedanstående anslag till arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten, ävensom kr. 150,000: — av de å 1921 års tilläggsstat under femte huvudtiteln uppförda anslagen till bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd å tillhopa kr. 34,500,000: —. Av berörda belopp å kr. 150,000: — skola enligt senare meddelad föreskrift kr. 3,200: — användas till automobilvägbyggnad i Bohus län.
10) Därav kr. 1,200,000: — av överskott å anslag till andra statsbanebyggnader.
11) Med hänsyn till anslagets ändamål har detsamma upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1925 kvarstod olyftat.
12) Kostnadsberäkningarna äro grundade på förutsättningen, att de under andra kvartalet 1925 kalkylerade priserna icke komma att för den återstående monteringen avsevärt överskridas. Kostnaden tidigare beräknad till kr. 23,422,000: —.
13) Därutöver beviljade kr. 1,200,000: — skola enligt riksdagens beslut användas för vissa andra ändamål.
14) Återstående beloppet, kr. 3,900,000: —, skall enligt järnvägsstyrelsens beslut utgå av tillgängliga förnyelsefondsmedel.

Statens vattenfallsverk.	1	2	3	4	5
Första utbyggnaden av kraftsationen vid Lilla Edet	[1]) 14.700.000	[2]) 10.350.000	10.350.000: —	6.750.000: —	850.000
Profilreglering av Göta älv mellan Trollhättan och Vargön	[3]) 4.250.000	[4]) 3.700.000	3.700.000: —	3.700.000: —	550.000
Förberedande åtgärder för Vänerns reglering	[5]) 3.150.000	2 850.000	2.850.000: —	2.850.000: —	300.000
Dalälvens reglering ..	1.499.140	[6]) 1.499.140	1.499.140: —	1.290.140: —	—
Kraftstationen vid Norrforsen i Ume älv	[7]) 6.690.000	5.500.000	5.500.000: —	2.500.000: —	1.190.000
Reglering och upprensning av Motalaström mellan sjöarna Roxen och Glan	[8]) 1.205.000	100.000	—	—	[9]) 1.105.000
Inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar	—	21.000.000	20.356.848. 72	20.356.848: 72	—
				Säger	3.995.000
Gemensamma anslag för postverket, telegrafverket samt statens järnvägar och vattenfallsverk.					
Bostadshus för tjänstemän vid postverket, telegrafverket samt statens järnvägar och vattenfallsverk	—	17.500.000	14.636.391: 50	12.926.141: 50	—
Arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten	—	16.000.000	16.000.000: —	15.585.000: —	—
Statens domäner.					
Jägmästarebostäder i vissa revir	2.223.384	[10]) 2.223.384	1.627.964: 25	1.408.630: —	—
				Summa	32.508.200

[1]) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 13,850,000: —.
[2]) Därutöver har Kungl. Maj:t anvisat kr. 3,500,000: — av det å 1922 års tilläggsstat under femte huvudtiteln uppförda anslaget till bekämpande av arbetslösheten å kr. 85,000,000: —.
[3]) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 3,700,000: —.
[4]) Därav kr. 500,000: — av det å 1920 års riksstat uppförda anslaget till nyanläggningar vid Trollhätte kraftverk.
[5]) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 2,850,000: —.
[6]) Däri ingå anslag till regleringsarbeten vid Skattungen och Oresjön, Amungen, Ljugaren, Balungen samt Flaten-, Snesen- och Vänjansjöarna.
[7]) Kostnaden tidigare beräknad till kr. 6,050,000: —.
[8]) Statens andel i kostnaden.
[9]) Ifrågavarande belopp kommer ej att äskas av 1926 års riksdag.
[10]) Att täckas av andra statsinkomster än lånemedel.

Enligt förestående tablå skulle för fullföljandet av de å densamma upptagna anläggningar, företag och anordningar i överensstämmelse med före den 1 oktober 1925 uppgjorda planer och kostnadsberäkningar erfordras, att riksdagen beviljade ytterligare anslag till ett sammanlagt belopp av 32,508,200 kronor; och skulle alltså under förutsättning av oförändrat medelsanskaffningssätt berörda belopp återstå att upplåna.

Av de anslag av lånemedel för utgifter till kapitalökning, som riksdagen anvisat för tiden t. o. m. den 30 juni 1926, återstodo den 1 innevarande december att utbetala 119,800,000 kronor. Då härtill lägges det belopp av i runt tal 32,500,000 kronor, som enligt vad ovan meddelats återstår att anvisa för beslutade företag, anläggningar och anordningar, därest dessa komma att enligt hittills uppgjorda kostnadsberäkningar fullbordas, kommer man till ett belopp av omkring 152,300,000 kronor, som inom de närmaste åren skulle behöva utbetalas av upplånade medel.

Kristidskommissionernas avveckling.

§ 131.

På grund av insända räkenskaper och räkenskapsutdrag m. m. hava revisorerna låtit upprätta nedanstående tabeller till belysande av kristidskommissionernas fortsatta avveckling.

Bränslekommissionen i likvidation.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:		
Tillgångar		1,328,207:43
Inkomster:		
Intressekonto	10,178:26	
Avskrivna fordringars konto	38,250:44	48,428:70
Balans den 30 juni 1925:		
Skulder:		
I allmänhet		4,840:—
	Summa	1,381,476:13

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:		
Skulder		4,840:—
Utgifter:		
Avlöningar	2,970:—	
Resekostnader	2,582:25	
Rättegångs- m. fl. kostnader	19,939:43	
Vedkonto	718,580:60	
Diverse omkostnader	2,017:50	746,089:78
Balans den 30 juni 1925:		
Tillgångar:		
Kassabehållning	95:08	
Innestående i bank	4,886:79	
Förskott	14,663:82	
Värde å inventarier m. m., som överlämnats till byggnadsstyrelsen m. fl. ämbetsverk	595,924:83	
Fordringar	14,975:83	630,546:35
	Summa	1,381,476:13

Statens industrikommissions fond.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		65,144:60
Inom linjen	3,799,104:24	
Inkomster:		
Utdömda rättegångskostnader	350:—	
„ räntor	984:37	1,334:37
	Summa	66,478:97

Kredit.

Utgifter:

Avskrivet skadestånd		14,969:—

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:

Innestående i bank		44,468:65	
Fordringar		7,041:32	51,509:97
Inom linjen:			
Lager av metaller i Leningrad	3,750,856:48		
Fordran hos Naftaindustri- och handelsbolaget Mazout i Leningrad	48,247:76	3,799,104:24	
		Summa	66,478:97

Statens folkhushållningskommissions fond.

Debet.

Balans den 1 oktober 1924:

Tillgångar		2,864,492:62
Uppbörd:		
Räntemedel	38,557:17	
Ersättningsmedel	83,269:40	
Återburna belysningsavgifter	66:50	121,893:07

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:

I allmänhet		1,843:56
	Summa	2,988,229:25

Kredit.

Balans den 1 oktober 1924:

Skulder		2,200:—
Utgifter:		
Rättegångskostnader	9,835:65	
Förlikningsvis anordnad ersättning	5,000:—	
Diverse	35:40	
Avskrivningar	76,632:23	91,503:28
Leverering:		
Till statskontoret		300,000:—

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Innestående i riksgäldskontoret	[1])1,592,737:12	
„ „ bank	239,456:46	
Fordringar	762,332:39	2,594,525:97
	Summa	2,988,229:25

Statens krigsförsäkringskommission.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		1,617,122:45
Inkomster:		
Räntemedel	35,949:72	
Återdebiterade medel	4,854:08	40,803:80

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:		
I allmänhet		2,467:56
	Summa	1,660,393:81

[1]) Härav 1,590,000 kronor tagna i anspråk för finansieringen av riksstaten för budgetåret 1925—1926.

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder	24,142:43

Utgifter:

Kursförlust	68:86

Leverering:

Till statskontoret	1,480,000:—

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:

Innestående i riksgäldskontoret	[1])153,714:96	
„ „ bank	2,467:56	156,182:52
	Summa	1,660,393:81

Uttalanden angående särskilda statsförvaltningen berörande frågor.

Kommitteväsendet.

§ 132.

Kommitteväsendet.

Revisorerna hava ansett sig böra meddela ett sammandrag av kostnaderna för kommittéer och sakkunniga under budgetåret 1924—1925, jämförda med motsvarande utgifter under budgetåret 1923—1924.

Ifrågavarande kostnader hava uppgått till följande belopp:

a) Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, vilkas uppdrag avslutats eller förklarats vilande:		Budgetåret 1923—1924		Budgetåret 1924—1925
justitiedepartementet		98,776:74		82,412:91
utrikesdepartementet		4,565:59		18,662:27
försvarsdepartementet:				
lantförsvaret	22,290:52		24,433:73	
sjöförsvaret	11,994:94	34,285:46	4,715:—	29,148:73
socialdepartementet		132,724:68		30,678:34
kommunikationsdepartementet		19,470:94		39,499:26
finansdepartementet		99,493:58		103,588:70
ecklesiastikdepartementet		75,772:63		82,394:89
jordbruksdepartementet		46,763:94		42,623:26
handelsdepartementet		30,988:83		5,288:01
	Kronor	542,842:39		434,296:37

[1]) Härav 115,000 kronor tagna i anspråk för finansieringen av riksstaten för budgetåret 1925—1926.

b) Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, vilkas uppdrag fortfar:

justitiedepartementet		93,389:41		92,359:46
utrikesdepartementet		8,700:11		
försvarsdepartementet:				
lantförsvaret ...	22,043:78		1,866:58	
sjöförsvaret	15,997:83	38,041:61	10,278:—	12,144:58
socialdepartementet		27,302:60		32,565:43
kommunikationsdepartementet		18,289:70		32,069:24
finansdepartementet		134,683:19		185,034:20
ecklesiastikdepartementet ...		29,715:20		72,272:01
jordbruksdepartementet		12,525:61		5,521:10
handelsdepartementet		32,398:49		22,716:41
Kronor		395,045:92		454,682:43
Summa summarum		937,888:31		888,978:80

Kostnaderna för kommittéväsendet under tiden 1 januari 1920—30 juni 1925 hava uppgått till nedannämnda belopp:

år 1920	5,834,137:63
„ 1921	5,028,667:43
„ 1922	3,888,657:65
första halvåret 1923	1,332,928:16
budgetåret 1923—1924	937,888:31
„ 1924—1925	888,978:80

§ 133.

Tull- och traktatkommittén.

Tull- och traktatkommittén, som tillsattes den 31 januari 1919, har enligt Kungl. Maj:ts beslut upphört med utgången av år 1924, sedan kommittén fullgjort den del av uppdraget som avsåg verkställandet av en allsidig utredning av det gällande tullsystemets verkningar.

Kostnaderna för kommittén hava uppgått till följande belopp:

finansdepartementet:	
före revisionsåret	1,829,843:53
under revisionsåret	39,810:63
handelsdepartementet:	
före revisionsåret	15,061:05
Kr.	1,884,715:21

vartill komma av sekreteraren förskotterade 878:28

Summa Kronor 1,885,593:49

Denna kostnadssumma fördelar sig med 286,629 kronor 57 öre till arvoden åt ordförande och ledamöter, med 62,462 kronor 63 öre till sekreterarearvode, med 1,186,114 kronor 4 öre till arvoden m. m. åt kontorspersonal och tillfälliga medarbetare, med 87,169 kronor 73 öre till hyra och lokalomkostnader, med 9,645 kronor 37 öre till böcker, tidskrifter och tidningar, med 101,671 kronor 71 öre till skrivmaterialier, telefon, skriv- och räknemaskiner m. m., med 128,142 kronor 46 öre till tryckning av betänkanden samt med 23,757 kronor 98 öre till resekostnader.

I redovisningen för budgetåret 1924—1925 förekomma fyra räkningar å sammanlagt 360 kronor 2 öre, vilka sakna såväl attest som kvitto. Flertalet verifikationer sakna attest.

Räkenskapen ifråga har undergått granskning i riksräkenskapsverket utan anmärkning.

§ 134.

Statens besparingskommitté.

Statens besparingskommitté tillsattes den 1 september 1923 med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag angående åtgärder för vinnande av besparingar i statsförvaltningen. Genom beslut den 18 juni 1925 förordnade Kungl. Maj:t, att kommitténs arbete skulle upphöra med utgången av samma månad.

Kostnaderna för statens besparingskommitté hava för tiden till och med den 30 juni 1925 uppgått till sammanlagt 40,918 kronor 24 öre, som påförts utrikesdepartementets kommittéanslag med 4,847 kronor 71 öre, försvarsdepartementets kommittéanslag med 8,015 kronor 66 öre samt vart och ett av de övriga departementens kommittéanslag med 4,007 kronor 84 öre.

Vid granskning av besparingskommitténs utgifter hava revisorerna iakttagit bl. a., att till en t. f. byrådirektör i patent- och registreringsverket utbetalts 125 kronor för utförd utredning beträffande patent- och registreringsverkets inkomster av årsavgifter. Ifrågavarande arbete synes revisorerna hava varit av den art, att detsamma bort utföras inom verket utan särskild ersättning.

§ 135.

Socialiseringsnämnden.

Kostnaderna för socialiseringsnämnden hava för budgetåret 1924—1925 uppgått till 97,549 kronor 98 öre, därav i arvoden till ordförande och ledamöter 25,575 kronor 81 öre, till sekreterare och biträdande sekreterare 27,600 kronor och till övrig personal å nämndens byrå 12,162

kronor. Av återstoden belöpa 15,641 kronor på ersättning för utredningar genom experter m. fl. och 13,263 kronor 52 öre på tryckningskostnader, varjämte 3,307 kronor 65 öre utgöres av hyres- och andra kostnader.

Nämndens utgifter för tiden 1 juli 1920—30 juni 1925 hava uppgått till sammanlagt 518,230 kronor 17 öre, varav i ersättning för utredningar genom experter m. fl. 62,512 kronor 97 öre.

Revisorerna hava vid sin granskning av nämndens handlingar och räkenskaper uppmärksammat följande. Socialiseringsnämnden hade den 3 juni 1921 med stöd av bestämmelse i Kungl. brevet av den 30 juni 1920, enligt vilken nämnden ägde infordra utlåtanden från ämbetsverk och myndigheter, anhållit, att domänstyrelsen ville till nämnden inkomma med en översiktligt hållen redogörelse för statens skogar och domäner. Domänstyrelsen, som i anledning härav till nämnden överlämnat en redogörelse i berörda hänseende, anhöll i skrivelse till nämnden den 25 april 1924, att nämnden ville till domänstyrelsen inbetala en ersättning härför av 4,125 kronor. Domänstyrelsen framhöll, att arbetet ifråga icke kunnat utföras uteslutande med verkets egen personal, utan hade för utarbetande av primärmaterialet m. m. till densamma tidvis måst anställas främmande arbetskraft, nämligen extra jägmästaren T. Bæckström, vilken härför uppburit nämnda ersättning. Då det enligt domänstyrelsens förmenande icke kunde förutsättas, att dylika utöver dess vanliga administrativa uppgift fallande utredningar skulle utföras med driftkostnadsmedel, anhöll styrelsen att utfå den begärda ersättningen.

Sedan efter förhandling med domänstyrelsen beloppet minskats med 30 %, utbetalte socialiseringsnämnden till styrelsen ett belopp av 2,887 kronor 50 öre.

Det vill synas revisorerna som om ifrågavarande ersättning icke borde hava utgått, enär det ålegat domänstyrelsen att utan särskild kostnad tillhandahålla den begärda redogörelsen.

Riksdagens år 1924 församlade revisorer, som berörde domänstyrelsens organisation och därvid fäste uppmärksamheten vid den betydande ökning av personal och kostnader, som under de senare åren ägt rum på detta område, uttalade att goda skäl syntes föreligga för en undersökning, om icke arbetet inom verket skulle kunna utan olägenhet utföras med ett mindre antal tjänstemän. Revisorerna, som dela den uppfattning, varåt 1924 års revisorer sålunda givit uttryck, anse att anställandet av särskild arbetskraft för utarbetandet av ifrågavarande redogörelse rörande styrelsens eget verksamhetsområde icke varit av behovet påkallat.

I övrigt hava revisorerna beträffande ett par fall funnit de belopp, som nämnden utbetalt i författarearvode, väl höga.

Nämnden har under året hållit 22 protokollförda sammanträden. Samtliga protokoll sakna emellertid underskrift.

Vissa utgifter, bestridda av tillfälliga lånemedel.

§ 136.

Vissa utgifter bestridda av tillfälliga lånemedel.

Under krigsåren togos i avsevärd omfattning tillfälliga lånemedel i anspråk till bestridande dels av verkliga utgifter, dels av utgifter för kapitalökning, och avsågos dessa lånemedel att sedermera täckas genom anslag av egentliga statsinkomster eller genom vissa sedermera inflytande försäljnings- och andra medel, eventuellt även genom fast upplånade medel.

Vissa av dessa dispositioner av tillfälliga lånemedel hava redan helt eller delvis reglerats, såsom kostnaderna för värnande av rikets neutralitet, anslagen till täckande av statens järnvägars driftsförluster och förlusterna å bränsle- och industrikommissionernas verksamhet, varjämte avsevärda återbetalningar gjorts, företrädesvis av arméförvaltningen, å såsom förlag anvisade tillfälliga lånemedel. Ännu återstå likväl att slutligt reglera betydande anslag av tillfälliga lånemedel, — den 1 november 1925 sammanlagt uppgående till 57,126,111 kronor 10 öre.

I här bifogade inom riksgäldskontoret utarbetade tablå upptagas de anslag, som i riksstaterna anvisats av tillfälliga lånemedel. Av denna tablå framgår jämväl vad riksgäldskontoret å varje särskilt anslag utbetalat, vad som till riksgäldskontoret återbetalats och vad som ännu återstår oreglerat. Vidare meddelar tablån en resumé av förekommande bestämmelser eller uttalanden rörande tidpunkt och sätt för respektive anslags återbetalande. Av tablån inhämtas att av nämnda oreglerade återstod, 57,126,111 kronor 10 öre, utgör ett belopp av 32,460,612 kronor 93 öre sådana anslag, som anvisats såsom utgifter för kapitalökning, och ett belopp av 24,665,498 kronor 17 öre sådana anslag som anvisats såsom verkliga utgifter. Anslag av tillfälliga lånemedel, som före 1924 års utgång redan äro helt reglerade, hava utelämnats.

Anslagen äro, såsom av tablån närmare framgår, ordnade i följande fyra huvudgrupper:

I. Anslag, avsedda att gäldas av vissa bestämda influtna eller senare inflytande medel.

II. Anslag, anvisade som låneunderstöd, att återgäldas genom fastställda amorteringar.

III. Anslag, anvisade som låneunderstöd, att återbetalas enligt andra i varje särskilt fall föreskrivna grunder.

IV. Anslag, för vilkas återgäldande inga särskilda medel reserverats eller beräknats.

Sammanräknas beloppen av de anslag, som tillhöra *grupp I* (anslag, avsedda att gäldas av vissa bestämda, influtna eller senare inflytande medel) erhålles en slutsumma av 30,021,201 kronor 10 öre. Anslag, tillhörande grupp I.

Häri ingå bland andra två anslag, å sammanlagt *1,020,000 kronor*, nämligen:

1918 års anslag till täckande av ett år 1907 *till dåvarande kronprinsen utbetalt förskott* å 550,000 kronor och samma års anslag till täckande av kostnaderna för *nybyggnad å egendomen nr 3 i kvarteret Europa,* Nikolai församling i Stockholm, å 470,000 kronor, vilka två anslag äro avsedda att täckas genom försäljning av fastigheten nr 1, kvarteret Sjöhästen i Stockholm.

Vidare bemärkas bland anslagen inom grupp I följande tre anslag å sammanlagt 5,723,729 kronor 36 öre, nämligen:

1918 års anslag till *kasernetablissement för vissa infanteriregementen* å 4,000,000 kronor.

kasernetablissement för livgardet till häst å 1,586,729 kronor 36 öre, samt

tvättinrättningen för hovhållningen, 137,000 kronor, avsedda att täckas av försäljningsmedel för följande ännu osålda fastigheter, nämligen:

Svea ingenjörkårs områden å Kungsholmen;

förutvarande hästgardeskasernen och angränsande områden; samt

fastigheten nr 2, kvarteret Päronträdet i Stockholm, (hovhållningens f. d. tvättinrättning).

1918 års anslag å 16,060,445 kronor till *anskaffande av vissa förnödenheter för armén* är avsett att återbetalas i den mån anskaffade förnödenheter kunna ersättas av medel, härflytande från fjärde huvudtitelns ordinarie underhållsanslag. För närvarande återstår oguldet 2,798,702 kronor 93 öre, vilket belopp icke beräknas kunna, såsom avsetts, täckas av ordinarie anslagsmedel, närmast arméns munderingsanslag.

1921 års anslag å 1,400,000 kronor till *dubbelspår Rönninge—Järna* är avsett att återbetalas i den mån medel inflyta dels av viss motfordran hos entreprenören, dels av försäljningsmedel för obehövliga markområden m. m.

Efter preliminär avslutning av byggnadskommissionens Rönninge—Ström räkenskaper utgör kommissionens behållning dels ett kontant belopp 335,182 kronor 94 öre, innestående å giroräkning i riksbanken, dels fastigheter i Saltskog, värderade till 350,000 kronor.

Övriga anslag, tillhörande grupp I, avse företrädesvis vissa kostnader för byggnadsföretag vid armén, inköp av mark och andra fastigheter för arméns räkning, nybyggnader för skogshögskolan och veterinärinstitutet m. m. Enligt riksdagens beslut skola för täckning härav användas vissa försäljningsmedel.

Anslag, tillhörande grupp II.

De anslag, som tillhöra *grupp II* (anslag, anvisade som låneunderstöd, att återgäldas genom fastställda amorteringar) och utgörande tillsammans 65,000 kronor, torde automatiskt komma att återgäldas.

Anslag, tillhörande grupp III.

Detsamma torde gälla även de under *grupp III* uppförda anslagen å tillsammans 1,836,130 kronor, (anvisade som låneunderstöd, att återbetalas enligt i varje särskilt fall föreskrivna grunder).

Anslag, tillhörande grupp IV.

Å de till *grupp IV* hänförda anslagen, rörande vilkas återgäldande inga föreskrifter meddelats eller särskilda medel reserverats, återstår att gälda ett belopp av sammanlagt 25,203,780 kronor.

I detta belopp ingå ej anslagen till inköp av *trenne fastigheter i Stockholm,* nämligen en i kvarteret Mercurius och två i kvarteret Rosenbad, å vilka anslag hittills utbetalats 7,056,178 kronor, och vilka hava anvisats å riksstaten som verkliga utgifter att bestridas av tillfälliga lånemedel. Nämnda belopp har täckts av 1925 års riksdag med skattemedel.

Enligt inom riksgäldskontoret gjorda beräkningar erfordras anslag å riksstaterna för täckning av omkring ..... kr. 22,000,000:—

motsvarande anslag, som icke alls eller endast delvis torde komma att återbetalas. Härtill bör komma täckning å riksstaten av eventuellt uppkommande förluster å 1921 års anslag å 10,000,000 kronor till *varukredit åt vissa nödlidande länder,* vilket anslag numera i sin helhet från riksgäldskontoret utbetalts.

Över här åsyftade *anslag, för vilka beräknas täckning å riksstaten,* lämnas följande förteckning:

Anslagen till täckande av *ett år 1907 till dåvarande kronprinsen utbetalt belopp* ..... kr. 550,000:—

samt

till kostnaderna för *nybyggnad å egendomen nr 3 i kvarteret Europa,* Nikolai församling, Stockholm kr. 470,000:—

Anslaget till *dubbelspåret Rönninge—Järna* å . . . kr. 1,400,000:—

1918 och 1919 års anslag till lån till *Svenska diakonissällskapet* för uppförande å Viebäck av ett fjärde skyddshem för minderåriga kvinnliga förbrytare, sammanlagt . . . . . kr. 194,000:—

1918, 1919 och 1920 års anslag till kapitalökning för *dräneringsfonden* å sammanlagt . . . . . kr. 14,000,000:— varav utbetalts 12,000,000 kronor, och överförts till täckdikningslånefonden 2,000,000 kronor.

Återstoden av 1921 års anslag till *rörelsekapital för hantverksskolan i Kristinehamn* . . . . . kr. 20,000:—

1921 års anslag till lån åt föreningen *Svenska Röda Korset* . . . . . kr. 359,780:— vilket motsvaras av en fordran på Ryssland för invalidtransporterna.

1921 och 1922 års anslag till låneunderstöd åt *Svenska mosskulturföreningen* å tillsammans . . . . . kr. 80,000:— avsett för försöksgården Gisselås.

1920, 1921 och 1922 års anslag till *rörelsekapital för vattenfallsverkens fastighetsförvaltning,* tillsammans . . . . . kr. 2,550,000:—

Å 1918 års anslag å 16,060,445 kronor till anskaffande av *vissa slag av förnödenheter för armén* beräknas uppkomma en förlust å . . . . . kr. 2,798,702:93

Härtill kommer, som ovan nämnts, eventuell förlust å anslaget å 10,000,000 kronor till *varukredit åt vissa nödlidande länder.*

Av ovan intagna redogörelse framgår, att riksdagen beslutat synnerligen omfattande utgifter att täckas av tillfälliga lånemedel, och att dessa utgifter fortfarande till beydande del kvarstå oreglerade. Vidare är att märka att åtskilliga av de anslag, som anvisats att utgå av tillfälliga lånemedel under mycket lång tid kvarstått utan att några åtgärder vidtagits för att få anslagen slutligt ersatta. Revisorernas uttalande.

De ändamål, för vilka dessa anslag anvisats, äro i flera fall sådana, att det knappast numera torde kunna ifrågasättas att erhålla täckning för anslagen på det sätt som avsetts, då anslaget ursprungligen av riksdagen beviljats. Det torde under sådana förhållanden framstå såsom en nödvändighet att en ingående undersökning verkställes rörande sättet för täckandet av nämnda anslag. Såvitt revisorerna kunna bedöma,

torde betydande belopp, som anvisats att tillsvidare utgå av tillfälliga lånemedel, numera böra täckas genom anlitande av fast upplåning eller genom att för ändamålet taga i anspråk skattemedel. I första fallet är det givetvis lämpligt, att beslut härom meddelas snarast möjligt, enär riksgäldskontorets upplåning härigenom kan ordnas efter mera rationella grunder än som är förhållandet, då medlen skola bestridas genom tillfällig upplåning. I fråga åter om de anslag, vilka anses böra täckas av skattemedel, lärer detta för närvarande låta sig göra så mycket lättare som statsverket, enligt vad riksbokssluten för de senast förflutna budgetåren utvisa, förfogar över överskottsmedel till icke obetydliga belopp, vilka tillförts kassafonden. Denna fond uppgick den 30 juni 1925 till 76,891,679 kronor 36 öre, ett belopp, som torde vara avsevärt större än som kan anses erforderligt för fyllande av därmed avsedda ändamål.

Grupp I. Anslag, som skola gäldas av vissa be-

Anslaget anvisat å riksstaten	Anslagets beteckning i riksstaten		Ändamål och anvisat belopp	Å anslaget		
	U. f.k.	Verkliga utgifter		utbetalt	återbetalt	redovisat i riksstat
T. 1918		IV G. 1	Merkostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén. Kr. 1.000.000: —	1.055.685: 89	—	—
T. 1918		IV G. 2	Täckande av förskjutna kostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén. Kr. 15.801.832: —	15.801.832: —	—: 50	—
T. 1918		IV G. 3	Täckande av förskjutna kostnader för uppförande av kasernetablissemang för vissa infanteriregementen. Kr. 4.000.000: —	4.000.000: —	—	—
T. 1918		IV G. 4	Täckande av förskjutna kostnader för uppförande av intendenturetablissemang å Karlsborg och i Boden. Kr. 1.217.150: —	1.217.150: —	880.000: —	—
T. 1918		IV G. 18	Täckande av förskjutna kostnader för nytt kasernetablissemang för Livgardet till häst. Kr. 1.586.730: —	1.586.729: 36	—	—
T. 1918		IV G. 19	Täckande av förskjutna kostnader för mark m. m. vid Järvafältet. Kr. 4.000.000: —	4.000.000: —	4.000.000: —	—
T. 1918		IX C. 4	Förskotterade kostnader för nybyggnader vid skogshögskolan m. m. Kr. 397.000: —	397.000: —	—	—
T. 1918		IX G. 3	Förskotterade kostnader för nybyggnader vid veterinärhögskolan. Kr. 277.900: —	277.857: 84	—	—

stämda, influtna eller senare inflytande medel.

utestående	Redovisande myndighet	Kungl. resolutioner m. m.	Bestämmelser rörande anslagets återgäldande
1.055.685: 89	Arméförvaltningen.	1918 års prop. 22. Statsutsk. utl. 60 R. skr. 177.	*Lantförsvarets fond för byggnader* och andra försvarsändamål.
			D:o D:o
15 801.831: 50	„	1918 års prop. 118. Statsutsk. utl. 109 R. skr. 252.	
4.000.000: —	„	1918 års prop. 118. Statsutsk. utl. 109 R. skr. 252. K. Br. 18/6 1915.	Ersättes av medel, som inflyta vid försäljning av visst kronan tillhörigt å *Kungsholmen* i Stockholm beläget av *Svea ingenjörkår disponerat område.* 1915 års riksdag har medgivit områdets försäljning med vissa undantag. Ännu intet beslut därutöver. *Fullständig plan för försäljningen* skall upprättas av arméförvaltn:s fortif. dep. enl. Kungl. br. d. 18 juni 1915.
337.150: —	Djurgårdskommissionen.	Kungl. brev 29/6 1912, 19/2 1913.	Gäldas av köpeskillingen för de s. k. *Fredrikshorstomterna* å Östermalm i Stockholm. Influtna försäljningsmedel 30/6 1924 kr. 850.509: 24.
1.586.729: 36	Arméförvaltningen	R. skr. 19/6 1918, Kungl. prop. 4/2 1892 nr 31. R. skr. 1892 d. 19/5 nr 78.	Gäldas av köpeskillingen för *hästgardeskasernernas och angränsande tomter.*
—	Arméförvaltn. Djurgårdskommissionen.	R. skr. 1918 28/5 nr 252. Kungl. brev 20/11 1911, 15/3 1912.	Täckes genom försäljning av tvänne områden å Norra Djurgården.
397.000: —		K. prop. 1918 2. J. u. utl. 31 B, p. 4.	Täckes genom försäljningsmedel för förra veterinärinstitutets och skogsinstitutets områden i Stockholm.
277.857: 84		Kungl. prop. 1918 nr 2. J. u. utl. 31 B. p. 4.	Täckes av ovanstående.

Anslaget anvisat å riksstaten	Anslagets beteckning i riksstaten		Ändamål och anvisat belopp	Å anslaget		
	U. f.k.	Verkliga utgifter		utbetalt	återbetalt	redovisat i riksstat
T. 1918	XVII. 1		Täckande av ett år 1907 till dåvarande kronprinsen utgivet förskott. Kr. 550.000: —	550.000: —	—	—
T. 1918	XVII. 2		Täckande av förskjutna kostnader för uppförande av nybyggnad å egendomen nr 3 i kvarteret Europa inom Nicolai församling i Stockholm. Kr. 470.000: —	470.000: —	—	—
T. 1918	XVII. 3		Täckande av förskjutna kostnader för en ny tvättinrättning för hovhållningens räkning. Kr. 137.000: —	137.000: —	—	—
T. 1918	XVII. 6		Täckande av förskjutna kostnader för anskaffande av vissa slag av förnödenheter. Kr. 16 060.445: — ..	16.060.445: —	11.528.274: 34 1.733.467: 73	T. 1920 T. 1921 R. 1923 —1924
R. 1919		IV I. 18	Byggnader för Norrlands ingenjörkår. Kr. 484.000: —	484.000: —	484.000: —	—
R. 1919		IV I. 19	Nytt etablissemang å Järvafältet för fälttelegrafkåren. Kr. 598.000: —	598.000: —	598.000: —	—
R. 1919		IV I. 20	Merkostnad för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén. Kr. 1.000.000: —	1.350.850: —	1.350.850: —	—
R. 1920		IV G 4	Merkostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén. Kr. 1.000.000: —	1.678.065: 12	1.678.065: 12	—
R. 1920		IV G. 9	Inköp av vissa fastigheter att tilläggas Järvafältet. Kr. 13.669: —	13.669: —	13.669: —	—

utestående	Redovisande myndighet	Kungl. resolutioner m. m.	Bestämmelser rörande anslagets återgäldande.
550.000: —		Kungl. prop. 1918 2.	Täckes av försäljningsmedel för tomten nr 1 i kvarteret Sjöhästen i Stockholm. (Ecklesiastikdepartementet).
470.000: —		,,	Täckes av ovanstående.
137.000: —		,,	Täckes av försäljningsmedel för fastigheten nr 2 i kvarteret Päronträdet i Stockholm. F. d. tvättinrättningen å Kungsholmen för hovhållningen.
2.798.702: 93	Arméförvaltningen	Arméförvaltn. skrivelse 3/10 1924.	Inom den närmaste tiden kan återbetalas Kr. 668.073: 39 Anslaget till munderingsutrustning, ersätt. ,, 495.361: 89 D:o d:o eventuellt ,, 683.583: 90 Resten obestämt eller förlust..... ,, 2.685.151: 48
—	,,	Dep. skriv. d. 30/12 1922.	Beloppet deponerat i riksgäldskontoret. Ersättes av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.
—	,,	,,	Beloppet deponerat i riksgäldskontoret. Ersättes som ovanstående.
—	,,		Ersättes av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.
—	,,		Gäldas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.
—	Djurgårdskommissionen		Täckes genom försäljning av tvenne områden å Norra Djurgården.

Anslaget anvisat å riksstaten	Anslagets beteckning i riksstaten		Ändamål och anvisat belopp	Å anslaget		
	U. f.k.	Verkliga utgifter		utbetalt	återbetalt	redovisat i riksstat
R. 1921		IV G. 4	Merkostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén. Kr. 1.255.300: —	1.255.300: —	45.431: 42 625: —	—
T. 1921	I C. 6		Dubbelspår Rönninge—Järna m. m. Kr. 1.400.000: —	1.400.000: —	—	—
R. 1922		IV G. 4	Merkostnader för ett i samband med 1914 års härordning beslutat byggnadsföretag vid armén. Kr. 7.000: —	7.000: —	7.000: —	—
			För grupp I	52.340.584: 21	22.319.383: 11	—

utestående	Redovisande myndighet	Kungl. resolutioner m. m.	Bestämmelser rörande anslagets återgäldande
			Gäldas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.
1.209.243: 58	Arméförvaltningen		Avsedda att återbetalas: dels genom från entreprenören inflytande medel, dels genom försäljning av efter dubbelspårets färdigställande obehövliga markområden, material m. m. Framställning gjord hos Kungl. Maj:t om medlens användande för vissa arbeten vid Södertälje kanal.
1.400.000: —	Byggnadskommissionen för bandelen.	Kungl. prop. 1921, 2. Kungl. prop. d. 22/4 1921 nr 42 1/2.	
			Gäldas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.
—	Arméförvaltningen	—	
30.021.201: 10			

Grupp II. **Anslag, anvisade som låneunderstöd,**

Anslaget anvisat å riksstaten	Anslagets beteckning i riksstaten		Ändamål och anvisat belopp	Å anslaget		
	U. f. k.	Verkl. utgift.		utbetalt	återbetalt	redov. i riksstaten
R. 1923 —24	VII B. 4		Lån till svenska mosskulturföreningen. Kr. 40.000: —	40.000: —	—	—
R. 1923 —24	VII B. 5		Lån till företag för framställning av jordbrukskalk. Kr. 50.000: —	25.000: —	—	—
R. 1924 —25	VI 1.		Räntefritt lån för inköp av vårutsäde. Kr. 1.500.000: —	443.824: 65	443.824: 65	—
			För grupp II	508.824: 65	443.824: 65	—

att återgäldas genom fastställda amorteringar.

utestående	Redovisande myndighet	Kungl. resolutioner m. m.	Bestämmelser rörande anslagets återgäldande
40.000: —	Riksgäldskontoret	—	Amorteras åren 1929—1943.
25.000: —	Riksgäldskontoret	—	Amorteringstid för utlämnade lån 20 år.
—	Statskontoret	J. utsk. utl. nr 14	Återbetalas år 1925 1/4.
65.000: —			

Grupp III. Anslag, anvisade som låneunderstöd, att

Anslaget anvisat å riksstaten	Anslagets beteckning i riksstaten. U. f. k.	Verkl. utgift.	Ändamål och anvisat belopp	Å anslaget utbetalt	återbetalt	redov. i riksstaten
R. 1919	XVI D. 11	—	Förskottsinbetalningar för Dalälvens reglering. Kr. 183.000: —. .	183.000: —	—	—
R. 1920	XVI D. 8	—	Förskottsinbetalningar för Dalälvens reglering. Kr. 135.000: —. .	135.000: —	—	—
T. 1921	I D. 9	—	Förskottsinbetalningar för regleringsarbete vid Skattungen och Oresjön. Kr. 66.380: —.....	66.380: —	—	—
T. 1921	I D. 11	—	Förskottsinbetalningar för regleringsarbete vid Amungen, Ljugaren och Balungen. Kr. 65.750:—. .	65.750: —	—	—
T. 1921	VII 2	—	Lån till allmänna barnhuset i Stockholm. Kr. 740.000: —.	740.000: —	—	—
T. 1922	I D. 8	—	Förskottsinbetalningar för regleringsarbeten vid Flaten- och Snesensjöarna. Kr. 16.000: —	16.000: —	—	—
R. 1923 —1924	I D. 6	—	Förskottsinbetalningar för regleringsarbeten vid Vänjansjön. Kr. 70.000: —	—	—	—
R. 1923 —1924	VII 2	—	Räntefritt lån till Växjö domkyrka. Kr. 20.000: —	20.000: —	—	—
R. 1923 —1924	VII 3	—	Tillfällig försträckning till fullbordande av akademiska sjukhusets i Uppsala ny- och ombyggnad. Kr. 600.000: —	600.000: —	—	—
R. 1925 —1926	V 2	—	Lån till drottning Sophias skyddshem Kr. 10.000.....	10.000: —	—	—
			För grupp III	1.836.130:—	—	—

återbetalas enligt i varje fall föreskrivna grunder.

utestående	Redovisande myndighet	Kungl. resolutioner m. m.	Bestämmelser rörande anslagets återgäldande
183.000: —	Vattenfallsstyrelsen.	Kungl. prop. 1921, 2 (137)	Förskotten beräknas kunna återlevereras omkring år 1933.
135.000: —	„		I den mån förskotten återlevereras överlämnas de till riksgäldskontoret (omkring år 1933).
66.380: —	„	Kungl. prop. 1921, 2 bil. I 37.	„ „
65.750: —	„	„	„ „
740.000: —	Riksgäldskontoret.	Kungl. prop. T. 1921, 2.	Återbetalning genom försäljning av fastigheterna nr 20 i kvarteret Mälaren och nr 1 i kvarteret Hemmet i Stockholm, dock senast inom 5 år efter det lånet blivit lyft, alltså senast den 10/6 1926.
16.000: —	Vattenfallsstyrelsen.		I den mån förskotten återbetalas inlevereras de till riksgäldskontoret (omkring år 1933).
—	„		„ „
20.000: —	Riksgäldskontoret.	Statsutsk. utl. nr 21.	Kungl. Maj:t meddelar beslut angående lånets återbetalande sedan förhållandena mellan Växjö domkyrka och Kalmar kyrka blivit reglerade.
600.000: —	„	Kungl. prop. 2.	Det försträckta beloppet bör till statsverket återlevereras omedelbart sedan sista tredjedelen av landstingets bidrag blivit disponibelt, vilket sker, då sjukhusbyggnaden föreligger fullbordad.
10.000: —	Statskontoret.		Återbetalas i sammanhang med att visst avtal mellan staten och skyddshemmet upphör att gälla.
1.836.130: —			

Grupp IV. **Anslag, för vilkas återgäldande inga**

Anslaget anvisat å riksstaten	Anslagets beteckning i riksstaten		Ändamål och anvisat belopp	Å anslaget		
	U. f.k.	Verkliga utgifter		utbetalt	återbetalt eller ersatt å riksstat	redovisat i riksstat
T. 1918	XV 3	—	Dräneringsfonden. Kr. 3.000.000: —	3.000.000: —	—	—
T. 1918	XX 1	—	Lån till svenska diakonissällskapet för uppförande å Viebäck av ett fjärde skyddshem för minderåriga kvinnliga förbrytare. Kr. 155.000: —	155.000: —	—	—
R. 1919	XVII 7		Dräneringsfonden. Kr. 6.000.000: —	6.000.000: —	—	—
T. 1919		VII F. 12	Inköp av vissa fastigheter i kvarteret Mercurius i Stockholm. Kr. 2.020.000: —	2.022.471: —	2.022.471: —	—
T. 1919		VII F. 13	Inköp av fastigheten n:r 6 i kvarteret Rosenbad i Stockholm. Kr. 3.030.000: —	3.033.707: —	3.033.707: —	—
T. 1919	XVI	—	Lån till sv. diakonissällskapet för uppförande av ett fjärde skyddsh. för minderåriga kvinnl. förbrytare. Kr. 65.000: —	39.000: —	—	—
T. 1920	XII D. 10	—	Statens vattenfalls fastighetsförvaltning. Kr. 1.700.000: —	1.700.000: —	—	—
R. 1920	XVII 5	—	Dräneringsfonden. Kr. 5.000.000: —	3.000.000: —	—	—
T. 1921	I D. 17	—	Förstärkningar av rörelsekapital. Kr. 450.000: —	450.000: —	—	—
T. 1922	V	—	Rörelsekapital för styrelsen för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda. Kr. 50.000: —	50.000: —	30.000: —	R. 1923 —1924

särskilda medel reserverats eller beräknats.

utestående	Redovisande myndighet	Kungl. resolutioner m. m	Bestämmelser rörande anslagets återgäldande
3.000.000: —	Statskontoret.	Jordbr. utsk. 1918 n:r 111.	Inflytande kapitalinbetaln. ingå till *täckdikningslånefonden* och disponeras av denna fond. Lånet i sin helhet torde komma att utestå så länge avtalet mellan staten och sällskapet äger bestånd.
155.000: —	„	R. skr. 1918 n:r 217.	
6.000.000: —	„		Se ovan.
—	Riksgäldskontoret		
—	„		Lånet torde komma att utestå så länge avtalet mellan staten och sällskapet äger bestånd.
39.000: —	Statskontoret.		
1.700.000: —	Statens vattenfallsfastighetsförvaltning.	Kungl. prop. 1920, 2, 59.	Täckes genom ökade tomtförsäljningar från den till fastighetsförvaltningen hörande fonden.
3.000.000: —			Kr. 2.000.000: — överförda till täckdikningslånefonden, vars kapitalökning bestrides av fasta lånemedel. Se ovan.
450.000: —	Vattenfallsstyrelsen.		Utredning i ärendet återfinnes å sid. 147—152 i statsrådsprotokollet prop. 1/1921 U. f. k. bil. 1. Använda företrädesvis för exploateringskostnader (vägar, avlopp m. m.) för Porjusområdena.
20.000: —	Riksgäldskontoret.		

Anslaget anvisat å riksstaten	Anslagets beteckning i riksstaten		Ändamål och anvisat belopp	Å anslaget		
	U. f. k.	Verkliga utgifter		utbetalt	återbetalt eller ersatt å riksstat	redovisat i riksstat
T. 1921	VII 1	—	Lån åt överstyrelsen för svenska föreningen Röda Korset. Kr. 359.780. —	359.780: —	—	—
T. 1921	VII 3	—	Lån till Svenska mosskulturföreningen. Kr. 60.000: —	60.000: —	—	—
T. 1921	VIII	—	Varukredit åt vissa nödlidande länder. Kr. 10.000.000: —	4.000.000: — 6.000.000: —	—	—
R. 1922	I D. 9	—	Förstärkning av rörelsekapital. Kr. 400.000: —	400.000: —	—	—
R. 1922	VII	—	Lån till svenska mosskulturföreningen. Kr. 20.000: —	20.000: —	—	—
R. 1924—1925	—	VI D. 17	Täckande av köpeskillingen för fastigheten n:r 5 i kvarteret Rosenbad i Stockholm. Kr. 2.000.000: —	2.000.000: —	2.000.000: —	—
			För grupp IV	32.289.958: —	7.086.178: —	—

Av å ovanstående anslag utestående beloppet .... Kr. 57.126.111:10
kommer på *''utgifter för kapitalökning''* ..... „ 32.460.612:93
och på *''verkliga utgifter''* ..... „ 24.665.498:17

utestående	Redovisande myndighet	Kungl. resolutioner m. m.	Bestämmelser rörande anslagets återgäldande
359.780: —	Utrikesdepartementet.		Fordran på Ryssland, utgörande förskott för invalidtransporternas fullgörande.
60.000: —	Statskontoret.		Anläggningskostnader för försöksgård å myrjord i Jämtland. (Prop. 1/1921 9:de ht. s. 113 u. f. k. 2 p. 8. Prop. 2/1921 u. f. k 4 p 5) Gisselås. Räntefritt lån mot inteckning i Gisselås.
10.000.000: —		Kungl. brev d. 29/4 1921	Vad som inflyter å utländska statsförbindelser skall, sedan säljaren erhållit honom tillkommande gottgörelse, inlevereras till riksgäldskontoret.
400.000: —	Vattenfallsstyrelsen.		Se ovan.
20.000: —	Statskontoret.		Anläggande av försöksgård å myrjord i Jämtland. (Se ovan.)
—	Riksgäldskontoret.		
25.203.780: —			

Statstjänstemännens bisysslor.

§ 137.

Av vissa befattningshavare i statens tjänst innehavda sysslor vid sidan av statstjänsten.

Revisorerna hava funnit anledning återupptaga och fullfölja den av riksdagens år 1922 församlade revisorer igångsatta utredningen angående den utsträckning, i vilken befattningshavare i statens tjänst jämte statstjänsten innehava andra sysslor. Innan revisorerna övergå att redogöra för den undersökning i ämnet, som av dem nu utförts, anse revisorerna det för frågans bedömande vara av intresse att lämna en översikt över det väsentliga av vad som härutinnan tidigare förekommit vid detta spörsmåls dryftande inom riksdagen och eljest.

Historik.

Frågan om statstjänsts förenande med andra befattningar eller uppdrag var under 1800-talet vid upprepade tillfällen föremål för statsmakternas uppmärksamhet i samband med pågående arbete för omorganisation och förenkling inom statsförvaltningen samt reglering av vederbörande befattningshavares avlöningsförhållanden. 1902 års löneregleringskommitté har i detta avseende i sitt betänkande I, avgivet den 18 november 1903, lämnat en historisk framställning, ur vilken revisorerna tillåta sig återgiva följande.

Chefen för finansdepartementet år 1856.

Vid anmälan den 11 oktober 1856 inför Konungen i statsrådet av förslag rörande löneregleringen för statens med penningelöner försedda ämbets- och tjänstemän anfördes av chefen för finansdepartementet, bl. a. följande.

> De dåvarande otillfredsställande avlöningsförhållandena hade haft till följd, att ordinarie tjänstemän, genom förening av flera befattningar, genom handels- och industriföretag eller genom emottagande av enskilda uppdrag, sökte bereda sig en oumbärlig fyllnad i sina levnadsbehov, men på samma gång även splittrade den tid och uppmärksamhet, som borde mera odelat ägnas åt varje allmän befattning. Sedan departementschefen uttalat sig angående den förbättring av tjänstemännens löner, som enligt hans uppfattning borde vidtagas, yttrade han vidare, att den dittills i ett flertal fall förekommande samtidiga tjänstgöringen i flera verk någon gång medfört den från statens synpunkt väsentligare fördelen, att personer med utmärktare förmåga och lust till arbete och till ett djupare inträngande i göromålens väsende förvärvat en mångsidigare kännedom av allmänna värv och förhållanden, än som kunnat vinnas inom ett mera begränsat område, och sålunda tillägnat sig en högre grad av skicklighet och användbarhet för den invecklade statsförvaltningen. Men detta den delade tjänstgöringens fördelaktiga inflytande på utbildningen av en och annan person, vars framstående egenskaper troligen skulle även på annan väg hava gjort sig gällande, uppvägde icke de olägenheter, som både för statens tjänst och för mindre omfattande, ehuru aktningsvärda, ämbetsmannaförmågor uppkommo genom nödvändigheten att splittra krafterna och uppmärksamheten i flera, ofta vitt åtskilda riktningar. Vanliga följden blev, att tjänstemannen vid den ålder, som bäst ägnade sig för duglighetens utveckling, sökte att hjälpligt och klanderfritt avbörda sig de olikartade göromålen för dagen, utan att äga tid eller måhända, ens håg övrig för ett mer än ytligt betraktande av målens beskaffenhet eller förvaltningsbestyrens sammanhang och ändamål. Och slutligen, när tillfälle yppade sig för en person, vilken

i särskilda befattningar visat större duglighet, att erhålla en plats, som erbjöd tillfälle till en verksamhet av större vikt och omfattning, men också en som tog sin innehavares hela tid och arbetskraft i anspråk, fann han mången gång, vid sammanräknandet av sina inkomster på spridda håll, att dessa mer eller mindre överstego vad den ifrågasatta befattningen kunde ensam lämna i avkomst, och fann sig, av omtanke för sitt och de sinas närmaste behov hindrad att emottaga en befordran, som på samma gång skulle öppna för honom utsikten till en oberoende framtid och skänka fäderneslandet en ämbetsman, vuxen sitt kall.

Till förekommande av de olägenheter, vilka sålunda, utöver fördelarna, syntes åtfölja delningen av tjänstemannens tid mellan flera sysselsättningar, hade statsrådet ansett oundgängligt, att såsom en för alla ämbetsverk, där icke särskilt annorlunda bestämdes, gemensam regel stadgades, att icke någon förening av två eller flera ordinarie tjänster på allmän stat för framtiden skulle få äga rum, dock med förbehållen rätt att härifrån göra undantag för tjänstemän i (dåvarande) första lönegraden ävensom för dem, vilkas löner i anseende till mindre trägna göromål blivit bestämda till lägre belopp, än för tjänstegraden i allmänhet gällde.

1858 års riksdag.

I skrivelse den 3 februari 1858 anmälde rikets ständer, för vilka löneregleringsförslaget framlagts, att de funnit löneregleringen böra gälla tills vidare endast för närmaste statsregleringsperiod. Bland de av ständerna föreskrivna villkoren för löneförhöjningen angavs bl. a., att i alla fullmakter eller förordnanden, som under åren 1858—1860 ututfärdades, det förbehåll borde intagas, att ämbetets eller tjänstens innehavare skulle vara underkastad förbindelsen att icke tillika innehava eller emottaga annan allmän tjänst med lön på rikets stat, därest sådant framdeles bleve föreskrivet.

Kungl. cirkulär år 1860.

I cirkulär den 9 november 1860 stadgade Kungl. Maj:t härefter beträffande de civila ämbets- och tjänstemän, vilka komme i åtnjutande av löner på ordinarie stat till högre belopp än vartill de på grund av innehavande fullmakter dittills varit berättigade, bl. a. följande.

Två eller flera ämbeten eller tjänster med lön på rikets stat finge i allmänhet icke hos samma personer förenas; dock kunde undantag härifrån ske inom de tvenne (dåvarande) lägsta lönegraderna, såvida Kungl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, därtill lämnade bifall. Huruvida den ämbets- eller tjänsteman, som redan innehade flera dylika befattningar, finge, sedan han kommit i åtnjutande av förhöjd lön på ordinarie stat, bibehålla mer än en av dem, skulle ankomma på Kungl. Maj:ts prövning i ovanberörda ordning.

1871 års riksdag.

Med anledning av väckta motioner rörande åstadkommande av förenklingar i arbetssättet inom statsförvaltningen framhöll 1871 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t fördelarna av att ordinarie tjänst i möjligaste mån så ordnades, att den emot skälig vedergällning toge i anspråk innehavarens hela verksamhet.

1874 års löneregleringskommitté.

1874 års löneregleringskommitté ingick i samband med förslag rörande löneregleringen vid rikets hovrätter och krigshovrätten närmare på spörsmålet, huruvida det borde vara statens ämbets- och tjänstemän medgivet att innehava flera tjänster med löner av allmänna medel eller att jämte ordinarie sådan tjänst innehava annan med lön förenad befattning av mera enskild natur.

Kommittén erinrade, att denna fråga dittills blivit besvarad sålunda, att de lägst avlönade tjänstemännen kunnat, enligt sig företeende omständigheter, erhålla tillåtelse att även å rikets stat hava mer än en befattning, varemot tjänstemän i de högre graderna ansetts böra mera uteslutande ägna sig åt det ämbetsverk, där de vunnit befordran, under det likväl sysselsättning utom statens tjänst i allmänhet icke genom särskilt stadgande varit någon förmenad. Utan tvivel hade dock därvid varit avsett, att befattningar av enskild natur icke skulle få taga tjänstemannens tid och arbetskraft i anspråk mer, än som var fullt förenligt med hans egenskap av statens tjänare, ehuru svårigheten att på ett fullt tillfredsställande sätt förebygga sådant, hindrat en bestämd föreskrifts meddelande. Enär emellertid den åsikten vunnit allt vidsträcktare erkännande, att, på samma gång staten borde för varje behövlig tjänstebefattning lämna tillräcklig avlöning, den ock borde äga förvänta, att tjänstemännen ägnade sin tid och sina krafter åt en enda tjänst, blev det av allt större vikt, att erforderliga stadganden till bevarande av statens rätt i nämnda hänseenden gåvos. Utan att kunna eller vilja hindra en statens tjänsteman med ovanligare duglighet och arbetsförmåga att ägna den tid, som tjänsten kunde för honom, mer än för andra, lämna övrig, åt enskild verksamhet, därvid omsorgen, att detta icke inkräktade på tjänstens fordringar, ankom icke blott på hans egen plikttrohet, utan även och väsentligen på ett allvarligt förmanskap hade kommittén däremot ansett sig böra, i sammanhang med den ya löneregleringen för hovrätterna, söka för framtiden motverka den då icke sällsynta föreningen av två eller flera ständiga tjänster. En urgammal erfarenhet hade nämligen visat, att sådan samtidig tjänst, så till sägandes hos "två herrar" eller möjligen hos flera, som var för sig hade rättmätiga anspråk på sin tjänares tid, arbetskraft och personliga närvaro, svårligen kunde, även med bästa vilja och förmåga, utföras utan åsidosättande av någondera tjänstens fordringar.

För åtnjutande av de nya löneförmånerna vid rikets hovrätter föreslog kommitten uti ifrågavarande avseende det villkor, att president eller ledamot i hovrätt icke skulle få innehava och tjänsteman därstädes icke emottaga annan tjänstebefattning utom hovrätten; att den, som till tjänst vid hovrätten utnämndes, skulle genast frånträda annorstädes innehavd tjänstebefattning, men att tjänsteman, som redan innehade tjänst utom hovrätten, skulle få behålla densamma, så länge den icke var hinderlig för tjänstgöringen i hovrätten.

De av kommittén sålunda för hovrätternas tjänstemän föreslagna avlöningsvillkor blevo i huvudsak upptagna jämväl i kommitténs förslag till löneregler vid kammarkollegiet och statskontoret.

Justitiestatsministern år 1875.

Då frågan om löneregler för rikets hovrätter och krigshovrätten föredrogs för Kungl. Maj:t den 10 december 1875 gjorde justitiestatsministern vissa erinringar mot kommitténs förslag i nu omhandlade del.

Han påpekade, att Svea hovrätt antagit förbudet avse allenast tjänstebefattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat och under sådan förutsättning lämnat förslaget utan anmärkning. Av kommitterades motiver syntes likväl framgå, att även andra ständiga tjänstebefattningar varit avsedda, och att vikt blivit lagd på skillnaden emellan tjänstebefattning, så att det t. ex. skulle vara tillåtet att med hovrättstjänst förena en befattning såsom ledamot i styrelsen för en större inrättning eller ett bolag, men icke en denna styrelse underordnad tjänstebefattning. Ett sådant särskiljande utgick visserligen från det beaktansvärda syfte att göra hovrätterna och deras tjänstemän oberoende av allt främmande förmanskap, men svårligen skulle ändock gränsen därigenom på det ändamålsenligaste sätt uppdragas mellan vad som borde tillåtas och förbjudas. Fordringarna på statens tjä-

nare kunde icke ställas så höga, att de icke för män med mer än vanlig arbetsförmåga lämnade någon tid övrig för andra sysselsättningar och enskilda angelägenheter. Förbjödes nu dessa att använda sin lediga tid på det för dem förmånligaste sätt, så bleve följden ingen annan, än att staten berövade sig de större förmågornas tjänst, ty de kunde utom densamma bereda sig bättre villkor, om till statens knappt tillmätta löner icke kunde få läggas någon bifortjänst. Det måste därför vara i statens intresse att icke förbjuda mer än vad som verkligen inkräktade på tjänstens behöriga fullgörande. De flesta större inrättningar och bolag hade behov av juridiska biträden, och för att ständigt kunna påräkna sådant erbjödo de ofta en skicklig jurist en fast anställning eller tjänstebefattning, som, utan att synnerligt taga hans tid och krafter i anspråk, lämnade honom en säkrare och större behållning, än han kunde vinna genom uppsökande av enskilda uppdrag, som vida mera skulle upptaga hans tid. Och likväl skulle det senare, efter kommitterades förslag, om justitiestatsministern tolkat det rätt, vara tillåtet, men det förra förbjudet. Om ett stadgande angående tjänsters förening skulle meddelas, syntes det justitiestatsministern lämpligast att, förutom ett bestämt förbud emot förening av sådana tjänster, som icke kunde samtidigt av samma person bestridas, endast meddela den allmänna föreskrift, att ingen tjänsteman skulle få åtaga sig annan tjänstebefattning, som på något sätt var hinderlig för fullgörandet av hans tjänst.

Justitiestatsministern föreslog alltså, att med ämbete eller tjänst i hovrätt icke skulle få förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den befanns icke vara hinderlig för fullgörandet av tjänstgöringen i hovrätten, dock att tjänsteman, som vid den nya löneregleringens inträdande redan innehade tjänst utom hovrätten, skulle få bibehålla densamma så länge den icke var hinderlig för tjänstgöringen i hovrätten. Denna hemställan vann Kungl. Maj:ts bifall.

Chefen för finansdepartementet år 1876.

Den 18 januari 1876 föredrogs därefter av chefen för finansdepartementet inför Kungl. Maj:t frågan om löneregleringen m. m. vid statskontoret, därvid, i avseende å villkoren för de nya löneförmånernas åtnjutande, departementschefen, i huvudsak hänförande sig till de av Kungl. Maj:t i avseende å rikets hovrätter godkända grunder, hemställde om vissa ändringar i kommitterades förslag. I fråga särskilt om rätten till förening av tjänster föreslogs ett stadgande av enahanda innehåll som det för tjänstemännen i rikets hovrätter av Kungl. Maj:t godkända, dock allenast för statskontorets chef samt tjänstemän därstädes av de föreslagna tredje och andra lönegraderna. Tjänstemännen av den föreslagna första lönegraden inom statskontoret ansågos däremot intaga en undantagsställning, som borde fritaga dem från ett dylikt villkor. Vad departementschefen sålunda föreslagit, bifölls av Kungl. Maj:t.

1876 års riksdag.

Regleringsfrågorna för rikets hovrätter och för statskontoret behandlades vid 1876 års riksdag, och anmälde riksdagen i skrivelser av den 11 och 12 maj 1876, bland annat, att de av Kungl. Maj:t föreslagna villkor för de nya löneförmånernas åtnjutande i nämnda ämbetsverk blivit av riksdagen godkända med enstaka ändringar, som dock ej avsåge nyssberörda stadganden i fråga om förening av tjänster.

Till det väsentliga liknande lönevillkor stadgades sedermera såväl för tjänstemännen i Kungl. Maj:ts kansli som även för tjänstemannagraderna i övriga centrala verk, vilkas löneförhållanden definitivt reglerades efter tiden för 1874 års löneregleringskommittés verksamhet.

Skärpta villkor ifråga om justitieråd.

Beträffande högsta domstolen är att märka, att villkoret om innehav av syssla vid sidan av den ordinarie statstjänsten avsevärt skärptes. Härom anförde riksdagen i skrivelse den 17 maj 1874, att, då det obestridligen var av synnerlig vikt, att högsta domstolens ledamöter intoge en fullkomligt oberoende ställning, samt då de därjämte icke finge innehava annat ämbete eller tjänst och icke heller syntes böra åtaga sig enskilda, för handhavande av deras viktiga kall främmande och möjligen störande uppdrag, riksdagen bifallit av Kungl. Maj:t gjord framställning om höjning av justitierådens löner, under villkor att den förhöjda lönen ej skulle få uppbäras av justitieråd, som jämväl från inrättning eller bolag, som av Kungl. Maj:t sanktionerats, uppbar lön eller årligt arvode.

1895 års riksdag.

I skrivelse den 16 maj 1895 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, dels i vilka fall och i vilken omfattning statstjänster av olika lönegrader då voro förenade med andra tjänstebefattningar, för vilka lön eller arvode erhölls, dels ock i vad ordning och efter vilka grunder frågan om tillstånd till sådan förening av tjänster av vederbörande prövades, samt med anledning av denna utredning vidtaga och till riksdagens kännedom meddela de åtgärder, som kunde anses lämpliga till förebyggande av missbruk genom tjänsters förening.

Denna skrivelse var föranledd av en inom riksdagen väckt motion, i vilken bl. a. påkallades det tillägg till dåvarande löneregleringsbestämmelser, att ämbets- och tjänstemän ej skulle få bekläda befattningar vid bolag eller andra föreningar eller inrättningar med ekonomiskt ändamål.

I riksdagens skrivelse erinras, att de nya regleringsbestämmelserna i allmänhet innefattade oinskränkt och ovillkorligt förbud för innehavare av ordinarie ämbete eller tjänst att härjämte åtaga sig annan tjänst å rikets eller riksdagens samt i de flesta fall även å kommuns stat. Däremot kunde, enligt samma bestämmelser, tjänstebefattning av annat slag än de nu nämnda förenas med ordinarie statstjänst, så vida icke därigenom förorsakades hinder för fullgörande av de med sistberörda tjänst förenade göromål. Detta stadgande syntes riksdagen vara i princip fullt riktigt, om än de till varje statstjänst hörande åligganden i regeln borde så avpassas, att de gåve tjänsteinnehavaren full sysselsättning, måste dock, enär göromålen för varje särskild tjänst måste bestämmas med hänsyn till den arbetskraft och duglighet, som i allmänhet kunde förutsättas hos dem, som däråt ägnat sig, inträffa, att för en tjänsteman med mer än vanlig arbetsförmåga och skicklighet tjänsten lämnade någon tid övrig till annan sysselsättning. Det borde ock tagas i betraktande, att en del statstjänster med avseende å den jämförelsevis ringa avlöning, som därtill anslagits, uppenbarligen icke kunde vara avsedda att helt och hållet taga sina innehavares arbetskraft i anspråk. Med hänsyn till dessa förhållanden syntes det icke billigtvis böra förmenas en statens tjänsteman att använda den tid, som

tjänstens förrättande kunde lämna honom ledig, till annan verksamhet vare sig för skötande av enskilda affärer och uppdrag eller för bestridande av med arvode förenade tjänster. Dock måste noga tillses, att icke härigenom statstjänstens fordringar bleve i någon mån åsidosatta. Den föreskrift i detta syfte, som vore i löneregleringsbestämmelserna intagen, torde emellertid, enligt vad riksdagen hade anledning antaga, icke på ett fullt betryggande sätt förhindra missbruk härutinnan. Berörda föreskrift syntes visserligen innebära, att tjänstebefattning av ifrågavarande beskaffenhet icke finge mottagas av en statens tjänsteman, utan att i varje särskilt fall blivit prövat och befunnet, att sådant icke vore för statstjänstens skötande hinderligt, men då närmare stadgande saknades beträffande den ordning, i vilken sådan prövning borde ske och tillstånd till tjänsters förening medgivas, torde man icke äga full säkerhet, att statens rätt i detta avseende alltid bleve nöjaktigt beaktad.

Riksdagen, som förklarade sig icke kunna biträda den i omförmälda motion uttalade åsikt om lämpligheten av ett ovillkorligt förbud för statens tjänstemän att innehava enskilda befattningar, uttalade emellertid angelägenheten av åtgärders vidtagande till förebyggande av missbruk i detta hänsende.

1895 års utredning angående bisysslor.

I anledning av riksdagens skrivelse uppdrog Kungl. Maj:t den 28 juni 1895 åt chefen för finansdepartementet att från vederbörande verk och myndigheter infordra de uppgifter, som erfordrades för verkställande av den ifrågasatta utredningen; och sedan sådana uppgifter inkommit, uppdrog departementschefen åt dåvarande amanuensen i kommerskollegii statistiska avdelning, sedermera aktuarien därstädes, I. Flodström att bearbeta desamma.

Efter avslutat uppdrag avgav Flodström till chefen för finansdepartementet i januari 1897 redogörelse för de inkomna uppgifterna, vilka i allmänhet avsågo förhållandena under senare delen av år 1895. Denna redogörelse utkom av trycket under titeln "Sammanfattning av avgivna redogörelser rörande förening av statstjänst med annan tjänstebefattning, för vilken lön eller arvode erhållits".

I redogörelsen fästes uppmärksamheten därå, att uti de inkomna uppgifterna olika meningar gjorts gällande om uppfattningen av det i riksdagens skrivelse använda uttrycket "tjänstebefattning". "Flertalet av de verk och myndigheter, från vilka upplysningar infordrats, hava" — säger Flodström — "vid avgivandet av sina redogörelser förutsatt, att ifrågavarande uttryck i riksdagens skrivelse bör äga samma innebörd som i de av Kungl. Maj:t allt sedan år 1876 vid olika tillfällen för särskilda verk och staten utfärdade kungörelser angående villkor för åtnjutande av fastställda nya löneförmåner, och hava alltså ansett, att ej heller i nu förevarande fall sådana uppdrag bort komma i betraktande som: ordförandeskap, ledamotskap eller revisorskap i styrelser för bolag och föreningar (undantagandes sådana av mera allmän natur samt bankbolag); eller medborgerliga uppdrag — såsom förmynderskap, tillsyn å sådant, ordförande- och ledamotskap i kommunala nämnder och styrelser, riksdagsmannaskap; eller andra, kortvariga allmänna uppdrag, t. ex. ledamotskap i kommittéer. Då behörigheten av denna uppfattning icke torde kunna annat än godkännas, hava även från den nu lämnade redogörelsen uteslutits sådana mera tillfälligtvis meddelade uppgifter, som avse uppdrag av berörda natur."

Kungörelsen den 3 december 1897.

Den 3 december 1897 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse angående sättet för sökande av tillstånd till förening av statstjänst med annan tjänstebefattning, för vilken lön eller arvode erhölles.

Däruti erinrades, att såsom villkor för åtnjutande av de med ämbeten eller tjänster vid vissa ämbetsverk eller stater förenade löneförmåner blivit genom särskilda föreskrifter stadgat, att med innehavande ämbete eller tjänst icke skulle få — med vissa angivna undantag — förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den befunnes icke vara hinderlig för fullgörandet av tjänstgöringen i förstnämnda befattning, men att allmänt gällande föreskrift saknades rörande det sätt, varpå tillstånd till sådan förening borde av ämbets- eller tjänsteman sökas; och meddelade nu Kungl. Maj:t närmare föreskrifter, huru härvid skulle förfaras.

1902 års riksdag.

Vid 1902 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion, vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t genom lämpliga, opartiska personer måtte låta utreda, bl. a., huruvida icke den grannlaga ställning, statens ämbets- och tjänstemän intoge i samhället, krävde inskränkning uti rätten för dem att ägna sig åt privata uppdrag, och att Kungl. Maj:t sedermera ville för riksdagen framlägga resultatet av den verkställda utredningen, ävensom förslag till de åtgärder, som i anledning av densamma kunde finnas erforderliga.

Det tillfälliga utskott, till vars förberedande behandling motionen hänvisades, anförde i avgivet utlåtande, bl. a. följande.

Det föreföll, som om i vissa fall de privata bisysslorna skulle vara i lika hög grad hinderliga för ämbets- och tjänstemännens behöriga förvaltning av sin statstjänst som föreningen av statstjänster samt att detta ej minst torde vara fallet i fråga om de högre statsämbetena.

Utskottet ansåg sig, detta oaktat, ej kunna tillstyrka motionen. Frågan syntes ej kunna åtminstone för det dåvarande göras till föremål för en utredning utöver vad i sådant syfte redan skett, utan målet borde väl snarare kunna vinnas på annat sätt. "Medgivas måste ock" — säger utskottet — "att det torde vara särdeles vanskligt, att förbjuda ämbets- och tjänstemän, som för sina statstjänster använda vad som kan anses vara normal arbetstid, att ägna större eller mindre del av sin berättigade ledighet åt enskild avlönad verksamhet. Härvid torde ock böra ihågkommas, att arbetsförmågan är högst olika hos olika personer."

Utskottet hemställde alltså, att motionen ej måtte föranleda till någon andra kammarens åtgärd, men kammaren biföll utan omröstning motionen.

Enär första kammaren ej biträdde andra kammarens beslut, förföll frågan om skrivelses avlåtande till Kungl. Maj:t i ämnet.

Riksdagen hade emellertid tillfälle att vid samma riksmöte uti ett särskilt hänseende uttala sin uppfattning rörande betydelsen av gällande föreskrifter i fråga om förening av statstjänst med vissa andra befattningar.

Den kommitté, som varit tillsatt för utarbetande av förslag till nya stater för post- och telegrafverken, hade uti sitt den 21 oktober 1901 avgivna betänkande jämväl upptagit förslag till avlöningsreglementen för tjänstemän och betjänte vid nämnda verk.

Bland de allmänna bestämmelserna för avlönings åtnjutande av tjänstemän och betjänte voro i dessa reglementsförslag ock intagna före-

skrifter därom, att med befattningarna i fråga icke skulle få förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den, vid prövning i stadgad ordning, befunnes icke hindra fullgörande av tjänstgöringen i vederbörande styrelse eller i post- eller telegrafverket. Men kommittén hade tillika hemställt, att *"enskilt uppdrag"* endast under nämnda villkor skulle få innehavas av tjänsteman eller betjänt. I Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen år 1902 hade sistberörda bestämmelse dock ej upptagits.

Uti skrivelse den 15 maj 1902 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel erinrade riksdagen i detta avseende:

> De av vederbörande departementschef anförda skäl, på grund av vilka sistberörda bestämmelse ansetts icke böra upptagas i Kungl. Maj:ts förslag, syntes riksdagen visa, att ett stadgande av den ordalydelse, kommitténs förslag innehöll, icke lämpligen borde meddelas. Anledningen till berörda förslag torde emellertid vara att söka i missförhållanden, dem kommittén iakttagit och funnit äga sådan utbredning, att för deras avhjälpande strängare bestämmelser i detta avseende vore erforderliga. Även riksdagen hölle före, att sådana missförhållanden förefunnes, och hade trott sig finna att desamma till stor del sammanhörde därmed, att tjänstemän läte sig användas i stadigvarande eller regelbundet återkommande, avlönade uppdrag, som av bolag lämnades. Att sådant uppdrag icke borde få av tjänsteman mottagas, med mindre detsamma vid prövning i vederbörlig ordning befunnes icke vara för tjänstgöringen hinderligt, ansåge emellertid riksdagen framgå även av den lydelse, ifrågavarande punkter erhållit i Kungl. Maj:ts förslag.

Vid 1903 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion, vari hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande efter nödig utredning av förslag till riksdagen rörande sådan ändring i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895, varigenom ämbetsmäns rätt att vara styrelseledamöter eller revisorer i aktiebolag i lämplig omfattning inskränktes. 1903 års riksdag.

I avgivet utlåtande i anledning av väckta motioner om ändringar i lagstiftningen angående aktiebolag hemställde lagutskottet, att den nämnda motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Första kammaren biföll vad utskottet hemställt, varemot andra kammaren biföll framställt yrkande därom, att riksdagen i anledning av ifrågavarande motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i vad mån ämbetsmäns rätt att vara styrelseledamöter eller revisorer i aktiebolag kunde begränsas, samt för riksdagen framlägga de förslag till lagbestämmelser, vartill denna utredning kunde föranleda.

1902 års löneregleringskommitté uttalade beträffande statstjänsters förening med andra befattningar eller uppdrag huvudsakligen följande. 1902 års löneregleringskommitté.

> Uti detta viktiga ämne omfattade kommittén den åsikt, som vid olika tillfällen och särskilt från riksdagens sida gjorts gällande, eller att staten borde äga att å sina tjänare, där dessa avlönades på ett tillfredsställande sätt, ställa det anspråk, att åtminstone i regel deras tid och krafter

helt ägnades åt dem anförtrodda befattningar, varför även dessa befattningar borde så ordnas, att de i allmänhet fullt krävde sin man.

Givet vore emellertid, att, då fordringarna å statstjänarnas arbetsförmåga ej finge ställas högre, än att de i regel kunde utan oskälig ansträngning fyllas, för en och annan med större arbetsförmåga och arbetsiver utrustad person kunde bliva åtskillig tid övrig även för andra göromål, men detta borde, om statstjänsten så ordnades, som ovan antytts, och behörigen sköttes, bliva undantagsfall.

I detta sammanhang ansåge sig kommittén böra påpeka, att till ett behörigt skötande av ordinarie statstjänst måste anses höra, icke blott att de löpande göromålen bleve utan anmärkning förrättade, utan ock att vederbörande tjänsteman ägnade erforderlig tid åt studier beträffande det honom anvisade verksamhetsområdet; varjämte, åtminstone vad tjänstemän av högre grader anginge, det vore av mycken betydelse, särskilt inom vissa verksamhetsområden, att uppmärksamheten i all erforderlig mån ägnades åt företeelserna utomlands å motsvarande områden. Saknade tjänstemannen blick för de krav, vilka i sådant hänseende på honom ställdes, eller vore han av sysslande utom tjänsten förhindrad att fylla desamma, vore fara värt, att i många fall hans arbete i tjänsten bleve blott ett mer eller mindre rutinmässigt avhjälpande av inkommande ärenden, utan det sinne eller intresse för initiativ, som vore så viktigt för främjandet av en sund och god utveckling inom det område, till vilket tjänsten hörde.

Med behörig hänsyn till dessa anspråk å innehavare av ordinarie befattningar i statens tjänst ansåge kommittén dock, att i nu förevarande hänseende fortfarande borde likasom enligt hittills gällande bestämmelser, skiljas emellan å ena sidan sådana befattningar, vilka innehavare av en ordinarie befattning i statens tjänst icke finge därmed förena, och å andra sidan sådana, i fråga om vilkas förening med ordinarie statstjänst ett ovillkorligt förbud ej lämpligen borde uppställas. Till den förra gruppen vore enligt nu gällande bestämmelser hänförda ordinarie tjänster å rikets, riksdagens eller kommuns stat; men det syntes kommittén, att dit borde hänföras även amanuens- eller därmed jämförliga biträdesbefattningar i statens, riksdagens eller kommuns verk.

Innehavandet av sådan amanuens- eller biträdesbefattning, för vilken redan enligt nu tillämpad ordning i regel krävdes flera timmars tjänstgöring varje förmiddag, kunde efter kommitténs mening, ingalunda anses förenligt med ett behörigt handhavande av ordinarie statstjänst. Och särskilt syntes det kommittén ej rimligt, att staten, samtidigt därmed att den för tillförsäkrad skälig avlöning ägde anspråk å tjänstemannens hela arbetskraft för den ordinarie tjänsten, skulle själv ytterligare avlöna samma tjänsteman för att av honom såsom amanuens inom annat statens verk utfört arbete.

Emot den av kommittén sålunda ifrågasatta förändringen torde komma att invändas, vad tidigare åberopats mot förbud att jämte varandra innehava två ordinarie tjänster, nämligen att tjänstgöringen i flera verk medförde till statens fromma en bättre utbildning av tjänstemännen, en mångsidigare insikt i allmänna värv och förhållanden, än de som stode att vinna genom tjänstgöring i allenast ett verk. Därvid tillät sig kommittén erinra, att det här icke gällde förbud för en tjänsteman att, medan han ännu vore blott extra ordinarie och således befunne sig i sin praktiska utbildningstid, tjänstgöra inom mer än ett verk. Och för övrigt, om än under forna enklare förhållanden inom statsförvaltningen kunde hava varit möjligt för en och samma person att på fullt tillfredsställande sätt fylla de krav, som ställdes på honom såsom tjänstgörande samtidigt inom skilda arbetsområden, torde sådant med nuvarande mer och mer invecklade och svårlösta förhållanden allenast undantagsvis låta sig göra. I regel torde numera inom statsförvaltningen gälla samma grundsats som inom andra områden, att endast koncentration gåve verklig styrka.

Säkerligen hade ej så sällan både för vederbörande verk och myndigheter och för tjänstemännen själva nogsamt framstått olägenheterna av den splittring i verksamhet, som uppkommit genom ordinarie statstjänsts förenade med amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning, men tillstånd till dylik förening hade dock begärts och ansetts böra tillsvidare

givas av hänsyn därtill, att i särskilda fall de å ordinarie statstjänst belöpande löneförmåner ansetts icke förslå till nödiga levnadskostnader. Därest emellertid nämnda löneförmåner tillmättes så, att de borde tillfredsställa rimliga anspråk på livet, syntes ej heller ur denna synpunkt någon berättigad invändning kunna göras emot ett förbud att med ordinarie statstjänst förena amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, riksdagens eller kommuns verk.

Vad anginge förening med ordinarie statstjänst av andra tjänstebefattningar eller uppdrag delade kommittén den åsikt, åt vilken riksdagen även givit uttryck, att det ej vore lämpligt eller utförbart att meddela ett ovillkorligt förbud mot dylik förening, men att nödigt vore, att, till förekommande i möjligaste mån av missbruk, nuvarande föreskrifter i detta ämne fullständigades och skärptes.

Till en början ansåge kommittén det böra uttryckligt angivas, att bestämmelserna uti ifrågavarande hänseende gällde även vissa slag av uppdrag. Genom riksdagens uttalanden vid fastställande åren 1902 och 1903 av vissa avlöningsstater hade visserligen gjorts gällande, att under det uti nyssberörda bestämmelser förekommande uttrycket "annan tjänstebefattning" skulle vara att hänföra även stadigvarande eller regelbundet återkommande avlönat uppdrag, som av bolag lämnades, men då i fråga om vissa dylika uppdrag en motsatt uppfattning omfattats av ett flertal statsmyndigheter, torde bestämmelserna böra i detta avseende förtydligas och fullständigas. Enär emellertid den omständigheten, huruvida med ordförande- eller ledamotskap i bolagsstyrelse vore förenad en direkt avlöning eller ej, icke under alla förhållanden kunde anses avgörande för bedömande därav, om detsamma kunde anses hinderligt för fullgörande av ordinarie statstjänst eller ej, hade kommittén ansett bestämmelserna i ämnet böra så avfattas, att desamma gällde varje uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som vore med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst.

Då man av den ordinarie statstjänaren krävde, att han i regel skulle åt statstjänsten helt ägna sig tid, följde därav, enligt kommitténs uppfattning, även nödvändigheten att tillse, att i fråga om sådana uppdrag eller tjänstebefattningar, vilka, efter prövning och med vederbörligt tillstånd, kunde med statstjänst förenas, sådan förening bleve icke regel utan undantag. Kommitténs uppfattning i detta avseende hade föranlett bestämmelsernas fullständigande jämväl därutinnan, att dylik förening måtte kunna medgivas allenast i särskilda fall samt på grund av förekommande omständigheter.

I sistnämnda hänseende erinrade kommittén om — vad jämväl inom riksdagen uppmärksammats — att en statens tjänsteman ju kunde med mer avsevärt belopp vara intresserad i något bolag och fördenskull, liksom varje annan medborgare i dylikt fall, ej borde förmenas att vaka över skötseln av sin sålunda placerade förmögenhet, varför stundom kunde finnas erforderligt att intaga plats i bolagets styrelse, naturligtvis under förutsättning, att sådant ej inverkade hinderligt på det behöriga fullgörande av statstjänsten.

Chefen för finansdepartementet år 1907.

Den principståndpunkt, som 1902 års löneregleringskommitté sålunda intagit till frågan om statstjänstemännens bisysslor kom under riksdagens bedömande genom Kungl. Maj:ts proposition nr 100 av år 1907 angående ny avlöningsstat för statskontoret. Vederbörande departementschef angav härvid sin ställning till frågan genom följande uttalande.

Den redan nu i allmänhet gällande grundsatsen, att ordinarie statstjänst i centralt ämbetsverk icke må förenas med annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, torde som regel fortfarande böra upprätthållas,

något som givetvis ej behövde hindra, att vid fastställande av lönestaten för de särskilda ämbetsverken undantag från regeln måtte kunna medgivas i fråga om tjänster, där sådant kunde finnas påkallat.

Vad anginge det av kommittén föreslagna förbudet att med ordinarie tjänst i centralt ämbetsverk förena amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, riksdagens eller kommuns tjänst, syntes departementschefen en sådan föreskrift gå längre än som kunde anses behövligt. Visserligen vore det sant, att, på sätt kommittén framhållit, även en amanuens- eller biträdesbefattning av det slag, varom här vore fråga, oftast toge sin innehavares tid och arbete så pass mycket i anspråk, att en förening därav med ordinarie statstjänst icke kunde anses lämplig. Men å andra sidan förekomme ej sällan, att åtskilliga sådana befattningar, varom här vore fråga, vore av den beskaffenhet, att det därmed förenade arbetet mycket väl kunde förläggas till sådana tider av dagen, då det ordinarie arbetet å tjänsterummet avslutats, och detta även ifall den reguljära arbetstiden, på sätt kommittén tänkt sig, utsträcktes utöver vad nu inom åskilliga ämbetsverk syntes vara fallet, eller att desamma toge sina innehavare i anspråk endast en eller annan dag under veckan och å tider av dagen, som dessa själv efter egna förhållanden kunde fritt välja. I dylika fall syntes det för sådana tjänsteinnehavare, vilkas arbete på grund av dess natur måste förläggas uteslutande eller huvudsakligen till tjänsterummet — och detta torde särskilt i vissa ämbetsverk i ganska stor utsträckning gälla om första gradens tjänstemän — icke böra förefinnas något hinder att åtaga sig även en dylik befattning, naturligen efter föregången vederbörlig prövning, att den ordinarie tjänstens behöriga skötande därav ej bleve i någon mån lidande.

Någon gång inträffade även, åtminstone inom ett eller annat mindre ämbetsverk, att där förekommande göromål, vilka för deras behöriga skötande oundgängligen krävde en ordinarie tjänsteman med viss utbildning eller vissa särskilda förutsättningar, likväl icke vore av den omfattning eller av den art, att desamma helt eller uteslutande behövde taga sin innehavares tid och arbetskrafter i anspråk i samma utsträckning, som för övriga tjänsteinnehavare i allmänhet vore fallet, och icke heller sådana, att därmed kunde eller ens lämpligen borde förenas andra göromål inom ämbetsverket; och att i dylika fall förvägra den ifrågavarande tjänstemannen att åtaga sig jämväl en annan befattning av förevarande slag, även ifall denna utan ringaste svårighet kunde av honom vid sidan av den ordinarie befattningen skötas, syntes icke vara lämpligt eller erforderligt.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, syntes departementschefen ett ovillkorligt förbud i nu förevarande avseende icke böra meddelas, utan fasthellre därutinnan gällande bestämmelser bibehållas i huvudsak oförändrade.

Kommittén hade vidare föreslagit, att med ordinarie tjänstebefattning i centralt ämbetsverk icke heller skulle få annat än i särskilda fall och på grund av förekommande omständigheter förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som vore med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst.

Även härutinnan syntes kommitténs förslag vara alltför vittgående. Visserligen krävde man, och utan tvivel med rätta, att en statens ämbets- eller tjänsteman i främsta rummet ägnade sitt intresse, sin tid och sina krafter åt statstjänsten, och att han, där så erfordrades, satte in hela sin arbetskraft på tjänstens skötande. Detta hade ock, som nämnt, föranlett vissa inskränkande bestämmelser i fråga om ordinarie tjänstemans rätt att åtaga sig andra tjänstebefattningar. Förnekas kunde ju heller icke, att till förekommande av missbruk i de hänseenden, kommittén berört, särskilda föreskrifter kunde finnas behövliga även ifråga om tjänstemans rätt att åtaga sig sådant uppdrag hos verk eller bolag, varom nyss talats. Men att, såsom kommittén föreslagit, driva inskränkningen ända därhän, att medgivande till ett dylikt åtagande icke skulle få lämnas annat än i undantagsfall, på grund av särskilda förekommande omständigheter, syntes vara att gå utöver vad som kunde anses billigt eller lämpligt. Tydligt vore nämligen,

att statens tjänstebefattningar alltid måste inrättas med hänsyn till den duglighet och arbetskraft, som i allmänhet kunde hos tjänsteinnehavaren förutsättas, men att å andra sidan förutsättningarna hos de individer, åt vilka dessa befattningar anförtroddes, naturligen vore ytterst olika. Medan sålunda den ene på grund av sin större begåvning och arbetskraft utan svårighet kunde medhinna att på ett i bästa mening mönstergillt sätt sköta sin tjänst och ändock kunde hava åtskillig tid övrig för andra sysselsättningar, toge däremot en motsvarande befattning för en annan så gott som hela hans tid och arbetskraft i anspråk. Vid sådant förhållande syntes det vara en överdriven och obillig fordran, att statens ämbets- och tjänstemän skulle så gott som undantagslöst förhindras från att, även där detta icke med fog kunde sägas lägga något som helst hinder i vägen för statstjänstens behöriga skötande, ägna någon tid även åt sysselsättningar, varom nu vore fråga, helst ett uppdrag av den beskaffenhet, som här vore i fråga, i regel icke krävde något som helst tidsödande arbete och det åsyftade förbudet ju i allt fall icke skulle hindra honom att syssla med andra enskilda uppdrag av varjehanda slag, vilka måhända i långt högre grad än de förra toge hans tid och intresse i anspråk. Kommittén hade visserligen åt den förevarande bestämmelsen givit en sådan formulering, att undantag från regeln skulle i särskilda fall, på grund av förekommande omständigheter, kunna medgivas, men en dylik undantagsbestämmelse skulle dock helt visst i tillämpningen mången gång leda till eller i varje fall framstå såsom en obillighet och orättvisa. Om t. ex. en tjänsteman med ett mera avsevärt belopp vore såsom delägare direkt intresserad i ett sådant företag, som här åsyftades, skulle — enligt vad kommittén i sina motiv antydde — detta kunna utgöra ett skäl till undantag från den ifrågavarande bestämmelsen. Ifall åter en annan ämbetsman, som visserligen icke befunne sig i en dylik belägenhet men skötte sitt ämbete med synnerlig duglighet och raskhet och därför utan ringaste men för statstjänsten skulle kunna utan svårighet medhinna att fullgöra även ett honom erbjudet uppdrag av nu ifrågavarande beskaffenhet och väl vore i behov av den inkomstfyllnad, han därigenom kunde bereda sig, skulle detta måhända ändock förnekas honom. Möjligen ville man häremot invända, att det låge i den myndighets hand, som skulle hava att pröva, huruvida det begärda tillståndet borde beviljas eller icke, att taga i betraktande alla på frågan inverkande omständigheter och även i ett fall av den beskaffenhet, departementschefen senast angivit, bevilja detsamma. Därpå ville departementschefen svara, dels att prövningen av en dylik framställning icke alltid skulle och väl icke heller alltid lämpligen kunde tillkomma en och samma myndighet, i följd varav olika tolkningar icke voro uteslutna, dels att, ifall undantagsbestämmelsen vore avsedd att vinna tillämpning även i fall av nyssnämnda beskaffenhet, åt förbudet uppenbarligen givits en vidsträcktare avfattning än vad förhållandena verkligen kunde anses kräva.

Även ur åtskilliga andra synpunkter syntes kommitténs förslag gå längre än nödigt eller lämpligt kunde anses vara. Dels syntes det nämligen icke vara obetingat nyttigt för tjänstemännens utbildning, att dessa alltför mycket utestängdes från deltagande även i det praktiska livets företeelser, dels torde man icke helt och hållet böra förbise, att staten icke vore ensam herre över arbetsmarknaden utan tvärtom, numera i långt högre grad än förr, vid förvärvandet av dugande arbetskrafter vore utsatt för en ganska kännbar konkurrens från andra samhällets arbetsfält, vilka erbjöde långt större ekonomiska fördelar än statstjänsten i allmänhet skänkte, och ögonskenligt vore, att i mån som samhällets ekonomiska utveckling fortskrede, denna konkurrens komme att göra sig än kännbarare. Med hänsyn särskilt till sistberörda förhållande syntes det därför knappast vara med statens intresse förenligt att i större mån, än förhållandena verkligen krävde, kringskära möjligheterna för statens ämbets- och tjänstemän att vid sidan av statstjänsten förvärva sig någon biinkomst utöver den tjänsten gåve. Därest man härvid ginge alltför långt, syntes nämligen med skäl kunna befaras, att, om än icke till en början, så efter hand, sedan verkningarna av dylika bestämmelser hunnit mera tydligt framträda, de mera dugande förmågorna komme att mera allmänt föredraga att ägna sig åt andra levnadsbanor, där väsentligt större ekonomiska fördelar erbjödes.

Med vad departementschefen sålunda yttrat ville han naturligen ingalunde hava förnekat, att missbruk i förevarande avseende kunde förekomma och även förekommit samt att därför särskilda bestämmelser till förebyggande härav voro av nöden. I själva verket torde icke heller de uttalanden, som inom riksdagen i ifrågavarande ämne förekommit och vilka föranlett kommitténs ifrågavarande förslag, åsyftat annat än att hindra dylika missbruk.

För åstadkommande av den kontroll mot missbruk i berörda hänseende, som vore erforderlig, torde det ock vara fullt tillräckligt, att, på sätt riksdagen vid nyssberörda likasom ock vid flera följande tillfällen därutinnan fattade beslut syntes åsyfta, föreskrift meddelades, att tillstånd till mottagande av uppdrag av ifrågavarande beskaffenhet skulle hos vederbörande myndighet begäras samt att dylikt tillstånd ej finge meddelas, med mindre uppdraget icke funnes vara för tjänstgöringen hinderligt. Därjämte syntes billigheten fordra, att, ifall tjänsteinnehavare redan vid en ny lönereglerings ikraftträdande innehade uppdrag, varom här vore fråga, han finge bibehålla detsamma, så länge det icke funnes vara för tjänsten hinderligt.

1907 års riksdag.

Riksdagen ingick i sin skrivelse i ämnet, nr 131/1907, icke närmare på berörda spörsmål. I samband med frågan om införande av föreskrift om viss bestämd tjänstgöringstid å tjänsterummet yttrade dock riksdagen, att genom de föreslagna betydligt ökade lönerna anledning till att icke i vanliga fall fullt utkräva tjänstemannens arbetskraft i ämbetsverkets tjänst enligt riksdagens förmenande vore undanröjd. Vad i övriga i riksdagens skrivelse eljest ej vidrörda delar departementschefen till statsrådsprotokollet uttalat hade riksdagen ej funnit giva anledning till erinran.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och riksdagens beslut erhöll den i avlöningsvillkoren förekommande bestämmelsen om innehav av befattning eller uppdrag vid sidan av tjänsten beträffande såväl statskontoret som övriga centrala förvaltningsmyndigheter, för vilka statskontoret i detta hänseende fick tjäna till förebild, följande innehåll.

Med ordinarie befattning i vederbörande ämbetsverk finge icke förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat. Med sådan ordinarie befattning finge ej heller förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som vore med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej, vad anginge chef eller ledamot, Kungl. Maj:t och, vad anginge innehavare av annan befattning, vederbörande verk, på därom gjord framställning och efter prövning att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning icke kunde anses inverka hinderligt för tjänstgöringen, funne uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och behållas.

1921 års löne-reglering.

Vid de under senare åren, med början år 1921, vidtagna nyregleringar för den civila statsförvaltningen har i de olika avlöningsreglementena ovan angivna föreskrift influtit i huvudsak oförändrad. Endast den skillnaden må påpekas, att ordinarie befattning numera kan efter medgivande av Kungl. Maj:t och riksdagen förenas med annan tjänst å kommuns stat. För försvarsväsendet gäller, med några mindre undantag, enahanda stadganden.

Speciella föreskrifter för vissa verk angående bisysslor.

Emellertid gälla härjämte för befattningshavarne vid vissa myndigheter speciella restriktiva föreskrifter i nu ifrågavarande avseende, betingade av den särskilda arten av vederbörande myndighets verksamhetsområde. Dessa särbestämmelser, vilka i regel tillkommit före år 1921 i samband med vidtagna löneregleringar, hava i stort sett oförändrade upptagits i de från och med år 1921 utfärdade avlöningsförfattningarna. Sålunda gäller, ifråga om ledamöter av högsta domstolen och regeringsrätten, förbud mot att innehava uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för bolag, verk, förening eller inrättning, som driver bank- eller försäkringsrörelse, eller vars verksamhet eljest har huvudsakligen ekonomiskt syfte, eller befattning som tjänsteman i bolag, verk, förening eller inrättning, som nyss sagts. Tjänsteman hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får icke åtaga sig byggnadsarbetens utförande på entreprenad eller mottaga anställning i entreprenörs tjänst. Ifråga om byggnadsstyrelsen är föreskrivet, att med ordinarie befattning ej må förenas sådant enskilt arkitektuppdrag, som vad angår chefen, Kungl. Maj:t, och vad angår innehavare av annan befattning, styrelsen finner inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket. Tjänsteman i kontrollstyrelsen får ej deltaga i styrelsen av eller vara anställd i bolag eller annat företag, som idkar handel med eller tillverkning av rusdrycker, skattefri sprit eller alkoholhaltiga preparat, ej heller själv idka sådan rörelse. Innehavare av ordinarie befattning i lantmäteristyrelsen får icke utan särskilt tillstånd utföra lantmäteriförrättningar i orterna. Tjänsteman hos Sveriges geologiska undersökning får allenast genom verkets förmedling åtaga sig praktiskt geologiska undersökningar åt enskilda. Motsvarande bestämmelser gälla ifråga om statens meteorologisk-hydrografiska anstalt. För tjänsteman i patent- och registreringsverket är föreskrivet, att han icke får mot ersättning biträda annan person vid uppfinnings utarbetande eller tillgodogörande. Chef, byrådirektör, förste aktuarie, förste revisor eller revisor hos försäkringsinspektionen får ej deltaga i styrelsen av eller vara anställd vid försäkringsbolag eller utländsk försäkringsanstalt, som erhållit tillstånd, att här i riket driva försäkringsrörelse, ej heller vara aktieägare eller garant i sådant företag. För ordinarie befattningshavare vid statens provningsanstalt är stadgat förbud mot att med befattningen förena sådant enskilt uppdrag inom anstaltens verksamhetsområde, som styrelsen finner inverka olämpligt på eller hinderligt för tjänstgöringen vid anstalten. Tjänsteman i yrkesinspektionen är underkastad i särskild ordning meddelade bestämmelser rörande förbud att för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställning i vissa företag eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning. Motsvarande stadgande gäller för tjänstemän vid

sprängämnesinspektionen och inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring.

Tilläggas bör, att enligt beslut av 1925 års riksdag med landshövdingebefattning ej må förenas uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag eller såsom funktionär i dylikt bolag, dock att den, som den 30 juni 1925 varit innehavare av landshövdingebefattning, må, därest Kungl. Maj:t efter prövning att ifrågavarande uppdrag ej må anses inverka hinderligt för utövande av statstjänsten, därtill lämnar tillstånd, intill den 1 juli 1930 bibehålla av honom vid förstnämnda tidpunkt innehavda dylika uppdrag.

1922 års revisorer.

Efter förestående historik och redogörelse för nu i ämnet gällande författningsbestämmelser torde det vara lämpligt att med några ord erinra om den av riksdagens år 1922 församlade revisorer verkställda undersökningen rörande denna fråga.

Berörda undersökning omfattade följande verk och myndigheter, nämligen högsta domstolen, regeringsrätten, nedre justitierevisionen, rikets hovrätter, justitiestaten å landet, vattendomstolarna, försäkringsrådet, socialstyrelsen, pensionsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kammarrätten, kontrollstyrelsen, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, armé- och marinförvaltningarna, länsstyrelserna (jämväl överståthållareämbetet) med landsstaten, domänstyrelsen samt järnvägsstyrelsen och järnvägsstaten med undantag för lägre befattningshavare.

De infordrade uppgifterna avsågo att giva besked om under år 1921 vid sidan av den ordinarie statstjänsten innehavd befattning eller uppdrag av fast eller tillfällig natur samt avlönat av statsmedel eller eljest av offentlig natur, ävensom uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara månde.

Uppgifter i förenämnda avseenden avgåvos beträffande omkring 2,400 tjänstemän. Av den i vederbörande revisionsberättelse intagna sammanställningen rörande förhållanden inom justitiestaten, de centrala verken och länsstyrelserna med landsstaten framgår, att av där avsedda 2,329 befattningshavare 1,189 eller omkring 50 % innehade bisysslor av olika slag. Ifråga om justitiestaten och de centrala verken voro de, som innehade bisysslor, betydligt färre än de som icke voro försedda med dylika sysslor. Inom länsstyrelserna och landsstaten var förhållandet omvänt, i det att antalet befattningshavare med bi-

sysslor uppgick till nära det dubbla av antalet tjänstemän utan bisysslor.

1922 års revisorer konstaterade i sitt utlåtande att, enligt vad deras undersökning givit vid handen, bisysslor, ofta av omfattande beskaffenhet, innehades av befattningshavare i chefsställning. Vidare att särskilt i fråga om länsstyrelsernas personal bisysslor och uppdrag innehades i en utsträckning, som icke kunde anses önskvärd. Med förvåning hade revisorerna erfarit, att nära nog samtliga chefer för de ämbetsverk, till vilka undersökningen utsträckts, i synnerligen stor omfattning innehade uppdrag såsom ordförande eller ledamöter i bolag eller ock anställning såsom tjänstemän i bolag. De bolag, i vilka ifrågakommande chefer sålunda vore engagerade, hade ofta sin verksamhet på sådana områden, som berörde vederbörandes förvaltningsområden. De påpekade förhållandena funno revisorerna ur flera synpunkter förkastliga. Icke nog med att vederbörande tjänstemans arbete i statens tjänst ofta kunde bliva lidande på en splittring av hans arbetskraft, utan hans uppträdande såsom representant för de statliga intressena komme givetvis att försvagas. Såväl med hänsyn till en möjlig kollision mellan statens och enskilda intressen som ock för bibehållandet i största utsträckning åt staten av tjänstemannens odelade arbetskraft syntes en effektiv kontroll böra av vederbörande utövas å av tjänstemännen innehavda bisysslor. För länsstyrelsernas vidkommande borde uppmärksammas att icke uppdrag såsom ordförande och ledamöter i beskattningsnämnder tilldelades underlydande tjänstemän i större omfattning än som av omständigheterna med nödvändighet påkallades. I den utsträckning, som dylika uppdrag lämnades länsstyrelserna underställda tjänstemän, måste enligt revisorernas mening vederbörandes arbete bliva eftersatt och följaktligen behov uppstå av ökade arbetskrafter.

1925 års revisorer.

Då innevarande års revisorer bestämde sig för att återupptaga den undersökning, som sålunda utförts av 1922 års revisorer, skedde detta närmast i syfte att utröna, huruvida och i vilken mån de påpekanden, som av 1922 års revisorer gjorts, vunnit beaktande från myndigheternas sida. Som det emellertid härjämte framstod såsom ett önskemål att erhålla ett mera fylligt material för bedömande av läget i förevarande hänseende, beslöto sig revisorerna för att utvidga undersökningen till att omfatta även åtskilliga sådana grenar av förvaltningen, som icke varit föremål för den av 1922 års revisorer verkställda utredningen. Av samma skäl utsträcktes undersökningens omfattning jämväl i så

måtto, att även annat förvärvsarbete vid sidan av tjänsten än det, som blivit föremål för 1922 års utredning, medtogs bland de förhållanden, rörande vilka revisorerna önskade erhålla upplysning. Å andra sidan var det med hänsyn till den begränsade tid, som stod till förfogande, nödvändigt att giva undersökningen sådana dimensioner, att det läte sig göra att genomgå det inkommande materialet och erhålla en överblick över detsamma. Samtliga statens verk och myndigheter kunde därför icke medtagas utan ett urval måste ske, vilket givetvis måste bliva i viss mån godtyckligt; vidare befanns det ofrånkomligt att begränsa undersökningen därhän, att de lägre graderna uteslötes. Efter dessa nu angivna grunder begärde revisorerna hos statsministern utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till vederbörande myndigheter att inkomma med uppgifter i angivna hänseenden för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 beträffande befattningshavare vid följande verk och inrättningar:

1) Högsta domstolen, regeringsrätten, utrikesdepartementet, kommunikationsdepartementet, finansdepartementet, jordbruksdepartementet, handelsdepartementet, nedre justitierevisionen, rikets hovrätter, arméförvaltningen, marinförvaltningen, riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet, socialstyrelsen (jämväl yrkesinspektionen), pensionsstyrelsen, länsstyrelserna (jämväl överståthållarämbetet), väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kammarrätten, bank- och fondinspektionen, generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen (jämväl statskonsulenterna), kommerskollegium, patent- och registreringsverket samt försäkringsinspektionen. Beträffande nämnda verk och myndigheter med undantag av yrkesinspektionen begärdes uppgifter allenast i fråga om befattningshavare, vilka åtnjöte lön enligt lönegraden B 20 enligt nu gällande avlöningsbestämmelser eller högre lönegrad. Beträffande yrkesinspektionen begärdes uppgifter jämväl i fråga om befattningshavare, vilka åtnjöte lön enligt lägre lönegrad än den nyss angivna.

2) Justitiestaten å landet, vattendomstolarna och fögderiförvaltningarna.

3) Generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen med järnvägsstaten samt vattenfallsstyrelsen; dock med undantag för de befattningshavare, som åtnjöte lön enligt 19:e lönegraden eller lägre lönegrad.

4) Domänstyrelsen med underlydande lokalförvaltning; dock med undantag för de befattningshavare, som åtnjöte lön enligt 7:e lönegraden eller lägre lönegrad.

5) Tullstaten; dock med undantag för de befattningshavare, som åtnjöte lön enligt lönegraden B 15 eller lägre lönegrad.

6) Domkapitlen, dock allenast i fråga om konsistorienotarierna.

7) Armén och marinen; dock med undantag för beställningshavare, som åtnjöte lön enligt 1:a och 2:a lönegraderna i löneplanerna för officerare och underofficerare samt 1:a—4:de lönegraderna i löneplanen för civilmilitär personal m. fl.

Likaledes begärde revisorerna hos fullmäktige i riksbanken motsvarande uppgifter beträffande befattningshavare vid riksbanken och dess avdelningskontor, dock med undantag för de befattningshavare, vilka åtnjöte lön enligt 15:e lönegraden eller lägre lönegrad.

Kungl. Maj:t förordnade den 16 oktober 1925, att ovannämnda verk och myndigheter skulle anbefallas att avgiva uppgifter angående av vederbörande befattningshavare vid sidan av huvudsysslan innehavda befattningar eller uppdrag, avlönade av statsmedel eller eljest av offentlig natur, samt angående uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som vore försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara månde. Vad däremot angår revisorernas begäran om uppgift rörande annat förvärvsarbete förordnade Kungl. Maj:t allenast, att samma verk och myndigheter skulle anbefallas att lämna vederbörande tjänstemän tillfälle att avgiva sådan uppgift.

Från de myndigheter, rörande vilka uppgifter sålunda begärts, hava efter hand svar, innefattande besked i förevarande avseenden, inkommit, varjämte från finansdepartementet till revisorerna överlämnats genom nämnda departements försorg införskaffade uppgifter jämväl rörande de statsdepartement, vilka icke funnos angivna i revisorernas till statsministern framställda begäran.

Emellertid anse sig revisorerna med hänsyn till bestämmelserna i § 16 av sin instruktion böra här särskilt omförmäla vad som förekommit i samband med berörda uppgifters införskaffande från överståthållarämbetet ävensom två beställningshavare vid Kronprinsens husarregemente.

Överståthållareämbetet meddelade i skrivelse den 7 november 1925, att som Kungl. Maj:ts avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen icke ägde tillämpning å överståthållarämbetet samt därstädes sålunda icke funnes några befattningshavare, tillhörande de ifrågavarande lönegraderna, några uppgifter från ämbetet icke torde införväntas.

Med anledning av detta överståthållarämbetets meddelande beslöt Kungl. Maj:t den 13 november 1925 — då riksdagens revisorer med sin framställning måste anses hava avsett att från ämbetet erhålla uppgifter i fråga om innehavare av med statsmedel avlönade befattningar, vilka i avlöningshänseende motsvarade befattningar med lön enligt lägst lönegraden B 20 i ovannämnda avlöningsreglemente — anbefalla ämbetet att beträffande överståthållaren, underståthållaren samt sekreteraren och notarierna å ämbetets kansli, på sätt i Kungl. Maj:ts beslut den 16 oktober 1925 funnes stadgat avgiva ifrågavarande uppgifter.

Sedermera har ämbetet överlämnat de sålunda infordrade uppgifterna med en skrivelse, vari det heter:

"Då överståthållareämbetet vågade tolka revisorernas framställning och Eders Kungl. Maj:ts därav föranledda befallning till Ämbetet att lämna uppgifter i fråga om befattningshavare, vilka åtnjöte lön enligt lönegraden B 20 eller högre lönegrad med förklaring tillika att den använda beteckningen å lönegrad hänförde sig till nu gällande avlöningsbestämmelser, på det sätt att därmed endast avsåges de sålunda omnämnda löntagarna, så berodde detta därpå, att Ämbetet dels fäste sig vid ordalagen och dels i anledning av samma ordalag antog att revisorerna och Eders Kungl. Maj:t önskade den begärda utredningen beträffande de nyreglerade ämbetena i de uti punkt 1 i revisorernas skrivelse uppräknade ämbetsverken.

Enligt vad Eders Kungl. Maj:t i nådiga brevet den 13 i denna månad förklarat måste emellertid revisorernas framställning anses hava avsett att från ämbetet erhålla uppgifter i fråga om innehavare av med statsmedel avlönade befattningar, vilka i avlöningshänseende motsvarade befattningar med lön enligt lägst lönegraden B 20 i ovannämnda avlöningsreglemente. Härav synes följa, att det icke varit, såsom ämbetet antagit, tillämpningen av berörda reglemente i fråga om vissa ämbetsmän, som varit det avgörande vid frågans framställning och befallningens givande utan att grunden uteslutande varit en önskan att erhålla kännedom om tjänstemäns bisysslor, för så vitt dessa tjänstemän tillhörde de högre avlönade.

Då nu Eders Kungl. Maj:t anbefallt Ämbetet att beträffande vissa uppräknade ämbetsmän inkomma med berörda uppgifter, får överståthållareämbetet till åtlydnad härav översända desamma, och hava Ämbetet och dess ämbetsmän naturligtvis icke ett ögonblick haft någon anledning att undanhålla kännedom om dessa bisysslor."

De två beställningshavare vid Kronprinsens husarregemente, som ovan nämnts, äro ryttmästarna C. F. Piper och G. Wiedesheim-Paul. Dessa hava, oaktat de härom av vederbörande vid regementet anmodats, icke avgivit begärda uppgifter, utan förklarat att de icke ansåge sig uppgiftsskyldiga.

Innan revisorerna närmare redogöra för det väsentliga av utredningens resultat torde det vara nödigt, att här göra några påpekanden och erinringar beträffande det till grund för utredningen liggande materialets beskaffenhet och det sätt, varpå detta bearbetats.

Först bör då framhållas, att den övervägande delen av tjänstemännen lämnat uppgift även angående "annat förvärvsarbete". Ett stort antal har emellertid nöjt sig med att lämna den härför avsedda kolumnen

i frågeformuläret tom eller ifylla den med ett streck. Ett litet fåtal, vanligen tjänstemän, tillhörande de lägre graderna, har i olika form angivit sig icke önska lämna meddelande i detta avseende. Då det är ovisst huruvida i de olika fallen de, som lämnat kolumnen tom eller ifyllt den med ett streck, härmed avsett att förklara sig icke hava utövat annat förvärvsarbete eller om de med sin åtgärd velat uttrycka en vägran att härutinnan lämna besked, komma givetvis de nedan lämnade siffrorna att i denna del vara i viss mån missvisande.

Beträffande de övriga förhållanden, rörande vilka upplysning begärts, synes i regel uppgifterna hava lämnats med sorgfällighet. Även här förekomma tomma eller streckade kolumner, vilket uppfattats såsom liktydigt med att intet funnits att anteckna.

En omständighet, som gör, att de nedan förekommande uppgifterna om antalet bisysslor i åtskilliga fall icke kunna betraktas såsom fullt exakta, är, att ett stort antal befattningshavare, vilka innehaft ett flertal sådana sysslor av samma slag, t. ex. uppdrag såsom taxeringsnämndsordförande eller såsom allmänt ombud hos sparbanker etc. visserligen angivit, att uppdragen varit flera, men icke antecknat deras faktiska antal. I dylika fall hava för vederbörande upptagits 2 bisysslor av det slag, varom fråga varit.

I fråga om beräkningen av antalet bisysslor hava revisorerna i övrigt såsom regel tillämpat följande grunder.

Oavlönade statliga förtroendeuppdrag, t. ex. inspektorat vid skola, ledamotskap i sjukhusdirektion eller i styrelse för en stiftelse o. d. hava icke medräknats. Ej heller kommunala förtroendeuppdrag såsom ledamotskap i kommunalnämnd, kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige, kyrko- och skolråd, fattigvårdsstyrelse och liknande. Ett undantag härifrån utgör ledamotskap i taxeringsnämnd, som under alla förhållanden medräknats. Ledamotskap av riksdagen har uteslutits men kommer därom särskild uppgift att lämnas i det följande.

Rättens ombudsmannaskap, godemanskap och förvaltareuppdrag i konkurser m. m. hava var för sig räknats såsom en bisyssla, jämväl i det fall, att uppdrag innehafts beträffande flera konkurser etc. Samma regel har följts ifråga om skiljemannauppdrag.

I åtskilliga fall förekommer, att vederbörande uppgiver sig hava hållit ett antal föreläsningar, utövat medarbetarskap i olika tidningar eller tidskrifter, författat uppsatser i fackliga ämnen m. m. Verksamhet av något av dessa slag redovisas här såsom 1 bisyssla. Likaså om någon uppgivit sig hava lämnat juridiska råd i olika fall, utfört inkasseringsuppdrag, uppsatt rättegångshandlingar o. d., som allt kan hänföras under rubriken advokat- eller sakförarverksamhet.

I allmänhet kan sägas, att det på grund av materialets ojämna och mångskiftande beskaffenhet medfört stora svårigheter, att i allo konsekvent följa vissa bestämda principer vid bearbetningen. I stort sett torde dock de statistiska uppgifter, som i det följande lämnas, giva en riktig bild av de i förevarande avseenden rådande förhållandena. Att på grund av den knappa tid som för arbetet stått till buds vissa fel insmugit sig i beräkningarna,är icke uteslutet, men torde icke inverka på resultatet i det hela.

Efter dessa påpekanden övergå revisorerna till att lämna en översikt över utredningens resultat, därmed revisorerna till undvikande av missförstånd vilja särskilt fästa uppmärksamheten på att samtliga i det följande förekommande uppgifter avse förhållandena under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925.

Utredningen omfattar 5,215 befattningshavare.*) Av dessa innehava 2,174 eller 41,68 % en eller flera bisysslor.

Bisysslorna fördela sig på följande sätt:

999	tjänstemän	eller	19,16 %	innehava	allenast en bisyssla.
482	„	„	9,24 %	„	två bisysslor.
290	„	„	5,56 %	„	tre bisysslor.
165	„	„	3,16 %	„	fyra bisysslor.
110	„	„	2,11 %	„	fem bisysslor.
128	„	„	2,45 %	„	flera än fem bisysslor.

Av innehavarna av de högsta ämbetena, justitieråd, regeringsråd, presidenter, generalspersoner, landshövdingar, generaldirektörer, statssekreterare, överdirektörer, expeditionschefer, överstar m. fl., till antalet sammanlagt 168, äro 57 eller 33,93 % utan bisysslor. Av återstoden innehava 97 eller 57,74 % bisysslor till ett antal av 1—5. 14 eller 8,33 % innehava flera än fem bisysslor.

Av befattningshavare i lägre ställning än dessa till och med byråchefs- eller därmed jämförlig grad förekommer i sammanställningarna ett antal av 502. Av dessa äro 192 eller 38,25 % utan bisysslor, 294 eller 58,57 % innehava 1—5 bisysslor, 16 eller 3,19 % innehava mer än fem bisysslor.

Bland tjänstemän av lägre grad än de sist nämnda, här upptagna till ett antal av 4,545, äro 2,792 eller 61,43 % utan bisysslor; 1,655 eller 36,41 % innehava 1—5 bisysslor och 98 eller 2,16 % innehava mer än 5 bisysslor.

---

* Konsistorienotarierna, 12 till antalet, hava icke medtagits. Ej heller i de närmast följande uppgifterna riksbankens och dess avdelningskontors tjänstemän. Beträffande de senare lämnas i det följande särskild uppgift.

Med hänsyn till bisysslornas art ter sig fördelningen med avseende å samtliga här avsedda befattningshavare sålunda: Bisysslor av offentlig natur innehavas av 1,694 befattningshavare. Av dessa innehava 494 sådan bisyssla av fast natur och 1,200 dylik bisyssla av tillfällig art. 789 befattningshavare innehava bisysslor hos bolag eller annan därmed jämförlig sysselsättning. 659 tjänstemän hava utövat annat förvärvsarbete.

Huru förhållandena i fråga om antalet bisysslor te sig inom de särskilda grupperna av verk och myndigheter framgår av nedanstående tablå:

Antal befatt-

	Total antal	Med	
		Antal	Procent
Justitiestaten	405	187	46.17
Statsdepartementen och centrala verk	519	302	58.19
Arméförvaltningen	36	19	52.78
Marinförvaltningen	18	7	38.89
Landsstaten	783	721	92.08
Generalpoststyrelsen	52	21	40.38
Telegrafstyrelsen	64	21	32,81
Statens järnvägar	445	112	25.17
Vattenfallsstyrelsen	64	24	37.50
Domänverket	205	105	51.22
Tullverkets lokalförvaltning	570	126	22.11
Armén	1 440	432	30.0
Marinen	614	97	15.80
	5.215	2.174	41.68
Riksbanken	278	116	41.73

n i n g s h a v a r e.

b i s y s s l o r

Med 1 bisyssla		Med 2 bisysslor		Med 3 bisysslor		Med 4 bisysslor		Med 5 bisysslor		Med flera än 5 bisysslor	
Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
101	24.94	42	10.37	24	5.93	10	2.47	5	1.23	5	1.23
148	28.52	80	15.41	42	8.09	14	2.70	7	1.35	11	2.12
13	36.11	4	11.11	1	2.78	—	—	—	—	1	2.78
3	16.67	2	11.11	2	11.11	—	—	—	—	—	—
117	14.94	145	18.52	154	19.67	114	14.56	90	11.49	101	12.90
13	25.0	5	9.62	2	3.85	1	1.92	—	—	—	—
14	21.88	3	4.69	3	4.69	1	1.56	—	—	—	—
76	17.08	27	6.07	6	1.35	2	0.45	1	0.22	—	—
16	25.0	5	7.81	2	3.13	—	—	—	—	1	1.56
53	25.85	24	11.71	13	6.34	6	2.93	5	2.44	4	1.95
92	16.14	28	4.91	4	0.70	1	0.18	—	—	1	0.18
287	19.93	99	6.88	27	1.88	14	0.97	2	0.14	3	0.21
66	10.75	18	2.93	10	1.63	2	0.33	—	—	1	0.16
999	19.16	482	9.24	290	5.56	165	3.16	110	2.11	128	2.45
47	16.91	31	11.15	14	5.04	11	3.96	7	2.52	6	2.16

Av förestående tablå framgår, att innehavet av bisysslor är mest utbrett inom landsstaten, där 92,08 % av befattningshavarna äro försedda med dylika sysslor. Närmast i ordningen komma statsdepartementen och de centrala verken med 58,19 %. Närmast härefter följa arméförvaltningen med 52,78 %, domänverket med 51,22 %, justitiestaten med 46,17 %, generalpoststyrelsen med 40,38 %, marinförvaltningen med 38,89 % och vattenfallsstyrelsen med 37,50 %. Armén utvisar en siffra av 30 %, under det att marinen kommer sist med 15,80 %. Belysande för ställningen är även, att landsstaten i fråga om befattningshavare med 2, 3, 4, 5 eller fler än 5 bisysslor utvisar resp. 18,52 %, 19,67 %, 14,56 %, 11,49 % och 12,90 %. Ingen av de övriga förvaltningsgrupperna når högre än resp. 15,41 %, 11,11 %, 2,93 %, 2,44 % och 2,78 %. Av landshövdingarna innehava 33,33 % mer än 5 bisysslor. Av landssekreterare och landskamrerare 18,37 % mer än 5 bisysslor samt av lägre befattningshavare inom länsstyrelserna och fögderiförvaltningen 11,83 % mer än 5 bisysslor. Inom statsdepartementen och de centrala verken äro 11,76 % av de högsta befattningshavarna försedda med mer än 5 bisysslor; av nämnda befattningshavare inom departementen äro 6 utan bisysslor och 12 innehava sådana till ett antal av 1—4. Av befattningshavare i byråchefsgraden inom departementen och de centrala verken är det övervägande flertalet försett med bisysslor, 1,63 % innehava mer än 5 bisysslor, varjämte därstädes 1,38 % av tjänstemän i lägre grad än den sistnämnda innehava mer än 5 bisysslor.

Beträffande tjänstemän i högsta chefsställning har iakttagits, att en innehar 14, en 11 och en 10 bisysslor. Åtskilliga äro ordförande eller ledamöter i bolagsstyrelser, t. ex. en i 7 bolag, tre i 6 bolag och fyra i 4 bolag.

Framhållas bör, att bisysslor hos bolag i särskilt stor utsträckning förekomma inom justitiestaten, statsdepartementen och de centrala ämbetsverken samt inom landsstaten. Av 405 befattningshavare inom justitiestaten innehava 72 eller 17,78 % dylika sysslor, av 519 befattningshavare inom statsdepartementen och de centrala verken 103 eller 19,85 % samt 783 befattningshavare inom landsstaten 293 eller 37,42 %.

Bland justitieråden innehava enligt de inkomna uppgifterna 10 skiljemannauppdrag.

Beträffande nedre justitierevisionen må antecknas, att av 27 ordinarie eller förordnade revisionssekreterare 17 helt åtnjuta tjänstledighet, samtliga för bestridande av andra sysslor i statstjänst eller för fullgörande av olika offentliga uppdrag. Av dessa 17 hava 6 jämväl innehaft särskilda bisysslor. Ifrågavarande 17 revisionssekreterare äro icke upptagna i förestående tablå.

Av 123 häradshövdingar innehava 41 uppdrag i bolag, därav två i 6, en i 5 och en i 4 olika företag. Sex häradshövdingar innehava skiljemannauppdrag.

453 befattningshavare inom landsstaten innehava uppdrag såsom ordförande eller ledamöter i beskattningsnämnder. Av dessa äro ett stort antal ordförande eller ledamöter i flera nämnder samtidigt. Uppdrag såsom allmänt ombud vid sparbanker förekomma i stor utsträckning samlade på en hand. Landsfiskalerna bedriva i avsevärd omfattning advokat- eller sakförarverksamhet. Sådan verksamhet utövas jämväl, enligt de lämnade upplysningarna, i några fall av ordinarie befattningshavare inom länsstyrelser.

Av befattningshavare vid riksbanken och dess avdelningskontor, tillhopa 278 tjänstemän, vilka icke äro medräknade i ovan lämnade redogörelse, äro 162 eller 58,27 % utan bisysslor; 110 eller 39,57 % innehava 1—5 bisysslor och 6 eller 2,16 % innehava mer än 5 bisysslor. Övervägande delen av dessa bisysslor utgör revisors- eller siffergranskaruppdrag hos enskilda företag.

Slutligen må meddelas, att av samtliga här omförmälda befattningshavare 28 äro ledamöter av riksdagen.

Revisorernas uttalande.

Den av revisorerna i förevarande ämne verkställda utredningen ger vid handen, att statstjänstemännen i mycket stor utsträckning innehava befattningar och uppdrag eller bedriva annan sysselsättning i förvärvssyfte vid sidan av statstjänsten. Inemot hälften av de 5,215 befattningshavare, som undersökningen omfattat, äro försedda med bisysslor. Flertalet av dessa innehava allenast en sådan syssla. Särskilt inom länsstyrelserna och fögderiförvaltningen samt även, ehuru i mindre grad, inom statsdepartementen och de centrala verken är emellertid antalet av dem, som med sin tjänst förena flera bisysslor, i och för sig avsevärt högt. Påfallande är, att mångsyssleriet i synnerhet florerar bland befattningshavare på de mera framskjutna posterna. Man skulle eljest väntat, att förhållandet varit omvänt; sålunda att tjänstemän, vilka bekläda ansvarsfulla chefsposter, med hänsyn till statstjänstens krävande beskaffenhet varit förhindrade att mottaga andra uppdrag, åtminstone i den utsträckning, som för närvarande synes förekomma. Åtskilliga av de fall, revisorerna iakttagit beträffande denna kategori av befattningshavare, äro sådana, att de giva grundade skäl för att här tala om missbruk.

Revisorerna vilja för sin del visst icke förneka, att det även ur det allmännas synpunkt mången gång kan vara en fördel, om en tjänsteman blir i tillfälle att sätta sig in i och handlägga frågor utom det förvaltningsområde, som tillhör hans tjänst, särskilt där det gäller närliggande eller andra grenar av statsförvaltningen, men från statens sida må-

ste, synes det, under sådana förhållanden uppställas det oeftergivliga kravet, att icke statstjänsten eftersättes, och, vad som är lika viktigt, en verksam kontroll härå måste utövas. Det skall icke bestridas att, såsom tidigare i den offentliga diskussionen i ämnet framhållits, sådana tjänstemän finnas, vilkas arbetsförmåga och duglighet sätter dem i stånd att på ett tillfredsställande sätt fylla sina åligganden i tjänsten, även om de vid sidan av denna ägna sig åt annan verksamhet.

Det ligger dock i sakens natur, att dylika fall icke kunna höra till de allmänt förekommande utan måste hänföras till undantagsförhållanden. Då emellertid, på sätt här blivit klarlagt, tjänstemännen innehava bisysslor i sådan omfattning, att endast omkring hälften härifrån äro fria, och därtill många av dem, särskilt på de främsta posterna, med sin tjänst förena ett flertal andra befattningar och uppdrag, synes vad som vid utredningen sålunda framkommit giva vid handen, att ovan framhållna krav på statstjänstens behöriga skötsel icke alltid upprätthållits på sätt som vederbort och att det följaktligen bruste i den tillsyn och kontroll, som i detta hänsende bort förekomma.

En annan ytterst viktig sida av föreliggande spörsmål är det allmännas intresse av att statstjänstemannen i sin gärning såsom sådan handlar fri och obunden av alla andra motiv än de, som härflyta ur en strävan att tillgodose det allmännas bästa och giva varje part sin rätt. Revisorerna komma härmed in på frågan om de innehavda bisysslornas art. I detta avseende anse sig revisorerna icke här böra ingå i några detaljer och angiva särskilda fall, som förekommit dem anmärkningsvärda, ehuru visserligen dylika fall icke saknats. Revisorerna vilja i stället inskränka sig till några allmänna omdömen av mera principiell innebörd.

Såsom den föregående redogörelsen utvisar, är det icke ovanligt, att tjänstemän innehava uppdrag eller anställning i bolag eller andra sammanslutningar eller företag av ekonomisk karaktär. Revisorerna hava i sådant avseende påvisat, att inemot en femtedel av samtliga befattningshavare inom justitiestaten samt statsdepartementen och de centrala verken innehava sådana uppdrag eller anställningar. För revisorerna ter det sig såsom en betänklig sak, att tjänstemän i domares ställning eller eljest med befattning inom en domstol över huvud stå i dylikt förhållande till privata företag. En kollision mellan ämbetsplikten och det enskilda intresset är här tänkbar. Fordringarna på objektivitet och frihet från obehöriga hänsyn måste ställas särskilt högt, då det gäller personer, vilka hava att utöva en domares funktioner. Detta har i lagstiftningen kommit till uttryck genom de stränga villkor, som i förevarande avseende gälla för innehavarna av justitieråds- och regeringsrådsämbeten. Man synes med rätta kunna kräva, att innehav av

befattningar och uppdrag av nu omhandlade art endast i undantagsfall skola tillåtas, när det gäller justitiestaten i övrigt.

Jämväl vad övriga verk och myndigheter angå synes det revisorerna vara av vikt, att förekomsten av sådana befattningar och uppdrag vid sidan av statstjänsten, om vilka nyss talats, inskränkes till sådana fall, där särskilda omständigheter prövas utgöra skäl för deras tillvaro samt under inga förhållanden tillåtes i fall, där det enskilda företagets verksamhet faller inom området för vederbörande tjänstemäns ämbetsbefattning.

Beträffande landsstaten vilja revisorerna påpeka, att 1922 års revisorers uttalande angående olämpligheten av att uppdrag i större omfattning lämnades länsstyrelserna underlydande tjänstemän att vara ordförande och ledamöter i beskattningsnämnder icke synes hava av vederbörande beaktats. Dylika uppdrag äro inom nämnda förvaltningsgren fortfarande synnerligen vanliga och förekomma ofta till ett flertal hos en och annan tjänsteman. Revisorerna, som dela 1922 års revisorers uppfattning i denna del, anse sig hava skäl förvänta, att åtgärder komma att vidtagas till vinnande av rättelse i berörda förhållanden i överensstämmelse med revisorernas sålunda tillkännagivna mening. Revisorerna förvänta för övrigt, att såväl denna fråga som eljest det inom fögderiförvaltningen synnerligen starkt utbredda mångsysslerietet skall vinna beaktande vid en blivande löneregleringen för dithörande tjänstemannagrupper.

Det material, som stått revisorerna till förfogande vid granskning av nu ifrågavarande förhållanden, har givetvis avsevärt förringats i värde, därigenom att det fått bero av tjänstemännens gottfinnande, huruvida uppgift skulle meddelas angående ''annat förvärvsarbete'' eller icke. Oavsett, huruvida formell skyldighet för tjänstemännen i allmänhet att lämna uppgift om annat förvärvsarbete föreligger eller ej, vilja revisorerna fästa uppmärksamheten på, att sådan skyldighet i vissa avseenden måste anses vara för handen beträffande åtskilliga av de befattningshavare, i fråga om vilka revisorerna begärt upplysning om annat förvärvsarbete. Revisorerna tillåta sig erinra om de förut åberopade specialföreskrifterna för yrkesinspektionen, där tjänstemännen äro underkastade förbud att för egen eller annans räkning driva vissa företag eller för sådana företag åtaga sig uppdrag mot ersättning, för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, där förbud gäller för tjänsteman att åtaga sig byggnadsarbetens utförande på entreprenad, för byggnadsstyrelsen beträffande åtagande av enskilt arkitektuppdrag, beträffande kontrollstyrelsen, vars tjänstemän icke få idka rörelse av visst slag, samt för patent- och registreringsverket i fråga om biträde åt annan person vid uppfinnings utarbetande eller tillgodogörande. Alla dessa

uppräknade fall äro eller kunna påtagligen vara av beskaffenhet, att de måste hänföras under begreppet annat förvärvsarbete.

De iakttagelser revisorerna gjort rörande i denna paragraf behandlade förhållanden, hava bibragt revisorerna den uppfattningen att hänsynen till de alltjämt aktuella strävandena till förenklingar och besparingar i statsförvaltningen och vikten av att statens befattningshavare vid handläggandet av sina tjänsteåligganden intaga en av obehöriga hänsyn fullt oberoende ställning, påkalla vidtagandet av en ingående och allsidig utredning beträffande ifrågavarande spörsmål i hela dess vidd.

Av revisorerna avlagda besök, vilka ej föranlett något uttalande eller någon erinran från revisorernas sida.

Av revisorerna avlagda besök vid nedannämnda statens verk och inrättningar m. m. hava icke föranlett något uttalande eller någon erinran från revisorernas sida, nämligen vid

domkyrkan i Härnösand, domkapitlets lokaler i Härnösand, domkyrkan i Västerås, domkapitlets lokaler i Västerås, tullkammaren i Västerås, kronohäktet i Nyköping, domkyrkan i Skara, högre allmänna läroverket i Skara, veterinärinrättningen i Skara, realskolan i Mariestad, tullstationen i Dalarö, domkapitlets i Skara lokaler, frökontrollanstalterna i Härnösand och Västerås, statens biografbyrå, Västgöta regementes kasernetablissemang, krigshovrättens lokaler vid Fredrikshov, Torsbergsbatteriet, Vaxholms fästning, Rindö redutt, artilleriförråd å Värmdön, Rosersbergs slott, skjutskolan vid Rosersberg, pansarbåten Sverige, lotsångaren Stockholm, lotsstationen å Dalarö, Västmanlands regemente i Västerås, hovstallet, Svea livgardes köksavdelning, telegrafverkets lokaler i Västerås, lantmäterikontoret i Västerås, postverkets lokaler i Nyköping, postverkets lokaler i Mariestad, telegrafverkets lokaler i Mariestad, poststationen i Dalarö.

Under revisionens gång hava besök avlagts å nedan nämnda platser och hava i dessa besök deltagit följande revisorer, nämligen:

vid *trädgårdsföreningen i Härnösand:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *domkyrkan i Härnösand:* undertecknade Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson och Lorichs;

vid *domkapitlets lokaler i Härnösand:* undertecknade Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, O. Nilsson, Borg och Lorichs;

vid *statens kemiska station och frökontrollanstalt i Härnösand:* undertecknade Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, O. Nilsson, Borg, Ödström och Lorichs;

vid *domkyrkan i Västerås:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *domkapitlets expedition i Västerås:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, Borg, Svensson och Ödström;

vid *högre allmänna läroverket i Västerås:* undertecknade Johansson, Bärg, Elisson, Borg och Ödström;

vid *tullkammaren i Västerås:* undertecknade Rosén, Johansson, Frändén, Sävström, Svensson och Ödström;

vid *Ultuna lantbruksinstitut:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Sävström, O. Nilsson, Svensson och Ödström;

vid *akademiska sjukhuset i Uppsala:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Svensson och Ödström;

vid *tullkammaren i Uppsala:* undertecknade Rosén, Johansson, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Svensson och Ödström;

vid *hospitalet i Nyköping:* undertecknade J. Nilsson, Elisson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *länets upptagningsanstalt i Nyköping:* undertecknade J. Nilsson, Elisson, Borg och Ödström;

vid *fängelset i Nyköping::* undertecknade J. Nilsson, Elisson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *läroverket i Nyköping:* desamme;

vid *tullkammaren i Nyköping:* undertecknade Rosén, Frändén, Sävström och Lorichs;

vid *statens anstalt för sinnesslöa flickor, Vänersborg:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Sävström, O. Nilsson och Lorichs;

vid *domkyrkan i Skara:* undertecknade Rosén, Bärg, J. Nilsson, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg och Lorichs;

vid *läroverket i Skara:* desamme;

vid *seminariet i Skara:* desamme;

vid *veterinärinrättningen i Skara:* desamme;

vid *domkapitlet i Skara:* desamme;

vid *Varnhems kyrka:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *länsstyrelsen i Mariestad:* desamme;

vid *fängelset i Mariestad:* desamme;

vid *kasernbyggnaden i Härnösand:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *navigationsskolan i Härnösand:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Elisson, Sävström, Svensson och Ödström;

vid *Västmanlands regementes kasernetablissemang i Västerås:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg och Ödström;

vid *riksbankens avdelningskontor i Västerås:* undertecknade Johansson, Bärg, Elisson, Borg och Ödström;

vid *pappersbruket i Tumba:* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *riksbankens avdelningskontor i Nyköping:* undertecknade J. Nilsson, Elisson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *förläggningen av samvetsömma värnpliktige inom Hamra kronopark:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Ödström och Lorichs;

vid *intendentsexpeditionen å Västmanlands regemente i Västerås:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *fälttjänstövningarna i Östergötland:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *Västgöta regemente i Vänersborg:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Elisson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *riksbankens avdelningskontor i Vänersborg:* undertecknade Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *riksbankens avdelningskontor i Mariestad:* undertecknade Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *bangårdsanläggningen i Sundsvall:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *ostkustbanan Sundsvall—Härnösand:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *lantmäterikontoret i Härnösand:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Elisson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *statsbanan Forsmo—Hoting:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *Ådalslidens station:* desamme;

vid *Hamra kronopark:* desamme;

vid *kolonat vid Fågelsjö:* desamme;

vid *Emådalens och Tallheds stationer:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Ödström och Lorichs;

vid *bandelen Orsa—Bollnäs:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *djuphamnsanläggningen i Västerås:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *telegrafverkets lokaler i Västerås:* undertecknade Rosén, Frändén, Sävström, O. Nilsson och Svensson;

vid *postverkets lokaler i Västerås:* desamme;

vid *länsstyrelsens lokaler i Västerås:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson och Ödström;

vid *lantmäterikontoret i Västerås:* desamme;

vid *Västerås kraftverk:* desamme;

vid *länsstyrelsens lokaler i Nyköping:* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *slottet i Nyköping:* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *lantmäterikontoret i Nyköping:* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Ödström och Lorichs;

vid *postverkets lokaler i Nyköping:* undertecknade Rosén, Frändén, Sävström, O. Nilsson och Lorichs;

vid *telegrafverkets lokaler i Nyköping:* desamme;

vid *statens järnvägars anläggningar i Nyköping:* undertecknade Rosén, Frändén, Sävström, O. Nilsson, Borg och Lorichs;

vid *statens järnvägars boställshus i Nyköping:* desamme;

vid *Lilla Edets kraftverksbyggnad:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *Trollhätte kanalverk:* desamme;

vid *Trollhättans kraftverk:* desamme;

vid *postverkets lokaler i Mariestad:* undertecknade Rosén, Sävström, O. Nilsson, Svensson och Lorichs;

vid *telegrafverkets lokaler i Mariestad:* desamme;

vid *lantmäterikontoret i Mariestad:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *landshövdingens residens å Marieholm:* desamme;

vid *statens järnvägars anläggningar i Moholm:* desamme;

vid *länsstyrelsens lokaler i Mariestad:* desamme;

vid *elektrifieringen Moholm—Valtorp:* desamme;

å *pansarbåten "Sverige":* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson och Ödström;

vid *flottans anläggningar vid Hårsfjärden:* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Svensson och Ödström;

vid *Dalarö skans:* desamme;

vid *lotsstationen i Dalarö:* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström och Svensson;

å *lotsångaren "Stockholm":* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson och Sävström;

vid *anläggningarna för militärlastkajen vid Hagalund:* undertecknade Johansson och J. Nilsson;

vid *artillerimuseum:* undertecknade Johansson, J. Nilsson och Ödström;

vid *sjökarteverket:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Sävström, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *intendenturkompaniet å Fredrikshov:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Borg och Ödström;

vid *krigshovrätten:* desamme;

vid *lotsstationen å Bredskär:* undertecknade Rosén, Frändén och Sävström;

vid *av lotsverket förhyrt magasin i Holmsund:* desamme;

vid *kruthuset å Stora Fjäderholmen:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Elisson, Borg och Ödström;

vid *Torsbergsbatteriet å Värmdö:* desamme;

vid *Vaxholms fästning:* desamme;

vid *Rindö redutt:* desamme;

vid *artilleriförråden vid Vaxholm:* desamme;

vid *Rosersbergs slott:* desamme;

vid *infanteriskjutskolan vid Rosersberg:* desamme;

vid *Karlbergs slott och krigsskola:* desamme;

vid *Svea ingenjörskårs f. d. kasern:* desamme;

vid *sjukvårdsstyrelsens förråd:* undertecknade Johansson, Elisson, Borg och Ödström;

vid *flygkompaniet å Malmslätt:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Elisson och Ödström;

vid *hovstallet:* undertecknade Rosén, Johansson, Frändén, Elisson, Sävström, Borg och Ödström;

vid *Ulriksdals slott:* undertecknade Johansson, Bärg, Elisson, O. Nilsson, Borg och Lorichs;

vid *Haga slott:* desamme;

vid *Kungl. slottet i Stockholm:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, Borg, Ödström och Lorichs;

vid *norra och södra Djurgården i Stockholm:* undertecknade Johansson, Borg och Ödström;

vid *Svea livgardes köksavdelning m. m.:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Borg och Ödström;

vid *telegrafverkets lokaler i Dalarö:* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström och Svensson;

vid *postverkets lokaler i Dalarö:* desamme;

vid *landsvägen Stockholm—Södertälje:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *telegrafstationen i Södertälje:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, Svensson och Lorichs;

vid *postverkets lokaler i Södertälje:* undertecknade Rosén, Johansson, Frändén, Elisson, Sävström och Lorichs;

vid *Södertälje södra järnvägsstation:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;

vid *centralstationen i Stockholm:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Sävström, O. Nilsson, Borg och Svensson;

vid *fastigheterna i kvarteret Björnen i Stockholm:* undertecknade Johansson, Frändén, Sävström, Ödström och Lorichs;

vid *telegrafstationen i Vimmerby:* undertecknade Rosén, Bärg, Sävström, O. Nilsson, Svensson och Lorichs;

vid *postkontoret i Vimmerby:* desamme;

vid *automobiltåget Vimmerby—Hultsfred:* desamme;

vid *telegrafstationen i Hultsfred:* desamme;

vid *Kallersebo egendom å kronoparken Stenseryd:* desamme;

vid *telegrafstationen i Vetlanda:* desamme;

vid *postkontoret i Vetlanda:* desamme;

vid *stationshuset i Sävsjö:* desamme;

vid *motortåget Värnamo—Halmstad:* desamme;

vid *telegrafstationen i Halmstad:* desamme;

vid *telegrafverkets nybyggnad i Halmstad:* desamme;

vid *postkontoret i Halmstad:* desamme;

vid *motorvagn i Falkenberg:* desamme;
vid *centralposthuset i Göteborg:* desamme;
vid *postdirektionen i Göteborg:* desamme;
vid *postkontoret i Göteborg:* desamme;
vid *telefonstationen i Göteborg:* desamme;
vid *telegrafstationen i Göteborg:* desamme;
vid *statens järnvägars distriktsförvaltning i Göteborg:* desamme;
vid *telegrafverkets radiostation i Vaxholm:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Borg och Ödström;
vid *broanläggningen mellan Vaxön och fastlandet:* undertecknade Johansson, Borg och Ödström;
vid *kolonat i Södermanland:* undertecknade Rosén, Bärg, Sävström, Borg och Svensson;
vid *länsresidenset i Vänersborg:* undertecknade Rosén, Bärg, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg och Lorichs;
vid *Södertälje kanal:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;
vid *frökontrollanstalten i Västerås:* undertecknade Johansson, Bärg, Elisson, Borg och Ödström;
vid *statens kemiska station i Västerås:* desamme;
vid *realskolan i Mariestad:* undertecknade Johansson, Bärg, J. Nilsson, Borg, Svensson och Lorichs;
vid *tullstationen i Dalarö:* undertecknade Rosén, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström och Svensson;
vid *tullverkets lokaler i Södertälje:* undertecknade Johansson, Bärg, Elisson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs;
vid *Vimmerby samskola:* undertecknade Rosén, Bärg, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson och Lorichs;
vid *Konradsbergs hospital:* undertecknade Johansson, Borg och Ödström;
vid *förutvarande straffängelset å Norrmalm i Stockholm:* desamme;
vid *Kungl. biblioteket:* undertecknade Johansson, Elisson, Borg och Ödström;
vid *stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping:* undertecknade Johansson, J. Nilsson, Elisson och Ödström;
vid *domkyrkan i Linköping:* desamme;
vid *tekniska högskolan:* undertecknade Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, O. Nilsson, Ödström och Lorichs;
vid *skogshögskolan:* desamme;
vid *statens skogsförsöksanstalt:* undertecknade Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, O. Nilsson och Lorichs;

vid *naturhistoriska riksmuseet:* undertecknade Johansson, Bärg, J. Nilsson, Elisson, O. Nilsson, Borg, Ödström och Lorichs;

vid *centralanstalten för försöksväsendet å jordbruksområdet:* desamme;

vid *vetenskapsakademien:* undertecknade Johansson, Bärg, Elisson, O. Nilsson och Lorichs;

vid *veterinärhögskolan:* desamme;

vid *statens biografbyrå:* undertecknade Rosén, Johansson, Bärg, J. Nilsson, Frändén, Elisson, Sävström, O. Nilsson, Borg, Svensson, Ödström och Lorichs.

Stockholm den 15 december 1925.

GUSTAV ROSÉN.	J. B. JOHANSSON.	JOH. NILSSON.
A. J. BÄRG.	A. O. FRÄNDÉN.	ANDERS ELISSON.
K. A. BORG.	L. L. LORICHS.	O. NILSSON.
JOH. G. SVENSSON.	AUG. SÄVSTRÖM.	P. ÖDSTRÖM.

Nils Löwbeer.

Reservationer.

Litt. A.

Vid § 4 angående Djurgårdskassan av herrar *Bärg, O. Nilsson* och *Lorichs,* vilka anfört:

"Då vi icke funnit vad som anförts i andra stycket av "revisorernas uttalande" av föreliggande omständigheter påkallat, hava vi ansett detta stycke böra utgå och i stället första stycket av uttalandet bort erhålla följande lydelse:

"Av vad som förekommit vid tillhandahållandet åt revisorerna av Djurgårdskassans räkenskaper synes framgå, att hos vederbörande myndigheter oklarhet råder huruvida revisorerna äga befogenhet att taga del av och granska ifrågavarande räkenskaper. I anledning härav vilja revisorerna fästa uppmärksamheten — räkenskaper."

Litt. B.

Vid § 28 angående ersättning åt vissa förlikningsmän i arbetstvister av herrar *J. Nilsson* och *Sävström,* som anfört:

"Då frågan om arvoden till vissa förlikningsmän redan beaktats av vederbörande departementschef, vilken därtill ställt i utsikt förslag om ändring av berörda förhållanden, hava vi ansett det obehövligt för revisorerna att behandla saken och alltså yrkat att paragrafen härom måtte utgå."

Litt. C.

Vid § 35 angående kommissionärsarvoden, av herr *O. Nilsson,* som anfört, att då utredning rörande de av revisorerna påtalade förhållandena påginge, han ansett revisorerna sakna anledning till uttalande i ämnet.

Litt. D.

Vid § 37 angående väg- och broanläggning vid Vaxholm av herr *J. Nilsson.*

Litt. E.

Vid § 39 angående vägen Stockholm—Södertälje av herr *Sävström,* som ansett, att anmärkning i detta fall icke bort framställas.

Litt. F.

Vid § 69 angående statskonsulentens för egnahemsväsendet resor av herr *Lorichs,* som ansett att anmärkningarna i nämnda paragraf icke bort framställas.

Litt. G.

Vid § 73 angående kostnaderna för mul- och klövsjukans bekämpanre av herrar *Bärg* och *O. Nilsson.*

Litt. H.

Vid § 108 angående Sävsjö järnvägsstation av herr *Bärg,* som ansett den mening i ''revisorernas uttalande'', som började med orden ''Revisorerna anse'' och slutade med orden ''tid framåt'', borde utgå.

Litt. I.

Vid § 109 angående bangårdsanläggningen i Sundsvall av herrar *J. Nilsson* och *Bärg* under yrkande, att sista stycket av ''revisorernas uttalande'' skulle utgå.

Litt. J.

Vid § 110 angående Sundsvalls nya stationshus- och godsmagasin av herr *J. Nilsson,* under yrkande att sista stycket av ''revisorernas uttalande'' skulle utgå.

Litt. K.

Vid § 127 angående bränslekommissionens avveckling av herr *Bärg,* som ansett sista stycket av ''revisorernas uttalande'' hava bort erhålla följande lydelse:

''Väl torde det vara att förvänta, att hädanefter, och sedan den av chefen för domänstyrelsen beslutade utredningen verkställts, än mera omsorgsfull handläggning skall komma återstående ärenden rörande bränslekommissionens avveckling till del. Vad emellertid tidigare härutinnan förekommit anse revisorerna vara av så anmärkningsvärd beskaffenhet, att detsamma bör för riksdagen anmälas.''

Litt. L.

Vid § 129 angående kronan tillhöriga egendomarna Kallersebo nr 1 och 2 av herrar *Sävström, O. Nilsson, Bärg, J. Nilsson* och *Borg,* som ansett att någon anmärkning i detta fall icke bort framställas.

RIKSDAGENS REVISORERS

BERÄTTELSE

OM DEN ÅR 1925 AV DEM VERKSTÄLLDA GRANSKNING

AV

STATSVERKETS

JÄMTE DÄRTILL HÖRANDE FONDERS TILLSTÅND,
STYRELSE OCH FÖRVALTNING
FÖR TIDEN 1 JULI 1924—30 JUNI 1925

DEL II

TABELLER

STOCKHOLM 1925
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Innehållsförteckning.

Sid.

Första huvudtiteln.

Reparationer å Stockholms slott m. fl. för de kungl. hoven upplåtna byggnader 1
Polis-, lys- och renhållning vid Stockholms slott 1
Brandväsendet och yttre lyshållningen vid Stockholms slott 2
Drottningholms slott 2
Gripsholms d:o 3
Ulriksdals d:o 3
Haga lustslott och park 4
Strömsholms slott 5
Rosersbergs d:o 6

Andra huvudtiteln.

Justitiedepartementet 7
Justitiekanslersexpeditionen 8
Högsta domstolen och nedre justitierevisionen 9
Svea hovrätt 10
Göta d:o 10
Hovrätten över Skåne och Blekinge 12
Fångvårdsstyrelsen 12
Statens uppfostringsanstalt å Bona 13

Tredje huvudtiteln.

Utrikesdepartementet 15

Fjärde huvudtiteln.

Arméförvaltningen 18
Arméns totalkostnader 20
Krigshögskolan 22
Artilleri- och ingenjörhögskolan 23
Ridskolan 24
Infanteriskjutskolan 25
Krigsskolan 26
Marinförvaltningen 28
Sjökrigshögskolan 29
Sjökrigsskolan 30
Sjökarteverket 30

Femte huvudtiteln.

Socialdepartementet 32
Riksförsäkringsanstalten 33
Försäkringsrådet 37
Socialstyrelsen 38
Centrala skiljenämnden 40

Sid.

Statens tvångsarbetsanstalt och statens vårdanstalt för alkoholister å Svartsjö 40
Statens tvångsarbetsanstalt och statens vårdanstalt för alkoholister i Landskrona 41
Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister 42
Arbetsrådet 43
Pensionsstyrelsen 43
Allmänna barnhuset i Stockholm 45
Medicinalstyrelsen med underlydande anstalter 47
Statens uppfostringsanstalt å Salbohed för sinnesslöa gossar 51
Statens uppfostringsanstalt i Vänersborg för sinnesslöa flickor 52
Danviks hospital 53
Överståthållarämbetet och länsstyrelserna 55
Statens byggnadsbyrå 58

Sjätte huvudtiteln.

Kommunikationsdepartementet 59
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen 59
Byggnadsstyrelsen 61

Sjunde huvudtiteln.

Finansdepartementet 65
Kammarkollegium 66
Statskontoret 66
Mynt- och justeringsverket 68
Kammarrätten 70
Statistiska centralbyrån 70
Bank- och fondinspektionen 71
Riksräkenskapsverket 72
Allmänna civilförvaltningens lönenämnd 72
Statens bostadsnämnd 74
Statens tryckerisakkunnige 74
Tullverket 75
Kontrollstyrelsen 77

Åttonde huvudtiteln.

Ecklesiastikdepartementet 78
Riks- och landsarkiven 78
Kungl. Biblioteket 83
Nationalmuseet 83
Livrustkammaren 85

Sid.
Konsistorier, domkyrkor m. m. 86
Svenska akademien 90
Vetenskapsakademien med naturhistoriska riksmuseet 91
Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien 94
Akademien för de fria konsterna 96
Musikaliska akademien 97
Uppsala universitet 97
Rasbiologiska institutet 99
Lunds universitet 100
Karolinska mediko-kirurgiska institutet 101
Serafimerlasarettet 104
Allmänna barnbördshuset med asylen för fattiga barnaföderskor och deras barn i Stockholm 105
Farmaceutiska institutet 106
Tekniska högskolan 107
Chalmers tekniska institut 108
D:o d:o, materialprovningsanstalten 109
Skolöverstyrelsen 110
Högre lärarinneseminariet jämte därmed förenade normalskolan för flickor och hushållsskolan 112
Allmänna läroverken 114
Statens folk- och småskoleseminarier ... 118
Tysta skolan å Lidingön 120
Institutet och förskolan för blinda å Tomteboda 121
Läroanstalterna för blinda 122
Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte 124
Tekniska undervisningsanstalter 126
Statens biografbyrå 130
Gymnastiska centralinstitutet 130
Aug. Abrahamsons stiftelse 131

Nionde huvudtiteln.

Jordbruksdepartementet 133
Lantbruksstyrelsen 134
Lantbruksakademien 138
Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet 139
Lantbruksinstitutet vid Ultuna 140
Ultuna egendom jämte lantbruksskolan vid Ultuna 141
Lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp 142
Alnarps egendom 143
D:o trädgårdar 144
Övriga läroverk för lantbruket 146
Stuteriöverstyrelsen med hingstdepåer och stuteri 149
Veterinärhögskolan 151
Veterinärinrättningen i Skara 152
Statens lagerhus- och fryshusstyrelse ... 152
Statens centrala frökontrollanstalt 153
Fiskeriadministrationen 154
Svenska hydrografisk-biologiska kommissionen 155
Skogshögskolan 155
Statens skogsförsöksanstalt 156
Statens skogsskolor 158
Lantmäteristyrelsen 158
Statens reproduktionsanstalt 160
Rikets allmänna kartverk 161
Sveriges geologiska undersökning 162
Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt 163

Tionde huvudtiteln.

Handelsdepartementet 164
Kommerskollegium 165
Navigationsskolorna 168
Lotsstyrelsen 170
Patent- och registreringsverket 171
Försäkringsinspektionen 173
Statens provningsanstalt 174
Ingenjörsvetenskapsakademien 175

Elfte huvudtiteln.

Statsunderstödda pensionsanstalter 176

Statens affärsdrivande verk.

Postverket 178
Postsparbanken 180
Telegrafverket 182
Statens järnvägar 184
» vattenfallsverk 186
» domänverk 188
» utarrenderade jordbruksdomäner 192

Statsverkets inkomster och utgifter 194
Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m. 196

FÖRSTA HUVUDTITELN.

Reparationer å Stockholms slott m. fl. för de kungl. hoven upplåtna byggnader.

Debet.

Inkomster:

Första huvudtiteln:	
B. 1. Reparationer å Stockholms slott m. fl. för de kungl. hoven upplåtna byggnader	63,000: —
2. Förstärkning av anslaget till reparationer å Stockholms slott m. fl. för de kungl. hoven upplåtna byggnader	40,000: —
Från kungl. hovförvaltningen	23,000: —
Försäljningsmedel	35: —
Summa	126,035: —

Kredit.

Utgifter:

Löner och arvoden	10,450: —
Reparations- och underhållskostnader	115,585: —
Summa	126,035: —

Polis-, lys- och renhållning vid Stockholms slott.

Debet.

Inkomster:

Första huvudtiteln:	
B. 3. Polis-, lys- och renhållning vid Stockholms slott	22,500: —
4. Täckande av motsedd brist å anslaget till polis-, lys- och renhållning vid Stockholms slott	18,000: —
Rabatt å elektrisk ström	108: 58
Från kungl. hovförvaltningen	8,373: 07
Summa	48,981: 65

Kredit.

Utgifter:

Avlöning m. m.	39,828: 91
Belysning, renhållning m. m.	9,152: 74
Summa	48,981: 65

Brandväsendet och yttre lyshållningen vid Stockholms slott.

Debet.

Inkomster:

Första huvudtiteln:	
B. 5. Brandväsendet och yttre lyshållningen vid Stockholms slott	11,250: —
6. Täckande av motsedd brist å anslaget till brandväsendet och yttre lyshållningen vid Stockholms slott	3,000: —
Summa	14,250: —

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar m. m.	10,387: 75
Övriga utgifter	3,862: 25
Summa	14,250: —

Drottningholms slott.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		81,131: 98

Inkomster:

Första huvudtiteln:		
B. 7. Drottningholms slott	24,600: —	
8. Förstärkning av anslaget till Drottningholms slott	40,000: —	
Intressemedel	1,425: 22	
Hyres- och arrendemedel	29,745: 75	
Vinst å jordbruket och skogen	9,099: 28	104,870: 25

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:		
Till diverse myndigheter m. fl.		5,840: 56
Summa		191,842: 79

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder		10,569: 87

Utgifter:

Avlöningar och pensioner m. m.	29,336: 50	
Underhåll av byggnader och inventarier	30,996: 79	
Förlust å parken och trädgården m. m.	23,962: 81	
Avskrivning å inventarier	3,144: 79	
Övriga utgifter	18,544: 10	105,984: 99

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	89: 89	
Innestående i bank	20,022: 26	
Inventarier, materialier, förråd	55,175: 78	75,287: 93
Summa		191,842: 79

Gripsholms slott.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		11,662: 47

Inkomster:

Första huvudtiteln:		
B. 9. Gripsholms slott	6,000: —	
10. Förstärkning av anslaget till Gripsholms slott	3,000: —	
Från kungl. hovförvaltningen	19,645: 80	
Intressemedel	653: 74	
Hyres- och arrendemedel	6,090: —	
Slottets andel av förevisningsmedel	3,574: 90	
Försäljningsmedel	10,802: 79	49,766: 78

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:		
I allmänhet		5,653: 75
	Summa	67,082: 95

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder		12,103: 67

Utgifter:

Löner, arvoden, pensioner m. m.	12,950: —	
Slottets underhåll	4,688: 70	
Underhåll av övriga byggnader och inventarier	8,697: 63	
Avskrivning å inventarier	385: —	
Förlust å jordbruket	1,037: —	
Dito å park och trädgård	2,953: 74	
Övriga utgifter	12,025: 62	42,737: 69

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	187: 70	
Innestående i bank	686: 22	
Inventarier, materialier och förråd	11,217: 67	
Fordringar	150: —	12,241: 59
	Summa	67,082: 95

Ulriksdals slott.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		13,178: 80

Inkomster:

Första huvudtiteln:		
B. 11. Ulriksdals slott	8,250: —	
12. Förstärkning av anslaget till Ulriksdals slott	3,000: —	
Bidrag av Djurgårdskassan	12,000: —	

Arrende- och hyresmedel	28,300: —	
Intressemedel	206: 64	
Försäljningsmedel m. m.	6,983: 95	
Uppdebiterat värde å inventarier	1,864: 09	60,604: 68
	Summa	73,783: 48

Kredit.

Utgifter:

Löner och arvoden m. m.	12,446: —	
Byggnads- och underhållskostnader	34,012: 36	
Fouragekostnader	1,040: 42	
Belysning, renhållning, expenser m. m.	12,571: 99	
Avskrivning å inventarier	214: 79	60,285: 56

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	270: 82	
Innestående i bank	7,281: 98	
Inventarier	5,945: 12	13,497: 92
	Summa	73,783: 48

Haga lustslott och park.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		95,499: 19

Inkomster:

Första huvudtiteln:		
B. 13. Haga lustslott och park	8,000: —	
14. Förstärkning av anslaget till Haga lustslott och park	3,000: —	
Bidrag från Djurgårdskassan, för parkens underhåll	3,000: —	
» » Stockholms stad, för dito dito	3,000: —	
Arrenden, tomtören och hyresmedel	27,501: 17	
Intressemedel	7,742: 19	
Ökat inventarievärde	12: 75	52,256: 11
	Summa	147,755: 30

Kredit.

Utgifter:

Löner, arvoden, pensioner m. m.	16,037: —	
Underhållskostnader	29,807: 11	
Avskrivning å inventarier	64: 41	
Övriga utgifter	6,914: 54	52,823: 06

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	225: 77	
Innestående i bank	6,299: 87	
Obligationer	87,170: —	
Inventarier	1,236: 60	94,932: 24
	Summa	147,755: 30

Sandförsäljningen vid Haga.

Debet.

Inkomster:

Försäljningsmedel för sand, grus och rullsten		4,000: —
	Summa	4,000: —

Kredit.

Utgifter:

För kontrollmätning		200: —

Leverering:

Till statskontoret		3,800: —
	Summa	4,000: —

Strömsholms slott.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		3,614: 13

Inkomster:

Första huvudtiteln:		
B. 15. Strömsholms slott	3,000: —	
16. Förstärkning av anslaget till Strömsholms slott	2,000: —	
Hyres- och arrendemedel	1,455: —	
Intressemedel m. m.	171: 58	6,626: 58
	Summa	10,240: 71

Kredit.

Utgifter:

Avlöning m. m.	1,890: —	
Underhållskostnader	2,298: 57	
Övriga utgifter	1,164: 92	5,353: 49

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	91: 10	
Innestående i bank	4,796: 12	4,887: 22
	Summa	10,240: 71

Rosersbergs slott.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		61,878: 60

Inkomster:

Första huvudtiteln:		
B. 17. Rosersbergs slott	3,000: —	
Intressemedel	1,105: 68	
Hyres- och arrendemedel	8,120: —	
Vinst å skogen	3,692: 86	15,918: 54
	Summa	77,797: 14

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder		5,900: —

Utgifter:

Avlöningar, pensioner m. m.	9,580: —	
Underhållskostnader	35,707: 58	
Avskrivning å inventariers värde	1,136: 87	
Övriga utgifter	3,855: 17	50,279: 62

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	2,161: 69	
Innestående i bank	8,315: 32	
Inventarier, materialier och förråd	11,140: 51	21,617: 52
	Summa	77,797: 14

ANDRA HUVUDTITELN.

Justitiedepartementet.

	Debet						Kredit							
	Tillgångar den 1/7 1924		Leverering från statskontoret		Uppbörd		Utgifter		Leverering till statskontoret		Tillgångar den 30/6 1925		Summa	
Andra huvudtiteln:														
A. 1. Lönefyllnad åt statsministern	—	—	6,000	—	—	—	6,000	—	—	—	—	—	6,000	—
2. Statsråden utan departement	—	—	72,000	—	—	—	71,857	16	142	84	—	—	72,000	—
3. Departementschefen	—	—	24,000	—	—	—	24,000	—	—	—	—	—	24,000	—
4. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	—	—	149,915	02	—	—	149,899	52	15	50	—	—	149,915	02
5. Departementschefens ombud för tillsyn å tryckta skrifters allmängörande	—	—	14,531	21	—	—	14,531	21	—	—	—	—	14,531	21
6. Handsekreterare åt statsministern	—	—	4,000	—	—	—	4,000	—	—	—	—	—	4,000	—
D. 3. Regeringsrätten	—	—	132,330	—	—	—	132,313	80	16	20	—	—	132,330	—
G. 5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	1,756	32	81,584	16	7	19	79,798	80	7	19	3,541	68	83,347	67
7. Tryckningskostnader	2,661	72	35,713	63	—	—	37,507	15	—	—	868	20	38,375	35
9. Internationella byrån i Bern	—	—	2,326	14	—	—	2,326	14	—	—	—	—	2,326	14
12. Extra utgifter	—	—	2,000	—	—	—	2,000	—	—	—	—	—	2,000	—
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	—	—	57,843	—	—	—	57,780	—	63	—	—	—	57,843	—
Summa	4,418	04	582,243	16	7	19	582,013	78	244	78	[1]4,409	88	586,668	39

[1] Tillgångarna den 30/6 1925 utgjordes av:

Kassabehållning	1,209: 88	
Innestående i bank	3,200: —	4,409: 88

Justitiekanslersexpeditionen.

	Debet				Kredit								Summa	
	Uppbörd		Leverering från statskontoret		Skulder den 1/7 1924		Utgifter		Leverering till statskontoret		Tillgångar den 30/6 1925			
Andra huvudtiteln:														
C. 1. Justitiekanslersexpeditionen	504	—	46,887	18	—	—	46,968	68	268	89	153	61	47,391	18
G. 1. Ålderstillägg	—	—	500	—	—	—	500	—	—	—	—	—	500	—
5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	—	—	12,800	—	694	90	11,144	54	960	56	—	—	12,800	—
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	—	—	6,789	50	—	—	6,789	50	—	—	—	—	6,789	50
Summa	504	—	66,976	68	694	90	65,402	72	1 229	45	[1] 153	61	67,480	68

[1] Tillgångarna den 30/6 1925 utgjordes av kassabehållning.

Högsta domstolen och nedre justitierevisionen.

	Debet		Kredit								Summa	
	Levereringen från statskontoret		Skulder den 1/7 1924		Utgifter		Tillgångar den 30/6 1925					
Andra huvudtiteln:												
Högsta domstolen:												
D. 1. Högsta domstolen	441,354	—	—	—	441,354	—	—	—			441,354	—
2. Extra expeditionsvakt	2,364	—	—	—	2,364	—	—	—			2,364	—
Nedre justitierevisionen:												
D. 4. Nedre justitierevisionen	439,098	37	—	—	439,098	37	—	—			439,098	37
5. Övergångsstat	1,850	—	—	—	1,850	—	—	—			1,850	—
6. Tillfällig ökning av arbetskrafterna	54,178	32	—	—	54,178	32	—	—			54,178	32
7. Extra expeditionsvakt	2,353	—	—	—	2,353	—	—	—			2,353	—
G. 1. Ålderstillägg	500	—	—	—	500	—	—	—			500	—
5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	67,500	—	69	52	64,585	36	2,845	12			67,500	—
7. Tryckningskostnader	1,434	45	—	—	1,434	45	—	—			1,434	45
13. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	425	—	—	—	425	—	—	—			425	—
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	136,241	—	—	—	136,241	—	—	—			136,241	—
Sjunde huvudtiteln:												
D. 22. Avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen	2,429	71	—	—	2,429	71	—	—			2,429	71
Summa	1,149,727	85	69	52	1,146,813	21	[1] 2,845	12			1,149,727	85

[1] Tillgångarna den 30/6 1925 utgjordes av kassabehållning.

Svea

	De-			
	Tillgångar den 1/7 1924		Uppbörd	
Andra huvudtiteln:				
Svea hovrätt:				
D. 8. Hovrätten	903	18	550	—
10. Extra ledamot	—	—	—	—
11. Förste amanuens å krigshovrättsavdelningen	—	—	—	—
12. Extra expeditionsvakt	—	—	—	—
18. Tillfällig ökning av hovrätternas arbetskrafter	—	—	—	—
G. 1. Ålderstillägg	—	—	—	—
5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	902	05	51	50
7. Tryckningskostnader	278	42	—	—
13. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	—	—	—	—
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	127	99	—	—
Sjunde huvudtiteln:				
D. 22. Avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen	—	—	—	—
Elfte huvudtiteln:				
Allmänna indragningsstaten:				
C. 1. Diverse föremål	—	—	—	—
Summa	2,211	64	601	50

[1] Tillgångarna den 30/6 1925 utgjordes av kassabehållning.

Göta

	Debet			
	Leverering från länsstyrelsen		Skulder den 30/6 1925	
Andra huvudtiteln:				
Göta hovrätt:				
D. 13. Hovrätten	404,159	12	9	79
15. Personligt avlöningstillägg åt kontorsbiträdet J. M. Håkansson	395	56	—	—
18. Tillfällig ökning av hovrätternas arbetskrafter	40,907	56	—	—
G. 5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	26,452	10	—	—
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	83,775	73	—	—
Sjunde huvudtiteln:				
D. 22. Avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen	3,274	86	—	—
Summa	558,964	93	9	79

[1] Tillgångarna den 30/6 1925 utgjordes av kassabehållning.

hovrätt.

bet				Kredit									
Leverering från statskontoret		Omföring		Utgifter		Leverering till statskontoret		Omföring		Tillgångar den 30/6 1925		Summa	
831,000	—	346	83	831,896	83	903	18	—	—	—	—	832,800	01
8,580	—	—	—	8,580	—	—	—	—	—	—	—	8,580	—
4,104	—	—	—	4,104	—	—	—	—	—	—	—	4,104	—
2,364	—	—	—	2,364	—	—	—	—	—	—	—	2,364	—
103,612	—	—	—	103,599	67	—	—	—	—	12	33	103,612	—
1,000	—	—	—	1,000	—	—	—	—	—	—	—	1,000	—
44,900	—	732	31	45,683	81	902	05	—	—	—	—	46,585	86
2,500	—	—	—	1,594	—	278	42	732	81	173	69	2,778	42
850	—	—	—	850	—	—	—	—	—	—	—	850	—
177,000	—	—	—	176,652	01	127	99	346	88	1	16	177,127	99
9,300	—	—	—	9,290	80	—	—	—	—	9	70	9,300	—
5,348	17	—	—	5,348	17	—	—	—	—	—	—	5,348	17
1,190,558	17	1,079	14	1,190,962	79	2,211	64	1,079	14	[1] 196	88	1,194,450	45

hovrätt.

Kredit									
Skulder den 1/7 1924		Utgifter		Leverering till länsstyrelsen		Tillgångar den 30/6 1925		Summa	
245	51	403,095	90	827	50	—	—	404,168	91
—	—	395	56	—	—	—	—	395	56
—	—	40,907	56	—	—	—	—	40,907	56
503	99	24,567	80	—	—	1,380	31	26,452	10
—	—	83,775	73	—	—	—	—	83,775	73
—	—	3,274	86	—	—	—	—	3,274	86
749	50	556,017	41	827	50	[1] 1,380	31	558,974	72

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

	Debet				Kredit				Summa	
	Leverering från länsstyrelsen		Skulder den 30/6 1925		Skulder den 1/7 1924		Utgifter			
Andra huvudtiteln:										
Hovrätten över Skåne och Blekinge:										
D. 16. Hovrätten	205,181	01	—	—	—	—	205,181	01	205,181	01
18. Tillfällig ökning av hovrätternas arbetskrafter	12,800	—	—	—	—	—	12,800	—	12,800	—
G. 5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	11,933	60	29	58	3	52	11,959	61	11,963	18
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	39,553	—	—	—	—	—	39,553	—	39,553	—
Sjunde huvudtiteln:										
D. 22. Avlöningsförhöjningar åt vissa icke ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen	1,036	44	—	—	—	—	1,036	44	1,036	44
Summa	270,504	05	29	58	3	52	270,530	06	270,533	58

Fångvårdsstyrelsen.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		2,360,203: 32

Inkomster:

Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:		
Andra huvudtiteln:		
E. 1. Fångvården	416,702: 59	
2. Övergångsstat för fångvården	80: 64	
G. 7. Tryckningskostnader	2: 85	
13. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	2: 22	
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	2,002: 61	
T. B. 7/1919. Koloni för straffångar vid Singeshult	625: 60	419,416: 01
Uttag å statsverkets giroräkning i riksbanken		4,495,803: 76
Likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter		902,608: 58

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:		
Utgiftsrester	64,516: 71	
Diverse medel	690,128: 16	
Övriga skulder	18,625: 68	773,270: 55
Summa		8,951,302: 22

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder		805,370: 69

Utgifter:

Andra huvudtiteln:		
E. 1. Fångvården	4,222,671: 06	
2. Övergångsstat för fångvården	21,388: 83	
3. Extra byrådirektör å fångvårdsstyrelsens arbetskontor	10,500: —	
4. Understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd	35,000: —	
G. 7. Tryckningskostnader	1,293: 39	
12. Extra utgifter	300: —	
13. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	3,363: 62	
14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	515,955: 44	
E. 5/1922. Bostadshus för bevakningspersonal vid vartdera av centralfängelserna å Långholmen och å Härlanda m. m.	78,240: 98	
6/1918. Byggnadsarbeten vid straffängelset i Uppsala	335: 75	
T. B. 7/1919. Koloni för straffångar vid Singeshult	3,099: 74	4,892,148: 81
Insättningar å statsverkets giroräkning i riksbanken		809,866: 10
Likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter		54,097: 22

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kontant behållning i fångvårdsanstalternas kassor	11,908: 80	
Innestående i bank	20,324: 20	
Förskott	212,206: 97	
Proviant, bränsle och materialförråd	1,113,671: 98	
Obligationer	624,760: —	
Inkomstrester	337,543: 65	
Övriga fordringar	69,403: 80	2,389,819: 40
	Summa	8,951,302: 22

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		183,763: 90

Inkomster:

Andra huvudtiteln:		
F. 1. Statens uppfostringsanstalt å Bona	279,205: 36	
2. Provisorisk förläggning till statens uppfostringsanstalt å Bona av statens uppfostringsanstalt å Venngarn	25,000: —	
G. 14. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	31,837: 56	
Hyres- och arrendemedel m. m.	22,576: 16	
Försålda jordbruksprodukter	49,154: 85	
Inkomst av verkstadsdriften	5,814: 15	413,588: 08

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:		
Diverse medel		3,200: 75
	Summa	600,552: 73

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder		3,718: 17

Utgifter:

Avlöningar m. m.	185,642: 92	
Byggnader och reparationer	13,306: 28	
Jordbruket	60,498: 18	
Verkstadsdriften	38,182: 71	
Utspisning, beklädnad m. m.	63,568: 79	
Omkostnader för elever utom anstalten	9,210: 44	
Expenser och diverse	40,490: 90	
Inköp av inventarier	4,116: 41	
Minskat värde å inventarier och förråd	14,102: 35	429,118: 98

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	10: 75	
Innestående i bank	329: 76	
Fordringar	180: 80	
Inventarier och förråd	167,194: 27	167,715: 58
	Summa	600,552: 78

TREDJE HUVUDTITELN.

Utrikesdepartementet.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar			2,398,116: 08

Inkomster:

Egentliga statsinkomster:			
A. III. Diverse inkomster		528,384: 51	
Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:			
Tredje huvudtiteln:			
Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925, sid. 20—23	32,181: 48		
Avgår: I statskontoret redovisad inkomst å anslaget »C. 5/1915 Bidrag för den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens 20:e konferens»	15,000: —	17,181: 48	545,565: 99
Remisser från statskontoret			6,055,521: 95
Likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter			1,287,121: 06

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:		
Diverse medel	642,828: 60	
Övriga skulder	102,542: 69	745,371: 29
	Summa	11,031,696: 37

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder			530,204: 74

Utgifter:

Utgifter för riksstatens inkomsttitlar:			
Egentliga statsinkomster:			
A. III. Diverse inkomster		7,271: 94	
Utgifter för riksstatens utgiftstitlar:			
Andra huvudtiteln:			
G. 12. Extra utgifter	1,455: 01		
Tredje huvudtiteln:			
Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925, sid. 20—23	5,810,726: 21		
Avgår:			
I statskontoret redovisad utgift å anslaget »C. 9/1923—1924 Bidrag för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i av interparlamentariska unionen anordnad konferens»	5,000: —	5,805,726: 21	

Femte huvudtiteln:			
B. 10. Ersättning åt förlikningsmän m. m. för medling i arbetstvister	5,698: 66		
43. Fattigvården i allmänhet	3,101: 57		
F. 4. Extra utgifter	500: —		
B. 17/1923—1924. Mellanfolkliga arbetsamtet i Basel	500: —		
Sjätte huvudtiteln:			
B. 10. Vägar och kommunikationer	198: 25		
Sjunde huvudtiteln:			
D. 11. Vissa utskylder för främmande makters beskickningshus i Stockholm	7,415: 43		
14. Internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag	1,500: —		
Åttonde huvudtiteln:			
B. 14. Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Geneviève-biblioteket i Paris	1,500: —		
C. 6. Pastor vid svenska Gustafsförsamlingen i Köpenhamn	6,000: —		
7. Pastor vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin	6,000: —		
8. Pastor vid svenska Olaus Petriförsamlingen i Hälsingfors	6,000: —		
18. Svenska kyrkan i Paris	4,119: —		
Akademien för de fria konsterna:			
D. 10. Avlöningar m. m.	1,000: —		
E. 47. Institut d'études scandinaves vid Paris universitet	2,000: —		
I. 34. Svensk undervisning för svenska barn i utlandet	10,125: —		
35. Svenska skolan i Kina	3,500: —		
45. Understöd åt svenska folkhögskolan i Birkas inom republiken Estland	4,000: —		
M. 14. Statistiska tabeller över Öresundstullen	1,500: —		
16. Beredande av delaktighet för Sverige i Ramsay Memorial Fund	4,969: 50		
18. Understöd åt ryske undersåten Alexander Sibiriakoff	3,000: —		
N. 3. Extra utgifter	3,000: —		
M. 9 1/1—30/6 1923. Beredande av delaktighet för Sverige i Ramsay Memorial Fund	5,031: —		
Nionde huvudtiteln:			
C. 7. Internationella frysinstitutet i Paris	5,760: —		
H. 3. Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar	362: 80		
J. 6. Hydrografisk-biologiska kommissionens undersökningar	6,400: —		
O. 6. Extra utgifter	29: 70		
C. 7/1923—1924. Internationella lantbruksinstitutet i Rom	12,830: —		
Elfte huvudtiteln:			
A. 3. Pensionstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	90: —		
5. Dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl.	63: —		
Allmänna indragningsstaten:			
C. 1. Diverse föremål	95: 76	5,913,470: 89	5,920,742: 83
Insättningar å statsverkets giroräkning i riksbanken			1,299,209: 05
Remisser till statskontoret			690,606: 41

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:			
Kontant behållning:			
I kassan	3,708: —		
Remissor under transport	27,090: 05	30,798: 05	
I bank innestående		352,517: 29	
Förskott		2,189,459: 55	
Utlånta medel		16,193: 50	
Fordringar		1,964: 95	2,590,933: 34
		Summa	11,031,696: 37

FJÄRDE HUVUDTITELN.

Arméförvaltningen.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar			27,471,509: 12

Inkomster:

Egentliga statsinkomster:			
A. III. Diverse inkomster		105,780: 19	
Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:			
Fjärde huvudtiteln: Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925:			
sid. 24—27	24,412,079: 60		
Avgår: I länen redovisad uppbörd å anslaget »2. H. 1. Ersättning för rustning och rotering»	601: 76	24,411,477: 84	
sid. 32—37		906,376: 06	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst		70,365: 73	
Femte huvudtiteln:			
B. 14/1—30/6 1923. Bekämpande av arbetslösheten		35,000: —	
Elfte huvudtiteln:			
B. 12. Förhöjning i gratialen åt avskedat manskap		661: 67	
13. Ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedat manskap		117: 75	
18. Pensionstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare		254: 16	
19. Dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare		1,800: —	
Engångskostnader för försvaret:			
Engångskostnader för lantförsvaret: Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925, sid. 116—117		133,610: 99	25,665,444: 39
Remisser från statskontoret			111,601,787: 62

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:		
Diverse medel	5,422,745: 60	
Övriga skulder	166,988: 04	5,589,733: 64
	Summa	170,328,474: 77

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder		5,921,386: 42

Utgifter:

Utgifter för riksstatens utgiftstitlar:		
Fjärde huvudtiteln: Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925:		
sid. 24—27 (284,559: 52 + 124,913,663: 58)		125,198,223: 10

Avgår:				
I byggnadsstyrelsen redovisad utgift å anslaget »2. C. 8. Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.»	5,740: 17			
I marinförvaltningen redovisad utgift å anslaget »2 D. 16. Luftförsvarsövningar»	4,142: 37			
I länen redovisad utgift å anslaget »2. H. 1. Ersättning för rustning och rotering»	418,402: 20	428,284: 74	124,769,938: 36	
sid. 32—37			1,493,269: 10	
4. 1. Försvarsväsendets lönenämnd			10,711: 71	
3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst			6,551,151: 74	
Femte huvudtiteln:				
B. 14/1—30/6 1923. Bekämpande av arbetslösheten			540,200: —	
Åttonde huvudtiteln:				
H. 6. Allmänna läroverken			35,194: 90	
I. 1 a. Folkskoleseminarierna			5,000: —	
J. 1. Tekniska läroverk			3,000: —	
Elfte huvudtiteln:				
A. 4. Dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer			204: —	
B. 12. Förhöjning i gratialen åt avskedat manskap			581,060: 84	
13. Ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedat manskap			496,125: 25	
14. Tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare			856: 64	
15. Pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer			9,440: —	
16. Dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare			55,246: 07	
18. Pensionstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare			149,889: 88	
19. Dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare			1,220,900: —	
C. 1. Allmänna indragningsstaten: Diverse föremål			350: —	
Engångskostnader för försvaret:				
Engångskostnader för lantförsvaret: Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925, sid. 116—117			1,813,860: 98	137,736,399: 47
Remisser till statskontoret				154,848: 04

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kontant behållning:		
I kassan	3,190: 44	
Remissor under transport	8,432,000: —	
Innestående i bank eller annan penninginrättning	4,814,089: 22	
Förskott	1,317,125: 33	
Propriebalans	120,997: 40	
Fordringar	11,828,438: 45	26,515,840: 84
	Summa	170,328,474: 77

Arméns totalkostnader.[1]

Arméfördelningsstaber:

I arméfördelningens stab	1,425,115: 43
II » »	777,380: 58
III » »	353,788: 37
IV » »	536,858: 80
V » »	289,444: 49
VI » »	376,512: 26
Militärbefälet på Gotland	361,745: 25
Kommendantskapet i Boden	442,576: 45
Säger	4,563,421: 63

Infanteriet:

Svea livgarde	2,119,662: 32
Göta »	2,007,958: 49
Livregementets grenadjärer	1,639,202: 72
Första livgrenadjärregementet	1,681,990: 45
Andra »	1,694,571: 93
Västgöta regemente	1,564,737: 29
Karlskrona grenadjärregemente	1,518,045: 63
Upplands infanteriregemente	1,706,795: 51
Skaraborgs regemente	1,673,535: 62
Södermanlands »	1,662,142: 28
Kronobergs »	1,596,797: 21
Jönköpings »	1,650,006: 95
Dalregementet	1,744,178: 10
Hälsinge regemente	1,793,894: 66
Älvsborgs »	1,692,490: 65
Hallands »	1,664,815: 65
Bohusläns »	1,639,974: 17
Västmanlands »	1,658,055: 06
Norrbottens »	2,348,521: 98
Västerbottens »	1,703,151: 12
Kalmar »	1,629,702: 05
Värmlands »	1,684,884: 16
Jämtlands fältjägarregemente	1,819,774: 66
Norra skånska infanteriregementet	1,601,546: 88
Södra » »	1,650,170: 70
Vaxholms grenadjärregemente	1,466,575: 96
Gotlands infanteriregemente	1,452,869: 86
Västernorrlands regemente	1,708,702: 75
Säger	47,774,754: 81

Kavalleriet:

Livgardet till häst	1,382,620: 57
Livregementets dragoner	1,412,260: 22
Livregementets husarer	1,335,601: 70
Smålands husarregemente	1,468,971: 04
Skånska husarregementet i Hälsingborg	1,433,565: 90
» » i Landskrona	737,086: 49
» dragonregementet	2,420,055: 89
Kronprinsens husarregemente	1,260,404: 98
Norrlands dragonregemente	1,500,243: 66
Säger	12,950,810: 45

Artilleriet:

Svea artilleriregemente	2,018,379: 66
Göta »	1,974,042: 67
Vendes »	2,221,064: 92
Norrlands » i Östersund	1,760,575: 94
» » i Boden	586,240: 27

[1] Tabellen upprättad inom arméförvaltningen.

Upplands artilleriregemente	2,122,192: 95
Smålands »	2,005,190: 64
Gotlands artillerikår	649,396: 90
Bodens artilleriregemente	1,329,891: 26
Positionsartilleriregementet	1,210,350: 28
Karlsborgs artillerikår	674,722: 78
Säger	16,552,048: 27
Fortifikationen:	
Svea ingenjörkår	1,484,984: 48
Göta »	1,243,790: 97
Fälttelegrafkåren	1,696,062: 06
Bodens ingenjörkår	883,648: 63
Säger	5,308,486: 14
Trängen:	
Svea trängkår	691,207: 98
Göta »	743,626: 42
Norrlands »	669,804: 31
Skånska trängkåren	616,470: 26
Västmanlands trängkår	669,952: 19
Östgöta »	664,870: 26
Säger	4,055,931: 42
Flygkompaniet	1,885,258: 85
Övriga staber, skolor, förråd, sjukhus m. m.:	
Generalstaben	938,865: 67
Fortifikationen	866,089: —
Intendenturstaben	380,245: 30
Remonteringsstyrelsen	969,054: 74
Fortifikationsbefälhavaren i Boden	590,786: 57
Kommendantskapet å Karlsborg	2,042,402: 49
Krigshögskolan	119,131: 64
Artilleri- och ingenjörhögskolan	106,716: 31
Infanteriskjutskolan	270,363: 91
Ridskolan	180,441: 85
Krigsskolan	306,654: 66
Infanteriets skolor å Karlsborg	253,799: 83
Garnisonssjukhuset i Stockholm	424,237: 70
» i Boden	201,614: 35
Arméns centrala beklädnadsverkstad	634,339: 15
» intendenturförråd i Stockholm	1,183,613: 87
» » i Boden	1,545,608: 80
Carl Gustaf stads gevärsfaktori	1,808,469: 55
Tygstationen i Stockholm	1,232,535: 79
» å Karlsborg	417,834: 86
» i Boden	277,728: 94
Åkers krutbruk	804,825: 26
Ammunitionsfabriken å Marieberg	1,248,308: 75
» å Karlsborg	862,323: 35
Skytteförbundens överstyrelse	77,056: 09
Arméns kasernbyggnadsnämnd	700,082: 08
Säger	18,443,130: 51
Summa	111,533,842: 08

Anmärkningar:

1) Anledningen till att kostnaderna vid fördelningsstaberna uppgå till så avsevärt olika belopp är att söka däri, att vid dessa staber gäldas kostnader för centralupphandlingar av furage och bränsle samt för fält- och fälttjänstövningar ävensom understundom för byggnadsföretag vid underlydande truppförband.

2) Från militärbefälets på Gotland stabskassa utbetalas betydande belopp för kronobageriet.

3) Vid kommendantskapets i Boden kassa gäldas kostnader för bränsleupphandlingen.

4) Det höga kostnadsbeloppet för Norrbottens regemente har föranletts av skidlöparbataljonens och vinterkommenderingarnas förläggning vid regementet.

5) Det höga kostnadsbeloppet för Jämtlands fältjägarregemente har förorsakats av vissa vinterskolors och andra skolors förläggning till regementet.

Krigshögskolan.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		16,968: 20

Inkomster:

Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:		
Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 11. Höjning av dagtraktamenten	17: —	
13. Flyttningsersättning	327: 65	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	809: 65	
D. 8. Remontering	151: —	1,305: 30
Av arméförvaltningen anvisad kredit		110,000: —
Likvider med särskilda myndigheter		644: 10
	Summa	128,917: 60

Kredit.

Utgifter:

Avföres på grund av förändrat redovisningssätt	11,639: 38	
Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.	40,778: 92	
10. Rese- och traktamentspenningar	402: 95	
11. Höjning av dagtraktamenten	6,089: —	
13. Flyttningsersättning	16,365: 10	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	33,555: 63	
8. Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.	3,946: 57	
D. 1. Mathållning	186: —	
9. Furagering	65: 92	
G. 1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor	4,201: 57	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	3,829: —	121,060: 04
Likvider med särskilda myndigheter		21: —

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Innestående i bank	6,836: 56	
Förskott	1,000: —	7,836: 56
	Summa	128,917: 60

Antalet till skolan under budgetåret 1924—1925 kommenderade elever utgjorde 49.

Artilleri- och ingenjörhögskolan.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		38,467: 53

Inkomster:

Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:		
Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.	418: 60	
11. Höjning av dagtraktamenten	10: —	
13. Flyttningsersättning	31: 75	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	571: 27	
8. Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.	151: 05	1,182: 67
Av arméförvaltningen anvisad kredit		71,000: —
Likvider med särskilda myndigheter		7,906: 54
	Summa	118,556: 74

Kredit.

Utgifter:

Avföres på grund av förändrat redovisningssätt	14,683: 83	
Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.	44,165: 50	
11. Höjning av dagtraktamenten	4,898: —	
13. Flyttningsersättning	2,725: 85	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	28,716: 67	
5. Studiestipendier	3,300: —	
8. Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.	8,449: 80	
D. 1. Mathållning	695: 75	
9. Furagering	258: 32	
11. Truppförbandens övningar	651: 35	
E. 1. Sjuk- och veterinärvård m. m.	228: 35	
H. 2. Extra utgifter	300: —	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	6,709: —	115,782: 42
Likvider med särskilda myndigheter		23: 10

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Innestående i bank	2,251: 22	
Förskott	500: —	2,751: 22
	Summa	118,556: 74

Antalet till skolan under budgetåret 1924—1925 kommenderade elever utgjorde 85.

Ridskolan.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		4,761: 17
Inkomster:		
Uppdebiteras på grund av förändrat redovisningssätt	6,302: 22	
Egentliga statsinkomster:		
A. III. Diverse inkomster	197: 18	
Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:		
Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.	388: 84	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	10,113: 40	
D. 1. Mathållning	3,144: 83	
4. Kasernutredning, intendenturfordon m. m.	2: —	
9. Furagering	5,937: 91	
E. 1. Sjuk- och veterinärvård m. m.	2,852: 56	
G. 1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor	392: 84	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	1,298: 90	
Allmänna lägerkassan	1,461: 65	32,092: 33
Av arméförvaltningen anvisad kredit		200,000: —
Likvider med särskilda myndigheter		7,905: 67
	Summa	244,759: 17

Kredit.

Utgifter:

Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.	46,628: 19	
11. Höjning av dagtraktamenten	746: —	
13. Flyttningsersättning	2,882: 28	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	60,796: 49	
D. 1. Mathållning	14,670: 36	
2. Munderingsutrustning	1,095: 40	
4. Kasernutredning, intendenturfordon m. m.	1,381: 42	
9. Furagering	55,703: 80	
E. 1. Sjuk- och veterinärvård m. m.	5,863: 10	
G. 1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor	20,427: 88	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	9,300: 28	
Allmänna lägerkassan	944: 70	220,439: 85

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Innestående i bank	23,319: 32	
Förskott	1,000: —	24,319: 32
	Summa	244,759: 17

Antalet till skolan under budgetåret 1924—1925 kommenderade elever utgjorde 40.

Infanteriskjutskolan.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		4,278: 52

Inkomster:

Uppdebiteras på grund av förändrat redovisningssätt	3,169: 46	
Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:		
Fjärde huvudtiteln:		
2. C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	4,676: —	
D. 1. Mathållning	6,560: 71	
2. Munderingsutrustning	231: 17	
4. Kasernutredning, intendenturfordon m. m.	247: 16	
6. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden	7: 95	
9. Furagering	8: 16	
E. 1. Sjuk- och veterinärvård m. m.	234: 97	
G. 1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor	538: —	
Allmänna lägerkassan	121: 73	15,795: 31
Av arméförvaltningen anvisad kredit		284,000: —
Likvider med särskilda myndigheter		15,465: 48
	Summa	319,539: 31

Kredit.

Utgifter:

Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.	59,466: 38	
10. Rese- och traktamentspenningar	1,954: 20	
11. Höjning av dagtraktamenten	40,551: 90	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	46,381: 89	
3. Vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	49,967: 60	
D. 1. Mathållning	46,189: 92	
2. Munderingsutrustning	2,130: —	
4. Kasernutredning, intendenturfordon m. m.	11,888: 54	
6. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden	3,598: 46	
9. Furagering	4,750: 11	
E. 1. Sjuk- oeh veterinärvård m. m.	1,923: 25	
F. 1. Vapen och ammunition m. m.	3,797: 87	
G. 1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor	23,544: 86	
H. 2. Extra utgifter	527: —	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	2,595: —	
Allmänna lägerkassan	121: 73	299,388: 71
Likvider med särskilda myndigheter		2,235: 99

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Innestående i bank	16,914: 61	
Förskott	1,000: —	17,914: 61
	Summa	319,539: 31

Antalet till skolan under budgetåret 1924—1925 kommenderade elever utgjorde 101.

Krigsskolan.

A) Statsmedel.

Debet.

Inkomster:

Uppdebiteras på grund av förändrat redovisningssätt	10,823: 55	
Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:		
Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.	4,047: —	
10. Rese- och traktamentspenningar	40: 70	
11. Höjning av dagtraktamenten	4: —	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	7,970: 36	
4. Vissa kostnader för krigsskolans verksamhet	3,768: 55	
D. 1. Mathållning	29,491: 60	
4. Kasernutredning, intendenturfordon m. m.	675: —	
6. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden	235: 78	
9. Furagering	1,662: 55	
E. 1. Sjuk- och veterinärvård m. m.	1,050: —	
F. 1. Vapen och ammunition m. m.	213: 16	
G. 1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor	198: 54	
Allmänna lägerkassan	472: 10	60,652: 89
Av arméförvaltningen anvisad kredit		315,000: —
Likvider med särskilda myndigheter		21,939: 79
	Summa	397,592: 68

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder		1,638: 96

Utgifter:

Fjärde huvudtiteln:		
2. A. 3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.	98,869: 70	
10. Rese- och traktamentspenningar	177: 60	
11. Höjning av dagtraktamenten	4,026: 70	
13. Flyttningsersättning	3,445: 97	
C. 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser	40,829: 65	
4. Vissa kostnader för krigsskolans verksamhet	58,533: 81	
5. Studiestipendier	10,000: —	
D. 1. Mathållning	82,192: 07	
2. Munderingsutrustning	970: —	
4. Kasernutredning, intendenturfordon m. m.	13,264: 57	
6. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden	21,864: 27	
9. Furagering	11,793: 89	
E. 1. Sjuk- och veterinärvård m. m.	2,969: 06	
F. 1. Vapen och ammunition m. m.	2,228: 72	
G. 1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor	17,926: 47	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	19,858: —	
Allmänna lägerkassan	297: 86	389,247: 34

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Innestående i bank		6,706: 38
	Summa	397,592: 68

B) Elevmedel.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar (18,499: 71 + 3,310: 49)		21,810: 20

Inkomster:

Elevavgifter	106,350: —	
Ersättnings- och försäljningsmedel	8,315: 91	114,665: 91
	Summa	136,476: 11

Kredit.

Utgifter:

Böcker, instrument och ritmateriel	13,243: 10	
Sablar, floretter m. m.	7,216: 26	
Ridhästars och ridtygs underhåll	2,000: 45	
Mathållning	16,255: 28	
Tvätt och lagning	11,879: 16	
Medikamenter m. m.	3,673: 28	
Praktiska övningar och diverse	55,889: 42	
Återbetalda elevavgifter	3,011: 37	113,168: 27

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Innestående i bank		23,307: 84
	Summa	136,476: 11

Antalet till skolan under budgetåret 1924—1925 kommenderade elever utgjorde 267.

Marinförvaltningen.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar			5,870,524: 73

Inkomster:

Egentliga statsinkomster:			
A. III. Diverse inkomster		4,044: 32	
Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:			
Fjärde huvudtiteln: Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925:			
sid. 28—31	2,463,365: 40		
Avgår: I länen redovisad uppbörd å anslaget »3. I. 4. Ersättning för rustning och rotering»	47: 62	2,463,317: 78	
sid. 36—43		64,544: 53	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst		15,473: 14	
Oförutsedda utgifter		70,855: 59	
Engångskostnader för försvaret:			
Engångskostnader för sjöförsvaret: Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925, sid. 116—117		253,580: 03	2,871,815: 39
Uttag å statsverkets giroräkning i riksbanken			49,217,834: 56
Likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter			33,123: —

Balans den 30 juni 1925:

Skulder:		
Utgiftsrester	1,580,424: 69	
Diverse medel	16,058,491: 20	
Övriga skulder	139: 80	17,639,055: 69
Summa		75,632,353: 37

Kredit.

Balans den 1 juli 1924:

Skulder			17,626,168: 27

Utgifter:

Utgifter för riksstatens inkomsttitlar:				
A. III. Diverse inkomster			546: —	
Utgifter för riksstatens utgiftstitlar:				
Fjärde huvudtiteln:				
2. D. 16. Luftförsvarsövningar			4,142: 37	
Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925:				
sid. 28—31	45,375,144: 78			
Avgår:				
I byggnadsstyrelsen redovisade utgifter å anslaget »3. D. 6. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m.»	4,928: 77			
I länen redovisad utgift å anslaget »3. I. 4. Ersättning för rustning och rotering»	500: —	5,428: 77	45,369,716: 01	
sid. 36—43			1,535,047: 21	
4. 2. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen			8,725: 69	
3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst			2,642,154: 69	

Sjunde huvudtiteln:		
D. 22. Avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen ...	287: —	
Nionde huvudtiteln:		
J. 10. Ett armerat ångfartygs stationerande vid rikets kuster	21,099: 80	
O. 6. Extra utgifter	4,483: 52	
Elfte huvudtiteln:		
B. 15. Pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer	2,024: 90	
16. Dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ...	4,038: 60	
Oförutsedda utgifter	64,261: 78	
Engångskostnader för försvaret:		
Engångskostnader för sjöförsvaret: Enligt specifikation i budgetredovisningen för budgetåret 1924—1925, sid. 116—117 ...	978,846: 50	50,635,374: 07
Insättningar å statsverkets giroräkning i riksbanken		731,684: 69
Likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter		823,491: 92

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållningar	574,813: 58	
Innestående i bank	3,027,072: 21	
Förskott	2,194,841: 28	
Inkomstrester	16,542: 68	
Fordringar	2,364: 72	5,815,634: 42
	Summa	75,632,353: 37

Sjökrigshögskolan.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Reservation enligt marinförvaltningens huvudbok	3,931: 61

Inkomster:

Leverering från marinförvaltningen	42,000: —
Summa	45,931: 61

Kredit.

Utgifter:

Avföres på grund av förändrat redovisningssätt	3,931: 61	
Fjärde huvudtiteln:		
3. A. 3. Avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.	29,604: —	
C. 1. Undervisningsmateriel samt undervisningsanstalter m. m. ...	2,994: 79	
3. Skrivmaterialier och expenser m. m.	3,440: 42	
5. Tryckningskostnader	295: 05	
D. 6. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m.	1,703: 35	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	947: 97	42,917: 19

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:	
Kassabehållning	3,014: 42
Summa	45,931: 61

Antalet elever i skolan vid undervisningsårets början den 1 oktober 1924 utgjorde 28.

Sjökrigsskolan.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Reservation enligt marinförvaltningens huvudbok		11,913: 52

Inkomster:

Leverering från marinförvaltningen	50,000: —	
Termins- m. fl. avgifter	5,450: —	55,450: —
	Summa	67,363: 52

Kredit.

Utgifter:

Avföres på grund av förändrat redovisningssätt	1,940: 27	
Fjärde huvudtiteln:		
3. A. 3. Avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.	41,070: 41	
C. 1. Undervisningsmateriel samt undervisningsanstalter m. m.	4,052: —	
3. Skrivmaterialier och expenser m. m.	3,200: —	
5. Tryckningskostnader	375: 25	
D. 4. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m.	5,992: 18	
4. 2. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	1,000: —	
3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	4,633: —	
Diverse	1,197: 34	63,460: 45

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	1,392: 22	
Innestående i bank	2,510: 85	3,903: 07
	Summa	67,363: 52

Antalet i skolan undervisade elever utgjorde:
Den 1 juli 1924 24,
» 30 juni 1925 ..... 29.

Sjökarteverket.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar enligt marinförvaltningens huvudbok		90,439: 56

Inkomster:

Särskilda uppbördsmedel för utgiftsanslagen:		
Fjärde huvudtiteln:		
3. J. 1. Avlöning till sjökarteverkets personal	324: 96	
2. Omkostnader för sjömätningsväsendet	9,946: 39	
4. Omkostnader för kontroll- och undersökningsväsendet	12,079: 42	
Försäljningsmedel för sjökort m. m.	53,893: 40	
Inbetalda pensionsavgifter	3,266: 50	
Diverse	19,607: 69	99,118: 36
Leverering från marinförvaltningen		500,000: —
Likvider med särskilda myndigheter		104,324: 80
	Summa	793,882: 72

Kredit.

Utgifter:

Avföres på grund av förändrat redovisningssätt	76,434: 09	
Fjärde huvudtiteln:		
3. G. 1. Underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.	379: 76	
I. 5. Semester åt vid sjöförsvaret anställda arbetare	628: 80	
J. 1. Avlöning till sjökarteverkets personal	170,022: 88	
2. Omkostnader för sjömätningsväsendet	247,556: 81	
4. Omkostnader för kontroll- och undersökningsväsendet	26,291: 51	
6. Tidskriften »Underrättelser för sjöfarande»	34,746: 68	
7. Internationella hydrografiska byrån	8,711: 81	
4. 3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	33,301: —	
Diverse	20,677: 58	
Levererade pensionsavgifter	3,266: 50	622,017: 37
Likvider med särskilda myndigheter		116,738: 42

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	5,263: 20	
Innestående i bank	49,863: 73	55,126: 93
	Summa	793,882: 72

FEMTE HUVUDTITELN.

Socialdepartementet.

	Debet				Kredit								Summa	
	Leverering från statskontoret		Skulder den 30/6 1925		Skulder den 1/7 1924		Utgifter		Leverering till statskontoret					
Femte huvudtiteln:														
A. 1. Departementschefen ...	24,000	—	—	—	—	—	24,000	—	—	—			24,000	—
2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	255,187	12	—	—	—	—	255,187	12	—	—			255,187	12
3. Övergångsstat för departementet	4,786	94	—	—	—	—	4,786	94	—	—			4,786	94
E. 9. Särskild polisstyrka på landet.....	2,500	—	—	—	—	—	2,500	—	—	—			2,500	—
F. 1. Ålderstillägg	1,000	—	—	—	—	—	1,000	—	—	—			1,000	—
5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. ...	32,855	37	2	—	2	—	32,643	29	212	08			32,857	37
6. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	864	51	—	—	—	—	864	51	—	—			864	51
8. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	49,019	—	—	—	—	—	49,019	—	—	—			49,019	—
9. Tryckningskostnader...	12,663	87	—	—	—	—	12,663	87	—	—			12,663	87
Summa	382,876	81	2	—	2	—	382,664	73	212	08			382,878	81

Riksförsäkringsanstalten.

A. Statsmedel.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		154,161: 09

Inkomster:

Femte huvudtiteln:		
B. 1. Riksförsäkringsanstalten	206,821: 61	
2. Riksförsäkringsanstaltens verksamhet	1,318,500: —	
3. Kostnader enligt 19 och 37 §§ i lagen om försäkring för olycksfall i arbete	466,605: 55	
5. Statens bidrag till fiskares försäkring	40,968: 76	
F. 4. Extra utgifter	525: —	
8. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	188,000: —	
Elfte huvudtiteln:		
A. 10. Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete	196,678: 19	
26. Ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig	150,000: —	
B. 11. Förhöjning av ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring	205,000: —	
Beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond	705,000: —	
Olycksfallsförsäkringsfondens förvaltningskostnader	18,500: —	
Försäljningsmedel	2,160: 78	
Återdebiterade m. m.	5,888: 84	3,504,648: 73
	Summa	3,658,809: 82

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	1,209,438: 29	
Kostnader för ombud	255,591: 87	
Läkarintyg	612: 50	
Hyra för ämbetslokal	125,700: —	
Resekostnader	5,881: 41	
Skrivmaterialier, tryckningskostnader, lyse, värme och expenser	108,741: 76	
Olycksfallsförsäkringsfonden för redovisning	450,604: 44	
Fiskareförsäkringsfonden för redovisning	40,968: 76	
Sammanträde i Köpenhamn	525: —	
Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete	184,814: 95	
Ersättning åt vissa personer, som drabbats av olycksfall, uppkomna i följd av förhållandena under världskriget	130,462: 05	
Ersättning enligt 1909 års militärersättningsförordning	884,249: 01	3,397,590: 04

Leverering:

Till statskontoret	150,454: 87	
» länsstyrelserna	10,022: 55	160,477: 42

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning	850: 74	
Innestående i bank	99,891: 62	100,742: 36
	Summa	3,658,809: 82

B. Olycksfallsförsäkringsfonden.

Kassasammandrag för år 1924:

Inkomster:

Innestående i banker den 1 januari 1924	330,235: 21
Försäkringsavgifter enligt 15 och 35 §§ i olycksfallsförsäkringslagen	[1] 5,586,856: 05
Tilläggsavgifter enligt 16 § i samma lag	[2] 304,965: 79
Bötesmedel enligt 34 § i samma lag	200: —
Räntor	1,939,839: 38
Utlottade obligationer och återbetalade lån	209,993: 18
Av ombud redovisade förskott	227,087: 34
Summa	8,599,176: 95

Utgifter:

Utbetalade ersättningar	4,695,147: 31
Återreglerade försäkringsavgifter	[3] 88,497: 17
Fasta placeringar	2,722,600: 70
Vid obligationsköp utgivna, upplupna räntor	46,711: 16
Courtage m. m.	1,991: 12
Olycksfallsförsäkringsfondens förvaltningskostnader	18,500: —
Till ombud utlämnade förskott	228,087: 34
Till statskontoret inlevererade tilläggsavgifter	298,705: 33
Återreglerade tilläggsavgifter	[4] 4,508: 63
Innestående i banker den 31 december 1924	494,428: 19
Summa	8,599,176: 95

Fondens ställning den 31 december 1924:

Tillgångar:	
Innestående i banker	494,428: 19
Förskott	34,000: —
Obligationer	29,884,633: 68
Utlånta medel	3,848,119: 18
Fordringar	3,907,800: 42
Summa	38,168,981: 47

Skulder:	
Till statskontoret ej inlevererade tilläggsavgifter	11,750: 89
Influten, men ej upplupen kapitalrabatt	3,600: —
Livräntereserv	30,651,223: —
Ersättningsreserv	4,900,000: —
Premieutjämnings- och säkerhetsfond	2,602,407: 58
Summa	38,168,981: 47

[1] Häri ingå av statsverket förskjutna medel enligt 19 § i olycksfallsförsäkringslagen med kr. 432,848: 85.

[2] Häri ingå av statsverket förskjutna medel enligt 19 § i olycksfallsförsäkringslagen med kr. 21,707: 79.

[3] Häri ingå till statsverket återbetalade förskjutna medel enligt 19 och 37 §§ i olycksfallsförsäkringslagen med kr. 17,406: 45.

[4] Häri ingå till statsverket återbetalade förskjutna medel enligt 19 och 37 §§ i olycksfallsförsäkringslagen med kr. 874: 33.

C. Fonden för verksamhet enligt 1901 års olycksfalls-ersättningslag.

Kassasammandrag för år 1924:

Inkomster:

Innestående i banker den 1 januari 1924	135,774: 61
Engångspremier för inköpta livräntor	4,431: 75
Statsbidrag för förhöjning av livräntor åt i statens tjänst skadade arbetare	2,381: 79
Räntor	391,348: 20
Utlottade obligationer och återbetalade lån	167,791: 28
Summa	701,727: 63

Utgifter:

Utbetalade ersättningar	429,538: 09
Fasta placeringar	148,125: —
Vid obligationsköp utgivna, upplupna räntor	3,027: 78
Courtage	148: 12
Innestående i banker den 31 december 1924	120,888: 64
Summa	701,727: 63

Fondens ställning den 31 december 1924:

Tillgångar:	
Innestående i banker	120,888: 64
Obligationer	6,537,907: 79
Utlånta medel	1,454,216: 67
Fordringar	106,577: 45
Summa	8,219,590: 55
Skulder:	
Livräntereserv	5,952,077: —
Säkerhetsfond	2,267,513: 55
Summa	8,219,590: 55

D. Fonden för olycksfallsförsäkring för fiskare.

Kassasammandrag för år 1924:

Inkomster:

Innestående i banker den 1 januari 1924	12,115: 04
Försäkringsavgifter	46,716: 50
Räntor	14,101: 96
Utlottade obligationer	1,400: —
Statsbidrag	39,515: 47
Summa	113,848: 97

Utgifter:

Utbetalade ersättningar	72,014: 60
Återreglerade försäkringsavgifter	10: 95
Innestående i banker den 31 december 1924	41,823: 42
Summa	113,848: 97

Fondens ställning den 31 december 1924:

Tillgångar:	
Innestående i banker	41,823: 42
Obligationer	231,911: 47
Fordringar	3,760: 32
Brist, att täckas av statsmedel	68,569: 86
Summa	346,065: 07

Skulder:	
I förskott inbetalda försäkringsavgifter	13: 50
Premiereserv	21,300: —
Livräntereserv	244,622: —
Ersättningsreserv	70,000: —
Säkerhetsfond	10,129: 57
Summa	346,065: 07

E. Fonden för livförsäkring i samband med egnahemslån.

Kassasammandrag för år 1924:

Inkomster:

Innestående i bank den 1 januari 1924	1,445: 68
Försäkringsavgifter	8,980: 41
Räntor	335: 15
Summa	10,761: 24

Utgifter:

Utbetalade dödsfallsersättningar	2,500: —
Återbetalt förskott av statsmedel	5,000: —
Innestående i bank den 31 december 1924	3,261: 24
Summa	10,761: 24

Fondens ställning den 31 december 1924:

Tillgångar:	
Innestående i bank	3,261: 24
Fordringar	13,432: 31
Summa	16,693: 55
Skulder:	
Premiereserv	1,147: —
Säkerhetsfond	15,546: 55
Summa	16,693: 55

F. Fonden för livräntor till barn utom äktenskap.

Kassasammandrag för år 1924:

Inkomster:

Innestående i banker den 1 januari 1924	17,047: 19
Engångspremier för inköpta livräntor	76,808: 02
Räntor	28,529: 76
Utlottade obligationer	16,698: —
Summa	139,082: 97

Utgifter:

Utbetalade livräntebelopp	68,882: 10
Fasta placeringar	32,789: 78
Vid obligationsköp utgivna, upplupna räntor	617: 15
Courtage m. m.	32: 79
Innestående i banker den 31 december 1924	36,761: 20
Summa	139,082: 97

Fondens ställning den 31 december 1924

Tillgångar:		
Innestående i banker		36,761: 20
Obligationer		543,364: 39
Fordringar		7,012: 34
	Summa	587,137: 93
Skulder:		
Upplupna ej förfallna livräntebelopp		597: 55
Livräntereserv		571,432: —
Säkerhetsfond		15,108: 38
	Summa	587,137: 93

Anmärkning: Förestående fondtabeller äro upprättade på grundval av de av riksförsäkringsanstalten förda räkenskaper och i övrigt meddelade uppgifter.

Försäkringsrådet.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		604: 82

Inkomster:

Femte huvudtiteln:		
B. 6. Försäkringsrådet	85,683: —	
7. Försäkringsrådets verksamhet	21,200: —	
F. 8. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	12,600: —	119,483: —
	Summa	120,087: 82

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar m. m.	113,157: 67	
Skrivmaterialier, tryckningskostnader och expenser	5,785: —	118,942: 67

Leverering:

Till statskontoret:	
Överskottsmedel	604: 82

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Kassabehållning		540: 33
	Summa	120,087: 82

Social-

Fjärde huvudtiteln:
2. H. 2. Extra utgifter
Femte huvudtiteln:
B. 8. Socialstyrelsen
9. Socialstyrelsens verksamhet
10. Ersättning åt förlikningsmän m. m. för medling i arbetstvister
13. Offentliga arbetsförmedlingen i riket
14. Medellösa arbetssökandes resor
16. Yrkesinspektionen
17. Övergångsstat för yrkesinspektionen
18. Provisoriska avlöningstillägg åt vissa ordinarie befattningshavare vid yrkesinspektionen
19. Yrkesinspektionens verksamhet
26. Erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader
29. Sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården
31. Sjukkasseväsendets befrämjande
32. Sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd
33. Tillsyn över understödsföreningar
F. 1. Ålderstillägg
2. Rese- och traktamentspenningar
4. Extra utgifter
5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.
8. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst
9. Tryckningskostnader
B. 9. 1923/1924. Socialstyrelsens verksamhet
10. 1923/1924. Allmän levnadskostnadsundersökning
21. 1923/1924. Yrkesinspektionens verksamhet
38. 1923/1924. Extra statsbidrag för år 1922 åt registrerade sjukkassor
34. 1922. Understöd åt nykterhetsnämnderna m. m.

Sjätte huvudtiteln:
E. 10. Extra utgifter

Sjunde huvudtiteln:
D. 20. Extra utgifter
22. Avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen

Åttonde huvudtiteln:
N. 3. Extra utgifter
Femte huvudtitelns allmänna besparingsfond

Summa

[1] Tillgångarna den 30/6 1925 utgjordes av tillgodohavande i bank.

styrelsen.

Debet						Kredit						Summa	
Tillgångar den 1/7 1924		Uppbörd		Leverering från statskontoret		Utgifter		Leverering till statskontoret		Tillgångar den 30/6 1925			
900	—	—	—	—	—	599	—	—	—	301	—	900	—
—	—	241	66	312,000	—	306,116	82	6,124	84	—	—	312,241	66
—	—	—	—	115,300	—	110,021	94	26	81	5,251	25	115,300	—
4,284	07	—	—	74,542	93	67,883	38	7,345	48	3,598	14	78,827	—
202,841	04	—	—	244,189	41	447,030	45	—	—	—	—	447,030	45
145	65	—	—	838	61	984	26	—	—	—	—	984	26
—	—	—	—	273,100	—	271,458	77	1,194	49	446	74	273,100	—
—	—	—	—	9,500	—	9,370	09	129	91	—	—	9,500	—
—	—	—	—	6,100	—	6,013	36	86	64	—	—	6,100	—
—	—	—	—	77,900	—	67,899	94	4,838	93	5,161	13	77,900	—
—	—	—	—	87,653	75	87,653	75	—	—	—	—	87,653	75
—	—	—	—	3,600	—	3,600	—	—	—	—	—	3,600	—
—	—	—	—	2,470,000	—	2,469,637	14	362	86	—	—	2.470.000	—
—	—	—	—	145,000	—	141,608	40	3,391	60	—	—	145,000	—
—	—	—	—	6,000	—	5,844	69	155	31	—	—	6,000	—
—	—	—	—	750	—	750	—	—	—	—	—	750	—
—	—	—	—	1,231	95	1,231	95	—	—	—	—	1.231	95
871	90	—	—	11,040	—	6,913	43	197	33	4,801	14	11,911	90
—	—	1,793	11	103,010	66	100,024	84	4,778	93	—	—	104,803	77
—	—	4	—	148,000	—	147,755	—	249	—	—	—	148,004	—
—	—	1,900	51	50,000	—	51,077	36	823	15	—	—	51,900	51
5,013	16	—	—	—	—	4,838	11	175	05	—	—	5,013	16
26,380	85	—	—	—	—	10,252	91	—	—	16.127	94	26,380	85
2,377	61	273	68	—	—	27	—	2,624	24	—	—	2,651	24
89,154	—	24	75	—	—	—	—	89,178	75	—	—	89,178	75
—	—	—	—	20,586	40	17,603	45	—	—	2,982	95	20,586	40
900	—	—	—	—	—	599	—	—	—	301	—	900	—
900	—	—	—	1,500	—	2,099	—	—	—	301	—	2,400	—
—	—	—	—	2,735	68	2,735	68	—	—	—	—	2,735	68
900	—	—	—	—	—	599	—	—	—	301	—	900	—
494	90	—	—	—	—	494	90	—	—	—	—	494	90
335,163	18	4,237	66	4,164,579	39	4,342,723	62	121,683	32	[1]39.573	29	4,503,980	23

Centrala skiljenämnden.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		577: 25

Inkomster:

Femte huvudtiteln:		
B. 11. Centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister		17,500: —
	Summa	18,077: 25

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	16,437: 25	
Hyra, värme m. m.	1,500: —	
Skrivmaterialier och expenser	52: 50	17,989: 75

Balans den 30 juni 1925:

Tillgångar:		
Innestående i bank		87: 50
	Summa	18,077: 25

Statens tvångsarbetsanstalt och statens vårdanstalt för alkoholister å Svartsjö.

Debet.

Balans den 1 juli 1924:

Tillgångar		647,748: 83

Inkomster:

Femte huvudtiteln:		
B. 21. Statens tvångsarbetsanstalter	395,272: 80	
F. 8. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	46,758: 19	
Vårdavgifter m. m. för intagna alkoholister	15,677: 85	
Hyres- och ersättningsmedel m. m.	33,687: 56	
Försålda jordbruksprodukter	144,113: 85	
Diverse	3,435: 97	638,945: 72
	Summa	1,286,694: 55

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	273,729: 47
Förplägnad	50,681: 32
Beklädnad m. m.	37,046: 45
Byggnader	17,992: 83
Inventarier	8,523: 83